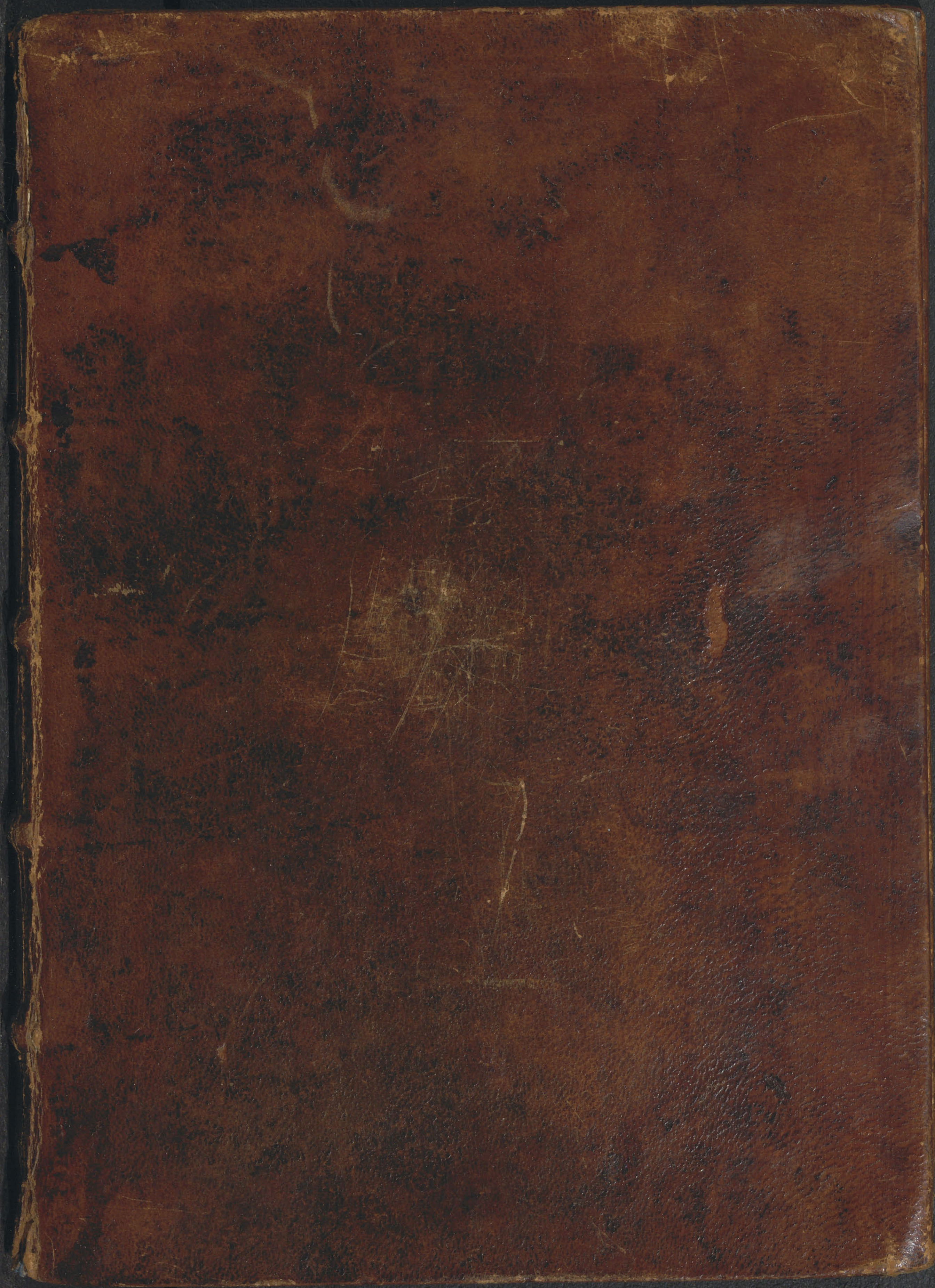

PROSPERI ALPINI
DE MEDICINA AEGYPTIORVM, LIBRI QVATVOR.

IN QVIBVS MVLTA CVM DE VARIO mittendi ſanguinis vſu per venas, arterias, cucurbitulas, ac ſcarificationes noſtris inuſitatas, deq; inuſtionibus, & alijs chyrurgicis operationibus, tum de quamplurimis medicamentis apud Aegyptios frequentioribus, eluceſcunt.

QVAE CVM PRISCIS MEDICIS DOCTISSIMIS, olim notiſſima, ac peruulgatiſſima eſſent, nunc ingenti artis medicæ iactura à noſtris deſiderantur.

AD ILLVSTRISSIMVM ET SAPIENTISS. Senatorem ANTONIVM MAVROCENVM, Supremum VENETAE Reipub. Conſiliarium.

VENETIIS, MDXCI.

Apud Franciſcum de Franciſcis Senenſem.

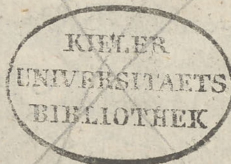
PROSPERI ALPINI
DE MEDICINA AEGYPTIORVM,
LIBRI QVATVOR.

IN QVIBVS MVLTA CVM DE VARIO mittendi sanguinis vsu per venas, arterias, cucurbitulas, ac scarificationes nostris inusitatas, deque inustionibus, & aliis chyrurgicis operationibus, tum de qu[illegible] medicamentis apud Aegyptios frequentioribus, e[illegible]

QVAE CVM [illegible] DOCTISSIMIS, [illegible]

AD ILLVSTRISSIMVM ET SAPIENTISS. Senatorem ANDREAM MAVROCENVM, Sapientum Venetae Reipub. Consiliarium.

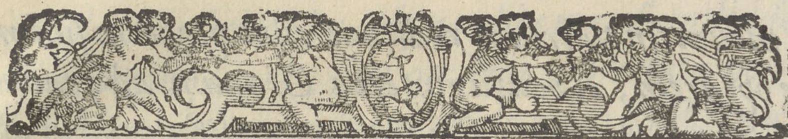

VENETIIS, M.D.XCI.

Apud Franciscum de Franciscis Senensem.

ILLVSTRISSIMO AC SAPIENTISSIMO SENATORI,

ANTONIO MAVROCENO, Supremo Reipub. Venetæ Consiliario.

PROSPER ALPINVS. S. D.

VM multis ab hinc annis, Vir Illustrissime, medicinæ studio, ac sciendi cupiditate ductus, patrijs & ipse (exemplo præstantissimorum virorum, qui ad hanc, & aliàs disciplinas perdiscendas, varias regiones peragrarunt.) littoribus relictis, in Aegyptum profectus essem, quod ipsam medendi artem primas ac verissimas radices apud illas gentes olim habuisse intellexerim, quando vel à brutis animalibus ibi medicinam exerceri, aliqui prodiderint, ex quibus & vacuandi sanguinis per sectas venas, ct multorum aliorum præsidiorum vsum prodijsse Aegyptiorum non paucis persuasum est, apud illos populos nonnullos annos moratus, ipsorum vsitatam medicinam à me eo tempore obseruatam, & in quinque commentarios digestam,

post meum in patriam reditum cum perficere summopere optarem, euocatus interea Genuam ad Ioannem Andream Auriam, Principem amplißimum, vt apud illum medicinam facerem, aßiduis aulæ curis implicatus, id eo tempore efficere non potui: Cum vero illinc reuersus, in perfectiorem eos, quoad potui statum restituißem, decreui sub tuo nomine nunc tandem ipsos in lucem proferre. Quos tibi amplißimo Senatori, mihi iam vsque à primis meorum studiorum annis fautori, adiuctori, ac patrono vnico iure merito dicare debeo. tibi enim soli hi primarij meorum studiorum partus, ac fructus debentur. Quid? non te solo adiuctore mihi in Aegyptum proficisci, eiusq; loca perlustrasse olim concessum est? Qui, cũ me meæ iuuentutis annos in his locis medicinam facientem exigua sanè studiorum meorum expectatione terere aliquando animaduertisses, neque parum hanc meam doluisses vicem, tantum in meis rebus studij ac laboris adhibuisti, vt Georgius Hemus Patricius Clarißimus, Consul pro Cayro Aegypti designatus, me in ea loca medicinæ causa libenter conduxerit; scilicet illa peragratione varias hominum perspectas naturas, morbos, causas, ac vsus medendi penes varias gentes obseruatos, non parum vtilitatis ac splendoris meis studijs afferre posse, intelligebas. Taceo innumera alia longe maiora ex te in me collata beneficia, quanta enim beneuolentia, ac humanitate Franciscum Alpinum, carißimum Patrem meum, dum viueret (quem medicinæ causa multos annos cognouisti,

sti,

sti, ac plurimi fecisti) meq́; ac alios meæ familiæ semper fueris complexus, dici quidem à me satis non potest. Merito itaque non hos modo meos studiorum labores, verum meipsum quoque cum his tibi deuouendum, puto. Iam diu enim pluribus de causis mihi fuit in optatis, vt tantorum in me munerum tuorum aliquod tibi grati animi, meæq́; præstantis in te obseruantiæ signum ostenderem. Ad hæc illud etiam accedit, quod hos libros de illiusce gentis medicina à me (quæ mea est ingenij tenuitas) conscriptos, cum non omni plane culpa carere cognoscerem, tui clarissimi nominis splendore fultos in lucem prodire volui; quod plurimum illis auctoritatis, & existimationis, te patrono, accessurum intelligerem. Tu enim is es, qui quidem hac nostra ætate multis virtutibus in hac fœlicissima Repub. Maurocenorum familiam antiquitate, nobilitate, ac auctoritate claram magis ac magis illustras, & ornas. De cuius quidem tuæ familiæ, atque de tuis ipsius laudibus mihi nunc agere institutum non est, tum quia ad Oratorem magis hæc tam magna tractare, quàm ad medicum pertineat, tum etiam quod adeo omnibus eæ notæ sunt, vt nullo, qui eas alijs indicet, indigere videantur. Quis vero hic, aut alibi nunc est, qui istius familiæ claritatem, antiquitatem atque auctoritatem ignoret? Quam tot Serenissimi Duces, classisq́; maritimæ præfecti excellentissimi, quam Cardinales amplissimi, & Patriarchæ ex ea orti (qui plurimum olim Christianam Rempubl. illustrarunt,)

quam

quã Senatores alij ferè innumeri maximis honoribus, ac dignitatibus varijs temporibus in hac Ciuitate decorati, adeo nobilem, amplam, & Illustrem esse declarant, vt hoc ad eius laudes maxime sufficere posſit. Nam vt alios omittam, Hieronymus Maurocenus frater tuus nemini superiorum cedens, præclaris virtutibus & rebus gestis, dum viueret, patriam exornauit. Cuius mortem immaturam multis lachrymis non modo patricij, sed planè omnes, quos tanti viri virtutes non latuere, maxime luxerunt. Nec hercle id iniuria. In quo enim viro tantam vnquam in Deum fidem, pietatatem, charitatem vlla reperit antiquitas? Quis etiam in Reipub. magistratibus obeundis talem ac tantam sapientiam, iustitiam, prudentiam, atque humanitatem ostendit? Testes sunt Veronenses, qui in eius præfectura ita fuere tractati, vt & illius magistratus, & rerum ab eo præclare gestarum nulla vnquam sit hominibus obliuio ereptura memoriam. Ex quibus in ea ciuitate exantlatis tum vigilijs, tum maximis laboribus, ægritudo, qua ille postea defunctus est, originem habuit. Is etiam præter alios multos magistratuum, ac præfecturarum ordines, quibus sua ætate ipse magnifice ornatus est, in amplisſimo Clarisſimorum patrum cœtu cooptatus, multis annis præclarisſimus Senator vixit. Ac tandem Decemuirum capitalium dignitate summa cum laude perfunctus est. Hæc igitur virtutum, & rectè factorum exempla Hieronymus tuus frater moriens reliquit. Hæc eadem in te postea hæreditario

quodam

quodam iure, mirifice translata fuisse, teq; eodem splendore claruisse, quis ignorat? Nolo enim de te etiam nunc dicere, quàm omnibus Catholicæ religionis verus amator, atque accerrimus defensor videaris, quamq; diuini cultus assiduus sis obseruator, quantaq; in Deum quoque tua sit fides, in Pauperes pietas, ac charitas. Quod maius pietatis in patriam, charitatis, fortitudinisq; exemplum de te proferri posset, quam quod tu quindecim nunc labentibus annis, hic ingenti illa grassante pestilentia, vrbemq; hanc atrocissime deuastante, tuis ciuibus edidisti? Cum scilicet sextæ partis ciuitatis peste infectæ, curam à Clarissimis patribus in tanta calamitate tibi demandatam, non modo (quod plerique, sibiipsis plus quàm patriæ consulentes, tunc faciebant) non recusaueris, sed hilari potius vultu summe arduam ac periculosam illam prouinciam susceperis, non minusq; piè, quàm fortiter, sapienter, ac fœliciter obieris. Neque enim tota ciuitas hæc infecta peste in tanta sui necessitate tunc à te deseri potuit. Omitto præterea quanta in multis Reipub. muneribus, à te variis temporibus dignissime expletis, iustitia, probitate, ac prudentia rem Venetam administraueris. Præsertim ubi te patres conscripti actibus Illustrissimorum Procuratorum, atque legum conseruationi præesse uoluerunt. In quibus quidem, atque in Senatu (Senator iam diu ab ipsis creatus) plurimum laudis ac splendoris es consecutus. Simul & illud omittam, quam in graui ista prouincia, qua hoc anno supremus Reipub.

pub. Consiliarius à Clarissimis patribus delectus es, vigilantissime, ac sapientissime te geras, quantaq́ solertia, ac benignitate cunctos in eo magistratu complectaris, vt ea profecto causa nemo sit, qui te semel nouerit, quin statim se tibi addictissimum fateatur. Vnum vero illud de te minime tacẽdum puto, domũm etenim tuam sic sapienter, ac prudenter instituisti, vt meritò hac ætate plurimum sit admiranda. In ea quidem talis ac tanta penes omnes, qui ipsam habitant, rectè ac honeste viuendi elucet harmonia, vt sacer religiosorum hominum cœtus iure omnibus videri debeat. In ipsa quidem neminem inuenias, qui præter id, quod summe honestum est, quicquam aut facere, aut loqui audeat. In qua talis est futura filiorum posteritas, vt si ex præsentibus ventura præuideri liceat, maxime sperandum sit, fore, vt tuarum virtutum claritas æternis sæculis in filijs, ac nepotibus tuis refulgeat. Quales Ioannes, Petrus, Laurentius, Franciscus atque Mattheus existunt, morum profecto integritate, ac virtutum præstantia non parum hoc sæculo admirandi. Sic enim à te omnes educati sunt, vt inter ipsos nullus sit, qui vera religione, perfectaq́ in Deum fide non effulgeat, qui plurima tum in te, tum in reliquos fratres obseruantia, obedientia, ac amore eximio non exardeat. Liberalitate vero, modestia, temperantia, mansuetudine, continentia, alijsq́ ferè innumeris virtutibus nemo certe ex ijs, qui vel sunt, vel fuere præferendus ipsis videatur. Sed & hæc, & plura quo-

que

que huiusmodi omittam, cum hoc meum institutum non sit, atque plurimum etiam tuam his modestiam offendi sciam, qui aliorum laudes, quàm tuas libentius audire soleas. Et si tu igitur nunc is Senator sis, cui amplißima ac diuina propè munera debeantur, est tamen tuæ liberalitatis, qua cunctos perbenigne complecteris, vt hos meos libros, quos tibi nunc ego deuotißime consacro, atque voueo, libenter accipias, tenue quidem, et tenuis hominis munusculum, à summa tamen obseruantia, studio, & amore in te meo profectum. Id si tibi non erit ingratum, mihi animum ad grauiora medicinæ studia plurimum inflammabis. Vale, meq́ue, vt soles, ama.

Venetijs, Anno Salutis humanæ. M D X C I.
Mense Martio.

b PRO-

PROSPER ALPINVS ERVDITIS LECTORIBVS.

X Aegypto, in qua ego nonnullos annos medicinæ causa olim moram feceram, Deo annuente, in patriam reductus, Patauium quamprimum me contuli, vt Melchiorem Guilandinum (virum in omni genere scientiarum clarissimum, ac in plantarum cognitione nulli hoc æuo secundum, mihiq; plurima necessitudine coniunctissimum) salutationis gratia conuenirem: A quo humanissime acceptus, aliquot dies apud illum fui, in quibus multa inter nos de Aegypti regione, cœlo, temperie, & de illorum corporum habitu, temperamento, locuti sumus, de medicis, ac morbis, quibus illa regio abundat, & de medicina penes illos populos vsitata, ac denique de plantis, quæ illis in locis nascuntur sermones aliquos habuimus. Is igitur me postea, vt illa, quæ inter nos commentata fuerant, litteris mandarem, obnixe rogauit, & suasit, fore enim, vt non parum vtilitatis, ac voluptatis ex his ad medicinæ studiosos accedat. Cui cum non parere ac obsequi, turpe putarem, quanta cura, & studio potui, eosdem ipsos à nobis per id temporis habitos sermones in quinque libris diuisos,

uisos, ac digestos, sub nomine Aegyptiorum medicinæ (quando de illa tantum agere nostrum præcipuum fuerit institutum, neque de alijs, nisi illius gratia) comprehensos, scriptis tradidi. Quos cum à multis desiderari forte intellexerim, quamplurimis etiam id mihi medicis doctissimis persuadentibus, præsertimq; Hieronymo Mercuriali, ac Alexandro Massaria hac tempestate medicis celeberrimis, ne horum voluntatem aspernari, & multorum vtilitati inuidisse videar, ipsos in lucem proferre non sum veritus. Hos itaque eruditi lectores candido animi accipite, legite, ac bene consulite. Quod si ego hos vobis gratos fuisse aliquando intellexero, alia his grauiora, atque vtiliora in arte medendi studia, à me multo labore, ac vigilijs aliàs elucubrata, atque informata, vobis medicinæ amatoribus communicare non recusabo. Valete.

INDEX OMNIVM CAPITVLORVM

QVAE IN HOC OPERE CONTINENTVR.

De reditu in patriam fœlici congratulatio, itinerisq́ longißimi, ingentibus periculis peracti narratio.

LIBRI PRIMI CAPITA.

turnius

LIBRI SECVNDI.

Qua-

LIBRI TERTII.

De

LIBRI QVARTI.

FINIS.

Errata sic Corrigito.

Fol.2.b,lin.6.lege multarum.fol.4.a,lin.29.adijssem.fol.5.a,lin.14.negant.fol.5.a,lin. 38.corporibus.fol.6.a,lin.5.Barbaris.fol.6.b.lin.6.conabantur.fol.8.a,lin.17.frigida.fol. 8.b,lin.15.proponis.fol.9.a,lin.27.obseruatus. fol.9.a,lin.31. Temperati. fol.9. b. lin.2. incalescant.fol.10.a,lin. 11.orientibus.fol.10.b,lin.26.calore. fol.11.a, lin.2. perflantibus.fol.11.a,lin.23.Campsi.fol.11.b,lin.13.accidit.fol.12.a, lin.5. Aethiopiæ. fol. 11.a, lin.34.Aegypti.fol.14.a,lin.14.Marianus.fol.14.a,lin.28. causas.fol.14.b,lin.10. Hincq;. fol.15.a,lin.29.ipsi.fol.15.b,lin.7.ferè.fol.17.a,lin.35.perge tu. fol.19.b, lin.12. temperatiorem reddit.fol.21.a,lin.19.non minus.fol.22.a,lin.34 aquam.fol.22.b,lin.32. morbos.fol.23.a,lin.35.sporades.fol.26.a,lin.24.obuiam.fol.29.b,lin.27. effectiua. fol.31. a, lin.3.humores.fol.31.b,lin.31.profectum. fol.33.a,lin.14.in æqualem.fol.33.a,lin.36. dignoscantur.fol.34.b,lin.18.extingui.fol.35.a,lin.1.uentis. fol.36. a, lin.5. exiccantur. fol.38.a,lin.13.sic.fol.38.b,lin.37.frigidum.fol.39.b,lin.1.obseruationem. fol.40.b, lin. 23.sanguine.fol.41.a,lin.1.poros.fol.41.b,lin.8. non minus.fol.41.b,lin.21.obseruatur. fol.42.a,lin.4.commigrarunt.fol.42.a,lin.25.uenere.fol.42.b,lin.16. uiuendi. fol.43. a, lin.27. in maximis.fol.45.b.lin.11. si.fol.45.b, lin.13.didici.fol.47.a,lin.2. excretiones. fol.47.a,lin.21.Cleonactide,fol.47.a,lin.23.uirgineq;.fol.47.b, lin.23.trimo. fol.49.a, lin.19.iuuenis.fol.49.a,lin.35.copiosum.fol.51.a, lin.3. malleolos. fol.52. a, lin.7. diarrhæa.fol.54.b,lin.16 pertimescendũ.fol.55.b,lin.18.intellexisti.fol.57.b,lin.1.scarificatione.fol.57.b,li.6.hirudines.fol.59.b,lin.13.usum.fol.59.b,lin.2.Cedmara.fol.59.b,lin. 19.phlegmonum.fol.60.b,lin.29.tantum.fol.61.a, lin.4. cartilaginem. fol.61. b, lin.32. secant.lin.33.secant.fol.62.b,lin.19 arterias.fol.63.a,lin.2.finunt.fol.63.b,lin.13.ligaturaq;.fol.63.b,lin.6.conuenit.fol.63.b,lin.13.cornua parua. fol.64.a, lin. 8. chyrurgus. & ibidem.lin.9.uolens.ibidem lin.10. excipit.fol.66.b,lin.19. auribus. fol.68.a, lin.8. humorem.fol.69.a,lin.32.epidermidis.fol.70.a,lin.30.per. fol.70.a,lin.37.multa. fol.71.a, lin.16.augeretis.fol.71.a,lin.34.adprime.ibidem,lin.35.aliquis.fol.71.b,lin.22. quæ superficiarijs.ibid.lin.37.calidi.fol.74.a,lin.6.accensa.fol.76.a,lin.33. sanem.fol.78.a,lin. 11.scarificatio fol.78.b,lin.25.dictum est.fol.79.b.lin.25. celeberrimam ibid. lin.77.uicaria.fol.80.a,lin.15.esset.fol.82.a,lin.18.in sanguinis.fol.85.a,lin.8.fundentur. fol.86. b,lin.26. morbus. fol.88.a,lin.5.quoque.ibid.lin.8. Diuineq;. ibidem, lin.15. prodidit. fol.90.a,lin.23.frusto.fol.91.a,lin.16.ligaturam. lin.24. iudico. lin.27. uel ad summam cutem.fol.92.b,lin.27.pestiferisq. obseruantur. fol.94.b, lin.21. ακριβεστάτη. fol.95. b, lin.19.nuncupatum.fol.96.b,lin.19.frequentari.fol.97.b,lin.14.usus huius remedij.fol. 98.b,lin.1.utilitate fol.101.a,li.7.carnosas.fol.102.b,lin.31.duxit.fol.103.a,lin.7. obseruatione fol.105.b,lin.6.fricant.ibidem lin.18.cum. ibidem. lin.22. salsedine. fol.106.a, lin.25.eæ.fol.106.b,lin.10.aliquis.fol.107.a,lin.20.serico. ibid.b, lin.23. obtineant. fol. 108.a,lin.27.pingue.ibid.b,lin.10.audiuisse.ibid.lin.11.summe.fol.109.a,lin.6.euacuãtur.ibid.a,lin.38.driasmagarb untia fol.110.a,lin.12.eas.ibid.lin.18.ex.ibid.b,lin.7.saltem.ibidem b,lin.12.mundetur.fol.111.a,lin.25.& qui in Deulcis.fol.112.b,lin.6.quam ibidem.operantur.ibid.lin.33.roburq;.fol.115.a,lin.34.temperata.ibid.b,lin.5. merguntur.ibid.b,lin.37.historiam.ibid.cætera.lin.38.tradita.ibid.iudico. fol.117.b, lin.3. mala.ibidem,lin.25.frusto.fol.118.a,lin.16.admiratus.ibid.lin.37.ban. fol.19.a, lin.6. paucum.ibid.b,lin.4.usum.fol.121.a,lin.2.imaginatrici.ibid.lin.7.somno.ibid.lin.13. internos sensus mouent,ac exercent.ibid.lin.21.capti.fol.22.a,lin.8. hæc.fol.123.a, lin.6.sorbellare,ibid.b,lin.31.lauz.fol.125.a,lin.30.asportatum erit.fol.128.a, lin.35. abdelmeluch.ibid.b,lin.8.robusta.ibid.lin.14.unito.fol.131.a,lin.18.uacuationem ibid.b, lin.12. uiscerum.fol.132.a,lin.7.hic.fol.133.a,lin.20.pro usu.ibidem,lin.28. ratione.fol.134.a, lin.12.negotij.ibid.lin.7.seligentem.ibid.lin.14.seligere.ibid. lin.19.die illa. fol.135. a, lin.13. Ab balassan.ibid.b,lin.20.uno.fol.137.a,lin.24.his.fol.139.b,lin.24. Ab balassan. fol.140.a,lin.38.odorem.fol.141.a,lin.1.non deficit.ibid.lin.10.Bassà.ibid. lin.34.Rhob. fol.142.a,lin.3.thlaspi.ibid.lin.13.alindaracorum.ibid.lin.31. præditum. fol.143. b, lin. 15.appetentiam.fol.144.a,Cuius gratia dictum est, medicamentorum phenoniæ, bers, atque diamusch usum eos maxime exercere.ibid.b,lin.25. daocci. ibid. lin.32. uentres. fol.145.a,lin.10.putrida cum diarrhæa biliosa.fol.146.a,lin.1.propinata.fol.146.b,lin.7. sunci.fol.147.a,lin.18.araneas ipsos.fol.148.a,lin.2.nabca.ibid.lin.3.untias. ibidem,lin. 5. untias,& eodem modo,lin.6.unt.fol.150. a,lin.9.dixti.

c

Errata sic Corrigito.

Fol.1.b.lin.6.lege mulierum.fol.4.a.lin.29.adijciendi.fol.5.a.lin.14.negant.fol.5.a.lin.18.corporibus.fol.6.a.lin.3.Barbari.fol.6.b.lin.30.constabant.fol.8.a.lin.17.frigida.fol.8.b.lin.15.preponit.fol.9.a.lin.27.nostram.fol.9.b.lin.3. Temperati. fol. 9. b. lin.21. incalescant.fol.10.a.lin.11.orientem.fol.10.b.lin.26.calore. fol. 11.a, lin 2. perfectioribus.fol.11.a.lin.23.Campi.fol.11.b.lin.13.accidit.fol.12.a, lin.5. Aethiopiae. fol. 12.a. lin.34.Aegypti.fol.14.a.lin.4.Marianus.fol.14.a.lin.28.caudis.fol.14.b.lin.10. Hinc q. fol.15.a.lin.29.ipsi.fol.17.b.lin.7.ferè.fol.17.a.lin.5 porge re.fol.19.b.lin.12. temperatiorem reddat.fol.22.a.lin.19.non minus.fol.22.a.lin.33.aquam.fol.22.b.lin.22. morbos.fol.23.a.lin.5.sporados.fol.26.a.lin.25.notam.fol.26.b.lin.22.effectu.fol.31.a.lin.3.humores.fol.35.b.lin.31.profectum.fol.32.a.lin.17.in aequalem.fol.33.a.lin.26. dignoscantur.fol.34.b.lin.18.extingui.fol.35.a.lin.1.arteriis.fol.36.a.lin.5.excrementis.fol.38.a.lin.13.sic.fol.38.b.lin.37.frigidum.fol.39.b.lin.1.exterminationem.fol.40.b.lin.23.sanguine.fol.41.a.lin.1.poros.fol.41.b.lin.3.non minus.fol.41.b.lin.2.confirmatur.fol.42.a.lin.4.commigrarunt.fol.42.a.lin.15.uenere.fol.43.b.lin.16.uinendi.fol.45.a.lin.27.in maximis.fol.46.b.lin.11.&.fol.45.b.lin.13.deditae.fol.47.a.lin.2.excretiones.fol.47.a.lin.11.Cleonaride.fol.47.a.lin.9.marginea.fol.47.b.lin.23.crinis.fol.49.a.lin.19.uncis.fol.49.a.lin.13.copiosam.fol.51.a.lin.7.multiplex.fol.52.a.lin.7.diaetaea.fol.54.b.lin.16.permiscendo.fol.55.b.lin.13.intelligitur.fol.57.b.lin.1.scarificatione.fol.57.b.lin.6.hirudines.fol.59.b.lin.19.usum.fol.59.b.lin.2.Sedanda.fol.59.b.lin.19.phlegmonem.fol.60.b.lin.29.tamen.fol.61.a.lin.5.cartilaginem.fol.61.b.lin.12.scarifica.ibid.secant.fol.62.b.lin.19.arteriis.fol.63.a.lin.1.humore.fol.63.b.lin.19.figurae.fol.63.b.lin.6.conuenit.fol.63.b.lin.13.cornua parua.fol.64.a.lin.8.chyrurgus.& ibidem.lin.9.uolens.ibidem.lin.10.excipit.fol.65.b.lin.14.partibus.fol.68.a.lin.8.humorem.fol.69.a.lin.31.epidermidis.fol.70.a.lin.20.ope.fol.70.a.lin.19.uulta.fol.71.a.lin.16.exageretis.fol.71.a.lin.24.adprime.ibidem.lin.31.aliqua.fol.71.b.lin.22.quae sunt pediculares.ibid.lin.37.calida.fol.74.a.lin.[illegible].fol.76.a.lin.[illegible].fol.78.a.lin.1.frictioneto.fol.78.b.lin.21.disfamen est.fol.79.b.lin.25.excrementum.ibid.lin.37.uacaris.fol.80.a.lin.15.esse.fol.82.a.lin.16.in singulas.fol.83.a.lin.8.reddentur.fol.86.b.lin.36.morbus.fol.88.a.lin.5.quoque.ibid.lin.8.Dum.cosq;.habent.lin.15.prodidit.fol.90.a.lin.22.frustro.fol.91.a.lin.16.ligaturam.lin.24.modico.lin.27.ut ad feminam cutem.fol.92.b.lin.17.tolleretq;.obseruantur.fol.93.b.lin.31.asperitas.fol.95.b.lin.19.nuncupatam.fol.96.b.lin.10.frequenter.fol.97.b.lin.14.futurus huius remedii.fol.98.a.lin.1.cartilagine.fol.101.a.lin.3.aqua.fol.101.b.lin.5.duxit.fol.102.a.lin.7.aberrationes.fol.103.b.lin.5.fiscam.ibidem.lin.19.aqua.eadem.lin.22.fistulam.fol.105.a.lin.11.se.fol.106.b.lin.10.aliquot.fol.107.a.lin.25.oculis.ibid.b.lin.23.quoniam.fol.108.a.lin.17.pinguedine.ibid.b.lin.10.ad finalitate.ibid.lin.1.tumore.fol.109.a.lin.6.curantur.ibid.b.lin.32.in calida agitatur.fol.110.a.lin.12.ea.ibid.lin.18.ex ibid.b.lin.7.talem.ibidem.b.lin.12.ostenderet.fol.111.a.lin.36.quo Decalos.fol.112.a.lin.6.quas ibidem operantur.ibid.lin.27.robur.fol.116.a.lin.25.semper.ibid.b.lin.6.mergunturque ibid.b.lin.37.historiam.ibid.operata.lin.34.tradita.ibid.adeo.fol.117.b.lin.3.eas.ibidem.lin.25.frustro.fol.118.a.lin.16.admiratur.ibid.lin.37.ham.fol.119.a.lin.6.paucam.ibid.b.lin.4.ulum.fol.121.a.lin.2.imaginantes.ibid.lin.2.tempore.ibid.lin.19.uicerosos.fatiorum.lin.36.exercet.ibid.lin.31.capiti.fol.122.a.lin.3.haec.fol.123.a.lin.8.debellare.ibid.b.lin.3.clinica.fol.123.b.lin.30.aperturam est.fol.126.a.lin.33.adde.lineamenta.ibid.b.lin.3.robusta.ibid.lin.2.Ueneno.fol.131.a.lin.18.extractionem.ibid.b.lin.12.ulcerum.fol.132.a.lin.9.hic.fol.133.a.lin.22.pro usu.ibidem.lin.38.ratione.fol.134.a.lin.12.negantur.ibid.lin.9.diligentem.ibid.lin.14.teligere.ibid.lin.15.distilla.fol.137.a.lin.17.Ab bulatim.ibid.b.lin.20.uno.fol.137.a.lin.22.iis.fol.139.b.lin.14.Ab balsan.fol.140.a.lin.18.odorem.fol.141.a.lin.1.non deficit.ibid.lin.16.Basta.ibid.lin.34.Rhubarb.fol.142.a.lin.3.chia.ibid.lin.13.aliquae.ibid.lin.31.praedictum.fol.143.b.lin.16.appetentiam.fol.144.a.Cuius gratia dictum est, medicamentorum phenomena, bere, atque diuersis etiam concursio exercere.ibid.b.lin.26.daoceri.ibid.lin.32.uentres.fol.145.a.lin.10.putridam.aliarum.ibid.fol.146.a.lin.1.proponat.fol.146.b.lin.7.fol.147.a.lin.18.uaneas ipsos.fol.148.a.lin.2.nobea.ibid.lin.7.uarias.ibidem.lin.9.uarias,& eodem modo.lin.6.uarias.fol.150.a.lin.9.dicti.

MELCHIORIS GVILANDINI,

DE PROSPERO EX AEGYPTO AVTORIS IN PATRIAM REDITV CONGRATVLATIO.

In qua obiter multa quæ in itinere acciderunt præfationis loco habentur.

GVILANDINVS.

RATVLOR summopere Alpine te ex Aegypto tandem incolumen Patauium redijsse, quandoquidem maximum esse existimen, hominem multas, quas longissima itinera ferunt, molestias, crebrioraque & grandiora simul pericula à varia illiusce gentis barbarie sibi sæpe oblata, superasse, in patriamq; saluum omnino reuersum esse. Quem tuum reditum difficilem reddebant variæ Aegypti locorum naturæ, cœliq; calores, quibus nostra corpora diuerso assueta cœlo, multum alterantur, atque læduntur. Quamobrem gaudeo maximopere, atque iterum gaudeo, quod nunc te saluum ad nos denuo contuleris, mihiq; ita hilarem te nunc obtuleris. ALPIN. Atque ego etiam ingenti gaudio perfundor, quod te virum doctissimum, vniuersis literarum professoribus, & principibus multis excellentis tuæ doctrinæ causa acceptissimum, inuenerim in hac præclarissima studiorum urbe, optima valetudine tuis studijs viuere, præ gaudioq; tanti tui boni, & præ voluptate vix quid loquar scio. Gratias etiam maiores, quas possum tibi nunc ago, quod ex meo reditu tantum gaudij, ac voluptatis acceperis, mihiq; tantum tribueris, quem in tua potestate esse, quicumque sim, tibi persuadeas volo. GVILAND. Tibi non minus multas

gratias agere debeo pro tua istac humanitate. Iter uero arduum, & periculis plenum te olim suscepisse existimo. Sed cur in Aegyptũ te conferre volueris tantisq; illis te exponere periculis, libenter audirem. ALPIN. Ego ferè vsque à pueris huius semper fui sententiæ, neminem posse perfectum esse medicum, qui varias regiones, & loca non peragrauerit, diuersosque hominum mores non obseruauerit, atque hoc pace illorum dixerim, qui instar vrbium nunquam nidos suos deserunt, neque ab his latum vnguem recedere audent. Variæ etenim regiones varios tum morbos patiuntur, tum medicinas ferunt ad eos persanandos accommodatas, atque etiam varij medendi vsus in varijs obseruantur locis, quorum obseruatione medicus fit prudẽtior, & doctior, qua sententia adductus sum, vt si in arte medica cuperem aliquid proficere, orbis partem aliquam peragrarem, aliosq; morbos in alijs familiares locis, & varias medicinas ac plantas, quæ ibi nascerentur, & diuersos vsus medendi, penes diuersas nationes vsitatos obseruarem, atque cognoscerem. Cum itaque publice medicinam facerem in proximo Oppido C. S. Petri, aliquo remotius abeundum existimaui, atque in hac sententia multum perstiti, sed quorsum versus proficisci præstaret, id uero ignorabam. Quo quidem tempore mihi Deus Opt. Max. optatissimam occasionẽ præbuit, vt in Aegyptum proficiscerer medicus cum Clarissimo Georgio Hemo, qui illlo tempore à Serenissima fœlicissimaque Veneta Republica Consul in ea prouincia fuerat electus. Adhoc iter etiam me multum hortatus est, Franciscus Alpinus Medicus paterq; meus carissimus. Tandemq; in eam veni sententiam, ut mihi facile foret ex animi mei sententia illuc proficisci. Itaque accepi conditionem, meque tunc ad iter hilari animo paraui. GVILAND. Quoniam virtus laudata crescit, non pudebit me hoc vel te præsente dicere, auctum iri vehementer tuoru m studiorum peritiam ac laudem, ob hanc tui animi non vulgarem nobilitatem, qua hanc peregrinationem sciendi gratia suscipere, ita probè in animum induxeris. Sed his omissis, cuperem tuum nunc iter audire, & quo tempore ipsum inceperis, quaque sorte etiam eo fueris usus; omnes siquidem longa itinera conficientes, multos labores patiuntur, & multa subeunt pericula, quæ postea alijs narrent. ALPIN. ANNO à Virginis beatissimę partu MDLXXX. Septembri mense die xxj. eam, quæ Peccatora appellatur, nauim

con-

conſcendi unà cum Georgio Hemo Conſule deſignato pro Cayro Aegypti, viro ſanè pro ſua ipſius humanitate, animiq; integritate Clariſſimo: quique in Conſulatu ita ſe geſſit, ut cuique cariſſimus fuerit, & illius diſceſſum ab Aegypto non modo Veneti mercatores, ſed vel ipſi Aegyptij ægre tuliſſe, atque adeo luxiſſe viſi ſint. Itaque datis uelis Zacynthum ſecundis uentis paucis diebus peruenimus, portumque ingreſsi ſumus. Vnde digreſsis non ita ex voto reliqua nauigatio ſucceſsit, quandoquidem paulo poſt ita ualidis procellis tempeſtatibusque agitari, turbarique cæpimus, ut facile dixiſſes nobis eueniſſe, quod Ouidius cecinit:

„ Nauita ſollicitus quoque ventos horret iniquos
„ Et propè tam lethum, quam propè cernit aquam:
„ Quod ſi concuſſas Triton exaſperat undas,
„ Qui tibi nunc toto eſt, nullus in ore color.
„ Tum fœcunda uoces generoſa ſydera Ledæ
„ Et fœlix dicas, quem ſua terra tenet.

Cœpit enim ea nocte, quę eſt ante diem decimum ſeptimum menſis Octobris, quem diem omnes nautæ ſtellarem, vt ita dicam appellant, ventus Helleſpōtius ita aduerſo impetu tempeſtuoſe perflare, vt coacti fuerint nautæ proram obuoluere: Qui timentes ab Africis uentis, qui eo temporis flare ſolent, creberrimis, grandioribusque procellis mare uerrentes, ne nauis in ſolum ab his abduceretur, naufragiumque fieret, per eoſdem Africos uentos iter ſuum direxerunt: quo ſanè ita directo itinere, nauis in uaſtiſsimū mare ab Helleſpontio vento, quem nautarum vulgus Græcum Orientalem appellat, raptim, & ingenti impetu ferebatur, ita, ut a terra magis magiſq; ipſa elongaretur. Noſtrum uero nos iudicium fefellit, quod ſperabamus eum obortum uentum citò caſurum, ab eoque rurſum noſtrum iter, quod per circium uentum fuerat, breui tempore nos eſſe recepturos, ſiquidem prior ille ventus non adeo citò ceſſauit, quin potius tanta tempeſtate ac furore perauctus eſt, & nobis ita ſæue minari cępit, ut coacti fuerimus nauim uelis nudatam mari committere, & temere ab illorum inſano impetu interitum noſtris oculis millies in hora minantium expectare, atq; ab his abſque vllo regimine in uaſtiſsimo pelago alternis undis ad libitum agitari. Atque hæc horrida tempeſtas ad diem uſque vigeſimum ſecundum protendebatur, tanto omnium timore, ut nemo eſſet, qui de ſalute ſua ſperauerit quicquam. no-

ſtram

ſtram aliquantulum demulcebāt miſeriam illa Lucretij Carmina:

„ Certa quidem finis vitæ mortalibus adſtat,
„ Nec vitari lethum pote quin obeamus.

Placuit tamen miſericordi Deo, ne ab ea tempeſtate interiremus; vt fortaſsè ad aliquam rem etiam viueremus: Cui quas poſſum maiores nunc gratias ago, ac perpetuo referam; qui me ſua clementia ac pietate ex tanto periculo incolumen ſeruauerit. Die vero vigeſimo ſecundo menſis Octobris aurora luceſcente, ad Corcyrę locum cum peruenimus, quem Fanò appellant, ventis omnino ſedatis. Et paulo poſt Zephiris placide ſpirantibus inſulæ fretum ingreſſi ſumus ſumma omnium cum voluptate ac gaudio, atque Merleras appellatum portum tenuimus: ab eoque altera die ſummo mane alium in portū peruenimus, a primo parum diſtantem, atque ab eo Corcyram. In qua per diem moram traximus. Poſtridieq; Septentrionali exorto vento, ab eius portu digreſſi ſumus, quo ceſſante non multo poſt ad portum, qui eſt apud Gomenizzas acceſſimus. aduerſis vero noſtræ nauigationi ventis diu perſeuerantibus, & largiſſimis adhuc pluuijs, magniſq; imbribus, detenti, quibus quidem Corcyrę inſulę ſitus ſex quotannis menſibus obruitur, atque alijs ſex ſiccitate exhauritur, coacti ſumus in Corcyræ portum confugere, & ſaluti noſtræ conſulere. Vbi uſque ad natiuitatem Domini permanſimus, cuius diei feſtiuitate deuote ſeruata, altera die orto Sole, triremis auxilio noſtra naui è portu deducta, vela ventis dedimus, eodemq; die Paxò vidimus. Alteraq; die Aparctia vento impetuoſe ſpirante, ſub aurora Zacynthum rurſum vidimus, portumque illum cum magna omnium eam vrbem accolentium admiratione, quod accolæ cæterique omnes ex proxima tempeſtate nos interijſſe ſibi firmiter perſuaſerint. Zacynthi vero toto Ianuario menſe commorati ſumus. Dieq; ſequentis menſis tertia ab eo portu diſceſſimus; melioriquе fortuna iter noſtrum recepimus, ac per diem ante cinerem in portum Sudæ fortiſsimum Cretæ inſulæ propugnaculum peruenimus, vbi peractis quinque diebus, portum Fraſchiam uocatum, qui ab vrbe Creta decem millia paſſuum diſtat, inuaſimus. Multi ex Cretenſibus, qui pro certo habuerant noſtram nauim Octobri proximo menſe mari abſorptam fuiſſe, ſimulq; cum ipſa aliquot Cretenſes Caloyeros nobiſcum nauigantes, noſtro aduentu, tanto ſunt affecti gaudio, ut ipſorū lætitiam publicis campanarum

panarum

panarum ſonis in templis per multos dies publice manifeſtarent. ubi vero Cretæ multis diebus moram traximus, inter initia menſis Martij, vt noſtro longiſsimo itineri finem tandem impo neremus, vela rurſum ventis dedimus, in altumque nauim Circio vento, qui leniter ſpirabat, aduehi permiſimus, cæterum tertia die Auſtrinis ventis rurſum vehementer exortis, retrogreſsi in portum Standiam applicuimus, ab eaq; noua procella ſalui fuimus, diſtat & hic portus ab vrbe decem millia paſſuum. Ibique tribus peractis diebus, orto Sole, ab eo portu nauim ſoluimus, Argeſtiq; vento, & Fauonio impetuoſiſsime ſpirantibus, mare mediterraneum ingredimur, in ipſoq; procelloſa nauigatione vtentes duorũ dierũ ſpatio Alexandriam procul inſpeximus, ingentiq; omnium gaudio iter noſtrum tunc finem habiturum ſperauimus, neque nos noſtra decepiſſet ſententia, ni ventus ille non modo omnem ſubito furorem dimiſiſſet, verum penè omnino ſiluiſſet. Mare etenim quam citò ventis omnibus caruit, adeoque ſiluit, vt nauis vlterius progredi non potuerit, ob maximam eius tranquillitatẽ, à qua ualde pertimuimus, ne ab ipſa alia noua tempeſtas oriretur, noſtrique itineris finem, quem oculis proſpiciebamus, prohiberet, & in alia grauiora maris pericula nos inijceret. At Dei optimi maximi voluntate factum eſt, vt ope triremis Præfecti Alexandriæ, quem Sangiac appellant, in portum nauis duceretur, & die xvij. menſis Martij finem longiſsimę noſtræ nauigationi imponeremus. Alexandriæ uerò Cayri ingenti graſſante peſtilentia vſque ad Iulium menſem manſimus; cuius menſis initio per Nilum flumen nauigantes, Cayrum venimus. In qua vrbe tribus annis, & adhuc amplius moram traximus. Tandemque hoc anno MDLXXXIIII. Aegyptijs littoribus relictis, naui Balbiana vocata, menſibus Octobri, atque Nouembri tantum nauigantes, Deo ſumma pietate patriæ redditi ſumus. GVILAND. Omnia certe maris itinera in ſummo periculo verſantur, quando nauigantium vita, quia proxima eſt mari, proxima ſemper exitio ſit dicenda, atque etiam quod ſpes proſperi itineris in aeris inconſtantiſsimam naturam referatur. Verum ne te pigeat hęc atque illa paſſum fuiſſe, quoniam fortaſsè hæc olim te meminiſſe iuuabit. Apprime iucundum ſemper exiſtimaui, hominem poſſe dicere, hæc atque illa ſum paſſus, ſiquidem eorum euentuum memoria hominem alacriorem ad ferendos fortunæ caſus, prudentio-

rem

remq; efficit. Sed his omissis age quæso, quid tu tandiu in Aegypto fecisti, quibusvè studijs animum toto illo tempore oblectasti? Neque enim eum te esse arbitror, qui non egregium aliquod nobileque studium sis ibi prosecutus, quando credendum est, plurimas easdemque pulcherrimas tibi non defuisse occasiones, quibus aliquid te ipso dignum in re medica meditari potuisses. ALPIN. Quid facerem ociosus toto illo tempore in Aegypto? nisi apud eam gentem qualis exerceretur medicina, atque quales plantæ in eo solo nascerentur dignoscere operam darem, ne saltem diceretur noctu me Aegyptum adijsse, per id temporis, quo ibi moram traxi, publice medicinam exercẽdo, apud illos medendi vsitatum modum discere studij. Et quod temporis etiam ab eo studio atque ægrotorum curis mihi supererat id ponebam, vt tu ex me quoque audisti, in opere de præsagio medicorum multis iam ab hinc annis a me incepto. GVILAND. Gaudeo te operam Aegyptiorum medicinæ cognoscendæ sic dedisse, ut apud illos frequentatum medendi modum, atque ipsorum vsitata medicamenta planè, animaduerteris, & didiceris. Quæ omnia cum adprime sint digna, quæ à nostris medicis cognoscantur, te nunc obnixe rogo, hisce diebus, quibus Patauij commoraberis, ne graue sit tibi, mecum de his, in hoc viridario loqui, præsertim uero de morbis illi populo familiaribus, deque ipsorum medendi vsu, atq; demum de plantis ibi nascentibus, sic enim in his æstiuis caloribus sub gratissimis huiusce viridarij vmbris tempus cum virtute consumere nobis iucundissimum fore existimo. ALPIN. Dabo equidem operam libentissime, vt non in hac re solum, verum in omnibus alijs tuæ obsequar voluntati, quamquam nullam unquã tuorum meritorum partem ego assequi valeam. Idq; libentius faciam, quod plurimum emolumenti me sperem ex hac nostra collocutione pro tua doctrina, & humanitate consecuturũ. Solem vero cum nunc videam penè in Occasum descendisse, fortasse prȩstiterit loquendi principium in proximam diem remittere. GVIL. Rectè sanè, ego uero vix aurora expectata me in viridarium cõferam, teq; vt quamprimum venias etiam atq; etiam oro. ALPIN. Perplacet, sed tempus est, ut abs te nũc abeam, meq; à multis meis negotijs nunc expediã, ut mane quàm diluculo ad te redire possim. interea vale. GVILAN. Quando apud me esse nolis, vt lubet, ut ante noctem tuis functus negotijs, mane redire possis abi fȩlix.

PRO-

PROSPERI ALPINI DE MEDICINA AEGYPTIORVM LIBER PRIMVS.

De statu Aegyptiorum medicorum. Cap. I.

GVILANDINVS, ALPINVS.

VM hæc dies serenissima iam illuxerit, & opportune nos in hoc viridario simul concesserimus, locũ secretioris huius recessus quietissimũ, opportunissimamq; occasionẽ nacti, de medicina Aegyptiorum iam aliquid cõmentemur, de qua quidem prius quã agamus, à medicorum, quibus ea regio abundat, narratione principium faciemus. ALPIN. Iam iã è via huc ueniendo, eminus te in viridario ambulantem, profundeq; cogitantem prospexi, & haud parum miratus sum, quod tam diluculo è lectulo surrexeris. Neque tamen ab re credo, in uiridariũ descendisti, ut frigidiuscula scilicet istac aura matutina, ac nõ minus istius elegantissimi tui uiridarij amænitate aliquantulũ te recreares. Sed ne tuum loquendi desiderium amplius oratione mea retardẽ, ad principium propositi tui sermonis iam iam descẽdo. Sed quid obsecro me de medicis Aegyptijs dicturum arbitraris? an quia multis persuasum est ibi medicinam primas habuisse radices, plurimosq; illustres uiros tũ in medicina, tũ in alijs sciẽtijs olim in Aegypto floruisse, ijsdẽ etiã hac tẽpestate ornari regionẽ illã ac florere? GVILAND. Quid ni oẽs istud ipsum sentiãt? quãdo vsq; adeo etiã ibi bruta multa animalia repe-

riantur, quibus ars insita curandi morbos aliquos existimetur? quemadmodum de Hippopotamo equo marino in Nilo flumine degente apud quosdam legitur. Hunc enim equum in quadam medendi parte etiam magistrum esse aliqui affirmant. Assidua namq; ipse, ut aiunt, ingluuie & sacietate obesus, exit in litus, recentes indagaturus harundinum cæsuras, atque ubi acutissimum earum stipitem cernit, id in corpus adigens, uenam quandã sibi in crure uulnerat, atq; ita profluuio sanguinis excitato morbidum aliàs corpus exonerat, mox plagam rursus limo obducit. Quamobrem sunt, qui arbitrantur, missionem sanguinis ab huiusmodi animali homines didicisse, ueluti etiam à uolucre quadã Ibi uocata apud Nilum quoque nascente clysteriorum vsum accepisse. Quod ipsam sæpius sibi aluum exonerasse rostri aduncitate aqua per anum intromissa sæpe sit obseruatum. Si itaque bestias ipsas in ea orbis parte natura medicinam docuisse creditur, quid de hominibus erit ratione ac discursu præditus existimandum? Atque eo magis cũ priscis ijs sęculis Aegyptus plurimis doctissimis medicis semper floruerit? ALPIN. Hippopotamũ & alia bruta animalia, de quibus ea medendi miracula prædicantur, ibi reperiri certum est, at quod ego de hominibus medicinam profitentibus hisce annis obseruarim, in medium nunc tibi proferam, paucisque narrabo, quæ ex his scitu digna mihi fuere uisa, ac primum dico, Cayri alijsq. in locis Aegypti plurimos tum uiros tum mulieres reperiri, qui publice per vrbem medicinam faciunt, non tamen vllos existere, qui hanc artem aliqua ratione atque Hippocratice faciant. quando ibi nunc non literis, sed armis opera ab his populis detur: neque id quidem mirum, cum Turcarum imperio ea gens subiecta sit, qui nullis scientiarum studijs delectantur: armis tantum, auro argentoque & veneri indulgentes. de quibus vere uidetur Seneca dixisse:

" Turpis libido dominatur (scilicet nunc) potens venere
" Luxuria victrix orbis immensas opes.
" Iam pridem auaris manibus, ut perdat, rapit.

Deest illis studiorum exercitatio, quamquam publicas scholas, siue studia ipsi habeant, in quibus uaria scientiarum genera docentur; Cayri studij locum Gemelhazar appellant, pro quo tercenta millia aureorum anno quolibet dissipari aiunt. Siquidem ibi totius Academiæ sumptus ad libros, ad victum & ad reliqua

docto-

doctoribus & scholaribus necessaria quotannis ære publico suppeditantur. Ex omnibus vero scientijs, atq; artibus, quæ ibi docentur, ea sola pars theologica apud ipsos colitur, quæ Pseudoprophetæ Mahometis leges, institutionesque pertractat. Multi siquidem, propemodumq. infiniti sunt, qui honoris atq; vtilitatis gratia in eiusmodi scientiam incumbunt, quam qui adepti sunt in summo pretio atq honore apud Turcas, aliosq. omnes habentur. Hos Cadi appellant, quasi dixerint, sacrę legis doctores, quos Turca illius regionis præfectus suos quoq. iudices creat, quibus authoritas concessa est, vt possint quacunq. de re in iure ciuili, ac pontificio iudicare. ob quam rem ipsi tum in summa veneratione habentur, tum maximas parant opes. In alijs vero artibus atque scientijs perpauci sunt, qui perfecti fieri studeant, omniumq. minime in arte medica, quæ cum alijs omnibus ferè in locis summo dignitatis gradu sit, infimum nunc atq. vilissimum tum ob gentis barbariem, tum ob eorum, qui per vrbem medentur ignorantiam locum tenet. quam nisi hinc ex Europa per Venetos Consules conducti medici, curandis ibi Turcarum, Arabum, & aliarum gentium optimatibus, & quamplurimis, quos alij medici desperata salute reliquerant, ad valetudinem reductis extulissent, atque illustrassent, omnium mechanicarum artium ignobilissima apud Aegyptum iacuisset, id autem diligentia vt dixi nostrorum reparatur. Illi vero cum ab omnibus contemnantur, tum etiam lucrum ipsorum exiguum est. GVILAND. Cum medici illi ita negligantur, neque multum lucri faciant, quæ occasio erit, qua ad medicinam valenter perdiscendam illi moueantur. Non est igitur mirum inter illos paucos perfectos medicos reperiri. Quod cum explicatum à te sit, nunc reliquum est præterea nihil, nisi vt susceptum de medicina Aegyptiorum sermonem claudas, ac de alijs rebus loquaris. ALPIN. Quamobrem? GVILAND. Quoniam ex indoctis medicis, quid boni, ac scitu digni ex te obseruatum audire possum? ALPIN. Intelligo vnde tu in eam deueneris sententiam. Sed hoc fortasse non est ita existimandum, quando scientia atque doctrina ignaros homines Empiricè tamē multa in arte secreta posse dignoscere, quis negabit? qualia sunt multa medendi secreta auxilia summam ob vtilitatem nobilissima, apud Aegyptios priscos medicos olim inuenta, hæreditarię potius ab alijs præclarissimis medicis his relicta, quàm aliqua doctrina ab

ipsis acquisita. Quid etenim, vt tibi de multis aliqua proferam, non ne mirum in modum laudandus esset ille mittendi sanguinis Aegyptiorum vsus ex sectione multarum venarum, quæ nostris medicis minime sunt vsitatæ? quales sunt iugulares, narium, angulorum oculorum, frontis, post aures, poplitis atque aliarum multatum corporis partium. Quis etenim medicus is erit, qui nesciat, illarum venarum sectionem ad quamplurimos tollendos morbos esse vtilissimam? Quid dicam de sectione arteriarum, quam ad mittendum in multis morbis sanguinem non minus tutò, quàm in venis ipsi familiarissime vsurpant. Cum Galenus interim ijs sectis quasi miraculo multos sæuos morbos curatos nobis scriptum pluribus in locis reliquerit. Quid de aurium, colli, occipitis, labiorum, narium, atq; malleolorum scarificatione dicemus? Cum ipsi mirabili dexteritate hoc genus auxilij præstent. Et quid de suarum cucurbitularum vsu ab hoc nostro planè diuersò? Quidq; de vstionum ratione, atq; de multis alijs ferme infinitis, quibus ipsi medendo vtuntur, medicis præsidijs, deq; etiam quam plurimis medicamentis simplicibus; ac compositis ab his multa cum vtilitate frequentatis, erit iudicandum? GVILAND. Digna istæc mihi videntur, vt ab omnibus doctis medicis desiderentur, mirumq; omnibus videri debet, quo pacto hi indocti homines tot, tantisq; nobilibus auxilijs recte vti sciant, nullo ea discursu ac medicæ artis ratione cognoscentes. Sed quo ordine his medicis per eam regionem exercere medicinam permittitur, quando ita artis medicæ dogmatum ignari existant? ALPIN. Extat Cayri inter cæteros medicos omnes quidam Aegyptius, quem Achimbasì illi appellant: qui medicorum princeps nostra lingua interpretatur. Huius officium est, illos, qui ibi medicinam exercere velint, de illiusce artis peritia sedulo percunctari, & examinare, atq. eis, qui in medendi examine recte responderint ac recte se gesserint, publica fide concedere, vt per eam regionem mederi impune possint. Istud autem in doctorum numero asciscendi munus non datur multis, vt in multis Europæ locis fieri solet, sed vni soli tantum, illiq. præsertim, qui plus auri argentive Præfecto Cayri, quem Bessa appellant, hac de causa soluerit. Parum etenim id curat hoc tempore Bessà an ille, qui Achimbasì procreandus est, sit ad illud munus rectè obeundum probè idoneus, adeo nunc apud illos omnia corrupit auaritia; non hoc inquam ille curat,

sed

ſed an potius aureos multos ipſi offerat. Eodem exemplo & ipſe Achimbaſsì etiam à Præfecto perdoctus eodem auaritiæ vitio ſublatus, pretium à cooptandis accipiens, omnes indiſtincte cum indoctos, tum doctos mederi per vrbem ſinit. Qua facilitate numerus tum virorum, tum mulierum medentium in ea maxima urbe Cayri eſt ferè infinitus, cum quiſq; exhibito auro poſſit ab Achimbaſsì medendi authoritatem obtinere. Horum vero, qui per eam vrbem medentur alij promiſcue morbos omnes curare profitentur, alij partis alicuius tantum mala. veluti ſunt ocularij, qui omnes morbos ac ſymptomata oculos lædentia, ſanant. & dentarij, atq; auricularij, tantum malis dentium auriumq; medentes. atq; alij qui tantum inteſtinorum ægritudines, alij pudendorum, alij veſicæ & alij vteri curant; in quibus morbis mulieres medicæ viris præferuntur, exiſtimant enim ægrotę mulieres haudquaquam poſſe viros ſic recte vteri affectus cognoſcere, vt mulieres ipſæ. Quare fit vt ægrotæ medicas potius, ut à ſuis morbis curentur, quā medicos adhibeant, ſunt etiam alij qui tantum febres ſanant, quorum alij omnium, & alij aliquarum tantum curationem profitentur, atq; hæc obiter dicta ſint de medicis Aegyptijs.

Aegyptij qualem nunc medicinam exerceant. Cap. II.

GVILANDINVS.

INTELLEXI probè omnia, verum id à te ſcire cupio, quid eſt, quod omnes medici Aegyptij Empirici exiſtant, ſectamq. Empiricam ſequantur. ALPIN. Vt per eos annos, quibus Cayri moram traxi, obſeruare potui, potius methodicæ ſimulq. empiricæ ipſos addictos iudicaui, quando ad indicandam morborum curationem partium læſarum, cauſarum, naturæ, ætatis, virium, habitus cœliq; obſeruationem eſſe neceſſariam negent, quibuſdamq; medendo vtantur communiſſimis propoſitionibus, quæ methedicorum ſectam referre videntur. Ipſi etenim affirmant omnia morborum genera, vel à caliditate, vel à frigiditate oriri, uel morborum omnium præcipuā cauſam in calorem præter naturam, vel frigiditatem referunt: Quoniam vero

ipsi arbitrantur eorum omnium, qui Aegyptum incolunt, corpora ratione cœli, sub quo viuunt, valde calidi, ad summam vergere caloris intemperiem, ob id perfrigerantium medicamentorum vsum in omnibus ferè morbis sine discrimine habent frequentissimum, illisque temerè & inconsultò medendo vtuntur. Obseruare sedulo se putantes famosissimam, vulgatissimamq; in schola medicorum illam propositionem, quę est, contraria contrarijs curari; Hincq; credentes ob illiusce cœli summe calidam temperiem, ibi omnes ferè morbos, vel primo ab ea, quæ præternaturam est, caliditate procreari, vel saltem semper cum alijs causis præternaturalem caliditatem concurrere, ob quam causam vsum refrigerantium medicamentorum maxime affectant, idq; pręsertim in febribus: in quibus absq; ullo delectu, valde frigidis medicamentis semper vtuntur, maximeque in ijs, quę ex humorum putredine oboriuntur. Quod sanè contra medicinę dogmata ab ipsis fieri existimo. Nihil enim frigidorum remediorum vsus, quantum ad febrium causas, quæ sunt obstructiones meatuum, venarum, vel aliarum partium, spectat, aliquid prodesse, & multum obesse potest, cum a frigiditate humorum cruditas, atq; obstructio augeantur, maxime vero quando pituitosi succi sunt obstructionis auctores. Tales enim humores ab vsu frigidorum incrudescunt magis, & crasse fiunt magis, & ipsorum copia, ventriculo frigidiore atque ad concoquendum ineptiore ab eisdem effecto, peraugetur. quam vero sint illa refrigerantia medicamenta ab ijs frequentata posterius suis locis dicemus. GVILAND. Malus mihi quoque ille in medendis putridis febribus valde refrigerantium vsus esse videtur, quando nemo rationalium medicorum, quorum sectam omnibus præferendam iudico, ignorat, obstructiones venarum, aliarumque partium in febrientibus à multis succis, vel crassis, vel viscidis, fieri, & à multa frigiditate ipsas adaugeri. Galen. in synochis putridis febribus, vt apud ipsum in libro nono, meth. medendi legitur. ea laudauit medicamenta, quæ obstructa liberandi vim haberent, absq; multo tamen calore, ne calor febrilis augeatur. ob idque eligenda illa esse, quæ exiguo calore prædita, id tamen præstare possint. Hincq; in tollendis obstructionibus vsum oxymellitis summopere commendauit. Aegyptij vero fortasè ita frigidis in ijs febribus vtuntur medicamentis, quod hæ ex biliosis tenuissimisque humoribus

ortum

ortum maxime ducunt, qui non attenuandi sed incrassandi sint, vt Auicennæ asseclæ affirmant, hancq; fortasse ob causam illi medici frigida medicamenta adhibent, vt ex quibus genita febris fuit, biliosi, tenuissimiq; humores crassiores euadant, ad facilioremque excretionem eo modo parentur. Hæc erit igitur ratio quamobrem frigidis adeo medicamentis vtantur. ALPIN. Si tu corpora illorum hominum quali temperamento sint, rectè nouisses, in hāc proculdubio sententiam non venisses, nam, vt suis locis dicam, omnium ferè illa loca habitantium corpora diuerso constant temperamento, quòd aliquis cœli illiusce ratione, credere posset, quando pleraque illorum corporum licet ex sui natura sanguinea existant, multa tamen pituita, etiam ex victus ratione apud ipsos vsitata, abundare dignoscantur. Quamquam enim Aegyptij in ipso ortu interna viscera valde calida sub calidissimo cœlo susceperint, ex potu tamen aquarū, vsuq; continuo ciborum tum frigidorum tum refrigerandi qualitate magna ex parte præditorum, quibus ferè semper vtuntur, ab immoderataq; venere, atque ab vsu dulcium balneorum, quæ assidue frequentant, temperamentum illud calidum paulatim permutant in minus calidum, & tandem in frigidum, itaq; fit, vt qui bilioso nascuntur temperamento, in sanguineum mutentur, & qui sanguineo in pituitosum. Hincq; quamplurima fœminarum, mariumq; corpora ibi reperiuntur pinguissima, cum tamen cœli calidissimi ratione corpora omnia gracillima esse potius deberent. ex his igitur omnibus illorum corpora refrigerantur. Quo fit, vt omnes eius regionis accolæ stomachum valde frigidum contraxerint, licet ipsi corporis habitu carnoso, boniq; succi, constare etiam obseruentur. Huius autem facito ex me coniecturam, qui prius quàm Aegyptum adijscem, cum gracillimo corpore summeq; calido essem, ibi ex assiduo aquæ potu, cui ob illos vehementes calores continuè indulgendum erat, carnosum effeci corpus & pingue. quo tempore stomachus adeo erat ad frigiditatem conuersus, ut eius concoctrix facultas ad conconquendum imbecillior effecta sæpe videretur, quam ob causam sæpe acidis cruditatibus vexabar. Quod si mihi id acciderat, homini medico, & in temperata regione genito, quid de Aegyptijs ipsis existimandum, qui non solum aquam pro potu affectant, sed omnes frigidos cibos, quiq; immodice veneri dant operam vsumque dulcium balneorum frequentant? quæ omnia refrigerandi

facultatem habent; nisi illos crudis multis humoribus abundare? Quod confirmare videntur assiduæ ventriculi cruditates in quas ipsorum quamplurimi incidunt, frequentissimique articulorum dolores, qui continue sparsim per urbem vagantur, ac mulieres, Eunucos, & omnes absq; discrimine inuadunt ac affligunt. Ex his igitur colligo Cayri rarissimas febres ab exquito humore bilioso gigni, plerasq; verò à crudo ac pituitoso excrementorum genere. ideo arbitror vsum refrigerantium medicamentorum ijs febribus non rectè conuenire, ob illorum humorum, à quibus generantur tenuiorem substantiam, vt Arabes medici volũt, crassefaciendam, quando eos potius crassiori substantia constare quàm tenui ex nuper allatis optime pateat. Non erit itaq; frigidorum medicamentorũ vsus in febribus putridis ibi vagantibus omnino tutus, sed sæpe ijs noxius. Illi igitur medici quod ad febres compescendas attinet, probandi quidem essent, scilicet, vt illum febris socium calorem extinguant, pessime vero faciunt quòd febrium causas minime auferant. Ac potius ipsos dixerim medicinæ adulatores, quando solum ægrotantium, caloribus, doloribus, siti, occurrere, symptomataq; solum demulcere studeant. perfectam vero curationem, quæ Galeno docente in lib. 9. meth. med. à causis exorditur, negligant. Accidit tamen aliquando, vbi febres vehementiores affligunt, in caloribusque hecticis, vt recte frigidorum medicamentorum vsus administratus videatur. GVILAND. Mendosam satis illos possidere in medendo artem methodicam ex his à te narratis intellexi, quam etiam empiricam esse facile perspicitur, quod ea quæ in hac arte nouerunt, potius hęreditarie à maioribus tradita, acceperint, atque in ipsorum memoria remanserint, quàm vllo discursu, uel ratione fuerint ab ipsis cognita.

Quamobrem hoc tempore Aegyptij artem medicam habeant vitiosam. Cap. III.

ALPINVS.

IXIMVS Aegyptios medicos nostro hoc æuo non exercere rationalem, uel dogmaticam medendi viam, sed vitiatam, ac multis mendis plenam. GVILAND. Quonam

nam modo est ibi vitium istud in medicina contractum? ALPIN. Scito hoc tempore medicos illos finem habere non sanitatem ægrotantium, quem veri medici semper intuentur scopum, sed ut gratiam atque obsequium hominum comparent; ita vt nunc ibi locum habeat illa sententia:

Obsequium amicos, veritas odium parit.

Hos medicos Gal. adulatores appellat, cum haudquaquam id ipsis sit cordi, quemadmodum ægrotis recte, ac tuto medeatur, sed potius quomodo eorundem delitijs inseruiant. Respicit itaque ipsorum medendi methodus ægrotorum gratiam, atq; obsequium. & ob hãc causam victum ęgrotis gratum instituunt, omnibusq; febricitantibus, ac sitientibus permittunt, vt quantum volunt, aquæ potũ se expleant, fructusq; in victu quoslibet ab ægrotis expetitos non negent, affirmantes, nihil à natura appetitum posse ægros offendere, quando naturam ipsam tutius, ac prudentius ad corporis tutelam moueri, quàm medicos, affirmandum sit. proinde multi ægrotis febrientibus non verentur in uictu concedere angurias, cucumeres, cucurbitas, melones, ficus, atque alios quoscumque ibi habere possunt fructus, & vt vno verbo dicam, omnia concedunt ægrotis, quæ grata illis esse cognoscunt. De medicamentis itidem hoc idem obseruant, vt tantum illa medicamenta ad sanitatem parandam adhibeant, quæ ab ægris non abhorrentur, eaq; tum qualitate, tum copia seligunt, quę nullo pacto corpora ægrotantium agitare possint. ob idq; maxime in communi sunt vsu, ad quoscumq; propulsandos morbos, huiusmodi medicamenta, manna scilicet, cassia, tamarindi, syrupus de granatis solutiuus, atq; rosatus. non exceduntq; mannę, cassiæ, tamarindorum vnciam, sæpissimeque ęgrotis hæc offerunt, alij singulis, alij alternis, & alij pluribus diebus offerentes. pluribus etenim uicibus eam purgationem præstant, quod nos vnica vice facere consuescimus. Ex purgantibus vtuntur, myrabolanis, Rhabarbaro, agarico, sena, atq; alijs huiusce generis multis, quorum dragmam in singulos haustus non excedunt. hicque modus purgandi inter plerosq; ciuium ac nobilium exercetur, atque in hoc se rectè gerere videntur, dum cauent à validioribus, scamoneatisq; pharmacis, in ijs purgandis corporis. Sunt tamen alij qui rusticis medentur, cum ijs vero pręualidioribus purgationibus agunt, sed, vt dixi, non nisi in rusticis. Mirumque non erit hosce medicos his medi-

medicamentis potius lenientibus, quàm purgantibus vtentes, tardissime ægros sanare, id autem ea causa faciunt, ne purganda corpora nimium ab ijs agitentur, atque perturbentur: ob quam causam pleriq; clysteribus medentur, potius quàm medicamentis per os assumptis, vt quàm minime corpora agitent. In materia quoque chyrurgica eodem modo ęgrotorum obsequia sequuntur, hincq; multum sanguinis omnibus detrahunt, quod omnes missione sanguinis lętentur. id uero sæpe in multis, etiam à cibo, vt multis obsequantur, qui aiunt ieiuno stomacho ęgrotis non conducere id auxilium, quod nimium vires absumat. Et in omnibus denique medicamentis eodem semper spectant, vt quàm maxime ęgris obsequantur. GVILAND. Adulatores medicos non solum Aegyptus habet, sed non minus multa Italię loca, in quibus multi ignari homines eos optimis quibusq; medicis ea causa præferunt, quod obsequantur sibi, idque tantam vim ad capiendos ægrotorum animos habet, ut plurimi sæpe ab ignaris atque adulatoribus medicis vsq; ferè ad exitium perducti, neque tam grandes illorum in medendo errores agnoscant, neque si etiam agnoscant, ab his discedere velint. Sed quamobrem medici illi olim pręstantissimi ad medendi modum hunc vitiatum accesserunt? ALPIN. Hic corruptus medendi modus non à priscorum illorum medicorũ ignorantia principium duxit, sed vt ex Aegyptijs historiarum peritis audiui, à barbara priscorum Aegypto imperantium tyrannide; tempore enim quo Mamaluchi illiusce regionis obtinebant imperium, omnia ea loca medicis doctissimis florebant, qui dogmatice summaque cum ratione medicinam faciebant, sed tanta erat ea in dominis barbaries, vt optimi illi doctissimiq; medici, vel rebus bene gestis sępe lucri loco ab ijs contumelijs afficerentur. Barbara etenim ea progenies, quę moribus bestijs erat simillima, quod originem duxerit à Tartaris rusticisq;, rectam ac rationalem medendi methodum non admittebat. Illorum aliquis dolore aliquo correptus non secus quam furiens bestia subitò ut sanaretur imperabat, quod cum non semper ita citò eueniret, pessime miseros eos medicos tractabat. Idem obseruabatur in illos qui sitientibus ipsis plurimam crudam aquam in potu negabant, uel à calore febrili valde detentis frigida balnea prohibebant, in quibus immergi uolebant, & ijs multum refrigerari. si tormina ab assumpto aliquo pharmaco sentiebant, vel multum eo purgarentur,

tur, vel fastidiose vomerent, in medicos iurgia, & contumelię. miseros Aegyptios, qui fato quodam semper Tirannis subiecti fuerunt. Illi itaque optimi medici rectè medicinam exercentes indigne has contumelias ferentes, modum sanè per quam facilem in medendo inuenerunt, quo barbaris ijs hominibus satisfacerent, atque perpessas iniustè obiurgationes ac contumelias vindicarēt, ac de illorum tyrãnide in ipsos exercita hoc modo pęnas sumerent. GVILAND. Piget me tantorum medicorum iniuriarum, sed mirum non erat, eos ita à barbara ac ferina ea gente contumeliose pati, quando virtuti vitium, & sapientiæ ignorantia opponatur. Ab illorum enim barbaro dominio illis sæculis non solum medicinam, sed etiam omnes aliàs scientias ab Aegypto in alias orbis partes commigrasse existimo, atq; ideo nunc Turcarum loca studijs scientiarum omnino vacare. Sed perge modum enarrare, quo ad fugiendas & vlciscendas illorum contumelias vsi fuerunt. Si quidem haud parum esse iudico, homines illos in tanta calamitate positos, viam inuenisse, qua id periculi effugere potuerint.
ALPIN. Tunc hac ratione mederi eis cæperunt, hæcq; fuit ab his indagata methodus; Namq; eis ægroto curando proposito, primo quo ille morbo, vel miti vel magno vexaretur, atque quibus symptomatis corriperetur, eaque mitia ne an magna essent, scire operam dabant: quibus rectè perspectis ac cognitis, omnes curationis indicationes præcipue considerabant, hinc morbos tantum atque symptomata respiciebant, causis omnino neglectis, uel leuissime cognitis. morbo enim, si symptomatibus ijs vehementibus careret, contrarijs mederi omni ratione studebant, veluti exempli gratia, febre vexato, absque multis grauioribus symptomatis, victum primo frigidorum atque humidorum instituebant, quem penitus morbum extirpare, ijs ignaris bestijs facile suadebant, proinde omnes fructus, qui humidi essent ac frigidi eis collaudabant, ut sunt angurię, cucurbitæ, cucumeres, poma, & ex oleribus beta malua, bammia, colocassia, lactuca, endiuia, funcus atq; alia huiuscemodi temperamenti ac facultatis multa. Pro potu frigidissimam quamcunq; aquam, largissimeq; ad ęgrotantium libitum, concedebant. In materia uero chyrurgica in quacumque febre, quod omnes illos barbaros ad largam sanguinis euacuationem inclinatos admodum cognoscerent, multum sanguinis detrahebant. Et ex medicamentis alterantibus ea laudabant,

bant, quę refrigerarent, atque humectarent, atque de purgantibus, euacuationem per epicrasim, lenientibus medicamentis, à quibus nihil Barbarorum corpora turbarentur; moliebantur. Febris vero omnia symptomata demulcere vel omnino abigere studebant, calori enim ęstuoso interne frigidis aquis, vel syrupis, vel decoctis, vel fructibus, & frigidis epithematibus occurrere, conabuntur, sitientibus quantum uellent ægrotis aquæ permittentes, inappetentijs, quoscumque cibos ab ęgrotis expetitos concedentes, vigilijs, valide somnum prouocantibus, qualia sunt opiata omnia, obsistebant, dolores vehementes tollebant, ijs medicamentis quæ insigni frigiditate partium sensum adimunt, qualia sunt stupefacientia a nostris appellata, atque sic in singulis alijs febrium symptomatibus facere cæperunt. hicq; fuit modus curandi quo ęgrotos blandè curare se aiebant, eosque medici illi suo gladio iugulabant, verique inde facti sunt medicinę adulatores, vt illorum tam importunam effugerent tyrannidem, atq; miseriam, quando ægroti obsequij vi arbitrarentur rectè à medicis illis tractari. Ortusq; est malus is medendi modus ab Aegypto imperantium tyrannide, quem postea omnes alij qui consequuti sunt medici rectè obseruarunt, mortuisq; doctissimis ijs medicis, simulque cum ijs huius artis doctrina, postea paucissimi reperti fuerunt literarum studijs dediti; siquidem dominorum ob barbariem literarum professoribus inimicam, academiæ, ac studendi commoditates defecerunt, eaq; causa studentium etiam numerus defecit, omnino pręsertimque in philosophia & medicina, indeque Aegyptus expers scientiarum, literarumq; professorumq; tunc facta est. Deindeq; ille medendi modus, iam multis ætatibus ibi frequentatus, ac per illas vrbes receptus, alijs omnibus medicis, qui posteà fuere, communicatus fuit, neque difficulter ab ijs perdiscebatur, cum pauca quadam tenenda essent. Hic igitur modus medendi, quem illi homines assecuti ibi optimi medici existimantur, tale principium habuisse, à multis dicitur. In eo vero sicuti multa corrupta, atque arte Hippocratica indigna obseruantur, sic multa etiam ueram pręclarissimorum medicorum antiquitatem redolentia reperiuntur, quæ digna sunt ob egregiam quam præstant in medicina vtilitatem, ut ab omnibus doctissimis medicis audiantur, atque perdiscantur. In qua vero parte medicinæ istæc eluceant, nuper dictum est, & inferius qualia particulatim existāt, suis locis dicemus.

Sed priusquam ad ea accedamus, multa prius erunt cognoscenda quæ ad maiorem clarioremque dicendorum cognitionem facere videntur. atque in primis, ne tempus frustra conteramus, considerandam tibi viro doctissimo eam propositionem propono, quam illi medici mordicus obseruare medendo creduntur, quæ est, contraria contrarijs curari. Quam propositionem vel mulieres ipsę medicinę & rerum omnium ignaræ perbelle ibi se putant obseruare.

Apud Aegyptios medicos medicam illam propositionem vsurpari, quæ est contraria contrarijs curari, atq; an ipsi eam rectè obseruent. Cap. IIII.

GVILANDINVS.

CVM Aegyptij in medendo vtantur ea propositione, quę est, contraria contrarijs curari, videntur hac in re non omnino carere rationali medicina, quando ea quoque omnes rationales medici ægrotis medeantur, morbos curantes ijs medicamentis, quæ ei sunt contraria. vt Gal. in lib. 11. meth. cap. 12. testatum reliquit. Quamobrem & illos, qui posito hoc principio medicinam ibi faciunt, ob id inter rationales medicos esse recensendos, aliquis assereret. ALPIN. Huic medicæ propositioni non modo eius loci medicos inniti, sed ipsas etiam mulieres, certum est. quinimo Cayri si volueris tertianam notham febrem, agrimonio, apio, vel petroselino, vel chamedrio, vel alijs curare, vt obstructiones, à quibus oritur, atq; fouetur ea febris, auferantur, non modo medici, sed mulieres inclamabunt non esse id faciendum, quando febris, quę calidissima est in temperies solis refrigerantibus remedijs curari debeat, quibus medicamentis calida intemperie præditis potius febris augeretur, nedum tolli posset. hanc igitur ob causam ea vituperant, atque suspecta habent, quę superius aperientia narraui: quę licet morbo similia videantur, tamen eius causis contraria existunt, quibus sublatis febris tollitur, ijsdemq; perseuerantibns nunquam febres illę finiuntur, idcirco dicenda sunt illa eadem medicamenta per hunc modum morbo

bo contraria. Neque tamen eò quod medendo vtantur ea quam dixi communitate, rationales appellandi sunt medici. Tibi enim doctissimo viro notissimum est, methodicos tantum appellatos medicos vsos fuisse ijs communitatibus, qui neque locum patientem ad curationis indicationem aliquid prodesse autumarunt, neque causam, neq; ętatem, neq; tempus, neq; cœlum, neq; virium robur, neque ęgrotantis habitum, neque temperamentum, sed à solius affectus indicatione remedij indicatione sumpta, ea communitate febrem exempli gratia nuper in medium propositam curant. Sed errant in cognoscendis morbo contrarijs remedijs, Namque putridę febres quę ab obstructionibus genitæ sunt & fouentur, vt rectè curentur, debemus vti ijs quę tum morbo, tum causis sint contraria, qualia sunt quę refrigerant, humectant, aperiunt, atq; abstergunt, quibus sanè si obstructiones cedant, febris proculdubio tollitur, ijsdem vero ob humorum lentorem & crassitiem curationi obsistentibus, atq; non cedentibus, contraria valentiora prioribus requiruntur, scilicet quæ maiorem vim habeãt obstructa aperiendi, vt propterea, quod omnia valenter aperientia calida sint, ad calida sit deueniendum: vbi vero causę febriũ putridarum haud admodum curatu sunt difficiles, sufficient ea quæ tantum sunt morbo contraria, quę simul aperiendi vim habeant, & vbi causę non facile cedunt, morbo similibus, quo ad caliditatem, & causis contrarijs, quod ad aperiendi facultatem vti debemus. At in febribus quę causis coniunctis vacant, vt sunt hecticæ ab ephemeris, vel putridis febribus genitæ, medici solis morbo contrarijs vti debent: ambobus vero tum causa tum morbo curationem indicantibus, nos remedia sequimur, quę ambobus sunt opposita. hincq; cichoreacea omnibus putridis febribus conuenientia auxilia iudicantur, quia tum febri, ea qua prędita sunt frigiditate, resistunt, tum causę, ob eam quam adepta sunt obstructa aperiendi, facultatem. Si vero morbus mitis, ac non vehemens ingruat, ijs quę causę contraria sunt magis quàm morbo vti oportet, quemadmodum in morbo, tum vehemente, tum magno, medicamenta debent magis morbo esse contraria. Hincq; Galenus prudentissime docuit in lib. meth. med. si multa simul curationem indicent, ei medicos attendere oportere, quod magis vrget, alijs tamen non neglectis. Aegyptij vero secus in curandis morbis agunt, semper à morbo sumpta curationis indicatione, vtuntur

ijs

ijs, quæ morbo contraria esse arbitrantur, morbi causis omnino neglectis, proindeque in omnibus febribus nullo discrimine frequentissimum habent medicamentorum ualde refrigerantium usum, quòd ipsa morbo validissime obsistere arbitrentur. In putridisq. decipiuntur, pessimeq. ut arbitror se gerunt, ualde frigidis vtentes, quia frigiditate intensa obstructa augentur, & cruditas humorum crudorum fouetur. GVILAND. Mirari nos non decet, si ij medici etiam ea communitate, quæ est contrariorum contraria esse remedia, pessime, ac vitiose nunc medendo vtantur, cum ferè omnia alia, quæ à priscis doctissimis illis medicis in ipsorũ memoria relicta fuere, corruptè ac pessime nunc etiam sequantur. Neq; etiam mirum ipsos ad frigidiorum vsum ita præcipites ferri quoniam omnes ob cęli caliditatem sibi ipsis in animum induxerunt, à calidis esse cauendum, ne calida corpora calidorum usu ob lędantur, quod & apud Genuenses quoq; obseruari licet, ij enim biliosa corpora nacti, ita calidorum usum effugiunt, ut ad cõtraria potius ad frigida scilicet non secus quàm Aegyptij deflectant. secus verò apud Germanos, Boemos, Polonos, Anglos, Flandros, Gallos, atque alios sub frigido cęlo uiuentes, fieri consueuit; Namque illi tantum à frigidis metuentes, in calidorum usum nimium labuntur. aromatum etenim vsu, atq; generosissimorum vinorum, calidorumque non minus medicamentorum sibijpsis hepar, sanguinemq; comburunt. ALPIN. Verum profectò dicis, sed de his satis, nunc ad alia transeundum.

Quæ præsciri debeant, priusquam ad particularem de medicina Aegyptiorum narrationem accedatur. Cap. V.

GVILANDINVS.

QVAE nam isthæc erunt, quæ nunc explicãda statuisti, aliqua ne præcipua & propria illorũ præsidia, quibus ad curandos morbos utuntur? ALPIN. Nondum eo peruenimus, ut possimus de ijs nunc agere; Etenim multa supersunt audienda, priusquam ad illorum narrationem deueniatur. GVIL. Quæ nam igitur isthæc inquam existunt? ALPIN. Multa, quippè

Aegypti

Aegypti situs, illius temperies cœli, anni tempora, ipsorumque naturę, & aeris mutationes ex Nili fluminis incremento. Aegyptiorumq; corporum habitus, temperamentaq;, victus, morbi ibi nascentes, ipsorumq; causæ, atque alia, quæ ad medicinam illorũ rectè noscendam facere uidentur. GVILAND. Quamobrem hæc. ALPIN. Quoniam cum eorum, quibus ad curandos humani corporis affectus illiusce regionis homines vtuntur non simplicem historiam tibi sim proditurus, sed vna cum ea rerum illarum laudem atque uitium, ut ex horum lectione medicinę studiosi ijs quę illi in medicina facienda maxime sequuntur, tuto, & ex artis pręceptis uti sciant, & ad morborum instituendam curationem, ab illis quę uitiose, minimeque ex artis ratione sunt apud ipsos usitata præsidia cauere queant. GVILAND. Laudo hunc tuum loquendi ordinem, quando præter eorum, quibus Aegyptij utuntur in medendo, vtilẽ notitiam, ista, quę prius exponenda proponis non minorem cognita, nobis afferent, & uoluptatem, & utilitatem. Perge itaque quod vis enarrare, nulla interposita mora, ne hæc dies sine longa linea nobis abeat. quando multa supersunt dicenda, quibus huius diei reliquum posse sufficere, uix credo.

De Aegypti situ atq; illius aeris temperie. Cap. VI.

ALPINVS.

AEGYPTI regio posita est inter Aethiopiam, Arabiam, & Marmaricam, quæ nunc Barbaria dicitur, atque mare mediterraneũ, habet enim à meridię Aethiopiam, à Septentrione mare mediterraneum, veluti ab ortu Arabiam, rubrumque mare spectat atq; ab occasu Marmaricam. Cayrus, olim Babylon, uel Babulis, nunc primaria Aegypti ciuitas ab ęquatore triginta gradibus distat, & longitudo eius est, graduum circiter sexaginta. sex tantum gradibus cum dimidio hanc ciuitatem ad tropicum Cancri accedere Ptolemæus testatur. maximaque dies ibi est quatuordecim horarum, & minima decem. Ciuitas hæc ad radices montium Arabiæ Petreæ ab Oriente posita est, Septentrionalibus omnibus vẽtis exposita nullo monte ab ea maris parte contecta, tota meridionalis pars sabulosa est. à quibus omnibus

eius

eius aer ad frigidum & calidum alteratur. Ab Orientalibus uero atque Occidentalibus paruam suscipit ille aer alterationem. Cum itaque hęc regio prope tropicum sit, mirum non est si Sole multum calefiat, pręsertimq; ęstate, quo tempore Sol radijs ibi terram rectius ferit, copiamque radiorum uel luminis, maiorem eius terrę accolis demittit. Quem calorem ibi multum esse, ac uehementem eos populos quandoque perpeti, ostendunt multa ab ipsis refrigerationis causa inuenta, atque usitata. Eos enim in primis terrena habitare ædium loca apud omnes ob calorem noxiũ manifestum est, non minusq; in quaq; domo frigidarum aquarum in medio ędium positi fontes, eos frigiditate oblectari, significant. His etenim aquarum fontibus per totam ęstatem ipsum domorũ aerem refrigerant, propè etiam illos omnes ferè dormiunt. Amplius ciuitas hęc altissimis est fabricata ędibus, quę supra uias usq; adeo latissimis expanduntur tegumentis, ut uiarum totum penè cœlum ex superiori parte occupent, obstruantq;, ne Sol (quando omnibus horis umbrę uias detinent, atque obtegant) noxam inferat uiatoribus. Vastissimis etiam fistulis, quę maximis tubis sunt similes, intra omnes domos positis ad frigidum excipiendum aerem utuntur. Hæ ex medijs domibus meatu decem cubitorum latitudinis ferè exurgunt, per mediumq; rectissime sursum feruntur in aerem, peruięq; multo latiori ore instar campanæ expanso, ad summa uestigia desinunt atq; pertingunt, quo ore Septentrionem uersus operto, frigidam auram spirantem excipiunt, infernisq; ipsum ędium terrenis locis demittunt. & hoc pacto cuiusque ędis inferna, terrenaq; loca refrigerantur. Victus frigidorum ciborum, potuumq; apud omnes nimium obseruatu, eam regionem immodico aeris calori expositam proculdubio confirmat. GVILAND. Isthęc certè omnia summe calidam aeris illius temperiem coarguunt, nihilominus calorem ęstatis tempore ibi talem esse audiui, quem facile quisque perferre possit. Temperari enim caloris illiusce temporis à Nili fluminis incremento per id temporis celebrato, atque ab assidua Septentrionalium uentorum spiratione à multis proditum est. ALPIN. Ni Deus his duabus causis ambientis illius aeris ęstiuos calores minuisset, haudquaquam fieri posset, ut animalia ibi uiuerent. Tanta est Dei Optimi Maximi prouidentia, ut in locis sub cœlo calidissimo ui radiorum solis inflammatis, sit aliquid quo refrigerentur, sicut in

frigidissimis regionibus omni ferè calore destitutis, ut aliquid habeatur, quo ea loca incalescans. Eaq; causa in locis Septentrionalibus, sub frigidissimo cœlo preciosissimę ac copiosissimę pelles reperiuntur, & lignorum comburendorum copia, quibus se à vehementissimis illis frigoribus homines deffendant. Aer itaque ęstate proximis radijs solaribus rectius terram ferientibus valde accensus, ab aucta Nili fluminis aqua, Septemtrionaliumq; uentorum spira tione assidua obtunditur, ac multum moderatur, ex prędominio uero ipse est calidus & siccus, inæqualis, valdeq. inconstans, substantia tenuissimus, maximeq. in locis à mare remotis, ut Cayrum, alięque ciuitates & loca supra ripas Nili posita. Hic aer hyeme aliquando insigniter frigidus apparet, & aliquando calidissimus, ob siccitatem immodicam aeris (ibi etenim rarissime pluit.) quę ut rerum naturę non ignari sciunt, utramq; actiuarum qualitatum acuit, ueluti hę ab humiditate hebetantur. Quam ob causam ob tenuitatem substantię hyemalis aer frigidior, quàm reuera sit, ab his populis experitur, quoniam is ob partium etiam tenuitatem corpora penitissime penetrat; frigidamq; qualitatem introducit, lędensq. sensibiles partes, maioris est causa sensus, quàm sit ipsa uis frigoris, maximeque ex omnibus corporis partibus caput ab aeris eius loci frigiditate obleditur, multoque magis, quod antea calido aere calfactum, meatus ualde apertos habuerit, per quos facilius frigidum aerem suscipit, a quo postea facile offenditur. Hincq. nullum est genus morbi ex capitis distillatione obortum, quod illi populi non patiantur. Dominatur autem aer summe calidus, ipsius cœli, ut dictum est, ratione: quod hęc ciuitas à tropico cancri tantum sex gradibus distet. Qua breui intercapedine, dum Sol ad illum accedit tropicũ, & illorũ Zenith fit propinquior, aer ille ualde incalescit, & nisi Etesię uenti tunc à Septentrione spirarent, uehementissimus & qui vix à nostris perferri posset, caloris ęstus sentiretur. Hyeme etiam nocturnus aer admodum frigidus obseruatur, qui ab orto Sole paulo post parum incalescit, in meridieq. plurimum; adueniente uero nocte rursum in frigidum permutatur, ita, ut aer ille ualde inęqualis sit dicendus, ab ipsiusq; illa inæqualitate plurimi morbi originem ducunt, atque generantur, qui eo temporis per urbem uagantur. GVILAND. Cupio etiam eiusdem aeris temperiem pro anni temporum ratione à te explicari. Quam ob causam

ſam te in primis de anni temporibus, quæ in uſu apud eam nationem exiſtunt, atque de ipſorum temperie, loqui optimum fore arbitror. ALPIN. Libenter de his nunc ſermonem inſtituam.

De anni temporibus apud Aegyptios vſitatis, at que de ipſorum temperie. Cap. VII.

ALPINVS.

DIVIDAM annum apud Aegyptios vſitatum ac obſeruatum in quatuor, ut noſtri etiam faciunt, partes, ſed ſecus quàm illi; ac primum à vere incipiam. Quod anni tempus ibi duobus menſibus temperatum, obſeruatur, Ianuario quippè & Februario. Incipitq; Orione & Canicula Orientibus, & deſinit ad occaſum Arcturi, quo tempore æſtas incipit, & deſinit vſque ad nocturnum Trianguli ortum: Quæ quidem ęſtas duplex ſingulis annis obſeruatur, quarum prima eſt inęqualiſſima ac ſumme inconſtans vehementiſſimo cum caloris æſtu, quæ maxime corpora offendit, præſertimq; aduenarum eiuſce cœli qualitati minime aſſueta: id igitur anni tempus, vt nuperrime etiam dictum eſt, principium facit, Arcturo Occidente, ſcilicet in initio menſis Martij, protenditurq; ferè vſque ad tropicum cancri, tribus, ſcilicet comprehenſum menſibus, quippe Martio, Aprile, Maio. Altera æſtas, quam ſecundam partem æſtatis appellamus, priori ſtatim ſuccedit, nam ipſa incipit Sole ſignum cancri ingrediente, terminumq; habet propè finem menſis Auguſti. Hæcque ęſtas prioris æqualior, conſtantior, minuſque ęſtuoſa, atq; minus ſentitur noxia corporibus. Autumnus habet alios duos menſes, ſcilicet Septembrem atq; Octobrem. Hyems vero orientibus Pleiadibus, ſcilicet incipiente menſe Nouembri, incipit, atque ad Ianuarium menſem vſque protenditur. Hoc itaq; modo annum Aegyptiorum diuidi oportere iudico, ut quatuor diuerſis aeris naturis quatuor anni tempora rectè reſpondeant. Ver Ianuario, atque Februario ibi obſeruari, non eſt mirum, cum eiuſce temporis temperamentum mediocre ac temperatum in aere percipiatur. Id ipſumq; etiam tempus ver is inquam, indicant arbores, quę per eos menſes ibi germinant, & frondeſcere incipiunt, terraq; illa viren-

tibus herbis, stirpibus, floribusq́; amęnissima redditur. His autem exactis mensibus primam æstatem, uel primam ęstatis partem animantibus valde pro eius inconstantia, multumq́; inæquali caloris, & frigoris statu, noxiã sentiunt. Atq; hæc prima ęstatis pars inconstanter mensibus Martio, Aprili, Maio, obseruatur. GVILAND. A quibus nam causis hæc prima ęstatis pars inconstantissima, æstuosissima, atq; inæqualissima fit. Memini etenim ego dum Cayri olim moram facerem, ijs vtique tribus mensibus me ventos calidissimos, molestissimosq; sentijsse, cum arenarum inflammatarũ magna copia, qua aer ita obscurabatur, ut Sol neutiquam videri posset. Illoq; etiam tempore quamplurimos vagasse epidemicos, atque lęthales morbos, maximęq́; oculorum lippitudines, quas Græci Ophtalmias appellant, Quam ob causam arbitror huius prioris æstatis partis causam esse ventos illos summe calidos, atq; ardentes à Meridie, locisq; arenosis inflammatis perflantes; Hosq́; ventos Campsim appellabant, quasi dicerent ventos diebus quinquaginta perflantes; id vero tuis proximis verbis aduersatur, qui dixeris istam ęstatis partem non tantum diebus ijs, sed tribus perpetuis mensibus durare. ALPIN. Euri Austriq. venti, ut tu rectè dixisti, à meridie loca arenosa, summoq. calore inflammata transeuntes atque in Aegyptum spirantes, tantum caloris ęstus, puluerumq́. & inflammatarum arenarum euehunt, vt ignitas formacis flammas, nec non pulueribus obscurissimas, nubes eò asportasse videantur. Puluis illa vel arena copiosa ventis tum asportata, tum ex solo Argypti ventis arrepta, atque per aerem agitata, non minus quàm aer suo calor, corpora lædit, atque offendit, oculosq́ue maxime, quos mordet & inflammat. Hincq́; epidemias plurimas & ophtalmias, quę tunc temporis per illam vrbem vagantur, originem habere dicerem. Hi uenti interrupte ac inconstanter, quandoque tribus, & quandoque quinque, & aliquando etiã septem atque nouem diebus (quamquam rarissime contingat) spirant. Ipsosq́. Charonios vocare possumus, quod quasi à Charonte procedant, semper plurimos lęthales morbos ijs populis asportantes. Quo tempore multas pestiferas febres, atque phrenitides homines non diebus, sed horis paucis perdentes, sęuissimasq́. quamplurimas ophtalmias ibi vagari obseruaui. Corpora omnia ita ab his lãguida redduntur, vt ferè cibos abhorrere videantur, inextinguibiliq́ue siti continue ardeant. Pro qua siti arcenda

flumen

flumen Nilum eis Deus largitus est, cuius aqua præiucundissima omnia refrigerantur, atque humectantur. Aduenæ nostri ijs pro flantibus ventis ad subterranea loca confugiunt, in quibus morantur quousque ille ventorum ardor resederit, atque cessauerit. Coniunxit hęc incommoda Deus Optimus, cum alijs quibusdam bonis, nam vbi calidissimi ij venti conticuere, statim à Septentrione flare alij incipiunt, qui subitaneum inflammatis, atque laxatis corporibus solatium præstant. Si enim illi diu perseuerarent, nemo in ea regione viuere posset. Quod autem ad primam æstatis partem attinet, quam trium mensium esse affirmarim, & ad ventos, quos Aegyptii vocent Campsim, quod nomen numerum explicat quinquagenarium, scito circa illius quinquagenarij numeri explicationem multos multa locutos fuisse. Aliqui etenim illos uentos Campsim appellant, quoniam ipsi interruptè diebus quinquaginta spirare soleant. Atq; aliqui eo nomine quinquaginta eos nuncupant, quod illorum ventorum furor ac æstuosa molestia spacio dierum quinquaginta finiatur. Et alij Campsim ob id eos dicendos affirmant, quod vt plurimum à Paschate Resurrectionis usq; ad Pascha Ascensionis ipsi flare obseruentur, quod tempus est dierum quinquaginta. Quod tamen falsum dignoscitur, quando ego obseruaui sępius ante Pascha etiam Resurrectionis illorum ventorum furorem. Alij, & uerius mea quidem sententia, dicunt, hos ventos Campsim vocatos fuisse ex morte Campsis multarum copiarum ducis, quem immodica arenarum copia, quæ ventis illuc asportata fuerat cum toto exercitu in Africæ deserto suffocauerat, vt in vita Alexandri Magni legitur. Hæc æstatis pars est corporibus ualde noxia, quoniam per id temporis calor interim continuò, & interim frigus in aere percipitur. In hoc etiam anni tēpore per vrbem vagatur ille lęthalissimus morbus, quem Demelmuia, appellant, qui paucis horis homines perdit. Altera ęstatis pars hanc sequitur æqualis & minus calida, esset tamen & ipsa calidissima, nisi Septentrionales venti continue tunc spirarent, atque nisi Nili fluminis fieret incrementum, quibus aeris æstuosa caliditas paululum contemperatur. Hac æstatis parte, quæ a nobis secunda æstas uocatur, aer est multum & ipse calidus, sed æqualis constansq; à principio ad finem vsque, non subito, sed paulatim sensimq; caloris adferens mutationes; qui quo Septembri mensi vicinior, eo temperatior redditur. Ideo hoc anni tempus mor-

bis caret, & salubre est. Omnes agricolæ tunc vitam ociosam ducunt, quoniam terra vsque ad peraucti fluminis diminutionem cultui est inepta, inundatione aquæ supra ipsam non finiente. Atque tunc spectacula, ludique augescente flumine ab his celebrantur. Autumnus Septembri, Octobrique mensibus celebratur, in cuius fine cessante fluminis inundatione, triticum serunt, quod Martio mense maturum ab ipsis euellitur; atque colligitur. Huius temporis aer est temperatissimus, æqualis, morbis carens. Alijs sequentibus duobus mensibus frigidior fit, atque hyemalis. Raro decidunt pluuię, quod si contingat, tanquam ros est: Cayri inquã, quandoquidem Alexandrię Pelusijq; & in omnibus locis mari adiacentibus pluit largissime, & sæpe. Nouembrique facilius, quam Decembri, id accedit, quod eo mense aer sit frigidior: rarissime glacies, nunq; nix, neque grando ibi visitur, cum aer careat tanta frigiditate qua hęc gigni queant. Hęcque est temperies aeris locorum, qui a mare longe distant, per omnia anni tempora obseruata. loca mari proxima aere utũtur minus calido, & minus sicco, ibique largissime, ut dictum est, pluere solet. GVILAND. Tuo de anni in ea regione partibus diligenti habito sermone mirum in modum sum delectatus, sed quoniam dixisti, Sole tropicum cancri ingrediente aerem ibi ex immoderate calido atque ęstuoso, ad minus calidum ob uentos à Septentrione spirantes, atque ob incrementum Nili fluminis mutari, id illius cœli naturæ uidetur maxime contrarium, quando quis crederet, in calida regione Sole terram ad angulos rectos feriente, aerem à magis calido ad minus calidum mutari posse. Ideo cupio te de hac eademq; aeris mutatione rursum clarius loqui. ALPIN. Tibi vt soleo semper etiam hac eadem in re satisfaciam.

De aeris mutatione ex ventorum Septentrionalium spiratione, atq; ex augumento fluminis Nili. Cap. VIII.

ALPINVS.

ENTI, quibus ad calorem & frigus aer Aegypti, pręsertimque Cayri permutatur, sunt Meridionales atque Septentrionales. Ab his etenim, ut nuper etiam dictum est,

est, ea loca maxime incalescunt, veluti à Septentrionalibus refrigerantur. His omnibus tota illa regio est exposita, sed magis Septentrionalibus, quibus Aegyptus libere euentatur, à Meridionalibus vero, cum inter ipsum & meridiem montes quam plurimi sint, præsertimq; Lybiæ atque Ethiopiæ, non ita libere perflatur. rarò etenim ipsi perflant, atque non nisi, ut superius dictum est, in prima æstatis parte. Perflant vero à Septentrione sæpissime in anno, sed præcipue tota æstate. Summa enim Dei sapientia Aegyptum cœli causa valde calidum Septentrionalibus magis, quàm alijs expositum esse voluit, vt ipsorum refrigeratione aer illiusce regionis summe calidus multum refrigeraretur. Ab Orientalibus autem parum uel nihil illorum locorũ aer alteratur, quoniam & rarissimi, & paucissimi existunt, quod tota ea regio montibus ab Oriente supposita sit, atque ab his contecta. Et ex his, qui ab occasu spirant, non multum aer alteratur, cum hi temperati sint. Septentrionales itaque venti, qui mense Iunio flare incipiunt, mirum in modum aerem refrigerant, quoniam longissimos maris tractus, priusquam illuc accedant, per transeunt, in tam longoq; itinere ipsi ab aqua maris refrigerantur. Mirari itaque non debemus, si hi venti in secunda æstate continue frigus per iter susceptum spirantes, aerem illorum refrigerant. Quam aeris ad frigus alterationem fouet etiam fluminis Nili incrementum, à peraucta fluminis aqua refrigerato siue moderato caloris æstu. GVILAN. Quęso fluminis huius ortum, incrementum, eiusq; causas, ibi ab ijs populis auditas, mihi etiam narrare, non pigeat. His etenim probè cognitis, quo pacto Aegyptijs refrigerationem conciliet, facile dignoscemus. ALPIN. Quamquam ego certò sciam tibi viro doctissimo huiusce fluminis incrementum, & eius causam ex multorum scriptis esse planè cognitam, nihilominus, cum istud etiam ex me narrari volueris, operam dabo, vt tibi morem geram. Hoc flumen, omnium vt audio, longitudine maximum à diuina sapientia in arenosa squalidioriq; Africa factum esse creditur, ut illa mundi pars foret habitabilis. Quando summum admirandumq; omnibus videatur miraculum, terram Aegyptij, Sayeth, aliarumque multarum Africæ regionum loca esse fœcundissima ob solam huiusce fluminis inundationem, nihil enim terræ, arena excepta ea loca habent. Deus flumen illud ijs populis largitus est, ut ea arenosa loca pingui limo fluminis aqua asportato, fœcundarentur,

rentur, atq; irrigarentur. Qui accuratius eius ortum indagati sunt, atque nouerunt, affirmant nasci proxime brumali tropico ad radices quorundam altissimorum montium, lacum uastissimum sexcentum mille passuum circuitus, facientes, à quo flumen Gion ab his appellatum directè Septentrionem versus procedit, tandemque in mare mediteraneum descendit, ipsumque ingreditur, & ab ipso propè æquinoctium magnus riuus procedit, per mediumq; totius Africæ transit ab Ortu ad occasum procedens. Quo flumine Nigro à nostris vocato, hi populi perinde ac Aegyptij vtuntur. Nilus vero, vt ad ipsum nunc redeam, terram Aegypti arenosam, ac omnino sterilem limo pinguissimo aquæ larga inundatione obtegit, foecundissimamque ac cultui aptissimam reddit. Deusque etiam, quod eorum locorum corpora summe calida, & squalida, præmultoq; cœli calore admodum sitientia essent, illis hoc flumen largitus est: cuius aqua omniũ pro vsu humano optima epota, corpora ipsorum ab his aeris ardoribus deffenderentur. Cayri vero, vt huiusce fluminis augmentum nunc dicam, singulis annis cõstantissime (cuius veram causam me ignorare fateor.) mense Iunio, die decima septima, Oriente Sole flumen illud augeri incipit, & nunquam obseruatum est, eiusdem augmenti principium ab ea die, & hora consueta deflexisse; quod certè magnum naturæ arcanum omnibus videtur. Mox magis & magis perauctum, singulis aliquando diebus ad octo, vel decem, uel ad pauciorum digitorum altitudinem crescit: ad summum quatuor & viginti cubitis. Aliquando etiam, quod tamen rarissime obseruatum est, vsque sex & viginti cubitorum altitudine perauctum fuisse, illorum memoria constat. Ipsumq; decem tantum & octo cubitis auctum sat est pro agrorum inundatione facienda. Terminatur uero totum augmentum mense Augusto, & plerunq; vsque ad medium Septembrem, vel ipsum augmentũ vsque ad istud tempus vigere obseruatur, loquor de aqua extra fluminis ripas aucta, quando intra ripas flumen semper decrescat vsque ad Maium mensem, & ex hoc tempore inundatio decrescere incipit, continuat hoc aquæ decrementum vsque ad medium Octobrem, quo tempore omnis aquę tumor inundatioque absorpta est, terræq; ob id agricolæ semina committere solent. Decrescit autem intra ripas Nilus paulatim ac paulatim ad Maium vsq; mensem, in quo mense eius aqua paucissima, & ferè stagnans cernitur. De huius aquę

vtilitate, atq; de magna voluptate pro his mittigandis caloribus, postea loquemur. Verum à quibus causis arbitreris tu huiusce fluminis augmentum istud pendere? GVILAND. Ab Etesijs eo tempore flantibus ventis, vt dicebat Thaletes philosophus, non arbitror, quando nihil in eo flumine cernatur, quod prohibeat, quin ipsum omnem aquam euomet in mare. Neque minus puto, vt Ephorus affirmabat, solum Aegyptium, quod instar spongię ęstate expressum aquam hyeme susceptam exudando, possit flumen istud augere: Minusque etiam, vt Euripides, atque Anaxagoras dixere, à liquatis Aethiopiæ niuibus id fieri posse, quod Euripides his verbis expressit, dicens:

Aqua pulchra deserens
Fluminis Nili, quæ ex terra defluit,
Nigrorum hominum, & tunc tumefacit vndas,
Quum Aethiopiæ niues liquantur.

Niues intra tropicos fieri nequaquam existimo, cum nusquam in Aegypto cœli longè minus calidi Aethiopico niues, aut pruinæ præ aeris caliditate visæ sint. Equidem multo ueriorem iudico sententiam Democriti Abderitæ, Agatarchidis, Diodori Siculi, Plinij atque Hieronymi Fracastorij, qui dixere huiusce fluminis augmentum pluuijs in Aethiopia cadentibus acceptum referri, quæ ibi Sole cancri signum ingrediente fiunt largissimæ, ac copiosissimæ quadraginta vsq; diebus perseuerantes. Quam sententiam Fracastorius, his versibus memoriæ prodidit in libro de vita Ioseph, dicens.

Nam septem annos qui deinde sequentur
Infœlix steriles, durosq; Aegyptus habebit;
Ipse intra ripas demisso flumine Nilus
Curret iners supraq; caput, limumq; feracem
Non tollet: Sicca arebunt arua omnia, sicca
Solstitia, & nulli descendent è montibus amnes
Consueti pluuiarum amnes sub sydere cancri
Aethiopum populis, nec hyems æstiua redibit.

Quod verissimum esse illius regionis accolæ affirmant, cum sæpe audiant ex multis ab Aethiopię varijs locis Cayrum profectis diebus quadraginta singulis annis perpetuoq; tempore ibi largissimos imbres, atque continuos è cœlo decidere, Cayri in toto ferè augmenti fluminis tempore Etesiæ, vt iam dictum est, perflantes singu-

ſingulis ferè diebus ab orto Sole, vſque ad meridiem multas nubes nigras, craſſas, pluuioſas in altiſsimos vſque Lybiæ, Aethiopiæq; montes propellunt, atque aſportant, in quibus montibus hæ concreſcentes in pluuias vertuntur, quæ ab his in Nilum cadentes, ſunt cauſæ ipſius augmenti. Obſeruatur quotidie Cayri dum flumen hoc augetur, qua die multæ nubes ſupra Aegyptum verſus Meridiem à Septentrionalibus ijs ventis aſportatæ tranſierint, multum flumen augeri, atque ex contrario clara apparente die, nulliſq; nubibus in eo cœlo apparentibus, parum creſcere. Et hæc eos nunquam fallit, obſeruatio. ego igitur fluminis huius augmentum ab Aethiopicis largis pluuijs fieri cum illis doctiſsimis viris vnà exiſtimo. Alpin. Neque immeritò, ab ipſorum ſententia te eſſe, opinor, quando ex ea nubium ex te nunc narrata experientia, multis obſeruationibus facta, ego etiam animaduerterim veriſsimum eſſe aſsiduas, largiſsimaſq; ibi decidere pluuias, atque imbres, à quibus flumen creſcit. Imbres nuper dictos in montibus Aethiopiæ fieri à quamplurimis mercatoribus, qui loca Africæ propè Nilum poſita peragrarunt, ſæpiſsime audiui. Addo maiorem pluuiarum copiam in montibus illis, à quorum radicibus id flumen naſci ex multorum mente, dictum eſt, fieri oportere, quoniam ea loca per id temporis frigidiora exiſtunt, Sole ab ipſis quamplurimum elongato, atque excelſos montes habent, quorum iuga aerem ſeruare admodum frigidum credendũ eſt, quia etiam flumen, quod Nigrum appellant, non falsò à multis creditum eſſe Nili riuum, æque vt Nilus creſcere obſeruetur. Pluuiæ itaque augmenti fluminis huius cauſæ creduntur. Quod etſi veriſsimum eſſe arbitror, tamen duo de flumine iſto tibi nunc dicenda eſſe iudico, quorum cauſas naturalibus principijs poſſe cognoſci, nullo modo fieri poſſe arbitror. Primumq; eſt, flumen iſtud in Aegypto conſtantiſsime perpetuo tempore ſingulis annis menſe Iunio dieque decima ſeptima, incipere augeri. Secundum eſt, obſeruatio futuri huiuſce incrementi: qua ad quotos cubitus flumen ſit peruenturum, prænoſcunt, nunquamque à ſuo iudicio aberrant, neque falluntur. Gviland. Quomodo hoc uerum eſſe poteſt, & quo pacto ipſi augmenti huius magnitudinem præſcire queunt. Alpin. Nilum incipere augeri perpetuo tempore menſe Iunio, dieq; ſeptima decima, omnibus ibi habitantibus notiſsimum eſt, ſed qua cauſa id fiat, ego prorſus ignoro.

Menſe

Mense itaque Iunio ante solis ad tropicū accessum, multis diebus Aegyptij terram illiusce fluminis toto integro anno adseruatam, & siccatam, arefactamque accipiunt, quam lance expendunt, faciuntq; vt ponderum numerus, addentes ac subtrahentes dragmis sedulo respondeat, vt exempli gratia, terra sit trium dragmarum pondere, quam in loco sicco, vndique concluso reponunt, & conseruant, quotidieq; librantes, ipsam obseruant nihil auctā, nihilq; imminutam pondere esse vsque ad diem decimam septimā mensis Iunij, in qua die auctam ipso pondere inueniunt, ex cuius pondere multum vel parum aucto, multum vel parum flumen illud auctum iri prænoscunt, à diligentiq; perauncti illiusce ponderis notitia, quotis etiam cubitibus ipsum sit augendum certò præsciunt. Huius obseruationis, atque veritatis testes erunt Paulus Marcinus Venetus illo tempore pro Gallorum Rege Consul clarissimus, & ex societate Iesù Reuer. Baptista Elianus, & Franciscus Saxus, & Franciscus, Bonus, Ioannesq; Varotus Anglus nobilissimus, qui in multis obseruationibus interfuerunt. Ex qua vero causa hæc terra pondere augeatur, non est nunc dicendi locus. GVILAND. Hæc certè duo sunt multa admiratione digna, de quibus nisi à sermone de medicina Aegyptiorum prosequendo, atque absoluendo nunc aberraremus, quando hoc præcipuum sit nobis institutum, ac propositum, cuperem multo copiosiora, ac altiora loqui. quę quidem in commodiorem occasionem considerenda remittemus. Sed tempus est, vt ad alia transeamus, proinde optimum fore existimo, vt tu nunc de Aegyptiorum corporum temperamentis, atque habitu loquaris, postquā ambientis illiusce aeris temperamentum probè narrasti; atque omnes quibus solet mutari, causis rectè es contemplatus. Expecto itaque vt de his sermonem instituas.

De Aegyptiorum corporum temperaturis, atque habitu. Cap. IX.

ALPINVS.

ARE operam, vt Aegyptiorum corporum temperiem indagemus finitam, siue terminatam, nihil sanè aliud erit, quàm tempus frustra consumere, quod si tu mihi indi-

indicaueris Cayri tantum accolarum temperiem dicendam, non secus quàm Xanthus ab Esopo perdoctus, illis, quibus totum mare se potaturum promiserat, dixerat, ipsum prius à fluminibus segregari oportere, responderem itidem, vt Aegyptij à cunctis alijs populis segregarentur, quod sanè difficillimum est, quando Cayri habitatores sint Aegyptij, Arabes, Aethiopes, Abissini, Indi, Persæ, Assirij, Damasceni, Græci, Armeni, Turcæ, Tartari, Prussi, Vngari, Sclaui, Mauritani, omniumque aliarum ferè nationum. Semper hęc ciuitas fuit publicum ac famosissimum emporium totius orbis terrarum. Hinq; apparet difficultas constituendi, atq; designandi vnum aliquod temperamentum, huiusce urbis accolis omnibus commune. GVILAND. Videtur tamen necessarium, omnes, qui eam vrbem per multos annos habitarunt, ad aliquod reduci temperamentum, eodem tum cœlo, tum victu vsi, quę proculdubio natiuum temperamentum mutare solent. Nam cęlum, cibus, potus, & alię conseruatrices causæ, corpora necessariò, ut dicebat Gal. in lib. artis med. alterant, atque permutant. Audio vero ibi triplex genus hominum reperiri, Vrbanos scilicet, vrbem habitantes, Arabes, qui degunt sub tentorijs, atque demum Agricolas Rusticosve villarum habitatores. Non videtur igitur tam difficile eis temperamentum unum constitui, atque asignari posse. ALPIN. Illorum corpora, quod posterius etiam, atque ex me accuratius audies, vbi rursum ipsorum, tum temperamenta, tum habitus sumpta ex misione sanguinis occasione, cum id apud ipsos valde frequens sit, considerabo, pleraque sanguinea existunt. Certò enim affirmare possumus ipsa cœli ratione esse valde calida & sicca statuenda, cum sub calidisimo & sicco cœlo habitent. omniumque maxime rusticorum, & secundo loco, Arabum demumque Vrbanorum: Quorum caliditatem & siccitatem minuunt, & permutant vsus frequens, & asiduus potus aquę, ciborumque refrigerandi facultatem habentium, atque immodice veneris. Quæ omnia ita possunt pro refrigerandis corporibus, vt calidisima corpora summe frigida reddere queant. Idque in mei psum facto periculo verum esse cognoui. Nusquam gentium memini me vidisse in tanto numero ita perpingues homines, quales Cayri obseruantur ex viris. Plurimos vsque adeo pingues inspexi, vt mãmas haberent longè mulierum maximis mammis maiores, crassiores, ac pinguiores. Balneis etiam ibi ex dulci aqua paratis,

quibus

quibus asiduo vtũtur, corpora illorum maxime refrigerantur, ex his itaque colligo, pleraq; illorum corpora sanguineo, vel pituiso temperamento constare. præsertimq; mulierum atq; Eunuchorum. Ex corporis partibus præcipuis hepar calidum & humidũ plerique obtinent, atque temperatũ, qua re multo sanguine abundant. Stomachum vero frigidum, multaq; pituita refertum. atq; hoc tum ex cœlo, tum ex victu, nam ab ambiente summe calido quemadmodu hepar admodum incalescit, ita stomachus frigesit. dicebat etenim non immerito Diuinus Hippoc. hyeme ventres esse calidissimos, & æstate frigidissimos. Quare ex aeris multa caliditate, naturali corporis calore, tum extra ad extimas corporis partes euocato, tum exoluto stomachus frigidior redditur. ex vsu vero victus refrigerantis quis dubitat corpora ad frigidum mutari. Habitus illorum est, vel moderate carnosus & pinguis, vel valde pinguis. loquor de urbanis, quando Arabes habeant corpora graciliora, atque minus pinguia; Omniumq; maxime rusticorum, quorum corpora tum gracillima, hirsuta, squalida, & ferè combusta à Sole conspiciuntur. GVILAND. Ex cœlo, cuius nunc qualitatem perfectè ex te percipi, possum illorum corporum temperamenta, qualia tu constituisti confirmare, sed ex victu, quem hactenus non intellexi, nequaquã. proinde cupio cæteris in aliam occasionem reiectis, ut tu victum illorum mihi enarres, quo non solum ea, quæ de ipsorum corporum temperamentis tu in mediũ attulisti laudare possim, sed multo plus etiam quibus morbis ob hanc rationem ipsa sint obnoxia dignoscam. ALPIN. Verum dicis, At non minus ex cognito ipsorum uictu, longæuæ illiusce gentis rationem speculari poteris, quando præcipuam illorum longæuitatis causam in ipsorum viuendi modo consistere, ego existimem. Victum itaq; quem ipsis affectant, tibi detegere operam nunc dabo.

Quali victu Aegypti habitatores nunc vtantur. Cap. X.

ALPINVS.

EGYPTII tenui, admodumq; sobrio victu utuntur: sæpius tamen quàm nostri, in die comedunt, ter siquidem quaterve singulo die cibum sumẽtes quantitate & qualitate

sitate paucum, vnicoque ac simplici cibo sunt contenti, ciborum varietatem abhorrentes. neque multum carnium vsu delectantur. atq; plerique illorum aquam epotant, lege illis interdicto vino. Sunt tamen etiam multi Christianorum, Turcarum, atq; Hebreorum, qui vinorum potationibus non secus quàm Vltramontani indulgent. Vsus carnium apud Aegyptios est temperatissimus, atque non minus simplicissimus, omnes ferò arietum castratorum carnibus vescuntur. Aliqui ipsorum pullis gallinaceis frui nunc cæperunt, à nostris mercatoribus perdocti, tamen in carnium esu sunt parcissimi. GVILAND. Qualis igitur est cibus illis familiaris, quo perpetuo aluntur, cum ipsos carnibus parcissime vesci dixeris? Forsitam leguminum, lacticinorum, piscium, fructuumque vsum illos pro cibo frequentare, atque ijs cibis ali dices. ALPIN. Omnes hnmido cibo oblectantur, ipsumque affectant, hincque orizam in iure carnis castratorum paratam, lentesque pisa, & albos ciceres, melochiam, maluam, atriplicem, betam, caules, bammiam, cucumeres nostrates, & quos Chatè appellant, colocassiam, scilicet eius radices, melones, angurias, dactilos, musas, ficus nostrates, & sycomori, armenica, persica, vuas, mala aurantia limonia, citria, granata. Ex carnibus, vt nuper etiam dictum est, arietum castratorum, quæ cæteris omnibus ibi in pretio habentur, pullos gallinaceos. multi pauperum carnes bubulorum, aliquandoque etiam camelorum esitare consueuerunt. Et ex piscibus, quorum vsus ibi est aliquanto familiarior, comedunt lupum, cephalum & multos alios ex Nilo flumine expiscatos, crocodili etiam carnes non secus quàm aliorum piscium multi mandunt. In locis prope mare positis omnia piscium genera, in multa copia optima reperiuntur, quibus omnibus ipsi vescuntur, salitis quàm maxime ac interim semiputridis. Ex lacte quam plurimos cibos parant, omniaque genera lacticiniorum apud ipsos sunt in vsu frequentissimo. atque hęc de cibis particularibus, qui in vsu apud eos sunt, dicta sufficiant, hoc uno tantum cognito, ipsos ciborum varietate non delectari, sed cibo simplicissimo. Multi etenim sunt, qui prandium vel cœnam perficiunt, sola anguria vel pane tritico, quo omnes vescuntur. ibi etenim nulla alia panis genera cognoscuntur, quàm ex tritico parata. vel solo iusculo ex radicibus colocassiæ, vel bammiæ fructibus, vel melochia, vel oriza, vel lentibus, vel cum alio legumine parato, vel sacchari cannis

uiri-

viridibus commansis, vel solis vuis, vel ficubus, vel cucumeribus, alijsq, similibus. GVILAND. Sunt ne apud illos optima olera atque fructus piscesque & carnes, quibus illi vescuntur? ALPIN. Omnia olerum genera, illorumque fructus omnes nostris sunt longè multò humidiores, atque hinc etiam insipidiores, quando omnia hæc terram non modice irrigatam, at multis diebus inundatam producere, te vidisse certò sciam. Tanta est eius terrę siccitas & ariditas, vt si ea à terra abigenda sit, terraque ipsa fęcundior reddenda, non sat est ipsam tantum modice aqua irrigari, sed quamplurimis diebus largissima copiosissimaq; aqua vndantem, atque tectam manere. Hincq; hortorum viridariorumque diebus singulis terram sæpius aqua inundare vel demergere solent, ut fęcunditati aptiorem reddant. ea item causa omnia illorum olera, atque herbas esse valde humidas, atque nostris insipidiores arbitror, quibus animalia q̃ pascuntur carne fieri valde humida, excrementosa, atq; gustui minus suauia non est mirum. Pisces etiam in Nilo nascentes tametsi pingues atque gustui suaues sint, nihilominus ad sanitatem tuendam pessimi putantur. nam flumen illud saxosum fundum non habet, sed limosum, neque admodum celeri ac vehementi motu agitatur, ipsius aqua limosa & cænosa existit. Quæ omnia non obscura esse inditia insalubrium piscium in eo flumine nascentium Gal. in lib. de succorum bonit. cap. 19. memorię prodidit. Pro potu omnes Aegyptij Mahometis asseclæ suauissima illiusce fluminis aqua vtuntur, quæ alijs omnibus bonitate videtur præferenda. Christiani verò atque Hebręi etiam vinis vtuntur. GVILAND. Hippocrates in lib. de aere loc. & aq. docuit optimam aquam esse quampurissimam, cuiusuis coloris, atque mali, tum saporis, tum odoris expertem. Qualis uero sit purissima Gal. in lib. 1. de simp. med. facult. cap. 5. his verbis docuit, inquiens: Aqua quæ est purissima tribus sensibus iudicatur, gustu videlicet, visu, olfactu, gustu si nullam planè qualitatem præseferat, sed videatur ab omni qualitate immunis: Visu, si pura syncera, & exquisite clara: olfactu, si eorum nihil est, quæ in aquis vitiosis esse olfactus testatur, vt aciditas, putredo, acredo, salsedo, aliquodve aliud vitium, quod nomine caret. Docet etiam cognoscere, omnium optima atque pessima aqua quo pacto dignoscatur, in primo de sanit. tuenda. cap. 2. dicens: Quod si quis est, qui ex notis potius vim eius prænosce malit, cuius fons è petra

„ tra scaturiens contra Septentriones fluit, Solemque auersum ha-
„ bet, hanc ægre concoctum iri, tardiq; transitus esse, putandum est:
„ eadem nimirũ calefiet, frigefietq; tardè: Contra, cuius ad Orientē
„ Solem fons erumpit, quæq; per meatum aliquem mundum, aut
„ puram colatur terram, eademq; calefit ac refrigeratur ocyssime.
hanc omni ætati vtilissimam esse existimandum est. Hisque notis pessima ab optima aqua dignoscitur, quibus certi sumus aquam Nili fluminis probè clarefactam optimam iudicari, quando ipsa sit omnium purissima limpidissimaq;, subdulci sapore, nulloque malo odore. ALPIN. Quis non credet illiusce celeberrimi fluminis aquam omnium ad vsum humanum optimam ac præstantissimam esse, ipsa tum longo itinere (Nilus etenim in locis propè sub tropicum capricorni positis nascitur, vltraque alterum tropicum scilicet cancri in mare vsque mediteraneum labitur) tum quoniam vniuersam terræ plagam à Sole exustam, quam inhabitabilem antiqui esse arbitrati sunt ob caloris nimium æstum, pertransit, in longissimoque itineris tractu fere à Sole percoquitur, & à motu vel agitatione, quæ in tam longi itineris processu fit, & à colapsu siue descēsu a summis montibus facto, fluminē ab excelsis locis ad ima præcipitato probè attenuetur & purgetur. Quod uero non saxosum alueum id flumen habeat, sed pinguissimę terræ, atque optimæ, ipsam aquarũ omnium minime frigiditate posse nocere, erit iudicandum. Quibus notis Auicenna aquam illam multis laudibus commendandam literis tradidit. GVILAND. Rectè loqueris, sed hoc tempore quo pacto illam quę turbidissima est, claram efficiunt, ad vsumq; idoneam reddunt. Galenus etenim in libro primo, de simp. med. facult. dixit, Aegyptios olim ipsa per fictilia vasa percolata vsos fuisse. ALPIN. Alium quoq; nunc modum apud ipsos adhiberi, ac frequentari vidi, quo aquam illam puram, ac claram efficiunt. Ipsi etenim statim camelis in vtribus è flumine domum asportatam aquam in magno fictili vase oblongo, aluum latiorem ac rotundam obtinente, binasq; aquæ amphoras continente, reponunt, eaque ibi reposita, & proiecta confertim, quinq; dulcibus amygdalis modice contusis labra vasis inungunt, & subito manum cum amygdalis in pugnum obseratum conclusis, simul cum toto cubito in aquam demergunt, valideque hinc inde per aquam cubitum pugnumque impetuose mouent, atque agitant, donec ipsa longe multo turbidiorem reddiderint,

indeq;

indeque è vase detracto brachio, amygdalis intra aquam relictis, ipsam clarefieri sinunt. quę spacio trium horarum probè clarescit. quam è magno illo vase in paruulis fictilibus rursum reponunt, in quibus & clarescit magis, & refrigeratur. Plerique incolarum hac aqua ita clarefacta pro potu, atque cibo vtuntur. Alij multi eam pluribus diebus residere ac purgari, permittunt, vt purissimam, atque quam tenuissimam reddant. quæ proculdubio omnium est aquarum pręstantissima. Rectè quidem ipsi, quo ad conseruandam sanitatem, se gerunt, illa vtentes aqua, quę ita est tenuis, vt epota subito omnes partes corporis penetret, quamplurimi ab epota illa aqua, statim largissime sudant, Aliqui mingunt copiosius, atque alij per aluum deijciunt. est enim partium tenuissimarum, leuissima, atque à Sole concocta, ita vt ob id mirum non sit illā immodice die noctuq; epotam corpora non lædere. Quinimo calida corpora ipsa multum iuuantur, nam internorum illorū viscerum calorem, atque incendium contemperat. Hinc quùm Cayri Io. Iacobus Manne medicus doctissimus, & ego de curanda cuiusdam Turcæ domini Sangiach renum calida intemperie consuleremus, cum ego pro illo affectu serum lactis caprini commendarem, ridens ait, ecquid sero lactis indigemus, si Nili aquam habemus? Hoc ego tunc risu dignum esse iudicaui, sed multis post annis facta de eius aquæ facultate experientia, non irridendā sententiam doctissimi medici, quinimo sumopere laudandam ac commendandam esse, cognoui. GVILAND. Gaudeo tantas laudes aquę Nili fluminis audiuisse, minusque ob hanc causam miror, si eius regionis accolę sibijpsis persuaserint, aquam illam intra ipsorum corpora susceptam in sanguinem mutari. Siquidem omnes vno ore clamant, ipsam in nostris corporibus non aliū humorem, quàm sanguinem generare, & hoc illi à Deo datum fuisse, vbi Moysi præceperit, vt aquæ in sanguinem mutarentur. Ex quo tempore creditur hanc aquam vim sanguinis obtinuisse. Hanc diuites omnes epotant, tum simplicem, tum saccharo & succo limonis mistam. Sed hęc sint satis de illorum cibo & potu. perge quam tu reliqua mihi enarrare. ALPIN. Omnes eius regionis homines vigiles existunt, paucissimique somni; Venerem copiosam exercent. licet enim per legem illis plures, tum vxores, tum seruas mancipias habere pro ueneris vsu. Hilares existunt, ociosam quamplurimi vitam agentes, exceptis Arabibus & rusticis, qui

asperiorem vitam degunt, dulcium balneorum vsum omnes cuiusuis sexus & ętatis ibi frequentant, corporis ornatus gratia, atq; refrigerandorum corporum ab itineribus inflammatorum, non minusq; pro demenda corporum illorum humorum plenitudine.

De causis cur longæui sint Aegyptij. *Cap. XI.*

GVILANDINVS.

AVDIO in Aegypti locis homines viuere longiorem vitam, quàm alibi, quando ipsorum permulti annos plus centum viuant. Communis ferè omnibus ijs habitatoribus vita annorum nonaginta solet esse. Causam igitur vitæ apud ipsos longioris te mihi nunc referre cupio, quando hominis vitam conseruare, & corrumpere ea, quæ vulgus medicorum res non naturales, & Gal. causas conseruatrices, appellat, quisq; nostrum non ignorat. Quę sunt aer, cibus, potus, motus, quies, somnus, vigilia, excretio, atq; retentio, animiq; passiones. Ab aliqua igitur harum causarum, vel à multis simul coniunctis longiorem illorum hominum vitam pendere arbitror, sed à quibus præsertim id fiat ex te audire desidero. ALPIN. Aegyptios longæuos esse, uirissimum est, atq; ex causis nuperdictis nō minus: de his etenim Galenus cap. 35. lib. art. med. hæc scripsit: Alteratur igitur corpus à nonnullis quidem necessario, à quibusdam uero non necessario. Dico autem necessario, quæ nulla est euitandi ratio, non necessario autem reliqua. Nam aerem quidem nos ambientem semper attingere, comedereq;, ac bibere, & vigilare, & dormire est necessarium. Ex his itaq; ea corpora alterantur, ac mutantur, atq; conseruantur. Quamobrem aerem, cibum, potum, ijs populis longiorem vitā concedere proculdubio existimo. Effectus namque communes à communibus causis pendere omnes sciunt, ob id ab aere, cibis, potuq; longam illorum hominum vitam fieri arbitror, quod aere, cibis, potuq; nihil ipsi habeant inter se communius, sed obseruato ac cognito ipsorum aere calido & sicco inæquali, simulque cum cibis, quibus vescuntur, & etiam potu, anceps sum an vitæ apud eos obseruata longitudo ab his pendeat, vel non ab alijs. Teq; idcirco rogo, qui tum aerem illorum locorum, tum

victum

victum incolarum nuper narratum audisti, ac nouisti, cuius hac de re sis sententię mihi manifestare velis. GVILAND. Causam, ob quam hi populi nostris longiorem vitam degant, in primis esse, iudico, sobrium ipsorum victum, abstinentiamq; tum a copia, tum varietate carnium, atque vsum optimæ aquæ Nili fluminis in potu, atque in cibis. Siquidem omnes Europei, qui crapulas, atque vina frequentant, breuius viuunt, Germaniæq; ob id & Poloniæ accolas cœlo Aegyptio contrario vtentes, quia multis carnibus vescuntur, vinorumq; ebrietatibus assidue operam dant, breuiorem agere vitam non est mirum: Pleriq; etenim (vt audio) non excedunt annum suæ ætatis sexagesimum. Contra Lyguri longęui sunt, quam plures enim Genuensium nonagesimum vsque uel centesimum etiam annum attingunt, temperatissime enim viuunt, vinisq; pauciferis vtuntur, atque ebrietates abhorrent. Ob has igitur causas homines Aegyptios longæuos fieri arbitror. ALPIN. Non videntur mihi hæc vsquequaque veritatem continere, neque ita facile te posse medicis persuadere, arbitror vsum carnis & vini esse causam, vt nostra corpora (quæ illo victu assidue vtuntur) sint breuioris vitæ, quàm Aegyptiorum obseruentur, quæ paucissima carne vescuntur, & minime vinis indulgent, aquamq; in potu frequentant. Hoc sane paradoxum ab omnibus iudicatum iri sentio: Namq; quis credet cibos melius nutrientes, probioremque & copiosiorem sanguinem gignentes corporibus breuioris vitæ esse causam, atque alia minus, peiusq; nutrientia, & paucioris sanguinis ad durabilitatem conducere? Hęc certe tibi quoque à veritate aliena esse videbuntur. Quis enim medicorum dubitat, vel ignorat vsu optimarum carnium, optimique vini naturalem calorem augeri, atq; roborari, mutatumq; à suo naturali statu, imminutumq; carne & vino citò reuocari, pristinæque sanitati restitui. In omnibus etiam morbis pręcipuam victus rationem, in qua carnes primum locum sibi vendicant, omnes medici laudant, maximeque vbi uires collabuntur. quibus quam citò probior multusque sanguis gignitur, quo calor naturalis augetur, atque fouetur. Vinum vero quam citò nutriat, resolutumque calorem restituat, peraugeat & foueat, neminem medicorum ignorare certò scio. Quid igitur dicemus, optimarum carnium, vinique vsum causam esse quin minus corpora viuant, quando eo victu naturę vires augeantur, atq; conseruentur? Hoc profectò qui affirmabunt im-

possibile dicere possibile videbuntur. GVILAND. Litem mecum nunc cæpisti pergrauem, cum me proculdubio multum aberrasse hac in re existimes. At nunc etiam edico tibi, dubij causa à me propositum, paradoxum non esse, scilicet homines vsui carnium, viniq; indulgentes minus viuere, quàm illos, qui ab his abstinent, aliaq; in victum assumunt, neutiquam vini potationibus operam dantes. Porrò vt de hoc nunc mihi certior apud te sit fides, conabor rationibus tibi illud persuadere. Nam secus eius regionis hominibus accidit, ac coeli ratione esse deberet: Siquidem calidiorem regionem accolentes citius mori deberent, ijs, qui frigidiora loca inhabitant, ratio vtiq; suaderet, ut hinc non immeritò Nicolaus Leonicenus in lib. Aristotelis de long. & breuit. vitæ hæc scripta reliquerit: Asclepiades inter medicos rari nominis memoriç prodidisse videtur; Aethiopes quidem trigesimo ętatis anno senescere, apud Britanos uero multos ad centesimum usq; & uigesimũ peruenire ætatis annum: quoniam Solis calore apud Aethiopes resoluantur, arescantq; corpora, apud Britanos uero compacta, densaq; fiant coeli algentioris causa, & exhalationi caloris nullũ relinquant locum. Si viuunt igitur Aegyptij multis annis in calidiori illo cœlo, non ab aere, qui multo calore corpora illa resolueret, aresceretque, sed à uictu longæuos euadere dicendum erit, prępertimq; à multarum carnium usu parcissimo, atq; ab assiduo & continuo vsu aquæ illiusce fluminis omnium aquarum optimæ. Quod quidem ex hoc fieri facile sciri poterit. Namq; veluti vsus moderatissimus, quem ipsi sequuntur optimæ carnis, modicum sanguinem generans, natiuum calorem fouet, consumptumq. humidum substantificum reparat; ita immoderatus frequens, uel assiduus, atque continuus non modo humidũ nõ reparat, caloremq; auget, sed eum sępe suffocat, corrumpit, atque dissoluit. ALPIN. Quonam modo id fieri poterit, cum multus sanguis genitus humidum substantificum deperditum restauret, caloremque natiuum non minus peraugeat? GVILAND. Duobus sanè modis hoc fieri ex me audies, & primo, quoniam multus carnium usus multam sanguinis copiam generat, quæ si reparandę humiditati substantificę, calorique restaurando, & augendo apponatur, tantum abest, ut humidum caloremque ea alimenti copia augeat, ut magis sępe suffocet, atque dissipet. Quo sane modo Gal. dixit in lib. de caus. morb. paruam flammam multo oleo suffocari & extingui.

gui. Secundo quia multa carnis copia in stomacho suscepta à
calore ipsam alterante, atque in alimentum permutante, vt fiat
pro nutriendis partibus alimentum opportunum, omnino vin-
ci, atque mutari non potest. ideo illud alimentum non modo
calefacit, sed refrigerat. Hincque doctissime Galenus in libro
tertio, de temp. docuit, omne nutrimentum, quatenus est nu-
trimentum, calorem animalis augere. & ex hoc fieri, quod ab
ipso calore vincitur, probeque concoquitur, & mutatur in sub-
stantiam partium nutriendarum, vt ipsis omnino similis fiat,
,, quod ibi ita scriptum reliquit: Si namque ex nutrientium sunt
,, genere, siquidem vincantur, calfaciunt, si non vincantur refri-
gerant. Et quomodo fiat, in libro de caus. morb. cap. tertio, ita
,, subiunxit. Immodicum alimentum refrigerare, si enim ligna
,, vniuersim & multa supra paruam flammam coaceruaueris, ob
,, immodicę quantitatis excessum, ipsam extingues. Quibus hęc
,, etiam addidit: sic optimi cibi, quique plurimum animali affe-
,, runt nutrimentum, supramodum assumpti morbos frigidos ge-
nerant. Modica vero sumpta caro probè vincitur a calore na-
turali, & ob id natiuo humido similis facta ipsum nutrit, fouet,
& auget. eoque aucto vitam quoque foueri, ac conseruari, cer-
tum est. Hinc illiusce regionis populi, quo ad carnium usum
temperatissimi, longæui fiunt. Addo etiam plurimos illorum vi-
no non vti pro potu, lege illis interdicto, quod quantum valeat
eius vsus assiduus & copiosus, ad hominis sanitatem peruerten-
,, dam, Galenus ibidem ijs verbis docuit, dicens: Quamquam vi-
,, num modice haustum, vt quod maxime proprium alimentum
,, sit, natiuum calorem adaugeat, tamen morbum attonitum,
,, Epilepsiam, lęsiones motus, sensusve immodice sumptum ipsum
,, facere. Et in secundo libro de sympt. causis dixit: tremore cor-
,, ripiuntur, qui se vino meraco amplius impleuerunt, vel multis
,, cruditatibus laborarunt, vel longo tempore cibis repleti. Et in
,, tertio etiam de temper. ait: Proinde nec vinum ipsum semper
,, animal calfacit, ęque, vt nec oleum flammam accendit, tametsi
,, aptissimum est ignis nutrimentum, immo, si imbecillę & exi-
,, guę flammę confertim multum oleum infundas, suffocabis eam,
,, prorsusque extingues potius, quam augebis, sic igitur & vinum
,, vbi plus bibitur, quàm vt vinci possit, tantum abest, vt animal

calfaciat, vt etiam frigidiora vitia gignat. Ideo cum illorum locorum accolę sobrie viuant, lacte, oleribus, fructibusque vescentes, minimeque in esu carnium, neque in vinorum potationibus delinquant, mirum non est, si ipsorum corpora multum sanguinem gignentia (quod in plerisque illorum obseruatur) longam agant vitam. Vinorum generosissimorum vsum temperate etiam adhibitum ijs posse prodesse non satis mihi constat, quando non calore pleraque ipsorum corpora indigeant, sed frigore, ne amplius natiuus calor in biliosis corporibus exoluatur, sed retineatur. atque ne sanguis bilisior magis etiam fiat. Vsus enim illiusce aquę prętantissimæ multorum illorum corporum sanguinem, cœli occasione calidissimum, tenuissimumq; reddit, atque ipsum cohibet, minusque aptum morbis efficit. Hinc Germaniæ, Polonię, Gallię, Anglię, Flandriæ & aliorum frigidorum locorum quamplurimi, vt etiam dictum est, ob assiduas ebrietates, quibus assidue operam dant, paucis annis viuunt. Multi etiam in Italia quotidie à medicis obseruantur, qui ob crapulas, & ebrietates, tum pauco tempore viuunt, tum vitam miserrimam quamplurimis morbis continue afflicti, transigunt. Ipsorum alij podagricis doloribus, alij conuulsionibus, vel tremoribus, vel vertiginibus, vel aliquo illorum morborum à caloris naturalis iminutione, atque imbecillitate nascente, fere per totam vitam vexati.

Ad vitæ conseruationem aquæ Nili fluminis vsus, num vino sit vtilior necne.
Cap. XII.

ALPINVS.

VAMQVAM omnia de longæ Aegyptiorum vitę causis te rectissime locutum fuisse, atque plane de his veritatem attigisse certo sciam, nihilominus liceat adhuc mihi, de eiusdem aquæ vtilitate dubium aliquod tibi resoluendum proponere, quando ex ijs, quę nuper in medium proposuisti

fuisti, aquę vsus ad corporum illorum calidorum vitam producendam, vsu uini accommodatior, atque vtilior esse uideatur. Quod ijs contrarium omnino uidetur, quę de usu aquę Hippoc. & Galenus literis mandarunt. namque apud eos constat ab aquę potu corpora parum iuuari. ex Galenoque hæc in libro tertio de rat. uict. in morb. acutis, de usu aquę leguntur: Tarde igitur iure optimo meat aqua, difficulter concoquitur, atque ęgre descendit, quamquam alioqui & optima sit, & culpa omni uacet. Hic etiam ex Hippoc. mente docet aquam, quamquam omnium purissima sit, multo tempore manere in ventriculo, fluctuationesque vt plurimum parere, atque in bilioso uentriculo etiam corrumpi, difficulterque in hepar, thoracem, pulmones, renesque distribui: ob idque ipsam, neque sputum educere, neque vrinam, neque sudorem, neque aluum ciere, neque sitim tollere, (quod ipsa moretur in amplis uentriculi intestinorumque cauitatibus, nec penitius imas partes permeet, neque eas humectet.) neque alere, neque uires roborare. sed hypochondrijs ualde esse noxiam, præsertim, hepati lienique obstructis, uel in tumorem elatis. Quamobrem cum hæc de aquę facultate uera utique sint, quis ille erit, qui non uiderit, aut nouerit, Aegyptios falsò ab aquæ etiam illiusce usu fieri longæuos dici posse, quando, ut iam audiuimus, paucissime ijs corporibus conducere ac prodesse possit, sed potius sit multum incommoda, ac noxia. Quis igitur audebit affirmare, usum aquæ in ijs corporibus in potu frequentatum vsui uinorum pręferri utilitate debere? nemo, vt arbitror, in medicina initiatus, id affirmabit, quia hoc ex Galeno diffinitum est in libro sexto epidem. comment. 4. text. secundo, hisce vtique uerbis: Siquidem uinum aquę pręstat, non solum ad concoctionem, quę in uentriculo fit adiuuandam, sed etiam ad concocta distribuenda, ad sanguinem creandum, ad nutriendum, ad lotium citandum, & ad corpora difflanda in rectè ualentibus: Valde itaque hinc dubium uidetur, quod aqua ad potum assidue usitata possit corporũ cõseruationi conferre, quinimò magis contrarium facere eius usum, ut apud Galenum nostrum nunc legimus, aqua uinum pręstare. neque immeritò dictum esse, quando aqua neque concoctionem adiuuare possit, quod frigida ipsa existat, atque à calidis omnis coctio fiat; neque concoctorum

distributionem, cum minime tenuissimarum sit partium, difficulterque ac tarde uiscera permeet: neque sanguinis procreationem cum ipsa fiat à calido, sanguis enim & ipse facultate calidus dicitur: neque nutritionem, cum ipsa non alat: neque urinarum, sudorumque excretionem, neque corporum difflationem, quia vt nuperime etiam dixi, tenuissima substantia non constat, qua citò facileque corporis partes penetret, atque transeat: Atque si optimam hęc facere aquam uerum sit, quid de mala dicendum erit? nonnisi pessime conferre ipsam nobis posse. Quam multos enim morbos, sęuissimosque ex earum aquarum usu oriri, in libro de pręuidendis morbis a me dictum est. Sed cum hęc uera existant, quęso quomodo poterit usus illiusce aquę Aegyptiorum longæuitati conducere? Cupio itaque hac in re me ualde ancipitem tuę sententię acquiescere, quam nunc audire expecto. GVILAND. Neque omnibus corporibus aquam improbandam, neque laudandam iudico, quinimò magis credendum, atque affirmandum existimo aquæ usum multis proficuum esse, & multis etiam noxium: Hinc in quibusdam corporibus aquā vino utilitate esse pręferendam, & in quibusdam uinum aquę. Calidioribus siquidem corporibus, cui dubium erit magis fore proficuum aquę, quam uini usum. quoniam a uini potius caliditate lęderentur, quàm iuuarentur. Quam rem non ego, sed Galenus tuus docet cognosci, ac obseruari pro corporum temperaturarum, habituumque uarietate oportere: quam ob causam, uinum damnat, tum in pueris, tum in ijs, qui sunt calidi humidique temperamenti. quibus aquam multum conferre affirmat, ipsamque pro ijs summe laudat, ut apud ipsum in primo libro de sanit. tuenda cap. vndecimo, legitur: apud diuinumque Hippocratem non minus in libro sexto epidem. comment. 4. text. 15. his profectò uerbis: Percalido natura refrigeratio, potus aqua, quiescere. Et Galen. in eius commentario, dixit Hippocr. eam sententiam fore intelligendam de summe calidis corporibus. quod clarius explicauit in libro quinto, de sanit. tuenda cap. 12. cum dixit: Vinum autem frigidis siccisque naturis vtilissimum esse prius dictum est. An vero calidis, omnibus idoneum non sit, sed utilior his aquę potio sit, sicuti in libro de popularibus morbis, siue Epidemion legimus, nunc existimandum. Fortassis enim

,, absurdum omnino cuipiam videbitur iuuenem, qui athleticus
,, uel militaris sit, aut etiam fossor, messorve, aut arator vel deni-
,, que, qui robustum aliquod opus exercet, aquę tantum potione
,, uti: atque in hoc falli Hippocratem, cum calida temperamenta
,, aquæ potionem poscere, absolute pronunciet. Mihi uero Hip-
,, pocrates non absolutè id, sed de naturis summe calidis, quę uti-
,, que propter intemperiem tales sint, dixisse uidetur. Et si qui-
spiam contradixerit nobis, quod ei non uideatur aquę potu corpora iuuari posse, quia ipsa quamquam omnium aquarum sit optima, multum in uentriculo moretur, fluctuetque, & tarde meet per corpus, iecurque atque lienem obstructos vel tumefactos adaugeat, inutilisque obseruetur ad omnem corporis euacuationem, scilicet ad sputorum eductionem, alui, vrinarum, sudorumque excretionem adiuuandam, atque non minus ad concoctionem & distributionem concocti alimenti, demum quod etiam ipsa minime corpora alat: Respondebitur, hoc planè verum non esse, quoniam aquę reperiuntur, quę concoctionem adiuuant, non minusque alimenti distributionem citò viscera permeantes, sanguinisque generationi fauent, atque nutritioni, minus, quæ adiuuant omnem corporis euacuationem. ALPIN. Quo pacto id esse poterit, quando aquæ facultas frigida sit, quæ semper concoctionem, sanguinis pro creationē, nutritionem, quæ omnia à calorore fiunt, impediet, & substantia prętereà eius crassa sit, difficulterque corpus permeet, qua vtiq; euacuationes promouere posse non videtur, quando si hæc præstare debeat, necessarium sit, ipsam tenuium esse partium, ut angustos meatus membrorum peruadere queat. GVILAND. Aquæ optimæ reperiuntur, quæ neq; insignĩter frigidæ sunt, quęq; dulces existunt, quales esse cœlestes Hippo. in lib. de aere locis & aquis cap. 4. memorię prodidit, qui de his ita
,, scripsit: Aquæ igitur leuissimę, & dulcissimę, & tenuissimæ, ac splendidissimæ sunt. Non minusq; aquę nuper dictę Nili fluminis clarefactæ, dulces, tenuissimæq; splendidissimæ, atque leuissimæ existunt. Quæ sanè omnes pręterquam quòd ex dulci sapore non valde frigidę esse creduntur, sunt etiam tenuissimæ, ita, vt celerrime corporis viscera permeent. Audio etenim (quod olim cum Cayri moram facerem etiam obseruaui) in singulis ferè corporibus ab ipsis epotis aquis statim vel copiosas vrinas, vel sudores, vel

per

per aluum deiectiones obseruari, atq in hypochondrijs nullam fluctuationem ab ipsis ostendi, loquor de ijs, quæ Cayri habentur, & potantur, quando Alexandrię aquę constent substantia crassiori, quę pessimę existunt, tardissimeque viscera permeant. ALPIN. Confirmo tuam sentētiam, atq; me in omnibus corporibus obseruasse, citissime illas aquas Cayri clarefactas, vel per aluū, vel p vrinam, vel sudorem exijsse, non secus quam serum lactis ac aquę thermales facere obseruantur. Omnes aduenę cum Cayrum statim venerint in primis diebus semper, ob illiusce aquę potum, diarrhęā pati soliti sunt. Mihi vero aquam illam per vrinam, atq. sępissimę per sudorem exire cōtingebat. In ęstiuis caloribus nocte qualibet sæpissime ob sitim intensissimam, qua omnes tunc temporis ex calore ambientis cruciātur, largissime sępissimeq; ex ea aquę bibebā, à qua semper in copiosissimum sudorem statim erumpebam, ita, ut quoties eius aquæ ebiberem toties semper exudarem. Hyeme vero, atq; alijs annis temporibus non ita calidis non per sudorem, sed per aluum, atq. vesicam aquam illam epotam ferè totam excernebam. Non omittam tibi narrare, me huiusce aquę largissimo potu vsum, a dolore renum uehementissimo atq; acutissimo ex calculis orto sanatum fuisse. Porrò cum interim illo iam dicto renū dolore afflictus valde sitirem, multa vasa fictilia frigidæ ac purissimę illiusce aquę plena in ferratis meis fenestris aeri exposita prospiciens, vno ipsorum auidissime arrepto, item altero, atq; mox tertio, totam aquam deuoraui. quæ ad minus sex librarum pondere fuerat. à qua assumpta somno, labore doloris defessus, capior, quo paulo post expergefactus minxi, cum multa copia assumptę illiusce aquę quinq; lapillos phaseolorum magnitudine, quibus excretis statim a dolore liber euasi. GVILAND. Perplacet exempla, successusq; hos audiuisse, quos vtique veros esse iudico, cum ea aqua sit tenuissimarum partium, neq; multum frigida, sed potius concoctam esse omnes pro certò habere deberent, cum Nilus totam illam mundi partem permeet, quę omnium orbis terrarum, vt nuper etiam dictum est, calidissima est, atq; terrā habeat pinguissimam cuiusuis frigoris expertem. Itaq; cum hęc vera sint, quisq; nostrum poterit affirmare, epotam eam aquam posse optimi sanguinis procreationem adiuuare, quę summum biliosorum illorum corporum hepatis calorem obtemperando, causa est, ut non bilis

multa

multa, sed multus temperatus sanguis gignatur. Iuuabit non minus cōcocti alimenti distributionem, ob eius partium tenuitatem, qua quascumq; partes corporis penetrat, qua etiam substantiæ tenuitate minime in uentriculo, aut hypochondrijs moratur, neque fluctuationem parit, neq. hypochondria lędit, quinimo iecori lienique inflammato auxilio est. Experientia didici, potum eius aquæ valde conferre melancholicis ab hypochondrijs effectis. Hac eademque ratione ad omnes excrementorum excretiones utilis est. An vero nutriat, quando latissima sit apud omnes medicos sententia, aquam non nutrire, videtur & ipsa ad nutritionem inutilis censenda. Sed Aegyptij affirmant contrarium verum esse, quia hi omnes aquam illam totam in sanguinem in nostris corporibus mutari arbitrantur, ac pro certo habent. Vimque gignendi sanguinem aiunt obtinuisse, postquam Dei concessione, à Mose aquę in sanguinem olim fuere mutatæ. Confirmantque hanc sententiam, quod cernant corpora pleraque illorum incolarum habitu bene carnoso, copiosi temperatique sanguinis obseruari. Non minusque etiam quod ipsa dulcis existat. quem saporem, rem haud plane à nutritione alienam significare dicunt. Sed vtcunque sit, hoc unum scimus, eius aquæ usu corpora illa optime, ac salubriter viuere. & ob id falsam iudico Galeni sententiam, qua omnē aquam noxiam potius, quàm utilem affirmat. si enim hoc verum esset, quomodo tot infinitarum regionum populi viuere vtique possent, continue aquam potantes. Infiniti propemodum sunt populi tum in Africa, tum in Asia aquam solam potantes, qui rectissime ualent; Corporaque habent boni tum succi, tum habitus. præsertimque in locis calidis, atque in summe calidis corporibus aquę vsus est saluberrimus. Sed non modo in sanis, at in ægrotis non minus aquæ usus adprime opportunus ac utilis obseruatur. Cum omnibus ferè ęgrotis aqua in potu pro vino substituatur. Plures existunt, qui uini vsu omnino omisso, aquam frequētantes in potu, à podagra, alijsque multis morbis præseruati sunt. Quamobrem, vt ex dictis conclusionem colligam; dico aqua optimam dari, quæ neque admodum frigida est, & quæ tenuissima substantia constat, quæq; utilissima erit corporibus calido temperamento refertis, ueluti frigidis naturis eadem ratione incommoda, atque inutilis erit iudicanda, in quibus ipsum vinum præferendum absque dubio erit.

At

At de his satis. Ad alia enim à te transeundum puto, fortasseque his hactenus auditis non foret inutile, neque nostro ordini auersum, te nunc eorum corporum morbos recensere, quando nunc aeris, ipsorumque temperamenta, & victus rationem omnem audierimus. ALPIN. Rectè suades, atque nunc tibi morem geram. Quoniam hæc, priusquam presidia apud eam gentem vsitata tibi narrare incipiam, nos nouisse vtile erit.

De morbis patrijs, & epidemicis, qui apud Aegyptios obseruantur. Cap. XIII.

GVILANDINVS.

AEGYPTIORVM corpora haud multis malis esse obnoxia cogito, quod ipsa aere fruantur ficciore, qui pauciorum morbornm solet esse causa. atque etiam quia eos populos sobrie viuere nuper dictum est, quem victum corpora ab ægritudinibus preseruare quisque nostrum non ignorat. ALPIN. Aliter euenire audies, quando ad gignendos morbos plures alie etiam concurrant cause, neque omnes eius regiones habitatores æque viuere possunt. Multi enim inopia coacti, quorum numerus ibi ferè est infinitus, pessimis, tum cibis, tum turbida ac putrida aqua ali coguntur. Multi etiam ibi reperiuntur quì vino vtuntur, non modo ex Christianis & Hebreis, qui omnes vinum vt nostri affectant, sed ex Turcis etiam aliqui, presertimque milites, etsi lege interdictus apud omnes Mahometi asseclas uini vsus sit, non tamen a vino temperare possunt, sed longe Germanis, Pollonisque magis vino & ebrietatibus operam dant. Cayri quotidie Turcæ vino ebrios ab asinis domos suas portari conspiciuntur. Vinis vero plerique vtuntur è Creta insula, Rhodo, Cypro, asportatis, que omnium sunt generosissima, omnia enim alia ex Italia, Corcyra, Zacyntho, aduecta, pre nimio cœli calore, acida fiunt. Quamobrem cum ibi multi malo uictu utantur, aerisque inequalitate, & uenere immoderata, non erit mirum, eos quoque in multos morbs incidere. Proinde non expers morborum Aegyptus erit, sed quamplurimis, diuersisque

ac

…tal vitia.

ac periculosis morbis semper scatebit. GVILAND. Sunt ne apud ipsos multi morbi proprij, vel patrij, quos endimicos Græci appellant? ALPIN. Multi sanè, quales sunt oculorum lippitudines, quas Græci ophtalmias appellant, lepræ, Elephantiases, phrenitides exitiosissimæ homines paucis horis perdentes, variolæ pestilentes in pueris, articulorum dolores, omniaque genera morborum, quæ a capitis defluxu ad inferas partes excitantur, herniæ, renum & vesicæ calculi, phtyses, obstructiones, hepatis lienisq; & stomachi imbecillitates, febres tertianæ, ardentes, hecticæ & pestilentes. GVILAND. Non arbitror patrios ijs solum eos morbos dici debere, cum apud alias quoque nationes ipsi obseruentur, namque in multis alijs locis omnes nuper dicti morbi obseruantur. ALPIN. Verum est eosdem morbos alijs non minus populis esse infestos, sed nō perpetuo tempore, vt apud Aegyptios. Apud multos enim populos ophtalmias vagari aliquibus temporibus reperiemus, non tamen semper. Semper etiā homines herniosi, leprosi, atq; elephantiasi correpti, eaq; præsertim, qua pedes vere pedibus elephantum omnino similes habere cernuntur. Neq; exitiosissimas phrenitides paucis horis ægrotos perdentes vbique reperiri arbitror. quando Gal. in lib. 3. epidem. dixerit, nunquam vidisse phreneticos mortuos ante tertiam diē. nihilominus tribus, quatuorq; horis multos perijsse phreneticos vidi, quorū casus posterius suis locis tibi referam; Neq; singulis annis, ut alibi fit, bis in anno in pueros pestiferæ variolæ uagantur, neque continue arthritici quāplurimi homines quales ibi existunt, reperiuntur, neque renum vesicæq; à calculis læsi, neque singulis annis certo tempore uagantur febres pestilentes exitiosæ plurimæ, neque inumera hominum caterua a cruditatibus stomachi ubique affligitur, ac vexatur. ob quam morborum nuper dictorum familiaritatē, ni Aegypti proprios vel patrios eos appellare volueris, dices tamen ijs populis ipsos esse admodum familiares. GVILAND. Vagantur ne per eam vrbem Cayri isti morbi quandoque epidemici? ALPIN. Ophtalmiæ, febres pestilentes, nuper dictæq; phrenitides, variolæq; pestiferæ epidemice grassantur. Alij vero morbi sparsim per vrbem obseruantur, quos spirades Græci nuncupant, quod sparsim, & non gregatim homines peruadant. etsi omnes, quasi endemij etiā sint, siue patrij, quia ceteris alijs morbis nuperdicti ijs populis sint magis familiares. GVILAND. Cupio te nunc illos rursum mihi clarius

Endemii morbi

clarius dicere, atque ipsorum causas. Quibus à te narratis, de peste, quæ sæpe eam gentem infestat sęuissimeque deuastare solet, te sermonem habiturum cupio, quod illud morbi genus, quo tempore in ea regione moram traxisti, Cayrum inuasisse, multumq; deuastasse, audierim: ob quam rem te de eo morbo admodum scite ac distincte loqui posse iudico. De patrijs itaque vel de ijs populis familiaribus morbis, qui tum epidemice, tum sparsim grassari per eam vrbem solent, nunc si videtur, edissere.

De morbis Aegyptijs familiaribus deq́, ipsorum causis. Cap. XIIII.

ALPINVS.

LEXANDRIAE autumno grassantur febres pestilentes multæ, lęthales, quæ ferè quamplurimos inuadunt, cum vrinis, pulsibusq; & calore febrili vsq; adeo parum à naturali statu mutatis, vt sæpe medicos atque ęgrotos decipiant. His vero notis pleræq; dignoscuntur, in principio enim vomitus multi biliosi, ac virulenti obseruantur, à quibus cibum assumptum continere nequeunt, assiduisq; corporis agitationibus inquietudinibusq; vexantur, stomachiq. angore anguntur. In plerisque etiam obseruantur multę symptomaticæ deiectiones, liquidæ, biliosæ, variæ, admodum ægreolentes siue fœtentes. Plures cibum abhorrent, neque valde sitiunt, etsi linguæ ipsis sint siccæ, asperę & nigrę. Incolæ quàm aduenæ difficilius corripiuntur, atque ab his intereunt. De harum febriũ causis illiusce vrbis medicorũ uarię sententię obseruantur. Siquidem aliqui ipsorum aiunt, à ventis nasci, qui à proximo vrbis lacu spirant. prope ipsam à meridie positus est Mareotis lacus circuitus, ut audio, tercentum mille passuum. Hi etenim venti vim habent putredines insignes gignendi, quod putres veneficosq; è lacũ halitus Alexandrię populis ipsi inducãt. Aliqui earum pestiferarum febrium ortum referunt potius in putridos, ueneficosq. halitus, qui a subterraneis urbis locis, cauitatibusve palustri ac pessima aqua plenis aeri tunc permiscentur. Vrbs etenim hęc tota super columnas marmoreas numero fermè infinitas posita, & fundata est, ita, vt fundamenta hę solum omnium domorum sint, quæ vniuersam omnium ędium basim substentant. Ideo loca urbis omnia subterranea, inania, ac peruia existunt, ut

affirmant aliqui, quod ea causa factum fuit ne vrbs terremotibus foret obnoxia, uel alijs ita putantibus, vt aquã à Nilo flumine per riuum in vrbem manãtem populus copiosissimam in subterraneis illis magnis cauitatibus ad vsum per annum conseruaret. Singulis annis perauchi fluminis illius riuus Caleg vocatus in eas urbis cauitates copiosissimam aquam euomit, quę sequenti ęstate fere tota absumitur, paucissimaq. remanet, quę cœnosa, palustrisq; reddita, corrumpitur, veneficaque euadit, ex qua tunc multi uapores sursum eleuati aerem inficiunt, qui pestiferarum illarum febrium causa existit. Quod neq. credendum est, quia eo tempore ad paucam eam palustrem aquam corruptam multa noua ex riuo nuper dicto tunc aucti fluminis accedit, atq. ei permiscetur, quę vtiq. antiquę vitium, malamq. qualitatem corrigit. Quamobrem veriorẽ causam illarum febrium esse autumo, vt multi alij quoque confirmant, vsum eiusdem nuper dictę antiquę aquæ in potu & cibis. Quę sanè quousq. nouę confluxę aquæ, qua ipsi ad cibũ & potum tunc vti incipiunt, permista remanet, antiquaq. rectè non residet, neq. ab ipsa noua illuc confluxa rectè expurgetur, semper vsum suspectum ad eos sæuos morbos reddit. Ideo antiqua aqua palustris ac putrefacta nouę permista, ad potum & cibũ vsitata insignes parit in corporibus putredines, a quibus eę pestilentes febres facile fiunt. Hyeme oculorum lippitudines ibi multæ vagantur. Plurimasq. Cayri easdemq. per omnia anni tempora homines inuadere ob nitrosum puluerem, qui continue oculos habitantiũ mordicat, & calefacit, obseruatur, longe maximeq. in ęstatis prima parte, quo tempore calor ambientis summe calidi oculos inflammat: taliumq. morborũ numerum auget. Sparsim uero per urbem toto anno hę oculorũ inflammationes vagantur; atque epidemice plurimę in prima ęstatis parte calidissima, inęqualissimaq. ob uehementissimũ Meridionalium ventorum calorem, atq. inflammatarum arenarũ copiam, quę ab ijsdem uentis asportantur. Eo enim anni tempore è centum hominibus quinquaginta saltem lippientes obseruantur. Multi pręseruantur ab his inflammationibus oculorum sępius in die algida aqua large oculis lauatis, vel rosacea, vel aliqua stillatitia, uel Nili fluminis clarefacta. Eodem etiam tempore uagantur ibi epidemicæ febres pestilentes multæ, atque ille apud eam gentem horrendissimus morbus, Dem el muia ab ijs appellatus, qui paucissimis horis hominem perdit:

Cuius

Cuius morbi exemplum, quod apud nos nouus sit morbus, tibi subiungere optimum esse puto. Erat enim Cayri Paris Christianus omnibus Venetis mercatoribus valde familiaris, annos natus quinquaginta, temperamẽto bilioso & habitu gracili, qui vna die febre ephimera, cũ capitis dolore correptus, sudauit toto corpore multum, excepto capite, quod nihil sudauit. & febre integre est iudicatus. Dolor tamen capitis remansit citra febrem: mane surrexit, solitaque munia obiens illa die, circa finem dolore perseuerante, in angulo dextri oculi rubor cum paruo tumore apparuit sine dolore. noctem prę solito dolore inquietam duxit, rubor tumorque oculi euanuit, disparuitque, tamen erat immunis omnino à febre, nullisque alijs symptomatis, quàm à nuper dicto dolore ipse conflictabatur, absque ullo calore febrili, circa meridiem ab assumpto cibo dolor perauctus est, cæpit febrire, fereq; continuò vomuit cum cibo multa virulenta, uocemque defecit articulata, ualde gemebat, non audiebat, non cognoscebat, manuum phrenitica gesticulatio, flocos carpebat, festucasque colligebat. Respiratio magna, inęqualis, rara per interuallum edita. Pulsus inęqualissimi, durissimi: Hypochondria in principio mollia, mox valde tensa. Extrema omnia frigida, minimeque recalescentia, stertebat, conuulsus est. atq; subitò obijt. Tempus, quo febrijt ante exitium, non excesit duarum horarum spacium. Plurimi sunt, qui hilariter cęnantes instar apoplecticorum moriuntur, phreneticorum etiam notis. Notę uero humorum cerebrum lędentium mistę sunt ex his, quę tum pituitam, tum sanguinem, vel bilem significant. Omnesque simul significare videntur cerebrum eiusque membranas inuasisse, tum calidos humores, tum frigidos, esseque ex his factum apostema. Quam sanè affectionem mistam ex lethargo & phrenitide iudicare possumus, illamque esse, quam Gręci Tiphomaniam appellant. Quod & nomen non minus arabicum, quo hunc morbum nominant, explicare videtur. Nam ipsi hunc morbum appellant Dem el muia. Dem enim arabica lingua sanguinem denotat, & muia, aquam, quasi morbum dixerint ex sanguine & aqua genitum. His humoribus coniungitur insignis putredo ac venefica qualitas, quæ subitanei atque celerrimi exitij est causa. GVILAND. Neque mirum uidetur mihi in hoc anni tempore, quod est prima ęstatis pars, fieri huiusmodi cerebri inflammationes ex illis humoribus pituitosis ac biliosis, uel ex sanguine,

ne, atque ipsas sequi etiam exitium quàm citissime, Nam cui medico erit dubium, primæ illiusce æstatis partis constitutionem austrinam, summe calidam potuisse subuehere à toto corpore in cerebrum maximam partem humorum, in illis corporibus exuperãtium. Quo sanè modo Gal. in lib. 1. epidem. multos phreneticos factos fuisse narrauit ex bile, ab austrina cõstitutione in caput sublata. Proprium esse videtur austrinorum ventorum subuehere ad caput humores, atque ipsum lædere. vt Hippoc. in lib. 3. aphorism. docuit cum inquit: Austrini flatus caput grauantes, sensusque hebetantes, & reliqua. Cum itaque in illa æstatis parte uigeant huiusmodi venti calidissimi, mirum non erit, si capita illorum habitantium quam maxime lædantur, ab eoq; calore inflammentur, multisq; ab ipso calore in caput sublatis vaporibus, humoribusque à toto corpore in caput à calore, veluti à cucurbitula attractis, atq; insigniter putrefactis ab immodica ambientis aeris caliditate. Exitium etiam tam cito illos sequi, non à copia illorum humorum, sed à uenefica qualitate, ab intentissima putredine genita, vt Gal. in phrenitico ab Hippoc. in lib. 3. epidem. descripto tribus diebus mortuo accidisse, memoriæ prodidit. Illiusce vero vrbis habitatorum corpora succis pituitosis, & multo sanguine, atque amara bile abundare à te superius dictum est. Sed hęc obiter dicta à me sint, tu uero ne vacuum tempus demus, perge reliqua mihi enarrare. ALPIN. Rectè sanè dixisti, ex illa primæ æstatis constitutione austrina summe calida, inæquali, atque ab eorum humorum exuperantia fieri eas cerebri lęthalissimas inflammationes, in quibus fit paucis horis exitium, ob intensissimam putredinem illorum humorum cerebrum eiusq; membranas pessime oblædentem, ita, ut subitò virtus animalis extinguatur, atque cum ea vitalis, continuò communicata cordi à cerebro læsione. singulis annis semel Aegyptij hoc malo conflictantur. aliquibus annis plus, ubi plus à Campsinis ventis molestantur, atque ubi minus ij perflant, minus etiam id morbi genus ipsi patiuntur, quo innumeri semper intereunt. Eodem etiam tempore grassantur in pueris plurimę variolę pestiferę, contagiosę, quæ oriuntur à ueneficis uaporibus in aerem tunc à putrida aqua riui fluminis, Caleg vocati, sublatis. Singulis etenim annis aucto eo flumine ad altitudinem decem & octo cubitorum, aqua ab ipso in riuum Caleg vocatum ingressa, perque ipsum transiens, totam urbem per-

com. 2. in text. 73.

aphor. 5.

meat, fluitque semper per ipsam à tempore, quo Nilum nuper dicta altitudine auctum esse dixi, quousque flumen ipsum crescere desijt, quę, finito augmento fluminis, in alueo Caleg remanet, pauloq; post stagnans facta, putrescit, viridisq; primo cernitur & mox nigra, admodumq; fœtida apparet. Cuius putredo contracta in ipsa (quando fluminis augmentum terminetur mense Octobri, vel ad summū Nouembri, & Iunio rursum mēse augeri incipiat) adueniente prima æstatis parte, adhuc magis augetur, intenseque putri reddita, halitus in aerem exhalat corruptos valdeq; ueneficos, à quibus aer infectus, pueros omnes partem riuo proximam habitantes in pestilentes eos morbos incidere est causa. Quam ob causam omnes ciuitatis habitatores illam riui partem habitare timentes, ne ipsorum filij ab illo venefico aere moriantur, alio cōfugiūt. Hæcq; sunt mala, quę Cayri epidemice grassari solent. Multa alia existunt, quę sparsim multos offendunt, quales sunt lepręelephantiasis, herniæ, arthritis, cattarrhi maligni ad pulmones, phtyses, viscerum obstructiones, inflammationes, & scirrhosi tumores, stomachi cruditates, flatus hypochondriaci, melancholiæ, renum vesicæq; calculi. Lepra atq; Græcorum elephantiasis in multis pauperibus semper cernitur. qui inopia aquam cœnosam, semi putridamq; epotant, atque pro victu carnem bubulam, camelorumque & pisces salitos semiputres, in stagnisq; lacubus, captos. caseumque quendam immodice salitum ac semiputrem (est enim is omnium ciborum pauperibus familiarissimus, tum quia ob insignem salsedinem illorum appetitui sit acceptissimus, tum etiam, quia ibi vilissimo pretio venditur. hunc Gibnehalon appellant. Ex quo victu ipsorum corpora multum sanguinis fœculenti, perustæq; flauæ bilis, & pituitæ crassæ, viscidæ, salsuginosæ generare ac coaceruare, necessarium est. à quibus humoribus, ad cutim protrusis eos excitari morbos cuilibet nostrum manifestum est. Vagatur & altera elephantiasis, vt nuper etiam dictum est, qua correpti, pedes multis magnis duris tumoribus tumidos magnos atque deformes habent, pedibus elephantium maxime similes, cruribus tumefactis etiam coniunctos, quibus tamen æger nihil doloris sentit, sed ad ambulandum ineptus redditur. Multos uidi ipsorum, qui ipsis pedibus calceorum loco ligneis capsulis indutis, incedebant passu lentissimo ac difficillimo. Hoc morbo correpti multi Cayri cernuntur, ex malo victu, quem affectant, scilicet

licet ex piscium Nili, ac multorum lacuum stagnantium, semiputridarumque aquarum, & colocassiæ radicum, bammiæ, melochiæ olerum usu, quo multam pituitam crassam, lentamque gignunt, quæ ad pedes defluxa illos scirrhosos ædamatososq; tumores pedibus creat. Non minusq; multas carnosas hernias parit. Atque ab hac eademque causa inumeris fieri viscerum obstructiones, tumoresq; scirrhosos arbitror. Herniarum omnes speties ibi semper uagantur, plurimæque magnæ anguriæ magnitudine cernuntur. Autumant, aquosas oriri ab vsu assiduo illarum anguriarum, quas appellant Batechel muia. Hęc anguriarum species intra corticem non pulpam, vt in alijs visitur, sed solam aquam dulcissimam cum seminibus obtinet: quarum aquam, (cui in illis caloribus omnes libentissime indulgent,) assidue ebibitam ad testes descendere ob partium ipsius tenuitatem, atque scrotum implere aiunt. Ex flatibus non minus multæ herniæ obseruantur ab imbecillo calore stomachi, ab vsuq; leguminum, radicum, fructuumq; à quibus multi crassiores flatus ortũ habent, qui multis hypochondria quoque tendunt, atque alias etiam partes. Ab vsu assiduo aquę in potu, & crudorum frigidorumq; fructuum, olerumq;, & ab immodica venere, usuq; frequenti dulcium balneorum, & ab intensis cœli caloribus plerisque stomachus frigidior redditur. Hincq; multi illorum asiduas stomachi cruditates patiuntur, quorum numerus ferè infinitus Cayri conspicitur. Ego enim cum in via (vt apud ipsos consuetudo est, vt semper cum obdiam alicui medico fiunt, ipsi brachium porrigant, vt pulsus tangat, etsi sani omnino etiam sint, atq; ab eo intelligant ipsorum statum vel sanum uel ægrotũ,) mihi aliquando necesse fuisset cuiuspiam Turcæ Domini pulsus tangere, vt ei corporis statum detegerẽ, hac arte sum vsus, vt (quando omnes ferè eius loci homines opinentur, pulsus obseruatione medicum posse, usque etiam anularem, ut ita dicam, digitum manus dolentem dignoscere.) semper inspecta facie naturalem suum colorem, habitum, figuram habente, postquam pulsum recte tetigissem, dicerem illum rectè se habere quo ad sanitatẽ vniuersi corporis, sed tantum omnium ipsius corporis partium stomachum non omnino sanum, sed sępe à cruditatibus læsum, qui frigidior imbecilliorque sit, nequeatque cibos omnes probè concoquere. semperq; hac arte usus plurimum honorem apud ipsos sum consecutus, qui me optimum medicum inde crederent. Arthritici

multi ibi existunt, ex multis humoribus crudis, quibus ob uictum pleraque corpora abundare superius dictum est, & à multis etiam frigidis flatibus in articulos decumbentibus, à capitisq; distillationibus creberrime ab inęqualissimo, tenuissimoq; aere caput maxime lędente, excitatis, ad articulos delabentibus. A qua uero causa multi habeant articulos imbecillos, atque ad suscipiendos humores faciles, non est scitu difficile, quando illi utuntur immodica venere, & frequentissime dulcibus balneis, quę quanto articulos debilitent, atq; laxent, tu recte nosti. Accedit etiam multa hyemalis aeris frigiditas, quę ob tenuissimum siccumq;, inæqualemq; aerem vehementior quàm sit, à corporibus sentitur. Demũ consuescunt etiam multi uestibus ijsdem tantum uti hyeme, quibus utebantur per ęstatem, & multi nudis pedibus tota hyeme ambulant, quę omnia articulos lędere scimus. Renes permulti contraxerunt ex immodica uenere ualde calidos, ac debiles, in quibus cum multa confluat, ea qua corpora illa scatent, cruditatum copia, non erit mirum eos sępissime calculis conflictari, & vlcera etiam in ijs pati. Calculorum etiam maxima ijs occasio esse solet, aqua non rectè purgata, clarefactaque, quę quia diuretica est, facile ad renes permeat, terramq; secum ducit, quę amplius calore siccata, in calculos mutatur. Hiq; morbi omnes existunt, qui sparsim per urbem illam semper vagantur. GVILAND. Scio etiam ibi multos melancholicos reperiri, quos sanctos multi esse autumant. ALPIN. Innumeri ij propemodum existunt, qui uitam agere omnino a peccatis immunem profitentur, sanctitatemque habere existimantur, atq; viuunt in locis asperis Deo seruientes, moreq; Heremitarum. Hiq; in summo honore, apud omnes Mahometis asseclas habentur. Diuitias spernunt, & mundi uoluptates ac cõmoda fugiunt. abhorrentes uitam inhonestam, cœlibemq; amplexantes. Humanissime cum omnibus cuiusuis religionis se gerunt, errores omnes acriter accusantes, mundumq; homini esse miseriam prędicant. Mæsti semper existunt, à Deo multa supplicia ob mortalium flagitia expectantes. Habent corpora nigra, squalida, gracillima mumiarum arefactis corporibus omnino similia. Quæ melancholica existunt, consumpto calore naturali ob immodicum ambientis calorem, & tenuissimum uictum, asiduis vigilijs ac laboribus multis. Sed his nunc finem imponamus, quando opportunum tempus sit, de peste illorum locorum nunc loqui, de qua nihil in

narran

narrandis morbis Aegyptiorum meminimus. Sępe tamen ipsa ea loca, Cayrumq; maxime atrocissime deuastat, ipsorumque gentem depascitur.

De peste, quæ sæpe loca Aegypti inuadit, atq; atrocissime deuastat. Cap. XV.

GVILANDINVS.

AEGYPTIORVM loca sæpissime à peste atrociter deuastari multis notum est, atq; illā ex proximis finitimisq; locis sępe in illa asportari, in ipsisque sponte rarissime nasci, neq; multos latet. Sed tu de ipsa verius, qui ipsam rectè obseruasti loquere. ALPIN. Illiusce gentis pestem alijs omnibus sæuiorem, atrocioremq; esse existimo, pro erronea Turcarum Aegyptiorumque credulitate, qua omnes pro certo habent, singulis à Deo pręconstitutum esse exitium, exitijq; qualitatem, ita, vt, in bello morituros nullo pacto à peste interrimi posse arbitrentur. & solum peste eos mori posse, quibus quidem ab ipsa exitium præfixum sit. Qua vana credulitate omnem pestiferum morbum negligunt, atq; parui faciunt, nihilq; ab eo timent, pro certo credentes, si illis vitam eo morbo finiendam distinatum sit, quin ab eo moriantur nullo pacto ipsos posse effugere, neq; in bello, neque in mare, neq; alio modo mortem sibi pertimescendam. Atque hinc peste Aegyptum depopulante, vrbem Cayrum sæuissime depascēte, nemo ipsorum in ipsa fugam arripit, neque una cum peste infectis versari timet, neq; vestibus, alijsq; laneis, lineisq; pannis pestis contagio infectis uti abhorret. Vestes enim, aliaque peste interremptorum defunctorumq; suppellectilia, subito in emporijs publice venduntur, & quod magis mirum videtur, quisque ea emit absq; ullo pestilentis contagij timore. Quæ sanè lues nullo pacto ab ijs formidata, cum de ipsius cōtagio nulla habeatur ratio apud ipsos, fit vehementissima, sęuissimaq; per vniuersam vrbem citissime expanditur, & disseminatur, tantamq; tyrannidem in ipsos ac stragem exercet, eius contagio ob hominum hac in re negligentiā, in plurimos propagato, mirumq; etiam in modum aucto, vt Cayri anno à Virginis Beatissimæ partu 1580. sex septemve tantum

mensium spatio quingenta millia hominum, vt audio, peste perierint. Hoc boni habent ibi peste infecti, atq; ægroti, quod à nullis deseruntur, quinimo medici omnes peste correptis libere non secus, quam alijs in omnibus morbis, medentur, citraq; ullum timorem astantes ipsorum curam habent, non secus quàm ęgrotis ab alio salutari, minimeq; contagioso morbo facerent. GVILAND. Mira loqueris, at suæ ignorantię à peste exitium subsequens illis pœna fit, ac supplicium. Quid stultius esse potest, quàm oculis cernere pestilenti contagio plurimos interremptos esse, atque non credere, vel dubitare saltem sibi ipsis idem contingere posse, quasi credere nequeant ignem omnia combustilia comburere posse. Certe stultissima ea est opinio, planeq; erronea ac falsa, quam non immeritò apud eam stultissimam gentem multorum hominũ strages, ac ruina sequitur. Quid etenim, non ne naturę etiam repugnat, dicere quoslibet homines ab excellenti aliqua putredine affici non posse, quamquam non ęque omnes corripi ab ea possint. prædestinatamq; cuilibet exitij qualitatem esse, liberaq; non esse animalia, at ad particularem moriendi modum prędestinata. Cæterum hęc omittamus, quando huius disputationis hic non sit locus. Nunc ex te audire cupio, illorum locorum pestilentia à qua causa fiat, atq; vtrum ab aeris putridi inspiratione ex stagnantibus lacubus, vel ab insigni, vehemẽtissimoq; calore corpora, ob prauũ victum pessimis multis humoribus scatentia insigniter putrescant, vel demum si pestis aliunde contagio illuc potius asportetur. ALPIN. Plerumq; pestilens contagium in Aegyptum ex multis locis peste infectis asportari solet. Rarissimeq; ab aeris uitio pestis illa nascitur. & hoc nonnisi vbi Nilus immodice ea loca inundat. Aqua etenim longiori tempore terram occupante fit, ut vniuersum illud solum lacus euadat palustris ac stagnans, qui accedente primę ęstatis calore austrino, multo insigniorẽ recipit putredinem. Vel aer illorum locorum suapte natura calidus, & siccus fluminis larga Nili inundatione perseuerante, immodice humidus redditur, quod aeris temperamentum ad gignendam pestilentiam esse valde opportunum ac facile Gal. in 1. lib. de temp. memoriæ prodidit. Ab halitibus uero putridis ac corruptis palustrium locorum Aegypti, lacuumq; aquarum corruptarum singulis annis si multi essent, quales sequi solent immodicas fluminis inundationes aliquando ibi factas, pestis annis singulis ibi ex aere fieret. Ex caliditate

liditate aeris immodica pestilentiam obortam fuisse nemo hactenus ibi uidit. Obseruatum vero est, ab insigni aeris calore potius omne pestiferum contagium extinctum esse. nunquam tamen à calore primę ęstatis, quod sua inęqualitate, atque calore suffocante potius putrefactionis generationi non parum faueat. Plerumque igitur id genus morbi ibi contagio ex alijs locis asportari solet, rarissimeq; ab aeris vitio. Neque minus verum est, per septennium ibi pestem nasci, uel reuiuiscere. Ex tribus vero locis pręcipuè pestis in Aegyptum accedit, scilicet ex Græcia, Syria, & Barbaria. Quę autem ex Gręcię, & Syriæ locis illuc uehitur, Cayrumque corripit, satis mitis, & minus fera pauciores homines interimere obseruatur, breuique tempore tollitur: Sed quę a Barbaricis locis in eam urbem inuehitur, omnium est pernitiosissima, sęuissima, longissima, plurimos populos depascens, atque stragem multam ipsis inferens. Qualis fuit, quæ Cayrum, ut superius etiam dictum est, anno 1580. ex Barbaricis locis mense Octobri inuasit, sęuijtque per uniuersam eam urbem atrocissime, tantamque stragem intulit, vt ad Iunium usque mensem (quo tempore pestis contagium, qualecumq; sit, desinere consueuit, perijsse dicantur ad minus quingenta millia hominum. GVILAND. Forsitan id contingere maioris minorisque illorum locorum ab vrbe ista distantię ratione dicendum erit. Quando Barbarica ea regio Aegypto, tum proxima, tum contigua sit. aliaque loca Gręcię & Syrię, pręter quod distant, etiam ipsa ab Aegypto mare quoque separata sunt. ALPIN. Minime profectò huiusce rei causa est, locorum ab vrbe Cayro distantia, quoniam etsi vrbs Bizantium, à qua sępissime peste infecta pestilens contagium asportatur, ab ipsa Aegypto multum distet, tamen ut tu probe nosti, Syria multo propinquior est, quam Bizantium. Cur itaque contagium pestilens Cayrum ex Barbaricis locis asportatum diu affligat, miserrimeq, vrbem hanc diruat, & deuastet, eiusq; omnem ferè populum depascatur, atque ex alijs locis nuper dictis asportatum minus sęuire sit obseruatum, breuiusq; tollatur, & minorem stragem pariat, ex te nunc audire desidero, qui altioris in abditis naturę arcanis contemplationis te nouerim. Ideo istuc ex te discere expecto.

Cur pestis contagium ex locis Barbariæ Cayrum importatum, diuturnius sit, & magis exitiosum experiatur eo, quod ex alijs omnibus locis prouenire obseruatur. Cap. XVI.

GVILANDINVS.

NE videar nunc propositæ dubitationis laborem velle subterfugere, etsi rectius ad te is sermo attineret, qui in ijs locis longiorem quàm ego moram traxeris, nihilominus non desinam tibi satisfacere, de propositi dubij causa meam sententiam in medium proferendo. Causam itaque cur pestis ex Barbaria illuc profecta, sit diuturnior, sçuior & exitiosior, existimo esse præstantiam excellentiamve pestilentis illiusce putredinis, cuius contagium uestibus lineis, laneisq; multis pānis (quas merces plurimi ab ijs locis Cayrum sæpe aduehunt) asportatum, ob eam causam excellentius esse, atq; citius eos inuadere, multamq; in ipsos tyrannidem exercere, diutiusque vigere posse ratio expostulat. Putredine igitur pestis Barbariæ locorum existente prçstantiori, venenosum ipsius contagium asportatum validius sçuiusque eos populos inuadere, quā ex locis Græciæ Syriæq; illuc profectū, quodq; fiat in his locis pestis, eiusq; uenenum non ita excellens, non est mirum. ALPIN. Veram sanè nuper propositi dubij causam dictam ex te fuisse existimo, sed nondum tamen dubium explicatum ac resolutum esse videtur. Quando non demonstraueris quam ob causam pestis Barbaricæ putredo vehementior sit dicenda ac iudicanda illa, quæ in Græcię, Syriæque locis obseruatur. Multoq; magis, quod facile aliquis dicere posset, Græciæ & Syriæ, pestis putredinem Barbarica maiorem potius iudicandam, quoniam vtręque hæ regiones aere vtuntur minus calido, multoque humidiore. Quem quidem aerem ad excitandam pestilentiam esse aptissimum & facillimum Gal. in 1. lib. de temp. & in primo de diff. feb. testatum reliquit. Hinc Aristoteles in libro 3. de hist. animal. dixit, corpora sanguinea, quod alijs sint temperantiora facilius computrescere. & Hippo. in 3. lib. aphoris. docuit putredines humidis temporibus & pluuiosis fieri, atq; uideri. Quas quidem

aphor. 11. & 16.

aeris qualitates magis habere Graeciam, atque Syriam, quàm Barbariam multi nouerunt. Nam scimus, Barbariae aerem coeli calidissimi ratione calidissimum, atque siccissimum esse, & Graeciae, Syriaeque illo temperatiorem, atque humidum magis. ob id eorum locorum corpora ad putrescendum erunt valde apta, & facilia, atque ipsorum non minus putredo illa erit excellentior, quae in Barbariae corporibus excitatur. quia vt etiam nuper dictum est, sicciora illa sunt corpora, minusque ad putrescendum apta, quinimò magis vt putrescant ualde difficilia. GVILAND. Hoc tamen non est ita facile credendum, quando calidioris sicciorisq; corporis putredo longe multo difficilior, mea quidem sententia, ea sit iudicanda, quae in corporibus minus calidis & humidis, ad putrescendum facillimis ac aptissimis excitatur. Quae res tibi clarior uidebitur, si me altiori magis stilo ipsam contemplari siueris. ALPIN. Nihil est, quod ego nunc libentius magis faciam, quàm te de eadem re loquentem, audire. sermo etenim tuus mihi semper nō minus pro tua doctrina utilis, quam gratus esse debet. GVILAND. Neminem nostrum esse arbitror, qui ignoret, pestem siue pestilētiam esse corporum ingentem ac summam putredinem perniciosissimi veneni qualitate praeditam, quae saeuissimam stragem in loca ab ipsa infecta inducit. Quam duplicem habere causam, ex qua fit, cognoscitur, scilicet putrefaciens, atque putrescibile, siue causam efficientem, & materiam. Quae efficiens sit causa non est scitu admodum difficile, quando omnes medici affirmēt, ipsam esse calorē nō naturalem, siue extraneum, naturali contrarium, planeq. inimicum. Naturalis enim calor corpus conseruat, & quicquid in ipsum agit conseruationis causa agit. Extraneus vero, innaturalisque ad corruptionem omnia operatur, atque hic est, qui putredinem efficit, naturalem calorem corrumpendo ac dissipando, cum ita comparatū sit, Galeno in 4. lib. de simp. med. facult. docente, ut res quaelibet in propria seruetur natura ex calore proprio, quo dissipato necessaria sequitur corruptio, cum humores nequeant proprio calore destituti, imputres manere ac seruari, ut in lib. 2. de differ. feb. Gal. scripsit, inquiens: Neque enim fieri potest, ut aliquis quispiam ex humoribus talis permaneat, qualis erat ab initio, ne dum qui ita deprauatus, ut naturae cultum non amplius suscipiat, sed alterum omnino sequitur, ut scilicet coquatur, apponatur, assimiletur solidis partibus animalis, aut corrumpatur, & putre fiat. Qualis vero

cap. 24.
cap. 8.

cap.9. vero sit hic calor in eodem libro, his verbis subiunxit paulo post
,, inquiens: Nam recte sentire uidetur Aristoteles, ab aliena cali-
,, ditate oriri putredinem. vocat autem alienam, externam non in-
,, sitam, neque natiuam in quocumque genere rerum, nam hęc con coquere apta est, externa autē corrumpere & putrefacere. Nascit uero hic calor, uel extrinsece, uel intrinsece; Extrinsece ab aere immodice vel calfacto. ob quā causam aere existēte immodice calido etiā putredines propagantur. Hincq. fortasse Gal. in li. 3. de tēp.
,, dixit: At quę corporis nostri naturam putrefaciunt, calida potestate existunt. Ex quo quidem aeris calore interdum ortū fuis-
cap. 4. se pestilentiam in hunc modum in primo lib. de diff. feb. testatum
,, reliquit, dicens: Contingit autem quandoq; pręcedere ambien-
,, tis aeris caliditatem immodicam, quemadmodum in ea pestilen-
,, tia, quę Athenienses inuasit, ut Thucidides inquit: Sed in tugurijs
,, suffocantibus æstatis tempore habitantium corpora corruptione laborant. intrinsecę vero calor hic extraneus excitari solet, prohibita caloris naturalis respiratione. quod significant omnes putridæ febres, quas à putredine humorū ab obstructis uasorum meatibus orta excitari solent. Omnes enim humores, siue crassitię, siue copia obstruentes, aliquo tempore necessario putrescunt. Fit etiam à quocumque calore immodico naturalem dissipante, atq; corrumpente. Per calorem etiam extraneum nos intelligere debemus, omne illud, quod naturalem calorem dispergit, ac extinguit, ut halitus uenenosi, non tantum caliditas aeris immodica, quę ad putrescendum concurrit solum in corporibus, quę multis pessimisque humoribus scatent, non tamen semper. Hęcque de causa effectiue putredinis à me obiter dicta sint. De eo uero, quod putrescit, dicimus, humores omnes, omnesq. corporis partes putrefieri posse, calore ipsarum naturali ab extraneo corrupto & dissipato, uel eodem ipso etiam calore partis natiuo vincente morbosam causam, quam putrefactionem nostri suppurationem & concoctionem appellant, quarum illa in abscessibus suppuratis, & hęc in febribus putridis obseruatur. Altera uero putrefactio, quę fit natura uel in parte, vel omnino superata, ut in uehementissimis inflammationibus, quę in cancrenas, sphacelosque, disipato ac extincto proprio partis calore ab extraneo, permutantur, obseruari solet. Omnes itaque tum partes corporis, tum humores computrescere possunt. ALPIN. Crediderim ego humida quę tantum

existunt,

existunt, posse putrescere, at sicca nequaquam, cum putredo sicco
potius tanquam contrario tolli obseruetur, ut Gal. in nuperrime
,, abs te recitato libro ita scripsit: Promptissime enim putrescunt,
,, quęcunque calida ac humida, & multa sunt in calidis locis, nisi
,, difflari, simul ac refrigerari contingat. & in primo lib. de temp. ait: cap. 4.
,, Deprehendas ex Borea (qui siccus natura & frigidus uentus est)
,, omnia quam diutissime imputria durare. Contra putrescere fa-
,, cillime austrino flatu. Est enim is ventus calidus & humidus.
Idemque affirmauit in primo lib. epidem. his utique uerbis: Au- comm. 2. text. 62.
,, ster dissoluere corpora consueuit, humoresque fundere, adeoque
,, putrefacere simul, ubi cum largioribus sit coniunctus imbribus.
At manifestiorem hanc rem fecit in lib. 3. epidem. dicens: Et pu- comm. 3.
,, tredo omnis ex materia quidem gignit humida, ex causa vero effi- text. 1.
,, ciente, extraneo & pręter naturam calore. Sed quid Galeni testi-
monio egemus, cum omnibus medicis manifestissimum, atq. apud
ipsos obseruatissimum sit, carentia humiditate non putrescere,
quamquam corrumpi queant. Carnes etenim aceto, saleque im-
putres ob id seruari per multum tempus, quod minus ob hęc hu-
midæ reddantur, cuilibet nostrum notum est. Hinc colligam so-
lum humida putrescere posse, minimeque sicca. GVILAND. Re-
cte sanè dixisses, si actu quæ sunt humida & sicca intellexeris, cùm
fieri nequeat, ut aliquod putrescat, quod omnino siccum actu de-
prehendatur, necesse enim ei esse aliquam humiditatem, in quam
putredo accendatur. Nihilominus possunt multa putrescere actu
humida, quę sicca etiam sint potestate, veluti vinum putrescit, fla-
ua, atraque bilis, potestate omnia sicca. Biliosæ enim febres, in-
flammationesque erisipelatodes flauam bilem putrescere signifi-
cant. Humida uero actu, atque potestate facilius putrescunt, ut
sanguis, lac, & alia multa. Difficiliusque aliquo modo sicca, &
impossibile est actu potestateq. sicca posse putrescere. Hæcq. suf-
ficient de pręcipuis causis ad putrefactionem concurrentibus.
Demonstratumq. est putredinis causam effectricem esse calorem
extraneum, & materialem, & omnia quę actu habent humiditatem
aliquam, facillimeque putrescere actu & potestate humida, ut san-
guis, difficulterque sicca potestate, & humida actu, vt bilis, mini-
me vero omnium putrescere actu, & potestate sicca, vt ossa. Ab
his igitur discam, putredinem pestis Barbaricę regionis habitan-
tium esse vehementiorem, intensioremque ea, quę è Syrię locis

ęrum-

erumpit. Apud me enim constat priorum hominum corpora calidi siccique esse temperamenti, vt indicare satis aperte videtur habitus ipsorum omnium fere corporum squalidus, gracillimus, durus, ac nigri, exustiq. coloris: Gręcorum vero, atq. Syriorum corpora calida & humida existunt, temperata, multique sanguinis, & habitus carnosi moderateq; pinguis, floridiq; non minus coloris. Ideo hæc ob humiditatem facillima sunt, vt putrescant, & illa ob siccitatem ad putrescendum difficillima. Quæ cum ita intense ac excellenter putrescant, putredinis intensiorem gradum, lapsus à suo naturali statu, certe explicat, qui in ijs maximus est. Nam sicca omnia corpora non ex quauis causa facile, vt humida, putrescunt, sed ex prævalidissima causa, qua necessario prævalidam putredinem illam etiam iudicabimus. Hinc hyeme atque in senibus febres exortas maiores ijs, quæ in æstate, atque in iuuenibus fiunt, affirmamus. quod ijs magnus lapsus obseruatur, qui illarum esse prævalidas causas explicet. Barbarica itaq. corpora sicca ac squalida, peste correpta, necesse est affirmare, ex magno in ipsis lapsu obseruato, causas putredinis habuisse prævalidas: & consequenter putredinem factam intensiorem ac excellentiorem illa, quę in temperatis corporibus (qualia sunt Græcorum, & Syrorum.) fit. in illis enim ad putredinem ob siccitatem magnus, & in his ob humiditatem paruus lapsus obseruatur. in quibus paruas ad putrefactionem, & in illis prævalidas concurrisse causas dicendum erit, ut in febre æstatis, & hyemis. in hac enim ad concitandam febrem prævalida causa est necessaria, veluti æstate quam facile ex qualibet causa homines in febres incurrunt. Quam prẹualidam causam putrefacientem corpora Barbarorũ, prę squalore ac siccitate ad putrescendum valde inepta, necessario esse calorem extraneum in ijs corporibus susceptum existimo: si enim prauo victu ipsi vterentur, suspitio esset de intensissimo ambientis calore, ut ab ipso ita excellentem susciperent putredinem, veluti apud Athenienses olim ortam fuisse pestilentiã ex Gal. nuper dictum est. Cæterum vel ab aere, vel ab aliqua alia causa hic externus naturali contrarius calor ea corpora putrefaciens, accedat, obscura non est causa, cur illi ita intensius ab ea putrescant. Quando iam priori causæ, (quam ego omnino ignoro.) alia coniungatur, quę cur in illis corporibus intensiores illæ generentur putredines, declarat. Namque omnibus manifestum est, humores

omnes,

omnes, partesq; corporis proprio calore destitutas, ab alieno vel extraneo computrescere. vt Gal. docuit in lib. 4. de simp. med. facult. atque, ut nuper quoque dictum est, hmores naturali ac proprio suo calore destitutos ac priuatos, putredinis expertes seruari non posse, sed necessario putrescere. quo fit, vt qui humores magis suo calore destituantur, & qui minus, maiorem, atque minorem necessario subeant putrefactionem. Cur igitur ijs probè auditis cur Barbarica corpora sub continuo calidissimo cœlo degentia, tam intensam contrahant putredinem, admirabimur? quando maximus continuusque, quod semper experiuntur, calor absque aliqua refrigeratione, illorum corporum naturalem calorem dissipet, & dissoluat, ipsaq; corpora extraneo ad putrescendũ agenti subijciat, atque etiam cum frigore careant, non diffletur, ac refrigeretur. Aer enim summe calidus, continuè marcescit, pessimusq; fit, atq; corporũ calorem innatum corrumpit ac dissoluit. quo dissoluto intensissimas fieri putredines non est mirum, atque ab his pestiferos morbos, qui caloris adiumento, & latius expanduntur, & acutiores sæuioresque euadunt, non secus quàm dicunt medici, uenenorum calidiora magis, & minus calida, minus ad nocendum esse efficacia. Hincq; colligunt multi, in locis sub frigidiori cœlo positis homines mitiorem pestilentiam pati, ut in Boemia, Germania, Polonia, & alijs frigidioribus orbis plagis obseruatum est. ibi etenim pestilentiam mitissimam, ac ipsis admodum domesticam patiuntur. Cum igitur Barbari ex continuo immodicoq; cœli calore (summa enim calida regio est Barbaria) naturali calore imbecilli, ac pauco fruantur, mirum non est si ipsorum corpora excellentissimas suscipiunt putredines, & Greci & Syri temperatiori cœlo utentes, si multum innatũ habentes calorem non ita intensas excipiunt putrefactiones, quoniam apud ipsos calor extraneus debilis est, & insitus multus, ueluti apud Barbaros insitus paucus, & extraneus multus. mirumque ob id non est, si Barbarorum corporum peste infectorum putredo sit prestantior ea, quam Greci, Syrijq; patiuntur. & eius non minus contagium apud hos minus excellens sit, ad hominesque inficiendos præpotentius apud illos, excellentius, acutius, preualidiusque. atque hæc de uehementia pestilentis illorum putredinis, contagij fortitudine, ac imbecillitate, ex efficientis cause ratione indagata dicere volui. Nunc vero de eadem re ex materie putrescentis occasione

differa-

disserâmus; Nam multa existunt, à materia, quæ ibi putrescit, cognita, quæ eam pestiferi contagij præstantiam maiorem & minorem confirmant. Siquidem corporum humores ibi putrescentes maiori ex parte, cœli utique ratione biliosi, atque exusti existunt, qui quanto sunt ad putrescendum difficiliores, eo putrefacti intensiorem acutioremque putredinem excipiunt. Quod quidem clarissime significãt symptomata, ac morbi ex putrefacta bile, ac atrabile, vel exustis humoribus orta. quæ omnia acutissima, vehementissima, atque horrendissima existunt, vt medicis praxim exercentibus notissimum est. In febribus à putredine biliosorum exustorumq; humorum ortis, sæuissima symptomata, ac horrendissima obseruari, quæ ægrotos male habent, citissimeq; aliquando interrimant, cuiq; planè clarum est. Accedit quod putredo in sicca materia suscepta, longe illa, quæ in humida accenditur, acutior, atque diuturnior existit, ut cognoscere possumus in omnibus formis arte factis tum in sicca, tum in humida materia receptis, in hac enim quæ excepta sunt facile corrumpuntur, atque citò delentur, in illa, maxima difficultate, atq; longo tempore. Cui enim ignotum est, figuram in ceram facile imprimi, atq; facile corrumpi, ac deleri, in ferro & lapide quàm difficillime, & tardissime? Non videtur itaq; à veritate alienum affirmare, contagium pestis Barbariæ in corporum humores ficciores accensæ acutius, excellentius, diuturnius, Grȩco ac Syriaco, quod à putredine promanat in corporum humores humidiores, (quando hæc corpora calida & humida, & illa calida & sicca existant.) esse iudicandum, ideoque in Aegypto ex Barbaria aduectum, vehementius incolas peruadere, atque ipsos atrociter depasci, diutiusque quàm alibi vigere atque perseuerare, insignemque ibi hominum stragem inducere. Hasq; puto causas, cur pestiferum contagium ex Barbariæ locis peste infectis illuc asportatum, citius plurimos homines inuadat, quàm ex Græciæ Syriȩque locis profecto, atque diutius ibi uiuat, atrociusq. eam gentem feriat, atque perdat. His auditis, audiendum etiam est tempus, quo ibi pestis manifestatur, & non minus cognoscendum est, quanto tempore duret, quando audierim, Iunio mense Sole ȩstiuum tropicum permeante, omnem pestilentiā ibi consumi, atq. aboleri. Ideo istud mihi nunc narrare non te pigeat. ALPIN. Libentissime à te nunc expetita, dicam. atq; nunc, ne tempus frustra conteramus, etiam loqui incipiam.

Quo

Quo tempore pestis loca Aegyptia inuadere soleat, & quo tempore ipsa desinat. Cap. XVII.

ALPINVS.

PESTIS Cayri, atque in omnibus locis Aegypti inuadere eos populos solet ineunte Septembri mense, vsque ad Iunium, his enim omnibus mensibus à Septembri ad Iuniũ vsque pestis aliunde per contagium illuc asportata, eam gentem inuadere solet. Quæ primis in his mensibus accedit omnium est sæuissima, maximeque si à Barbariæ locis proficiscatur, uniuersam etenim ipsa illam urbem aspere depascitur, multos, propemodumq; infinitos mortales perdit. Minus sęua est, quo tardior illuc accessit, videriq. incipit, ita ut quo tardius uenerit, eo mitior ac breuior sit iudicanda: quoniam cum angustum habeat temporis spacium, quo serpere per populum possit, nequit omnes suas in homines illos vires ostendere. Iunio vero mense, qualiscumq. & quantacumq. sit ibi pestilentia, Sole primam Cancri partem ingrediente, omnino tollitur, quod multis planè diuinum esse non immerito videtur. Sed quod etiam ualde mirabile creditur, omnia supellectilia pestifero contagio infecta tunc nullum contagij effectum in eam gentem edunt, ita, ut tunc ea vrbs in tutissimo ac tranquilissimo statu reducatur, ex summe morboso. atq. morbi particulares sporadici à Gręcis uocati, tũc apparere incipiunt, qui nusquam gentium tempore pestis apparebant. GVILAND. Sed nunquid alijs tribus sequentibus mensibus pestis illuc profecta populum illum corripiat, atque quam ob causam omnis pestilentia mense Iunio abigatur, atque omnino desinat, libenter etiam nunc ex te audirem. ALPIN. Iunio, Iulio & Augusto mense nunquam vt Aegyptij affirmant, uisa est pestis illuc ex infectis locis profecta, quę eos populos inuaserit. Quam uero ob causam ab Aegypto illo mense omnis pestilentia, quantacumque & qualiscumque sit, tollatur, nunc uenari ac indagari conabor. Arduam sanè ac difficillimam hanc cognitionem esse existimo, proinde non ita facile à me excogitata causa proferenda est, sed prius ipsam ueritati comparare, ac rectè contemplari debeo, & mox in lucem proferre. GVILAND. Sapienter istuc illo pacto facies, sed quoniam tandiu ibi cum ea gente uersatus es, non dubito illiusce effectus ueram ac

certam

certam causam te ab ijs accepisse, atque didicisse, uel teipsum ratione atque euentibus indagasse. Cupio igitur te nunc de his audire.

Qua causa Cayri qualiscunq; pestilentia sit, mense Iunio omnino tollatur. Cap. XVIII.

ALPINVS.

IHIL est, neque fit aliquid eo in mense, scilicet Iunio, quod vrbem à pestifero morbo infectam in salubrem statum mutare dignoscatur, Nili fluminis excepto augmento, quod ipsum constantissime die septimadecima mensis Iunij, aeris illiusce temporis mutatione ab immodico caloris æstu inęqualissimo, ab Austrinis, Eurisque uentis, ut nuper dictum est concitato, ad aerem minus calidum, sed ęqualem, & continuum, siue ab Austrina morbosa constitutione in Septentrionalem salubrem facta. Namque aer tribus fere mensibus ante æstiuum Solstitium, quo tempore vniuersum pestis contagium absumitur, interruptè calidissimus, fereque suffocans animalia, ex Austrinis, Eurisq; uentis interruptè, ut superius sedulo narratum est, calidissimum spirantibus, obseruatur, inæqualissimusq. etiam, quia ij venti nondiu perseuerant, sed paucis quibusdam tantum diebus, plerumq. tribus spirare soleant, & mox desinere, a quibus subitò venti alij perflant, admodum corpora refrigerantes. Atque ab his paucis post diebus rursum summe calidi redeant, aeremq; non parum ab alijs refrigeratum ad immodicum calorem confertim mutant. Quamobrem aer calidissimus, ęstuosissimus, inęqualissimus, pessimusq; ijs tribus mensibus ingruit, & qui ipsum itidem sequitur, accedente Solstitio ęstiuo, etsi ualde & ipse calidus sit, est tamen continue ęqualis, uniformis, non confertim, sed sensim ac sensim mutationes, quę cœli ratione fiunt, inferens. Accedit etiam per id tempus Septentrionalium uentorum, quos nostri Etesias appellant, spiratio. Incipiunt etenim Sole signum cancri ingrediente, è Septemtrione ij uenti spirare. qui totis Iulio, Augusto mensibus constanter, placidissimeq; perflant, & toto fere Iunio mense Campsinis uentis absorptis, ijdem Septentrionales uēti orti, constanter

ſtanter ſpirare incipiunt, hique proculdubio exiſtunt, quos Gal. alijq. Prodromos uocant. Hęcq. per id temporis incipiunt obſeruari, à quibus fortaſsè non immeritò cauſam extinctionis peſtis, morboſique in ſalubrem ſtatum mutationis pendere arbitror, quando nulla alia ex conſeruatricibus cauſis, quas vulgus medicorum res non naturales appellat, aere excepto, ibi eo tempore appareat, in quam morboſi ſtatus inſalubrem mutationem referre poſſimus. Ideo neceſſarium erit, huiuſce mutationis cauſam aeris mutationi acceptam referre: & quoniam tunc aer mutatur ab æſtuante calore, inæquali, in minus calidum, & æqualem, atq; continuum, mirum non erit, ſi, quemadmodum prius aere à Campſinis uentis, calore ſuffocante, atq. inęqualiſſimo, quippè modo calidiſſimo, modo frigido effecto, ac vigente, morboſus ſtatus obſeruabatur, ita eodem in minus calidum, atq; inęqualem, & continuũ mutato, etiam morboſum ſtatum in ſalubrem mutari, non immeritò dicendum erit. Corpora enim in hoc aeris ſtatu valde calido, continuo, ac omnino æquali, ſemper calfaciente, diſſlantur, aperiuntur, euacuantur atque exſiccantur. Nam quiſq ue per id temporis ſępiſſime per diem largiſſime exudat, quo fit, vt peſtiferum etiam contagium ab aeris inſigni & aſſiduo calore exolui, atq. diſſipari non iniuria ſit credendum. A Nili fluminis facto augmento, aerem in hunc ſtatum mutari poſſe aliquibus forſitan videbitur, quod eodem tempore, ſcilicet Sole Solſtitium tenente (cùm annis ſingulis flumen creſcere incipiat die decimaſeptima menſis Iunij) conſtantiſſime obſeruetur, hunc aeris ſalubrem ſtatum uagari. Quod ſanè ita non eſſe oſtendit illo tempore, quo ibi omne peſtilens contagium abſumitur, Nili incremẽtum obſcuriſſimum, ac pauciſſimum eſſe, ex quo aer non poterit vſque adeo alterari, ac à priori ſtatu mutari, qui poſſit morboſum eius ſtatum corrigere, aut omnino tollere. Itaque illiuſce fluminis incrementum eſſe in cauſa vt peſtilentia illa deſinat, non erit credendum, quando alio tempore euaneſcit peſtis, & alio flumen ſuum ſuſcipiat augmentum, quod aerem multum alterare queat. Peſtis extinctio nihilominus coincidit cum fluminis augmenti principio, ſed quia incrementi initia tenuia ſatis ſunt, atq. ita obſcura, ut uix ab omnibus dignoſcatur, per id temporis inceptam eſſe illiuſce auctionem ita, ut uel nihil, uel parum aer pręſentis eius temporis, à priori ſtatu mutatus ſit. quomodo itaque aer vel nihil, vel paruiſſime mutatus

tantam vim habere potuerit, qui possit mutare statum pestilentem in saluberrimum? certè nemo hoc affirmare audebit, nisi dixerit etiam tolli pestilens contagium ab oculta aliqua causa, ueluti principium quoque augmenti fluminis illius per singulos annos, eodē mense, die, & hora cōstantissime ac semper obseruatum, ab eadem oculta causa pendere multi non immeritò affirmant, quando huius perpetuo incipientis augmenti causam posse naturę principijs indagari, ac uere cognosci, nullo modo posse fieri mihi uideatur. Hincq; ancipites nos nō immeritò fieri, quod Nili aquę illud augmentum ex pluuijs Aethiopum principium habeat, quoniam nullibi pluuiæ semper fieri incipiunt eadem tum die, tum hora, ut possint eadem die semper flumen aliquod augere, quod si uerum esset, utique dubitare omnes possent, causam generationis pluuiarum, in aeris temperiem inconstantissimam referri debere. Quare non videtur verum esse, pestis illam dissolutionem tempore eodem, quo flumen augeri incipit obseruatam, posse a Nili augmento causam habere. An uero ipsa referri possit in Etesiarum spirationem, quando hi venti tunc spirare incipiant, placidissimeque per totam ęstatem continuent? Sed non desunt aliqui, qui ventos (quod ipsi incipiant accedente Solstitio cancri,) esse Etesias denegent. Namq; omnes, qui de his scripsere, eos flare incipere à canis sideris ortu affirmant, vt Gal. in lib. de caus. procatarct. atq; in 1. epidem. memoriæ prodidit. De his uero Plinius in 2.

cap. 1. comm. 1. ,, lib. Nat. hist. scripsit, ita dicens: Ardentissimo autem ęstatis tem-
,, pore exoritur Caniculæ sidus, Sole primam partem Leonis ingre-
,, diente, qui xv. ante Augusti Calen. est. huius exortum diebus octo
,, ferme Aquilones antecedunt, quos Prodromos appellant. Post
,, biduum autem exortus, ijdem aquilones constantius perflant die-
,, bus quadraginta, quos Etesias uocant. Cum igitur Cayri hi venti constanter flare incipiant sub Solstitio ęstiuo, non poterimus statuere eos esse Etesias. GVILAND. Non ob id tamen ita facile negandum erit, quod Cayri venti illi solitum tempus, quo in Italia Etesias flare multi scripsere, antecedant, ferè per mensem non esse Etesias, quando alia eorum uentorum signa obseruentur. Nam ex Septentrione ipsi spirant, constanterq; flant diebus quadraginta, & multo pluribus etiam, non asperique, sed summe placide spirant, dieq; ab ortu solis incipientes auram frigidiusculam efficientes, quæ omnia tales uentos denotant. Quam uero ob causam ibi

incipiant sub Solstitio ęstiuo, & Italiæ in locis eo tantum Solstitio peracto ab ortu caniculę per aliquot dies, ibiq; longiori quoque tempore, quàm hic obseruetur, spirent, non est nostrum nunc considerare, ac contemplari. Neque planè veram esse Aristotelis sententiam in lib. 2. meteororum literis traditam, hinc dubitari posset, quando is dixerit, à reuersione Solis à Solstitio Cancri, dum Leonem ingreditur, Septentrioni multo calore communicato, ab eoq; eorum locorum niuibus glacieq; liquatis, flatus inde excitari, à quibus Etesiæ ortum habuerint. Quando in Aegypto Sole ad tropicum accedente, Etesiæ fiant. Quod si ita esset, proculdubio aut eodem tempore, tum in Italia, tum in Aegypto obseruarentur, aut prius in Italia sentirentur, quàm ad Aegyptum peruenissent. Sed cum prius ibi conspiciantur, dicendum erit ab eadem effectrice causa ab Aristotele significata, scilicet calore, eos ventos nasci, sed non à liquatis niuibus, glacieq. locorum Septentrionalium, sed Gręcię aliorumq; Asiæ minoris, quę sunt Aegyto proxima, quæ habent excelsos montes, à quibus niues calore liquatę halitus Aegyptijs locis mandantes, illos profectò uentos efficiunt. Non puto igitur ab re nunc ex te dictum esse, illos uentos incipientes flare in Aegypto, Sole Cancrum ingrediente, & perdurantes fere toto mense Augusto, esse Etesias. Tu modo perge ad inceptę reliquum orationis. ALPIN. Ab his igitur ventis aerem alteratum, esse causam cur pestis illa dissoluatur, multi illorum affirmāt. Quod etiam non videtur penitus à ueritate alienum, quando id multis etiam rationibus nobis persuaderi possit, in primisque ex contrariorum naturę ratione, namque nulli dubium est, austrinos eos uentos, quos diximus ab ijs populis Campsim nuncupari, natura ac qualitate opponi Septentrionalibus Etesijs vocatis: Quod cum verum sit, non erit mirum, diuersum planeq; contrarium statum, cum Etesij ventis dominātur, aerem habere, ab eo, qui Campsinis oppositis spirantibus prius obseruabatur. Ideo si his vigentibus in aere status aeris fuerat morbosus, proculdubio ipsis absorptis, Etesijsq; oppositis flare incipientibus, cōstanterq; flantibus, in oppositum, qui est salubris, ipsum mutari debere affirmandum erit. Accedit natura Etesiarum, quæ aduersatur pestilentibus constitutionibus, quemadmodum austrina putrefactionibus fauere, obseruatur. quod Gal. in primo lib. de temp. ita scriptum reliquit. Deprehendas ex Borea, qui siccus natura & frigidus uen- cap. 4.

,, tus est, omnia, quamdiutissime imputria durare, contra putrescere facillime austrino flatu. Amplius particulatim Gal. hos ventos aeri salubritatem inducere in multis locis nos docuit. in lib. enim 3. epidem. dixit: Si Etesiæ in ęstate fiant, multa mala prohibere, quę ijs non flantibus fierent, ideo de pestilenti statu inquit: Quo ,, tempore si Etesię spirassent, morbosum humani corporis statum ,, omnem abstersissent. Aestatem Etesijs carentem admodum morbosam esse pluribus in locis scriptum reliquit. Et proinde Hipp. ,, ęstatem pestilentis naturę describens, ait: Aestus serena erat & calida, magni erant ęstus. Etesiæ paruę dispersim spirarunt. Ex his igitur dicere possumus illiusce pestis abolitionem uel extinctionem ab Etesijs tunc flare incipientibus, aeremq; in oppositam temperiem mutantibus, non paruam occasionem, vel causam habere posse. Dicunt etiam multi, quod calor ęstatis immoderatus diu durans, absque quod contrario aliquo frigido vento diffletur, ac ventiletur, non poterit diu seruari quin corrumpatur uel putrescat, veneficamq; acquiret qualitatem. Non posse uero pestem illam extingni atque deleri ab Etesiarum spiratione hinc etiam dubitari potest, quod pestis in multis locis, quamquam Etesię valde spirarint, non fuerit extincta. vt in peste anni 1575. Patauij obseruatum est. Itaque cum ex nuperrime dictis de his dubius non parum hac eadem de re sim, obsecro ne te pigeat, de causis, quibus illam apud Aegyptios pestilentiam deleri putas, tuam sententiam proferre. GVILAND. Pestilens contagium totum per illud temporis perpetuo annis singulis extingui, scilicet mense Iunio cum Sol primam cancri partem ingreditur, id ex aeris mutatione accidere mihi videtur, quando nulla aliarum sanitatem conseruantium causarum obseruetur ibi esse, quę id facere queat. Aerem uero ipsum ex morboso statu in salubrem mutari tunc, temporis ex particulari temperie suscepta, alienum esse à ueritate non iudico. Is etenim, uti ex te audiui, eo tempore fit priori minus calidus, quamquam ualde & ipse calidus sit, sed continuus, æqualis, eodemq; modo perpetuo constans, qui si quas suscipit alterationes ac mutationes, illas nō confertim, sed sensim ac sensim recipit: Quo sanè tempore ab ipso corpora (cum remiserit calor ille æstuosus à Campsinis ventis euectus, suffocans, melius se habent, eumq; calorem facilius ac melius perferunt. quoniam is tunc habet calorem à cœlo, cui illa corpora iam assueta sunt, in ipsoque

3. epid. comm. 3. text. 71.

nata,

nata, non autem à uentris, ueluti antea fuerat, aduenā temperiem ipsorum aeri inducentibus. Hincq; æqualis & constans fit, quod à uentis mutationem nullam suscipiat. Illo itaque aere tunc multum calfaciente, atque perpetuo eodem modo perseuerante, corpora ipsorum admodum exudant, aperiuntur, atque siccantur. quibus tum in ipsis corporibus, tum in uestibus, alijsque omnibus suppellectilibus, omnis excrementitia humiditas dissoluitur, atq; consumitur, eaque maxime, in qua pestilens illud contagium fundatur, atque ab ipsa fouetur. A uehementi aeris caliditate omne contagium dissolui posse, uel omnes mulierculæ sciunt, quę laneos pānos, cęteraq; domorū suppellectilia quouis contagio infecta, per multos dies Soli, ut ab his contagij omnem suspictionem abigent, exponunt, neque longa experientia, ut cognitum est, sua spe unquam frustrantur, reddentes hęc omnia ab omni contagio munda, ac libera. Atque hinc mirum utique non est, si hi populi infecti pestifero contagio, aeri summe calido, ęquali, corpora multum difflanti, aperienti, tum per insensibilem trāspirationem, tum per copiosum, assiduumque sudorem euacuanti, & exiccanti expositi, ab eo liberi fiant. Certum enim est, ac apud omnes ibi obseruatissimum, omnia corpora per id temporis summe difflari, sudoribusque assiduis, copiosisque, ac insensibili transpiratione exiccari. Quę quantum conducant ad abigendam è corporibus omnem putredinem, neminem medicorum ignorare certò scio, qui tamen in Gal. scriptis sit uersatus. Namque is in 1. lib. de diff. feb. cap. 4. hos duos esse præcipuos scopos ad præseruanda corpora à pestilentia dixerat, his verbis: ,, Erat autem eorum summa, vt ostendit ,, idem Hippocr. ipsa putrefactio. quod cum nos præuidissemus sta ,, tim ab initio, quæcunque corpora humida videbamus, omni via ,, exsiccare conabamur. quæ vero ficciora, in ijs antiquum habitum ,, conseruabamus. at in quibus superfluitates redundabant, hæc pur ,, gationibus sanabamus: Obstructiones autem foraminum aperi ,, re, atque abstergere studebamus. Pauloq; post dixit: ,, vna siquidem ac prima est in omnibus communis intentio, quod corpus ,, quam maxime superfluitatibus vacet, atque optime spiret. Quamobrem, quod ea aeris temperies admodum, corpora exiccet, atque difflet; existimo non immeritò fore putandum, inde absumi eam pestilentiam, eiusque omne contagium, exiccato scilicet uel dissoluto ab eo calore aeris humido in pannis, & omni suppellectili

ueste, qua putredo, eiusque contagium fouebatur, atque ijs corporibus euacuatis, exiccatisve, atque difflatis. ALPIN. Hæc veritas videtur non parum obscura, ac dubia, cum in prima æstate, vel æstatis parte, in qua sum mã vigere pestilentiam diximus, oporteret etiam eandem corporum vigere salubritatem, quando aeris tunc summa caliditas queat & ipsa omnem contagij humiditatem à pannis, cæterisque alijs suppellectilibus consumere ac resoluere, non minusque illorum corpora, tum per sudorem copiosum, tum per insensibilem euacuationem exiccare, atque difflare. GVILAND. Intelligere arbitror ex his, vnde tibi orta sit hęc difficultas, respondeoque, aerem primæ ęstatis partis etsi calidissimus sit, ea utique efficere non posse, tum prę immoderata caliditate ferè animalia suffocante, tum præ eius inęqualitate, namque vt dixi, postquam ęstuantissimi Campsini flarint, subito oppositi validissime spirare solent, frigidi, quibus neque contagij humiditas consumi potest, cum calor diu non perseueret, neque corpora exiccentur, neque difflentur ob eandem causam. Calor etenim eius prioris status non est aptus, vt putredinem deleat, sed potius ipsam concitet, quando ab eo natiuus calor summe labefactetur, ac exoluatur. Nam corpora superfluitatibus scatentia, ad hoc, vt à putredine ipsa vendicari possint, non solum exiccatione, quæ fieri potest ibi præ intenso calore molita euacuatione vel per sudorem, uel per halitus, opus habent, verum non minus difflatione atque naturalis spiritus, calorisve restauratione, aliter calor natiuus dissipabitur: in aere uero immoderate calido corpora euacuationibus exiccari possunt, & difflari, sed non restaurari vitales spiritus, qui sola refrigeratione, quę fit frigidi aeris inspiratione, nutriuntur, fouentur, atque restaurantur. Hincq; secundę æstatis assiduus calor calidus, continuus, ęqualis ac vniformis poterit corpora exiccare, ipsorumque meatus aperire, atque Etesijs simul frigidum temperatum spirantibus toto illo tempore, corporum etiam vitalis spiritus poterunt restaurari, ac foueri. Nili uero augmentum eodem tempore inceptum posse huic aeris salubritati conducere, planè ignoro. quod tunc & obscurissimum sit, atque etiam, quia potius humiditate, quàm siccitate aerem refert, atque alterat, quæ aeris qualitas omnino inutilis ad tollendam putredinem, cognoscitur, quando potius omnem putrefactionem pro causa in qua fit, humiditatem habere omnes nouerint. Hæc idonea iudicaui, quæ

propo-

propositam dubitationem probè soluere potuerint, quippe Iunio mense omnem pestilentiam, eiusque omne contagium aboleri ex aeris temperie calida, æquali, uniformi, atq; continua, Etesiarumque spiratione, quibus corpora, tum per sudorem, tum per insensibilem transpirationem exsicantur, difflantur, atque refrigerantur. & hęc de peste loca Aegypti inuadente sufficiant. tuq; perge alia enarrare. ALPIN. Omnia iam vna die, quę in ipsa dicenda proposueramus, peracta vides, essetq; ad alia transeundum. Sed quia nos Solem sub horizontem descendere perspicimus, in aliam diem alijs de rebus sermonem differamus, ad ipsorum autem medicinam mane accedemus. Domum itaque eo, atque huc mane Deo annuente reuertar. Quidq; tunc præcise sit dicendum, simul terminabimus. Vale. GVILAND. Vale & tu dum huc etiam veneris. Diluculoq; in viridario me conferam, atq; te, vsq; dum redeas expectabo.

FINIS PRIMI LIBRI.

PROSPERI ALPINI
DE MEDICINA AEGYPTIORVM
LIBER SECVNDVS.

De vsu mittendi sanguinem, apud Aegyptios Medicos frequentato, & cur apud ipsos sanguinis vacuatio sit familiarißimum remedium. Cap. I.

GVILANDINVS, ALPINVS.

CVm te nondum ad me rediisse Sole iamdudum diem aperiente admirarer, demum in uia te conspicio, externis ferè sopitis sensibus gressus cum profunda quadam animi cogitatione mouere, quasi semistupidum, atq; comatosum, viridarium versus deambulantem, à qua tamen non ausus sum te reuocare, ne tuam aliquam voluptatem perturbarem, sed quid istud est, quod tu ambulando ita profundè cogitas, atque ita altius contemplaris. ALPIN. Ne frustra tempus contererem, eundo, atque more Peripateticorum deambulando, varia præsidia, quibus Aegyptij medendo vtuntur, in memoriam reuocaram, materiamq; ita paratam mecũ ipse reputabam ad futuram de ipsa hodierno die tractationem, ne ego, vbi te in viridario conuenissem, in mora interim essem nostris iam cæptis sermonibus. GVILAND. Rectè sanè fecisti, eam te nunc vbi in huiusce amænissimi viridarij secretiori solito recessu ambo conuenimus, referre æquum est. ALPIN. Tres esse medicinæ curatricis partes, (quas fontes auxiliorum, vel pręsidiorum vulgus medicorum appellat.) omnibus manifestum est, ea scilicet, quæ victu, quę medicamentis & quæ manu exercetur. has vocant nostri diæteticam, pharmaceuticã, & chyrurgicam. prima omnem victus rationem continet, quæ ægrotis conducit, secunda, medicamentorum

vsum

vsum complectitur. Tertia ea prȩsidia pertractat, quæ manus opera adhibentur. Cum itaque omnes hæ medicinæ partes iuxta illorum populorum vsum percurrendȩ nobis sint, ne quippiam ad medendum vtile omittamus, in primis à postrema parte exordiri, ab historia quippè auxiliorum, quæ manu exercentur, optimum fore iudicaui, præsertimq; à mittendi sanguinis ratione, quam illi sequūtur, quòd hęc medicinæ pars apud ipsos in curandis morbis sit cæteris partibus vsitatior, atque familiarior. Prȩcipua vero huiusce partis capita, de quibus nunc instituenda est oratio, eundo & cogitando, priusquam huc peruenissem, planè firmaui. Quȩ omnia nihil aliud decernunt, quàm mittendi sanguinis rationem, atque vsum apud Aegyptios frequentatum. tum nonnullos etiam vsus partes varijs morbis addictas, innurendi, cauterizandive, atq; quasdam etiam prȩcipuas alias chyrurgicas operationes, tum ad suppuratos, tum ad hydropicos, tum ad illos, qui ex lapidibus in vesica dolent, atque ȩgrotant, ad aliasq; etiam multas affectiones. Sed quid in his amplius moror, melius est, vt de his nunc loqui incipiam, ne inceptum hunc diem sine longa linea abire sinamus. GVILAND. Iam his prȩmissis, tempus est, vt ad vsum mittendi sanguinem apud ipsos frequentatum, te conferas. Ideo, si lubet incipere poteris. ALPIN. Communissimum est, admodumque familiare in tota Aegypto medicum prȩsidium, quod sanguinis missione tractatur. Ita, vt omnes cuiusque sexus, ætatis, complexionis, quocumque anni tempore, in quouis morbo libentissime largius, sȩpiusq; uarijs modis mittere sanguinem consuescant. Omnesq; sanguinis euacuationem libentius, quàm alia medica prȩsidia admittunt. quisque etenim huic remedio nimium confidens, ipsum quocumq; morbo correptus magna spe arripit, idq; triplicem ob causam, in primisq;, quòd omnibus plane persuasum sit, vt superius dictum est, quoslibet ferè morbos ibi vel à caliditate omnimoda oriri, vel cum alijs causis caliditatem etiam adesse. Ex quo quȩlibet sanguinis euacuatio multum refrigerat, sanguinis missione ita facile vtuntur. Secundo, ibi quisq; arbitratur, corpora illa multo sanguine abundare, ob largum aquæ Nili fluminis vsitatum potum, quȩ ut illorum est opinio, tota in sanguinem vertitur, vimque gignendi sanguinem ipsam ex eo tempore putant adeptam, ex quo Moses Dei prȩcepto aquas in sanguinem mutauit. Demum addunt etiam, ea corpora nō esse mali succi, quȩ cachochyma Grȩ-

ci

ci vocant, ſed boni multiq; ſanguinis, quę plethorica plenitudine correpta, dicunt. GVILAND. Omnium morborum cauſam pręcipuam habere, caliditatem, quod iſti autumant, planè falſum, atq; à veritate alienum eſt. neque hoc vlla egere demonſtratione, exiſtimo, cum nulla ex parte id verum eſſe poſſit, nam ſi ex vno homo conſtaret elemento, vtique, vt dicebat Hippocr. non doleret. Corpora enim varijs pro varietate pręcipuorum membrorum, naturis conſtant, varijsq; humoribus redundant, adeo, ut interim à caliditate, unoq. humorum exuperante laborent, & interim à frigiditate, ac alio humore, vel aliquando à multis ſimul iunctis. Et ſi corpus aliquod calidis pręciſe morbis, ob eius temperiem, obnoxium erit, non tamen omnino. Redundare vero plurima ipſorum multo ſanguine utique uerum eſt. quoniam omnia eorum viſcera quo ad calorem, vt dictum eſt, temperata, boniq; ſucci exiſtunt, quo temperamento omnes cibos in bonum ſanguinem mutant, veluti contra, cachochyma corpora mali temperamenti, cauſa quoſcumque etiam optimos cibos in malum ſanguinem vertunt. Atque hinc vſus mittendi ſanguinem ita apud eos inualuiſſe dici poteſt, quando ex omnibus medicis pręſidijs, omnia fere corpora, quia ſanguine potius, quàm alijs humoribus plerumq; offendi ſoleant, ſanguinis euacuatione promptius iuuentur. ALPIN. Verum dicis, ſed de ſanguinis euacuatione, idem, quod ex uſu alterantium medicamentorum illis aliàs eueniſſe dictum eſt, contingit. Etenim quia illorum locorum populi, ob cœli, ſub quo degunt, multam caliditatem, putant omnia illorũ corpora eſſe ſumme calida, atque à calore fere ſemper affici, minimeque à frigore, quæ corporum credita temperies omnem calidorum medicamentorum uſum eos abhorrere coegit; frigidaque complecti, atque frequentare: non ſecus quam etiam frigidorum locorum accolæ immodice calidis operã dare, à frigidis timere conſueuerunt, ita Aegyptij in miſſione ſanguinis ſe gerunt, putantes corpora omnia, tum a calore ob cœli ſtatum, pati, tum à copia ſanguinis, quod aſſidue ipſa multum ſanguinem congerere arbitrentur, & quia ſanguinis euacuatio utrique incommodo prompte, ac tutò ſuccurrit, quoniã tum refrigerat, tum plenitudinẽ demit, libentiſſime eam amplectuntur. ſanguinemq; tum largius, tum frequentius quàm deceret, atq; neceſſitas expoſcere videretur, in omnibus pueris, iuuenibus, viris, ſenibus, mulieribus, eunuchis, atq; in quocumq;

cumq; cœli statu, & tempore anni, atque morborum differentia sæpissime uacuant. Demum eo redacta res est, ut tantum euacuationis sanguinis uiribus fisi incumberent, vt alia auxilia spernentes, hoc immoderatè vtantur. ualdeq; in usu huius pręsidij errare mihi videntur: quando tum largius, tum crebrius quàm deceret, audacter mittant sanguinem, atque adeo in multis, in quibus pluribus de causis hoc remedij genus non conueniret. Dictum siquidem est, multa ex illis corporibus ad frigidam temperiem inclinare, hincq; & pinguissima ibi multa, & pleraq; mollia, rariq; habitus, & facile dissolubilis esse, his nulla sanguinis euacuatio familiaris esse potest. ut Gal. in lib. de curat. per sang. miss. testatum reliquit. Quamobrem hoc remedium multis opportunum, in omnibus ab ea gente vsurpari non est laudandum. GVILAND. Non rectè hoc intelligo, sed accuratiorem, atq; absolutiorem illorum corporum temperamentorum cognitionem ex te libenter audirem, sine qua fieri non posse videtur, ut mittendi sanguinis ratio apud illos vsitata nobis innotescat. proinde itera mihi rursum Aegyptiorum corporum temperamenta. ALPIN. Sed ut rectè ea cognoscere possimus, primo ineundam esse puto rationem illius, quæ in uarijs corporibus est temperies, atque habitus. Quę rectè explicata, facilius illorum hominum naturas, atque habitus varios demonstrabunt. GVILAND. Verum dicis, atque ut commodius videtur, sit agito.

De ratione variorum corporum temperamenti, atq; habitus, deq; Aegyptiorum vario temperamento, & habitu. Cap. II.

ALPINVS.

CVM corporum, eorum qui Aegyptum habitant, temperies atque habitus rursum accuratius à nobis sit cognoscendus, vt apud ipsos mittendi sanguinis vsus rationem vere consequamur, prius vniuersali quadam via ratio varietatis temperamentorum, atque habitus a nobis est cognoscenda. Siquidem illorum corpora omnia esse sanguinea, sanguineq; multo abundare, neque dici potest, neque utiq; uerum est. Nusquam enim

enim corpora omnia vnico prędita temperamento obseruantur. Necessarium etenim est, ubique multa ex varijs conflata temperamentis reperiri, scilicet quæ sanguinis, quę pituitę, quę bilis, quæ melancholię naturam sint adepta. quę temperamenta sequuntur cordis, hepatisque temperaturam: ab his siquidem duobus membris vniuersum corpus propriam nancisci temperiem Gal. in lib. artis medic. testatum reliquit, uel etiam ab alterius illorum dominantis temperamento. Qua quidem ratione quale utriusq; membri, vel prężalentis temperamentum, atque habitus erit, tale obseruabiť in vniuerso corpore. Quo fit, ut si alicuius cor heparq; simul calidum humidumq; temperamentum à natiuitate obtinuerint, idem in vniuerso corpore intueri sit necessarium, idemque erit totius corporis temperamentum, quod in hepate cordis temperamento præualente, vel in corde hepatis temperiem vincente, obseruabitur. Ex quibus dici non immeritò potest, Socrates constat calido humidoq; temperamento, igitur vel vtrumq; eius membrum, cor & hepar, erunt calida & humida, vel ipsorum alterum alteri pręualens. Corporis itaque totius hoc temperamentum prędictorum duorum membrorum, vel alterius altero præualentis naturam sequi est necessarium, veluti calidum & siccum, biliosum cordis & hepatis simul, vel alterius altero dominantis caliditatem & siccitatem. Et frigidum siccumq; melancholicum, frigiditatem & siccitatem, frigidumq; & humidum, pituitosum, frigiditatem, atque humiditatem eorumdem viscerum, vel vnius tantum, quod altero pręualet, naturam sequitur. Hæcq; sunt omnia composita corporum temperamenta, quæ à temperamento cordis atque hepatis simul, vel alterius horum alteri pręualentis, proficiscuntur. Cum igitur vniuersum aliquod corpus caliditate & humiditate constat, quod temperamentum sanguineum dicimus, illius corporis vtrumque simul cor, atque hepar calidũ & humidũ temperate esse, vel alterum illorum non temperate, sed intense, ita, vt si cor sit calidum & humidum distemperate, hepatis temperatam frigiditatem ac siccitatem superare necessarium est, & eodem modo hepar, si hanc ipsum obtinuerit temperiẽ, ac cor ei obstiterit. Si uero cor & hepar æque oppositę fuerint naturæ, ita, ut cor tantum sit calidum & humidum, quantum hepar est calidum ac siccum, atque è contra, temperiem corporis totius temperatam efficient; quòd si cor caliditate hepar superauerit, totum corpus tantum

tum

tum in caliditate excedet, quantus erit caloris cordis excessus supra hepatis frigiditatem. quemadmodum si excesserit hepar frigiditate cordis caliditatem, tantum fieret corpus frigidum, quantus erit excessus frigiditatis supra caliditatem cordis. Hæcq; sunt corporum temperamenta, modo nuper dicto à temperie cordis & hepatis, prodeuntia, ac genita, quę omnia non in vno, veluti neque illorū unum tantū tẽperamentū, in omnibus hominibus reperitur. Quod quamobrē sit, idest cur oīa corpora non uno eodemq; tẽperamẽto cōstent, sed multis ac inter se uarijs, ex te nūc libenter discerem. GVILAND. Miror cur cum tu sis adeo astronomis addictus, huius rei causam ab ipsorum obseruationibus addiscere nolueris, quando omnes astronomi corporū naturas à cœlestis schematis in hora natiuitatis supputati obseruatione speculentur. Considerant enim quæ coeli facies, in ea hora, qua quis natus est, terris incumbebat; cœlum siquidem in duodecim partes diuidūt, & in qualibet illarum (quas ipsi domus appellant.) considerant signum, quod ex duodecim cœlestibus imaginibus ea hora reperiatur, atq; ex erraticis stellam ibi simul inuentam. ex horumque omnium, scilicet ex domo, signo, & stellis ibi ortus tempore obseruatis iudicium excipiunt, naturasq; hominum venantur à prima domo, quæ est orientalis cœli pars, & ex signo ac stellis, quæ in ea domo inuenta fuerunt, vel eam domum respiciunt. Tuam itaque naturam calidam humidamq; illi affirmarent, quoniam in tuæ generationis schemate libra ascendens obseruetur, quam naturam ab eo libræ signo manifestari aiunt calidam humidamq; temperatam, hincq; etiam hilarem ac musicæ non minusq; veneri deditum hominem significari, a venere libræ domina. literarumq; studijs præsertimq; astronomiæ, philosophiæ, medicinęq; operam te maxima delectatione deditum, Mercurius in nona domo in signo Geminorum clare iudicabant. eodemq; etiam in nona inuento, nuper dictarum scientiarum causa te longissimas peregrinationes, fastidiosissimaq; itinera prosecuturū. Sed cur ego de te tanta ex astronomorum mente loquor, de quo exempli causa dicendum suscepi, vt ostenderem cum astronomis, hominum temperamenta, ac naturas ex signi natura, atque stellarum, orientis in prima cœli domo inuentarum cognosci. Sed istis causis omissis, aliæ ad hanc rem firmiores ac veriores sunt indagandæ. ALPIN. Gratissimum mihi fuit ea ex te audiuisse, quibus meam ad astronomorum obseruationem

ſeruationes naturā retuliſti: quæ cum haud planè verum attingāt, perge modo phyſice magis me docere, cur varij homines inter ſe varijs conſtent temperamentis, vel naturis. GVILAND. Qui de natura ſcripſerunt, in multis hominibus diuerſorum temperamentorum, vel naturarum cauſas, verius, ac manifeſtius nobis demonſtrarunt. Namque Ariſtoteles omnium philoſophorum facile primus in lib. 2. de phyſico auditu affirmauit, Solem atq; hominem, hominem ſanè generare, ut ipſe doceret, ad animalis generationē duo agentia eſſe neceſſaria, quippe agens proximum, atq; remotū, proximum eſt homo, qui ut animal ad ſui ſimilis generationem, agit. Sol uero eſt vna ex cauſis efficientibus remotis; quæ etiam concurrit ad eandem animalis generationem adiuuandam, & efficiendam. Agunt vero utraque in materiam bene diſpoſitam ad agentis formam introducendam. Tria itaq; ad noſtrorum corporum generationem prima concurrunt principia, quarum primum eſt cœlum, vtpotè cauſa efficiens, ſub qua omnia cœleſtia corpora comprehenduntur. Secundum eſt homo, mas ſcilicet & fœmina. Tertium materia ex qua homo generatur, id uero eſt ſemen humanum. Qualis igitur temperamenti erunt hæc generationis principia in homine gignendo, talis itidem homo genitus erit, quando perpetuo uerum ſit, generatum generanti eſſe ſimile. Siquidē omne agens vel animatum, vel inanimatum, agit, vt ſibi ſimile generet, hincq; quodlibet generatum erit ſimile generanti, & generans generato. ALPIN. Mihi non omnino hæc veritas manifeſta videtur, cum multi homines ijs, à quibus geniti ſunt, haud planè ſimiles exiſtant. Plures etenim filij patribus ac matribus diſſimiles apparent. quod quidem non eſſet, ſi generata omnia, ijs, quæ generant eſſent ſimilia, & generantia generatis. GVILAND. Aliam ſuſcepiſti nunc quęſtionem ſolutu non ita facilem, quam nunc ut diſſoluam, neq; locus, neq; occaſio de qua loquimur expoſtulat. Multa tamen ſunt, quibus efficitur, vt generati hominis patris, ac matris fruſtretur ſimilitudo. Sæpe enim accidit fœtus ſimiles produci cuipiam vel viro, vel fœminæ in hora coitus imaginatis. Legitur mulierem ſæpe coeundo, Ethiopis nigri pictam figuram intuendo, atq; imaginando tandem nigrum filium peperiſſe. Hincq; affirmant multi, adulteras mulieres prę timore ne à maritis in adulterio comprehendantur, aſſidua de illis dum coeunt, cogitatione filios maritis ſimiles parere. Aegroti itidem ſemen vitiatum habentes,

text. 26.

bentes, similes ipsis natos efficiunt. Semina etiã auorum uel aliorum consangnineorum aliquando vim retinuerunt, à quibus ipsorum similitudo in conceptis non raro efformatur, atque exprimitur. Cæterum tametsi aliqua occasione generatorum a generantibus figura deformetur, tamen natura generatorum (quam philosophi intelligunt) nihil ab ijs, quæ generant unquam mutatur. Quales enim erunt causarum ad generationem concurrentium naturæ, tales quoq; erunt eorum constitutiones, quæ ab ijs generabuntur. atque in hunc sensum non errat philosophorum sententia, quę semper generantis & generati similitudinem docet, ideo generans simile est generato, & generatum generanti natura, atque specie. Pręcipuum igitur agens est cœlum, sub quo comprehenduntur omnia corpora cœlestia, quod agit (vt Aristotelici aiunt) in hæc inferiora sublunaria motu & lumine. In qua igitur orbis parte Sol, qui ex omnibus illis causis in hęc inferiora efficacius agit, maiorem inducet calorem, generata omnia natura vel temperamento calido referentur, atque vbi parum calefacit, minus etiam calida animantium corpora obseruabuntur. In qua re in primis occurrunt terrarum regiones considerandæ, locorum situs, anniq; tempora. Quicquid igitur temperatis in regionibus, & locis, ob situs rationem temperatis, atque ex anni temporibus in vere producetur, temperato proculdubio temperamento constabit, maximeq; si natura animalis vtriusque generantis, scilicet maris & fœminæ temperata & ipsa simul fuerit. Semper enim in temperata regione, & loco, & in vere ex anni temporibus, homo à temperato homine proximo generante, genitus erit temperamenti temperati, iccirco ei ex quo ipse genitus est, temperamento temperato erit similis. Homo enim locum habitans temperatum, si temperati sit vnà temperamẽti, & ex anni temporibus in vere hominem generauerit, ei natura, vel temperamento omnino similem efficiet. Si vero isthæc omnia agentia inter se simul vnico non constabunt temperamento, sed potius inuicem discrepabunt, non omnino generati generantibus causis similitudo respondebit. Similitudo siquidem naturæ id quod alijs præstabit absque dubio sequetur. vt si exempli gratia, quispiam ex patre nascitur temperato, sed in cœlo minus temperato, natura similis magis patri quàm cœlo, erit. Siquidem in generatione magis potest agens proximum, & particulare, quàm remotum & vniuersale,

quam

quam ob causam quando agens proximum, & agens remotum inter se differunt, proximum ferè semper superabit remotum, vbi præsertim vis agentis remoti non ita sit præpotens, vt possit vim proximi agentis superare, veluti exempli gratia, si daretur aliquis qui temperamento natus temperato, in Ethiopiæ maximis caloribus hominem generaret, absque dubio hominis illiusce generantis natura vinceretur à vehementissimo illius regionis calore, ibiq; natus ob id homo magis causæ efficienti, videlicet cęlo, quàm proximo agenti quippè patri, temperamento similis constituetur. Quando igitur omnia generationis principia simul in unà natura inter se conueniunt, efficiunt partus eis omnino similes: ac illis inter se dissidentibus geniti similitudo illud sequetur, quod aliorum vires superabit. Hinc colligo homines multis varijsq; constare temperamentis, ob variam principiorum uel causarum ad generationem concurrentium vim, atque potentiam: etenim ex patre calidi temperamenti homines orientur, eodem itidem temperamento prædíti, nisi cœli præualida frigiditas patris temperamento calido obstiterit. Nam ea immoderata ob regionem, vel locorum situm, vel anni tempus hybernum existente, homines temperamenti potius calidi, quàm frigidi producentur. Atq; si pater & cœlum calidi fuerint temperamenti vel frigidi, soboles calidam vel frigidam itidem naturam præseferet. Si uero paterno sanguini calidi existenti temperamenti, cœli obstiterit frigiditas nõ multa, homines geniti potius calidi, quàm frigidi erunt temperamenti. Et è contra, si homo generans frigidi temperamenti sit, in cęloque moderate calido, generabit hominem quo ad temperamentum frigidum. in cœloque immoderato calido, calidum efficiet. Hæcq; erit naturarũ, temperamẽtorumve diuersorum in hominibus ratio. ALPIN. Nę tu omnia, quæ ad temperamentorum varietatem explicandam rationem attinent, doctissime atq; accuratissime comprehendisti. Et nisi materia medica Aegyptiorum nos breuiores esse cogeret, cuperem ex te etiam hac eadem de re vberiorem sermonem haberi. De quibus ego in libris de præuidendis morbis Cayri conscriptis multa literis tradidi. Vnum tamen hic non esse pretermittendum cogito, quippè corpora in lucem cum prodeunt, vel statim enixa, uterumq; egressa, ex ambientis qualitate vel temperamento multum alterari, atq; mutari, ita, vt corpora infantium habitus rarissimi, ab aere alterata facile accedant

cedant

cedant ad aeris temperamentum. cum per poris cutis facile ambientis qualitas ad viscera permeet, ipsaq; ad suum temperamentum alteret. Hoc utique verum esse, id nobis persuadere potest, quòd uaria anni tempora, cuiuslibet ætatis corpora vsque adeo alterant, & mutant, vt suscepti ab ipsis temporibus anni temperamenti, varia humorum redundantia clarissimum sit argumentum, hyeme corpora, quòd ab aere frigido alterentur, & mutentur, frigidos humores gignere, ac coaceruare. Et vere ob aerem temperatum, sanguinem, Aestateq; bilem, ob caliditatem, & Autumno melancholiam, ob frigiditatem & siccitatem. Itaque si perfecta adultorum corpora, densissimæ cutis, vsque adeo ab aeris mutationibus alterentur ac mutentur, quid in tenellis corporibus infantium continuò ex vtero egressis fieri iudicabimus? Ipsa videlicet quam plurimum ab ambientis qualitate alterari, & mutari. Quod non videtur usq; muliercculis esse ignotum, aliquando dicentibus, de homine in hyeme nato à frigoreq; facile patiente, mirum non est, si hic homo ita a frigore multum ac facile patiatur, quando in lucem proditus hyeme fuerit. Quamobrem existimo, corpora statim enixa à cœlo maxime alterari ac mutari, præsertimq; sub calidissimo cœlo nata. Vehementissimus etenim aeris calor, quocumq; modo fiat, remedijs, quibus moderetur atque contemperetur, omnino uacat. Cuius quidem rei ego in æstiuis Aegypti caloribus certum periculum feci. Frigido vero aeri multa vbique sunt, quæ opponuntur, ab ipsoque corpora defendunt. Ob quam rationem in calidissimo aere orti, quin à calore multum alterentur, & mutentur, defendi nequeunt. Quod multò facilius fiet si ex homine calidi temperamenti etiam geniti sint. Si uero à frigido mare, atque fœmina gignantur, ambiens calidus aer eos reddet ad temperiem minus frigidam. Et qui ex calido semine, siue patre matreq; geniti in lucē eduntur sub cœlo frigido, quum ex calido proximi agentis hominis, & frigido agentis remoti cœli medium quo ad temperiem exurgere sit necessarium, temperatiori natura obseruabuntur. In calido vero cœlo, ijdem fient calidissimi. In aere vero frigido inopes tantum alterantur ac mutantur, cum diuites igne, pellibusq; à frigore liberos defendant. A caliditate vero omnes patiuntur, contra quam nullum hactenus validum remedium inuentum est. Cæterum his auditis, de illorum corporum, qui Aegyptum habitant, temperaturis, atque habiti-

bus iam loquamur. GVILAND. Ex cœli Aegyptij ratione, atque ex incremento Nili fluminis, vna cum Septentrionalium ventorũ flatu, qui per æstatis calores percipitur, aerem calidun siccum, inęqualem, tenuissimumq; esse ex te audiui, neque in omnibus locis vniformem: quando aer locorum propè mare positorum longe minus calidus sit, valdeq; crassus, qui quo ad humiditatem & siccitatem temperatus est. In locis verò longe à mare positis aer calidior, & siccior, existit, substantiæq; minus tenuioris. Ex quibus, ratione cœli illorum quidem corpora, ob temperatum calorem, atq; humidum, temperata, sanguinea, habitusque moderate carnosi & pinguis, horum verò calidiora, sicciora, biliosa, gracilioris q; habitus esse colligimus. Quod tamen agentis tantum remoti ratione iudicatum, nisi proximum quoq; concurrat, non erit credendum, proinde de illorum hominum proximo agente, de homine scilicet mare, atque fœmina ibi ad generationem proxime coeuntibus, tempestiuum est te nunc loqui: ALPIN. Audita locorum Aegypti, quo ad temperamentum, diuersitate, atque probè habitãtium illorum loci ratione perspecta, vnaq; illarum naturarum diuersitate, quę in illos, aeris temperamenti ratione obseruari deberet, quę tamen à proximo, tum agente, tum à potus, ciborum, dulciumque balneorum &. veneris vsu mutata non obseruatur, de Cayrinæ ciuitatis hominibus agam, (idemque de alijs loca longè à mare posita, ha bitantibus, erit intelligendum, quod de ipsis nunc à nobis dicetur.) de ipsorumq; temperamento, atq; habitu loquar, quando à cognita ipsorum temperie, atque habitu, haud difficile aliorum locorum mari adiacentium hominum, & temperamenta & habitus intelligemus. Sunt vero ij populi triplicis differentiæ, vt etiam aliàs dictum est', scilicet vrbanorum, qui in vrbe degunt, Arabum extra vrbem sub tentorijs habitantium, atque demum rusticorum, terræ cultui incumbentium. Primi corpora in caliditate, atque humiditate temperata obtinent, multi sanguinis, habitusq; bene carnosi & pinguis. Secundi scilicet Arabes, corpora biliosa, gracilia; Demũ rustici squalidis corporibus prediti sunt, quę melancholica existunt, quòd à Solis caloribus exurantur. Quamobrem singulos hos homines inter se seminis differentiam habere diuersitati temperamentorum respondentem, hinc colligi debet. Ciuium enim semen, quo ad caliditatem & humiditatem, temperatum erit: Et Arabum calidius, sicciusq; ac biliosius, atquę Rusti-

Rusticorum frigidius, siccius, & melancholicum. Hæcq; est illorũ sanguinis diuersitas, quę tamen nunc ob aliorum populorum permistionem haudquaquam perspicitur. GVILAND. Ab aduenis fortasse, qui illuc ex alijs regionibus commigrarint illorum sanguis permutatus est, apud eos facta multiplici imperij permutatione. Extant aduenæ multi, qui illuc ex quamplurimis locis, tum Ethiopiæ, tum Abissiæ accesserunt; præsertimq; mulieres mancipię, quarum utriusq; regionis numerus fermè ibi infinitus existit. maximeq; ex Abissiæ locis aduectarum. Hæ siquidem eam habent pulchritudinem & gratiam, vt longè cariori pretio venundentur, quàm omnes aliarum omnium regionum. Neque Aegyptij eas ad domorum obeunda opera emunt, sed pro veneris usu. Quam Aegyptij sanguinis mutationis causam minime spernendã existimo, quod ex te an sit verum melius audire expecto. ALPIN. Veris Aegyptijs, (Christianis exceptis) nunc tota ea regio ferè penitus caret. Quorum pleriq; sanguinis temperamento dignoscuntur. Fuere autem, vt a multis audio, antiquitus temperiei calidioris, atque siccioris, quippè biliosæ, sed tũ aquæ fluminis Nili, tum frigidorum ciborum assiduo vsu corporibus ad frigidum mutatis, tale temperamentum illos accepisse a multis proditum est. In alijs vero sanguis maior varietas videtur, quando & vrbani omnes Aegyptij sanguinem permiscuerint mulieribus, Arabibus, Turcis, Syris, Damascenis, Græcis, Italis, Sclauonicis, Vngaricis, Prussis, Tartaris, Abissinis, Ethiopibus, & in omnib. Africę locis Aegypto proximis ortis, in uenere vsi. Sunt prẹterea ibi, vt aliàs dictum est, homines etiam plurimarum nationum, qui cum omniũ locorum mulieribus coeuntes, sanguinem illum euariant. quem necessariò varium quoque sequitur temperamentum. Sanguis etenim Aegyptiorum sanguini Turcarum, Armeniorum, Vngarorum, Tartarorum, Sclauorum, Assyriorum, Grẹcorum, Italorum, aliarum similium nationum cœlo minus frigido vtentium permistus, temperamentum constituit temperate calidum atque humidum, sanguineum. & cum Aegyptij, Arabibus, Barbaris, Abissinis, Ethiopibus, atq; ijs, qui Aegypti partem superiorem habitant, quam Sahit illi appellant, miscentur, calidum, siccumq; biliosum, atq; adustum sanguinem reddunt. Duo itaque videntur esse illorum corporum temperamenta, quæ omnibus illis dominantur, sanguineum scilicet, vocatum atque biliosum. Quæ illorum tempera-

menta maxime permutat ipsorum frequentata victus ratio, vt sæpissime hactenus à nobis traditum est. Vsu etenim potus illiusce optimæ aquæ, ciborumq; vim refrigeratoriam habentium, dulciũque balneorum, corpora summe biliosa contemperantur, sanguineaque euadunt, & sanguinea ab his, pituitosa fiunt. calore quippè hepatis refrigerato. Pituitosis uero ea viuendi ratione utentibus, maiori facta caloris refrigeratione, valde humidum, atq; frigidum temperamentum succedit; hincque Mulieres, Eunuchi, & prouectioris ætatis multi, pinguissimi ibi hac ratione facti conspiciuntur. Quamplures ibi reperiuntur naturę temperatæ, ac multi sanguinis, præterea intemperatæ ad frigidum, ex multa pituita. Non pauciq; ad calidum, ex multa bile, ac ad frigidum, per adustionem sanguinis, in melãcholiam vergentes, ut in quamplurimis Ethiopum, Arabum, Rusticorumq; uisitur. Atq; hæc de uniuersa illorum corporum temperie à nobis dicta sint. Addo, stomachũ ferè omnes imbecillum, frigidum ex nuper dicto viuendo modo obtinere, atque ex cœlo summè calido, quo vtuntur, calore aeris calidiore natiuum dissoluente, ad extimasque partes euocante: ut æstate in nostris fieri corporibus obseruamus; atque ab immodico usu ueneris, qui quantum stomachum refrigeret, debilitetque non est alicui nostrum immanifestum. Ad has causas illorum ventriculum labefactantes, accessit adhuc larga, ac crebra apud eos frequentata sanguinis missio. Quę quidem quomodo illis conducat, & quomodo etiam officiat posterius considerabimus.

In quibus morbis Aegyptij sanguinis missione utantur, atq; in quibus corporibus. Cap. III.

GVILANDINVS.

OSTEAQVAM tu illorum corporum temperamenta, atque habitus ita accurate complexus es, nunc opportunum est, ut ad euacuationem sanguinis apud ipsos consuetam redeas, deq; hoc medico pręsidio nunc loquaris. quandoquidem ita familiarissimum omnibus auxilium esse dixisti. In primis verò sedulo à te narrari cupio, quibus morbis eo auxilij genere ipsi occurrant, cum enim magnum sit remedium, atque in

magnis tantum morbis, ut Hippoc. atque Gal. docuerunt, expetitum, eos in ijs tantum curandis illo vti debere arbitror. ALPIN. Vsque adeo familiaris apud ipsos facta est sanguinis missio, vt non modo in omnibus acutis magnisq́; morbis, verum in paruis quoq; non minus eam adhibeant. Cuius instituti causa videtur esse, vt nuper etiam dictum est, ea, quę ab illis omnibus corporum omniũ fere illorum putatur esse plethora, siue sanguinis redundantia, atq; etiam, quoniam ipsi hoc auxilij genus multum refrigerare experiuntur, iccirco omnibus ferè morbis opportunissimum id remedium arbitrantur, quando certissimum ipsis sit, ibi omnes morbos, ac symptomata, cœli calidioris, corporumque illorum ratione, à calida causa præcipue pendere. Sed vt particulatim rem colligã ac perstringam, dico eos confugere ad missionem sanguinis in omnibus putridis febribus. pestilentibus, & non minus in variolis, puncticulisq́; pestilentibus, atque in omnibus internis inflammationibus, scilicet, phrenitide, atque in ea phrenitidis specie, quam Del el muia illos vocare diximus. sæpissimeq́; in lethargo, in Angina, pleuritide, peripneumonia, hepatis, lienis, ventriculi septi transuersi, intestinorum, renum, vteriq; inflammationibus. In externis non minus copiosa vtuntur sanguinis vacuatione, præsertimq́; in erysipelate quancumq; corporis partem occupante, sed pręcipue caput. Oculorumq́; in lippitudinibus, ophtalmijsvè, gingiuarum, colli glandularum, fauciũ, linguę, in omnibus inflammationibus, parotidibus, bubonibus, carbunculis, cancris, alijsque omnibus tumoribus ortum a calidis humoribus ducentibus, atq; non minus in omnibus ab ijsdem succis obortis vlceribus. Idemq́. etiam pręstãt maximis doloribus capitis, oculorum, gulę, aurium, dentium, pectoris, intestinorum, renum, crurum, articulorumque omnium, si modo non à flatulento spiritu, vel à frigido humore illi oriantur. Sæpe etiam in sanguinis profluuijs, aluiq́; dysentericis fluxionibus. Pariterq́; in conuulsis, epilepticis, vertiginosis, resolutis apoplecticisque, ac in immoderatis vigilijs, & in omnibus amentijs, in obstructis, hydropicisq́; in principio multis. Cardiacis, hypochondriacis, leprosis, elephanticisq́;, atque ferè in omnibus alijs morbis, vel symptomatis, quæ humana corpora inuadere solent, copiosam, frequentemq́. exercent sanguinis missionem. In quamplurimis etiam corporibus sanitatis tempore, ad alios morbos pręcauendos id audent. Quam sanè euacuationem in omnibus

bus corporum temperamentis, habitibus, ætatibus exercent, nullaq; prçcautione, quam obseruandam in hac euacuatione omnes docti medici docuerunt. Atque nihil minus ab assumpto cibo sanguinem uacuare moliuntur. GVILAND. Nunquid missionem sanguinis etiam frequentant in gracillimis illis squalidissimisque corporibus, quæ semitabida videntur, ac in pinguibus, mollibus, maximeque in mulieribus, atque Eunuchis. & non minus in pueris & senibus, absque debita prouidentia omnium, quæ obseruanda sunt, vt istud prçsidium conferat? Sed qua tandem illi prouisione pro missione istac sanguinis vtuntur. ALPIN. Cauent multi illorum, cum mittere sanguinem cogitant, ne corpora ieiuna sint, atque hinc ab assumpto cibo mittere sanguinem plerique solent. Minimeque, vt nostri medici in praxi, qui non immeritò animaduertendum censent, sanguinem educturi, ne crudi humores in ventriculo, cibusq; sit inconcoctus, itaque prius lenienti aliquo pharmaco, uel clystere purgatorio, aluum lenire fæcesq; educere nituntur, vel dietam tenuiorem imponunt, ut rectè cruditates concoquentur & expelluntur, ne ab emisso sanguine e stomacho in uenas rapiantur. GVILAND. Galen. in lib. 9. meth. med. ait: si præcedat ciborum cruditas, tantopere differre venç sectionem iubebis, quantum satisfacere, tum ad eorum concoctionem, tum, vt excrementa descendant, videbitur. Atque in multis locis prçcepit, ante missionem clysterem purgantem prçmitti oportere, ut ne euacuato sanguine cruditates in stomacho, atque in primis uenis contentæ à uenis rapiantur, atque in uniuersum corpus excipiantur. Nunquam enim crudo cibo existente in uentriculo mittendum esse sanguinem voluit, quod in lib. 6. de sanit. tuend. docuit. Quid? illi ne hçc in molienda sanguinis vacuationi obseruant? ALPIN. Paucissimi sunt, qui prius quam mittere sanguinem instituant, uelint differre uenæ sectionem uel scarificationem, quousq; stomachi, primarumque uenarum cruditates uel concoctæ, uel aliquo clystere uel medicamento eductæ sint. quinimò (quod posterius audies) à cibo multi sanguinem detrahunt, vt etiam nunc dictum est. GVILAND. Illos in istac sanguinis euacuatione minime rectè se gerere, sed potius multum in ipsa exercenda errare, cogito. Ea isti spe in omnibus ferè morbis ad missionem sanguinis confugiunt, ut quam primum ad eam ruant, vtentes illa tum copiosius, tum crebrius, tum inordinatius quàm deceret pro

cap. 5. (margin)

cap. 5. (margin)

morbo-

morborum curandorum ratione, atque etiam corporum temperamentorum, habituum, atq; ætatum vlla habita consideratione. ALPIN. Quo pacto existimas ipsos in huiusce præsidij vsu multum errare, quando pro certò habeant, non modo uerum non esse quinimo magis omnes, qui in mittendo sanguine non eo modo se gerunt, errorem cõmittere asserant. Si itaque vir doctissime quomodo hac in re errent demõstraueris, ego illorum partem defendendam, tum disputandi, tum aliquid ex te discendi causa recipiam. Mihi non minus vtile, quàm summe gratum erit ex te illorum errores, quos in vsu missionis sanguinis cõmittunt, nunc audire. GVILAND. Operam dabo, vt tibi hac in re omnino satisfaciam, & illos quantũ potero reprehendendo, ipsorum errores tibi manifestos ac planè notos reddam.

Aegyptios errare, nimium frequenti, & copiosæ sanguinis euacuationi indulgentes, & in pueris mittentes sanguinem. Cap. IIII.

GVILANDINVS.

MEDICOS Aegyptios multifariam in frequenti sanguinis largioris euacuatione, plurimum errare, atque à veris medicinæ fundamentis desciscere facile demonstrabitur. quando sæpe mittere sanguinem, atque copiosius non nisi eos iuuet, qui immoderata sanguinis copia grauati, magnum futurum morbum expectant. Alia vero corpora omnia, quæ neque immodica sanguinis copia redundant, neque ab eius plenitudine magni alicuius futuri morbi occasionem subeunt, non modo ea non iuuantur, quinimò valde læduntur, quoniam inde immodice natiuus calor dissoluitur, quo resoluto quis ignorat, omnes totius corporis functiones lædi. Quod apud Galenum in lib. de Cucurb. cap.4.
„ & scarif. his profectò verbis legitur: Eodem namq; anno venam
„ frequenter incidere, minime quidem rationi consentaneum arbi-
„ tramur: quandoquidem cum larga sanguinis copia vitalis quoq;
„ spiritus emittitur, quo sanè absumpto, crebrius quidem moles
„ vniuersa frigescit, tum animales functiones omnes deteriores redduntur. Omnia verò illorum populorum corpora non ita multo

ſanguine abundare (etſi Aegyptij id arbitrantur) vt ſæpe in morboſam plenitudinem incidant, manifeſtum eſſe arbitror. Quod cum ſit, neceſſe eſt à crebra copioſaque ſanguinis miſſione illa offendi. Nec illi accolæ omnes temperamento apto ſanguinis euacuationi cernuntur. etſi multi, in quibus amplæ venæ cernuntur, quique ſunt modice graciles, neque candidi, neque tenera carne præditi, ibi exiſtant, quos copioſæ ſanguinis euacuationi cæteris aptiores eſſe Gal. in lib. de curan. rat. per ſang. miſſ. memoriæ prodidit. Quibus non ita damnanda ſanguinis miſſio videtur, tamen plurima corpora etiam ibi exiſtunt, ut tu nuper enarraſti, maxime craſſa, & pinguia, qualia omnium Eunucorum, exiſtunt. Præter eunuchos plurimos ibi, tum mares, tum fœminas reperiri habitu quam craſſiſſimo & pinguiſſimo aliàs dictum eſt. Sunt etiam nihilominus multa corpora gracillima, nigra, ſicca, & ſqualida pauciſſimi ſanguinis, quibus quãcumque ſanguinis miſſionem nocuam eſſe quiſque noſtrum affirmabit. Pręterea illud accedit, quod in omnibus fere ijs corporibus, quorum temperamentum in multo ſanguine ſitum eſt, caro mollis, eſt, rariſſimæq; cutis, ob frequentiam dulcium balnearum, quibus ſæpiſſime eos uti diximus. Itaque non poſſum uſum mittendi ſanguinis apud illos, ita frequentatum planè laudare, ſi quidem, vt dixi, in cœlo calido, ſub quo degunt, multa ex illis corporibus, pręſertim Eunuchorum, aliorumq; plurimorum, qui pinguiſſimo habitu, molli ac raro pręditi ſunt, minime commode talem euacuationem ſubſtinere poſſe iudico; Quare non niſi in magnis morbis illi medici neceſſitate coacti, deberent ad ſanguinis miſſionem accedere, atque etiam ea in pauciori quantitate uti. Idemq; in gracillimis nigris, ſqualidioribus multis Ethiopum, Arabum, Ruſticorumq; corporibus faciendum cenſeo. ALPIN. In pleriſq; illorum corporum, quæ temperamento ſunt, uel pituitoſo vel melancholico exuſto, (quorum numerus Cayri extat non paruus,) aut habitu pingui, teneraq; carne, vel etiam arido & gracillimo, errare illos medicos, ita copioſe ſæpius ſanguinem mittentes, mihi planè obſcurum nõ eſt, quando hæc corpora ſanguinis miſſioni inepta ſint, at non modo hæc ea ſanguinis miſſione iuuari non poſſe cogito, ſed neque alia etiam, quæ multo ſanguine redundant. Huncq; mittendi ſanguinis uſum apud illos frequentatum, abuſum uoco. Sed quid tu cenſes de vſu mittendi ſanguinis vel in pueris, atque non minus

in

in infantibus apud omnes ita frequenti? Hanc etenim euacuationem, quamquam Arabes multi præclarissimi medici non omnino abhorruerint, tamen à Galeno alijsq; in Græca schola medicis omnino prohibitum est, ne in pueris ante annum decimum quartum vllò pacto sanguis mittatur. GVILAND. Certissima, atque omnium non modo antiquorum Græcorum, sed nostrorum etiam recentium communissima sententia, in pueris ante illud tempus non esse sanguinem educendum, quocumq; etiam magno, atque acuto morbo correptis. Maiorem etenim noxam ab emisso in pueris sanguine esse, quàm sit utilitas, quæ eam euacuationem consequitur: eo quod corpora illorum substantificæ humiditatis, naturalisq; caloris resolutioni ualde sunt obnoxia, cum humidissima, mollissimaque carne constent. Quod in lib. 9. meth. med. Gal. his cap. 7.
„ verbis scriptum reliquit, dicens: Puerorum ergo substantia om-
„ nium facillime digeritur, ac dissipatur, propterea quod est omniũ
„ humidissima: nulla vero frigidior. Quo minus uacuantis præsi-
„ dij eget, cum habeat ex seipsa, vnde naturaliter euacuetur. Tanta itaque ab emisso sanguine in pueris pertimetur futura exolutio virium, vt quàm facillimo negocio à morbo ipsi vincantur. Quam ob causam Gal. sanguinis missionem ijs, in lib. de curandi rat.
„ per sang. miss. interdixit, ita dicens: Hac ratione nec pueris venas cap. 13.
„ tundes vsque ad decimum quartum ætatis annum, post quem si
„ multus congestus sanguis appareat, tempusq; anni vernum fue-
„ rit, regioq; natura temperata, & pueri natura bene sanguinea, san-
„ guinem minues, multoq; magis, si aut peripneumoniæ, aut angi-
„ næ, aut pleuritidis, aut alterius acuti grauisque morbi periculum incumbat. Idem fere scripsit in li. 4. comm. de uict. rat. in morb. tex. 68.
„ acut. ita inquiens: At certè pueri quamquam uitali facultate va-
„ leant, tamen neque hi sanguinis sustinent missionem. Promptè
„ enim eorum substantia, tum propter humiditatem, tum propter
„ temperamenti caliditatem euaporatur. Atque in lib. 11. meth. med. præcepit in iuuene annum suæ ætatis decimum quartum nõ cap. 14.
excedente, etiam si synocho inuasus sit, non esse sanguinem mittendum. Quamobrem ex Galeno colligitur, eos medicos in pueris mittentes sanguinem satis aperte errare, à veraq; medendi ratione deflectere. ALPIN. Neque tamen ita statim eos accusatos hac de re vellem, quando neque Aegyptij carent rationibus ab experientia, atque ratione desumptis, quibus contraria defenditur il-

lorum

lorum sententia. GVILAND. Forsitam illorum assidua, quam cum ipsis habuisti Cayri, consuetudo, atque familiaritas, ita eos tibi in gratiam reduxit, vt summos ipsorum errores non videris, neque cognoueris. Sed te commoneo, & hortor, ne tantam medicorum turbam ita manifestos illorum errores deffendendo, in te concites, vereor enim ne male contra illos hunc errorem possis defendere. Siquidem si nobis cęterę deessent rationes, non ne sat esset authoritatem tanti medici Galeni, quæ illis omnino aduersatur, tibi ante oculos ponere, qui expresè missionem sanguinem in pueris damnauerit? ALPIN. Profecto magis adduci debeo, vt Galenum sequar, quàm illius regionis medicos, quibus cum si, dum in ea regione morarer, familiarem consuetudinem habui, nihilominus à Galeno artem medicam dedici. tamen non amicos in scientijs sector, sed ueritatem, cui semper adhæreo. At si potes me pauca dicentem audire, ausculta, quæ Terentius in Adelpho comoedia
,, his uerbis nos docuerit, dicens: Nunquam ita quisquam bene
,, subducta ratione ad vitam fuit, quin res, ætas, vsus semper aliquid
,, adportet noui, aliquid moneat, vt illa, quæ te scire credas, nescias,
,, & quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies. Ita nobis fortasè accidere potuerit, vt multa artis medicæ dogmata vera esse putauerimus, quæ mox falsa, atque ab artis ratione aliena agnita fuerint. Hoc auxilium in pueris totius Arabiæ, Ethiopiæ, Abissiæ, Aegyptiq; est familiarissimum. Quod verum esse constat ex hominum illorum relatione. Qui vsus in ijs mittendi sanguinis si error à nostris iudicetur, errare proculdubio sit affirmãdum totius Aegypti, Arabiæ, Abissiæ, Ethiopiæ, quibus hoc remedij genus est familiarissimũ, omnes medicos. Ni enim ij aliquid vtilitatis ex illo prȩsidio in pueris tanto tempore cognouissent, vel clarius, si ex ea sanguinis in pueris adhibita missione damnum aliquod accidere longa & antiqua illa experientia ipsi didicissent, tot sæculis, atq; lustris in omnibus illarum regionum locis, vsque in hanc diem illam non frequentassent. Cayri dum eram, & postea Bassani, postquam ex Aegypto in patriã me contuli, multos vidi, quibus meo iussu sanguis missus fuerat, à quàmplurimis acutis morbis caratos. Tandem colligo, atque confirmo, in uniuersa Aegypto medicos vti in pueris sanguinis missione, idque non parua semper cum vtilitate. GVILAND. Cuperem nunc te nuper dictorum esse memorem, quando nuperrime vtrique in id conuenimus, vt medicos illos

los valde culpandos censeremus, qui in isto mittendi sanguinis vsu ita facile ac frequenter labantur, non in pueris modo, in quibus omnis sanguinis missio, ob ipsorum humidissimam substantiam, atque habitum facile euaporabilem, magis detestabilis uidetur, sed in adultis etiam. Cur igitur nunc studes mihi suadere illorum antiqua etiam experientia in pueris, in quibus maior erroris, ac manifestior creditur esse occasio, non errare, si mittant sanguinem, cum eosdem in adultis nuperrime errare dixeris. Cessa igitur id amplius asserere, ne ita leui occasione tentes contra te tantam nostrorum medicorum turbam concitare, quam profecto recte nosti non modo non probare hoc auxilium in pueris, sed maxime abhorrere. Quando ad mittendum sanguinem etiam in iuuenibus sint difficillimi. Quamobrem longè melius consulo, vt de sanguinis in pueris missione, iuxta illiusce populi placita opinionem, & consilium, susceptumq; ea de re sermonem dimittas, atque ad alia narranda accedas. Siquidem ego misereor tui, qui tantos medicos facias inimicos tibi. ALPIN. Quinimo susceptum sermonem, ego prosequi cupio, quod non arbitror illos medicos tam grandem errorem, ut tu atque alij putant, comittere, in aliquibus pueris acute ægrotantibus, si sanguinem aliquando demant. Quam in his missionem etsi Gal. non laudauerit, alijs etiam præclarissimis viris in arte medica, vt Rasi, Haly, Auenzoar, Auicennæ, Celso, secus persuasum est. GVILAND. Gaudeo te in hanc esse sententiam, quoniam, vt hoc mihi rectè persuadeas, spero te omnes in medium rationes laturum, quibus missionem sanguinis in pueris esse faciendam, Aegyptij statuerint, proinde illas ex te audire nunc desidero. Permagnum erit, quamplurimis Erasistrateis medicis illud te posse persuadere, mihi vero, qui cum Aegyptijs clam sentio, quam facile persuadebitur.

Aegy-

Aegyptios medicos non errare, si in pueris, qui morbis acutis corripiuntur, aliquando sanguinem mittant. Cap. V.

ALPINVS.

EMO est, qui neget, medicum esse naturę imitatorem, atque ipsam ob id medendo semper quantum fieri potest sequi, atque imitari debere. Quod satis erit pro pręsenti re, in nostrorum corporum euacuationibus, atque purgationibus ostendere. Siquidem cum obseruassent medici naturam sępissime, nullo medico auxilio adhibito, multos homines febre uexatos, excernēdo humorem, à quo febris illa orta fuerat, per aluum, uel vomitu, uel per urinam, uel per sudorem, uel sanguinis eruptionem ex naribus, aut ab hæmorrhoidibus, aut ab utero, aut ex aluo factam, sanauisse, ideo & ipsi à naturę expulsionibus exinde perdocti arte vsi sunt, ad educendos humores, à quibus ortæ fuerunt febres. Alij uerè, sectis venis, aut cute scarificata cum obseruassent sæpius naturam, ea ratione ægrotos, uacuata multa copia sanguinis, in pristinam sanitatem restituisse, sanguinem & ipsi mittere tentarunt, atque etiam eadem copia, qua sępe obseruarunt sanguinem critice à natura excretum fuisse. Alijq; purgatorijs pharmacis aluum subducentibus humores, à quibus morbi originem duxerant, purgare, studuerunt. Atque alij medicamento, urinam mouente, vel sudorem, student corpora per urinam atque sudorem exiccare. Nonnulli etiam per insensibilem euacuationem, idem pręstant. Exemplum habetur apud Hippocratem
„ in lib. 6. aphoris. in quo scripsit: Lippientem alui profluuio cor-
aphо.17. „ ripi bonum. & Gal. in comm. ait: Est autem & hoc apud ipsum
„ exemplum vnum eorum, quæ sponte & vtiliter euacuantur, quod
„ medicum imitari oportet, & proculdubio sic etiam omnes fa-
„ ciunt, in lippitudinibus aluum & clysteribus, & purgationibus subducentes, omnes verò euacuationes, quas natura critice, ut medici appellant, operatur, bonas esse in dubio non est reuocandū, hincq; non minus easdem arte medica paratas, idem facere. dicen-
aphor. 2. „ dum est. Nam dicebat Hippoc. in 1. lib. apho. In perturbationi-
„ bus ventris, & uomitibus spontinis, si talia purgentur qualia pur-

,, gari oportet: confert, & leuiter ferunt, sin minus contra. Omnes enim excretione à natura non coacta factas optimas esse, ægrotisq; salutares, verissimũ est, eodemq; etiam modo arte factas, modo eas, quas natura recte operatur, hæ rectè, & ex arte imitentur. Quibus positis, quis quæso neget, à natura factas criticas euacuationes & purgationes, eandem vim habere in ægrotis pueris, iuuenibus, adultis, senibus, mulieribus, virginibus, nuptis, viduis, atq; in qualibet regione, loco, anni tempore atque constitutione aeris. neque ob ætatis, temperamenti, sexus, cœlique diuersitatem ab ipsis euacuationibus, purgationibusq; differentem esse vtilitatem dici poterit, quod si diceretur, à veritate esset alienum. Nam alui profluuium in omnibus cuiusuis ætatis, temperamenti, sexus, cœli, lippientibus bonum erit, quoniam in illis omnibus oculorum inflammationem ophtalmiam vocatam soluet illa purgatio. ita Hippocrate in 2. lib. prognost. docente, in omnibus acutis, periculosisq; pulmonijs correptis, omnes abscessus in cruribus facti boni erunt iudicandi. Atque omnibus etiam acutis febribus afflictis omnes sudores critici vtiles existunt, qui omnes profectò, tum pueros, tum viros, tum senes, tum fœminas vbique rectè iudicant, atque ab his febribus liberant, quales ab Hippocrate (veluti apud ipsum legitur in libris epidemicis) in Cleonistide Methone, Muliere trimestri fœtu grauida, Melidia in Dealcisque horto decumbente, Cherione, Pericle, Virgine Abderæ, Anaxione, Muliere Morosa, Virginesq; Larissæ fuere obseruati. De sanguinis vero euacuatione, vel eruptione in morbis, Hippoc. in 4. de vict. rat. in morb. acu. text. 10.
,, ait: Etsi ex naribus fluxerit sanguis soluitur ęgritudo. Galenus
,, etiam de Methone loquens dixit: Largę de naribus eruptiones in 3. lib. epidem.
,, sanguinis liberant ferè, sanè enim videtur à sola sanguinis eruptio-
,, ne, & iudicatus, & seruatus, quamquam non omnino tuta signa
,, haberet. & Hippoc. in 1. epidem. scripsit. Febribus autem arden- comm. 2. text.
,, tibus hec accidebant, quibus rite & largiter sanguis per nares eru-
,, pit, eadem causa maxime seruabantur. Nec vllum noui, si recte
,, ei erupisset sanguis in hoc statu, quemquam mortuum. & in 6. etiã
,, lib. aphorismorum: In insanientibus si varices, vel hæmorrhoi-
,, des superuenerint, insaniæ fit solutio. Eodem quoque modo vte-
,, ri inflammatio ex sanguinis è naribus eruptione liberatur.
Quare omnes sanguinis excretiones critice apparentes in omnibus, tum pueris, tum iuuenibus, tum viris, tum senibus, bonæ erunt

iudi-

iudicandæ, ægrotisque salutares. Cur itaque aliquis contendat, has quoque arte confectas sanguinis euacuationes, quæ naturam idem rectè molientem imitantur, bonas non esse, ægrotisque tum pueris, tum iuuenibus, tum alijs omnibus alterius ætatis corporibus non conferre? Certè non video quo pacto veritati addictus aliquis negare queat. & si dicet, in pueris sanguinis eductiones nõ esse vtiles, quia maxime ipsorum vires resoluunt, respondebunt Aegyptij medici, neque igitur natura poterit vnquam pueros febre correptos, larga sanguinis per nares ab ipsa prestita euacuatione sanare. Quod falsum tamen est, cum infinitus prope sit puerorum numerus, quos larga sanguinis sponte facta eruptione sanatos quisque versatus senex medicus certò comperit, atque cognouit. Neque profecto mensis adhuc est, cum Bassani puelullam annum suæ etatis octauum non excedentem, filiam Bonazonte calceorum sutoris, maligna febre afflictam, sanguinis sponte facta larga eruptione, planè à febre liberam, atque iudicatam, obseruaui. Nos igitur, vt Aegyptij, sanguinis missione vel etiam in egrotis pueris vti debemus, cum natura ipsa nostrorum corporum affectus edocta, non timeat emisso in ijs sanguine, a virium resolutione, sed potius eos eo auxilio sanet. Nec putandum huic sententiæ solos illius regionis medicos esse addictos, sed alios quoque multos clarissimos, atque grauissimos, vt de Auenzoare legitur, qui cum suo filio primo venam secuisset, per eam multo educto sanguine, ipsum à morbi periculo vindicauit. Auicenna etiam posse medicos, vel in secundo anno affixis cucurbitalis, sanguinem vacuare, testatur. Et Haly Abas ait: quod si ad flebotomum puer pellitur, & virtus eius surrexit, ac possibile est passionis alicuius sanguineæ causa difficilis, qualis est suffocatio, phrenitis, pleuresis, & simile ijs, non tamen præter parentum minuas voluntatem. Sed quid? nonne alij etiam multi reperti sunt, qui mittere sanguinem in pueris, sumpta à magnitudine morborum occasione non ita abhorruerunt. Ac dum hæc scriberẽ, pro confirmanda, in pueris sanguinis euacuatione, mihi in memoriam venerunt, quæ aliàs Rasim in lib. de flebotomia, vt ijsdem interpretis verbis vtar, de ventosis & sanguisugis hec memorie tradita legeram; quæ hec sunt? Dico considerare debere in negocio infantium, quoniam forte uidemus in ijs infantibus esse febrem: deinde erit ex caliditate eius fluuius sanguinis de naribus fortis: quare si minutio esset nociua eius,

In 1. lib. fen. 5. ca. 22.
lib. 9. c. 2.

,, eius,& dissolutio de eis fieret competens, iam expelleretur huius-
,, modi febris & natura. Hac itaque grauissimi medici ratione du-
ctus,hoc idem à me videtur posse decerni, scilicet quia nos sæpe vidimus in pueris naturam sanguinem euacuare, eaq; euacuatione illos recte sanare, non perdere, etsi multum ipsorum substantia dissoluatur, ideo eodem modo in ijs arte facta sanguinis missio non erit abhorrenda. Idem Rasis paulo post ex mente Costanti-
,, ni dixit: Quidam sustinent minutionem, & quidam non susti-
,, nent,quidam indigent ea vehementer, quidam pereunt per ean-
,, dem in ipsa ætate: Vnde non est considerandum in numero annorum, sed in cute corporis & necesitate. Gviland. Arbitror ex pręcipuis maximisq; auxilijs, ad sanandos pueros a febribus pu tridis esse sanguinis misionem,quod nobis facile suasum est,quia nos sæpisimè vidimus pueros larga sanguis eruptione confertim à natura facta,à putridis febribus continuò iudicatos,ex indeque sanatos. Hinc non immerito Cornelius Celsus in libro 2. de
,, ijs,quę indicant sanguinis misionem ait: Interest enim non quę
,, ætas sit,neque quid in corpore intus geratur, sed quæ uires sint.
,, Ergo si iuueuis imbecillus est,aut si mulier, quæ grauida non est,
,, parum ualet, male sanguis mittitur: emoritur enim uis, quæ his
,, supererat, & hoc modo erepta est. At firmus puer, & robustus
,, senex, & grauida mulier valens tuto curatur. At quid miremur, eos populos nunc in pueris ægrotantibus sanguinis misionem frequentare, cum Amatus quoque Lusitanus medicus Hebræus, non spernendus,in quamplurimis puerulis hac sanguinis missione fœlici cum successu semper vsus fuerit. In prima enim suarum Curat. 10
centuriarum ait, puellam annos septem natam, à febre liberasse sanguine ex secta dextri cubiti vena interna, ad sex vsque vncias educto. Ibiq; hanc missionem sanguinis ex Arabum medicorum mente contra Græcos in pueris faciendam consulit. Amplius in Curat. 96
secunda Centuria, itidem à febre continua puerulum octo annorum misso sanguine per uenam sectam sanitati restitutum narrat: Curat. 62.
& in quarta, alium puerum eodem morbo vexatum, eodem auxilio sanatum meminit, atque in quinta,quinque annorum pleuriticum puerulum; Atque in septima puellam maligna febre correptam sanitati missione sanguinis restituitam, fuisse, testatur. de Curat. 49.
,, qua ipse ita scripsit: Puella pulchra, & filia formosæ à Saqua na-
,, ta annos octo biduo continuo febriebat, & caput dolebat, huic

secta

,, secta communi in brachio vena, sanguis, ad vncias quatuor, fuit
,, extractus, tunc exanthemata veluti culicum morsus erupere, sed
,, postea perextensa vniuersam ferè cutem occuparunt, & per nares
,, illi multus sanguis fluebat, & fluxus ventris quoque illi superue-
,, nit, sed rectè gubernata, & per interualla cochleari ebibito syru-
,, po violaceo recenti, libera & immunis euasit. In scholijs vero hęc
,, quoque auditu digna memoriæ, ab eo prodita leguntur: Aduer-
,, tant, qui Galeni præceptis adstricti ante quartum decimum annū
,, sanguinem per uenę sectionem extrahere timent, quum ex se natu
,, ra in hac puella sanguinem copiosum per nares deposuerit, vt sæ-
,, pe aliàs in alijs pueris obseruatum est. Quam sanè sanguinis eua-
cuationem Hispani omnes in pueris frequentant, præsertimque vt Aegyptij faciunt, cruribus scarificatis. Neque desunt alij multi præclarissimi medici nostrorum temporum in pueris etiam laudantes missionem sanguinis, inter quos est doctissimus Fernelius, qui Galenum, cum pueros ineptos sanguinis missioni dixerit, intellexisse de pleniori, siue copiosiori eductione, qua usque ferè ad deliquium antiqui uteb antur, affirmauit. ALPIN. Sed quæ nam illorum sunt rationes, qui negant, in ijs hanc sanguinis missionem esse faciendam, quibus rationibus non decere in pueris euacuari sanguinem affirment; & quid illis responderi potest. GVILAND. Negant eam pueris conferre posse euacuationem, quoniam ipsi sponte nimis exoluuntur, cum corpora humidissima, mollissima apertissimaq; obtineant, admodumq; propensa vaporationibus quæ quamcitò, detracto sanguine, vel, supra addita alia euacuatione deficiūt, quādo ipsi corpora habeant, quę continue euacuantur. quibus euacuatione sanguinis etiam addita vires valde collabuntur, quibus diminutis non poterunt puerorum corpora morbum superare. Quam ob causam Galenū ijs missionem sanguinis prohibuisse affirmant. Quæ res non videtur omnino veritati consentire, quoniam, etsi corpora puerorum habeant substantiam humidissimam, mollissimam, apertissimamq;, qua continue multum per insensibilem euaporationem difflantur, ac euacuantur, nihilominus possunt etiam aliam sanguinis moderatam euacuationem perferre, absque detrimento. Puerorum siquidem ætas multo substantifico humido abundat, naturaliq; calore ferocissimo; atque hinc non minus viribus multis, ac validioribus puerilis ætas est referta. Namq; quia plurimum habent, vt Hippoc. in aphorismis

ait

ait; caloris innati, egent plurimo alimento, eaq; causa omnes pueri sunt uoracissimi, plurimumq; comedunt: quo fit, vt semper plurimum sanguinem coaceruent, eoq; abundare puerilem ętatem Gal. docuit in breui denotatione dogmatum Hippocratis. atque hinc est, quod in pueris sępissime sanguis multus per nares profluere obseruatur. etsi copia caloris etiam ad idem concurrat; cuius euacuationem ferunt citra aliquam noxam, tum ob eius copiam, qua ipsi abundant, tum ob vires, quibus sunt prediti. Preterea quis ignorat, inter omnia, quę missionem sanguinis indicant, virium robur pręcipuam habere partem in admittendo illo auxilio, quandoquidem corporibus, quę viribus planè careant, nullus, ni ipsa interimere velit, audebit elicere sanguinem, datis etiam duobus corporibus eiusdem ętatis, temperamenti, eodem morbo correptis, si alteri tamen languidiores extent, iure nulli dubium quin in robustiori satis audacter sanguinem euacuabimus, in altero uero parum, & non absque aliquo timore. Quamobrem cum pueri habeant corpora validioribus viribus munita, multoq; sanguine referta, cur aliquo acuto morbo illis infestis sanguinem in moderata copia non mittemus? quoniam etsi vacuantur continue per insensibilem euaporationem, tamen moderatam quoque ferre poterunt euacuationem, quod nobis certo suadere debet, pueros obseruari sæpissime ac familiarissime per nares multo sanguine profluxo, absque noxia uacuatos. Pueritiæ profluuium sanguinis per nares est familiarissimum, quod cessat ubi adultiorem attigerunt ætatem. Quid? an non in pueris etiam lactentibus acuto aliquo morbo correptis obseruatur, eos aliquando inediã multis diebus sine noxa perferre, & mox quasi mortuos reuiuiscere? quod illis contingit, quia pręterquam quod viribus constant robustioribus, etiam plurimum pituitosi humoris inconcocti habent, quo calor in optimum sanguinem mutato, facile nutritur, atque fouetur. & proinde quamquam mittatur in ijs modicus sanguis, non fit tanta virium iactura. Multa sunt prætere a quę non ita valde dissolui puerorum corpora denotant, in primisque multos illorum febricitantes, eodem tempore posse sanguinis copiosam fluxum, sudores, aluique copiosas deiectiones sępe absque vllo ipsorum detrimento etiam perferre, atque potius ab ijs sanari, non admodum extenuati vel graciles facti. quinimò si recte, tum puerorum, tum aliarum ętatum cadauera in-

ſpiciantur, proculdubio puerorum ſemper, ſi tum morbi ſpecies, tum tempora, quibus ægrotarunt inter ſe comparentur, minus diſſoluta, atque attenuata alijs inſpicientur, quod vtique haud tantæ ipſorum corporum reſolutionis argumentum etiam eſſe poteſt. Quamobrem probe ſatis facere medicos illos, dicendum eſt, qui miſſione ſanguinis vel in pueris vtuntur, neque vt mittant ſanguinem, quartus decimus expectandus eſt peractus annus. Ridiculum ſanè videtur, annorum numero miſſionem ſanguinis pręfiniri
,, oportere, quando ipſe quoque Gal. dixerit: Itaq; non numero ſo-
,, lummodo animum aduertes, quod quidam faciunt, ſed corporis
,, habitui, nam ſunt, qui ſexageſimo ætatis anno venæ ſectionem nō
,, ferant, cum quidam, qui ſeptuaginta nati ſunt annos, perferant. minusq; ętates certis annorum numeris poſſint à medicis deffiniri.
cap. 28. Galenus idem in lib. de ſectis dixit, non mittendum eſſe ſanguinē in puero admodum paruo. Atque hęc obiter de ſanguinis miſſione in pueris à me dicta ſint. ALPIN. Admodum hoc tuo doctiſſimo ſermone ſum delectatus, pręſertim cum ex te multa didicerim, quæ in pueris faciendam eſſe vacuationem ſanguinis demonſtrant. Aegyptij itaque in pueris hanc euacuationem non ſecus, quàm in aliarum ætatum hominibus frequentant, tum per venę, arterięq; ſectionem, tum etiam per ſcarificationem malleolorum, crurumve, atque aurium. Magis vero per ſcarificationem quam per venæ ſectionem in ipſis conſueuerunt id agere. Eodem quoque modo non minus ſanguinis euacuatione in ſenibus utuntur, in ijs tamen, qui nō ad ultimum ſenium producti ſint, ſed optimi temperamenti & habitus, quique ſatis validis viribus conſtent. GVILAND. Cum hactenus dixeris miſſionem, uel euacuationem ſanguinis illorum locorum, medicos in omnibus ijs corporibus exercere, non minusq; in Eunuchis, mulieribus, pueris, ſenibus, & pinguioribus hominibus, quibus ſatis Aegyptus abundat, Cupio etiam ex te audire, an per uenę, vel arterię ſectionem, uel per ſcarificationem alicuius partis corporis, vel per hyrudines, vel cucurbitulas, talem vacuationem familiarius pręſtant, quādo his tantum vijs quælibet ſanguinis miſſio peragatur. Hęcq; nunc ex te audire expecto.

In pinguioribus corporibus, Eunuchis, Mulieribus, pueris, ſenibusq́; quomodo Aegyptij ſanguinem mittant. Cap. VI.

GVILANDINVS.

VM corpora pinguia, mollia, alba, atque valde humida ibi in omnibus ferè mulieribus, vel ſaltem in pleriſque obſeruentur, quibus ſanguinis miſsionem non omnino conuenire his verbis Gal. in lib. de curat. per ſang. miſſ. docuit; dicens: Deinde conſiderandum, quæ ſit naturalis hominis temperies. Nam quibus amplę ſunt venę, quiq; modice graciles ſunt, nec candidi, neque tenera carne pręditi, copioſius euacuabis: contrarios autem parcius: quippe qui exiguum habent ſanguinis, carnemq́; facile tranſpirabilem. Sicq; in lib. 11. methodi, loquitur: Quod ſi corpus decimum quartum annum exceſſerit, exiſtimandum eſt, qualis nam eius natura ſit, nũ gracilis & ſpiſſa, & dura, & copioſi ſanguinis, an contra: atque ita in priori miſsionem ſanguinis adhibebis: in ſecunda nequaquam. Quinetiam modus vacuandi ſanguinis ex ijſdem indicantibus ſumetur. Si enim cui ſanguis mittitur triginta annos natus ſit, ſed laxus, & mollis, & pinguis, & albus, & gracilibus venis, huic planè ſanguinem non mittes, aut parum detrahes. Hæc cum in multis hominibus, pueris, Eunuchis, ſenibusq; ſpectentur, Aegyptios non parum in vſitanda ſanguinis euacuatione errare dicemus. Namq; crebra ac copioſa ſanguinis eductio, quæ apud eos omnes eſt, etiam ex leuiſſima cauſa familiaris, ijs omnibus valde incommoda ac noxia erit, quando quælibet nuper dictorum corporum, ex pauciſſima etiam euacuatione multum reſoluantur, atque ipſorum moles vniuerſa inde non parum perfrigeſcat. Sed quoniam noſtrorum medicorum quamplurimi exiſtimant, cucurbitulis præſtitam ſanguinis euacuationem in his corporibus minorem facere ſpirituũ reſolutionem vel conſumptionem, ideò per has potius, quam per ſectam venam ipſis ſanguinem mitti ſuadent, cum per ſectam venam ſangnis euacuatus multum caloris naturalis abſumat, ut Gal. in lib. de cucurb. hirudinib. ſcriptũ reliquit, itaq; nunc quonam illorum modorum mittendi ſanguinem illi populi vtantur, narres

cap. 13. cap. 14.

velim, num per uenarum, arteriarumq; sectionem, an potius per cucurbitulas, vel simplicem scarificationem, vel hirudines appositas venis. ALPIN. In omnibus ijs nuper dictis corporibus, scilicet pinguioribus, albidioribus, mollissima ac tenerissima carne præditis, habituque raro, qualia plurimorum, tum virorum, tum mulierum, senum, omniumq; Eunuchorum, (quorum ibi adest haud paruus numerus,) ac puerorum multa cernuntur, quamquā etiam sectis venis sæpe ab his sanguinem euacuent, nihilominus familiarius cruribus antiquorum more scarificatis mittere sanguinem consueuerunt, omnium maxime in valde pueris, scilicet infantibus, quibus ibi detrahunt etiam sanguinem cruribus, vel auribus scarificatis, ne peracto quidem primo anno. Prouisionis quidem causa in prima æstatis parte æstuosa, inæquali, in qua multi pessimi morbi, vel etiam puerulos ac infantes inuadunt, in pluribus eorum scarificatis auribus mittunt sanguinem, itaque vix inter centenos, tercenos aliquando reperies, quibus aures scarificatæ non sint. Quamobrem in infantibus, atque pueris omnibus sanguinem scarificatis auribus, atque cruribus mittunt. In Eunuchis verò, & mulieribus pingui, raroque habitu præditis, atq. demum in cæteris hominibus, eodem ferme habitu, tum molli, tum raro refertis, per scarificationem moliuntur sanguinis euacuationem. GVILAND. Rectè sane illi in istis corporibus per cutis scarificationem sanguinem vacuantes, se gerunt, quando hæc corpora facile transpirabilia, ex sanguinis euacuatione per sectas venas confecta
cap. 4. valde resoluantur. Quod ex Galeno didicimus, qui de scarificatione ita scripsit: Eodem namq; anno venam frequenter incidere, minime quidem rationi consentaneum arbitramur: quandoquidem cum larga sanguinis copia vitalis quoque spiritus emittitur: Quo sane absumpto, crebrius quidem moles vniuersa frigescit, tum animales functiones omnes deteriores redduntur. Quamobrem ab ignobilioribus membris, vtpotè cruribus, educendus est, scilicet scarificatione. Sed talem vsum mittendi sanguinem per scarificationem optimum esse, atque artis ratione com-
cap. 11. probatum, in lib. de curat. per sang. miss. docuit his verbis: Porrò quæ ex mulieribus albidiores sunt, sanguinem aceruare tenuem solent: quocirca adhibitis malleolorum scarificationibus maxime iuuantur. At quæ nigriores sunt, secta vena curato: crassiorem enim sanguinem, ac magis melancholicum colligunt, ma-

gis

„ gis vero etiam si magnas habere venas appareant, quod illis accidit, quæ graciliores sunt, ac nigriores: Carnosis verò & candidis paruæ insunt venæ, quibus malleolus scarificare, quam venam secare prestiterit, quippe cum hæ paruas in cruribus venas habeant: itaque etiam si probè secentur, quod iustum tamen sit, non profluat. Commodior hęc per scarificatos malleolos sanguinis euacuatio in ijs corporibus est, vtiliorq; non immerito iudicanda, cōmodior inquam, quoniam corpora pinguia, candida, mollia, exiles paruasq; venas, & sanguinem tenuiorem habent, quarum aliquæ rectè etiam sectæ, iustam sanguinis copiam non dabunt: faciliorq; sanguinis hęc quantitas scarificata cute crurum siue surarum, multis, neq; minimis referta venis. Vtilior, quod ex ea scarificatione celebrata sanguinis misione, non tanta spirituum copia resoluitur. Sed quid? isti hac scarificatione non ne cucurbitulis affixis sanguinem extrahunt? vel non appositis, venis aliquibus, ut nostri faciunt, hirudinibus sanguinem mittunt? ALPIN. Neque vsum cucurbitularum pro sanguinis euacuatione facienda, neque per hirudines euacuationem nobis cognitam, illi norunt. Missionem sanguinis per cucurbitulas, ad tollendam plenitudinē, maxime damnant, neq; ijs vnquam sanguinem euacuationis causa mittunt, sed tantum reuulsionis vel diuersionis gratia, priori loco per sectam venam euacuata copia sanguinis. veluti in ophtalmijs occipiti affixis cucurbitulis vti solent. Neque dorso, neque lumbis, neq; cruribus eas vnquam affigunt. Collo tantum, occipiti, ac eius proximis partibus cucurbitulas apponere consueuerunt. Hirundinum vsum prorsus ignorant, dicunt enim veneficam eas habere naturam, illarumq; morsum non minus noxium experiri.

An Aegyptij Medici rectè se gerant in vsu mißionis sanguinis in dysenteria, diarrhœa biliosa, exantematibus, puncticulis appellatis, pestiferisq; bubonibus, & paroditibus. Cap. VII.

ALPINVS.

DIXI illos medicos, cruribus scarificatis exercere missionem sanguinis in omnibus pinguioribus, albidioribusq; corporibus, Eunuchis, mulieribus, puerulis, in quibus recte illos ex Galeni sententia facere dices, sed in dysenteria, biliosa diarrhęa, exantematibusque à nostris peticulis, uel puncticulis vocatis, inq; pestiferis tumoribus eos sanguinem mittentes, nescio an laudabis, quando multi medici etiam doctissimi exclament in ijs ferè omnibus morbis summoperè noxiam, ac exitiosam ferè esse illiusce humoris euacuationem. Neque fortassè citra rationem ipsis id persuasum est, quando tum vires admodum ab ea vacuatione collabantur, tum etiam ea plures optimi medici in ijs, vsi non fuerint. GVILAND. Cupio audire ex te rationes, quibus illis persuasum sit, in illis affectibus inutilem esse sanguinis missionem. Quibus auditis, meam quoque sententiam in medium postea proferam. ALPIN. Sigillatim tamen de quolibet affectu hę dicendę sunt. In primisq; recensebo, quę in dysenteria à sanguinis missione arceant, & mox de alijs loquar. Sed quæ illi pro ipsorum sententia dicunt, hęc sane sunt. In primis Galeni auctoritate se muniunt, cui omnes medicos addictos esse debere affirmant, atque quod ipse dum de dysenteria loqueretur, missionis sanguinis nusquam meminisse legerint, affirmãt iccirco errare oẽs pro illo affectu mittentes sanguinem. Multoq; magis, qui obseruauerint, tantum medicum manifestissime in his sanguinis euacuationem damnasse. ut in lib. 4. de vict. rat. in morb. acut. legi-
com. 118. „ tur, his profecto uerbis: Fluente aluo sanguinem non detrahes.
„ Nam si post detractionem perseuerat fluor, virtutem prosternit.
Cuius sententiam constat repetitam fuisse in libro 1. ad Glauc.
„ quando scripsit: Sed neq; si fuerit febris cum alui profluuio, alia

,, est opus euacuatione. Quicunque his plus adimere fore neces-
,, sarium putantes, aut sanguinem mittere, aut ventrem mouere tentarunt, in grauiora pericula duxerunt. An in dysenteria, ac diarrhęa sanguis sit mittendus, vtique his uerbis explicauit? Quid dubij igitur est amplius, quin ex eius sententia in eo affectu sanguinis aliqua euacuatio non sit facienda. Quod remedium cum tantus medicus dysentericis, atque diarrhæę correptis interdixerit, cur quisque nostrum tanto à pręceptore perdoctus, idem faciendum nō suadebit. Quā sententiam multi confirmant dicentes, in dysenteria admodum vires resolui, quando tum sanguinis crebra fiat deiectio, interdumq; etiam copiosa, & dolores uehementes ferè assidui, quos etiam vigiliæ sequi solent immodicę; quę omnia multum vires labefactare, ac resoluere omnibus est plane cognitum. Quapropter si in ijs medici sanguinis euacuatione vtantur, proculdubio erunt in causa, vt in maiores virium lapsus, ac resolutiones incidant ægroti, quibus collapsis natura necessariò morbo succumbet. Itaq; hac ratione confirmari posse Galeni sententiam statuunt. Cui libenter ego me etiam subscriberem, cum dysenteria (dico illum affectum, in quo vlcerata intestina apparent) fiat ex cachochymia, siue ex malis humoribus, qui non euacuatione, quo auxilio plethora curatur, sed purgatione, tolluntur. Intestina etenim abraduntur, & exulcerantur vel à biliosis acrioribus succis, vel à salsa pituita, quę sanè non sanguinis uacuatione tolluntur, sed vt nunc dixi, purgatione. Maximè itaque hic errare medici Aegyptij dicendi sunt, vtentes sanguinis missione vel etiam in dysenteria. GVILAND. Erras (mea quidem sententia, si id credis, quando in ijs affectibus sanguinem euacuare ab artis vera methodo alienum esse, non iudicauerim. quinimo in ea re illi multa sunt laude digni, atque Hippocratice dysentericis mederi mihi videntur. Namque sanguinis in ijs euacuatio dolorem vehementem, quo dysenterici cruciantur, mitigare potest, vt ex Galeno colligitur, qui nullum maius remedium in maximis doloribus euacuatione, atque purgatione se inuenisse scriptum reliquit. Non minusq; intestinorum partium vlceratarum inflammationem, atque febrem imminuit, fluxumq; humoris ab intestinis reuellit, somnumq; inducit. itaque in dysenteria, viribus, ætate ac alijs consentientibus, circa initia reuulsionis gratia, præsertim ubi magna affuerit humorum copia, aut sanguinis impetus valde

vrgeat, vel maxima inflammatio, aut dolor vehemens obseruetur, vel iecur malè affectum sit, à quo acres succi ad intestina cõfluant, adprime vtilem sanguinis euacuationem esse existimo. Atque illi qui exordiuntur à sanguinis missione curationem, eandem rationem sequi videntur, quam medici omnes febres putridas curantes, ab ablatione causarum curationẽ incipientes, quis enim ignorat, tria in ijs curationem indicare, scilicet morbum, causam, atque symptoma, ut in 9. meth. med. Gal. docuit. veramq; ac optimam curationem illam esse, quæ à causa exorditur. nunquam enim morbus tolletur, non ablata prius eius causa. Dysenteria uero ex Galeno in 4. lib. aphorism. & in 3. de sympt. caus. atque in 6. de loc.
aph. 24. affect. alibiq; in sexcentis alijs locis, vlcus est intestinorum ex flaua bile, vel atra, Galeno in 4. lib. aphorism. docente, aut à salsa pituita,
aph. 12. vt in 3. lib. aphoris. apud ipsum legitur, abradentibus, ortum. Quo pacto igitur quis dysenteriam, quæ est vlcus intestinorum, rectè vnquam curabit, nisi causam prius, a qua ortum ducit, adimere studebit. Causa uero, vt dictum est, cum sit biliosus sanguis acris, & mordax ab vniuerso corpore vel à iecore ad intestina demãdatus, is proculdubio euacuatione tollitur, nam per sanguinis euacuationem non ne huius redundantis, humoris copia diminuitur? quæ diminuta vel nihil, vel minus ad intestina confluit. Amplius cum biliosus ille sanguis ex calore multo iecoris gignatur, eiusq; multa copia subministretur, quis est, qui ex missione sanguinis iecore refrigerato, minus illius humoris gigni posse, ignoret? Medici enim omnes, calidorum humorum redundantiam factã, sanguinis missione prohibere student. Demum cui obscurum, atque ignotum est, eorum humorum acrimoniam, qua intestina mordentur, atque abraduntur, immodico iecoris calore fieri? intensus etenim ac immodicus calor eiusce membri, sanguinem efficit calidiorem, ac acutiorem, quis inquam ille erit ita artis medicæ ignarus, qui nesciat, iecore præ multo calore gignente sanguinem biliosum, acremque, eo euacuatione sanguinis refrigerato, minus acutum atque acrem producturum esse sanguinem? Cum igitur sanguinis missio copiam biliosi sanguinis diminuat, eiusque acrimoniam obtundat, talemque sanguinis cursum ab intestinis auertat, id nihil aliud erit, quàm causam, qua ulcera fiunt in intestinis, planè adimere, qua sublata facile facta vlcera sanabuntur. Quæso quis ille est (sanguisugarijs enim vsque est manifestissimum) cui homo

aliquis

aliquis ob ulcus in quacumque extrinseca corporis parte, ex bilioso humore confluente ortum, sanandus occurrerit, qui vt illum hominem rectè curet, priusquam medicamentis exsiccantibus vtatur, non in id incumbat, ut corpus prius, tum euacuetur per sanguinis missionem, tum aliquo medicamento purgetur? sanguinis enim euacuationes prohibent, quin minus illiusce calidi humoris amplius gignatur, purgationes vero genitam eiusce humoris copiam diminuunt. hæc enim magnorum vlcerum, localibus remedijs non cedentium rationalis, ac uera curatio existit, quam cur nō eandem fieri oportere in ijsdem vlceribus internam quampiam partem occupantibus, præsertimq́, intestina, omnes uelint aut nolint fatere cogentur? si dicerent hanc euacuationem, quamquam ipsa opportuna sit, non conducere dysentericis, quia est in causa, ut uires multum resoluantur, atque collabantur, qua postea imbecillitate non possent alui profluuium firmare, respondebitur naturam non ita pati ex modica sanguinis euacuatione, vt ea ualde viribus destituatur, ad morbum peruincendum, quod si æque à missione sanguinis in omnibus læsis vlceratisq; partibus corporis natura debilitari existimanda sit, cur intestinis læsis tantum patietur, si mittetur sanguis? ex alijs vero corporis partibus nequaquam? si dicent, quia vlcerata intestina ex sanguinis euacuatione diminutis viribus, minus poterūt firmari & sisti, & ita profluuium ægrotos perdet, nos dicemus, si non mittatur sanguis, atque eo modo statim in principio diuertatur fluxus ab intestinis, multo sanè maiorem sanguinis copiam per aluum, perseuerante illo affectu, emanaturam, quę longè plus, quàm arte facta, vires resoluet. Optimum itaque esse remedium dysentericis, modicam sanguinis euacuationem existimo. Cuius sententię fuere Alexander Trallianus, Aetius, atque alij multi grauissimi medici. ex recentioribus verò Donatus Antonius ab Altomari paucis his verbis optimum esse auxilium missionem sanguinis in veris dysentericis scriptum reliquit, dicens: At si male admodum affecto iecinore flauę bili admixtus sanguis ab eo ad intestina deferatur, ita, vt strigmenta quoque intestinotum deijciantur, summa intestinorum tunica humoris acrimonia derasa, quisnam verebitur internam in dextro cubito venam secare? ne dum reuulsionis gratia, verum etiam ipsiusmet iecinoris alterationis. Cur plerique medici in hoc casu, qui solam intestinorum exulcerationem, neglecto iecinore curare
con-

,, consueuerunt, in causa sunt, vt ægri moriantur ex Galeni sententia
,, lib. 4. de articulis com. 4. Rursus ubi uehementissimus infestauerit
,, dolor propter rodentium humorum acrimoniam, ad intestina à
,, toto, seu ab aliqua corporis parte confluentium, & propterea ue-
,, renda sit phlegmonis generatio, aut virium defectus, cui absonum
,, videbitur venam secari debere? Cum & idem Gal. in maximis do
,, loribus nullum maius inuenerit remedium, quam vsq; ad deliquiū
,, animi sanguinem mittere, aut purgare, vt patet aphor. 23. lib. 1.
,, Quamquam venam secandam dicimus, vbi cuncta ea admiserint,
,, nec vsq; ad animi deliquium, sed paulatim, ac sensim, ne vires im-
;, becilliores reddant, ipsam probamus prout Aetius & Alexander probarunt. Atq; hæc Altimarus medicus sua tempestate clarissimus, qui omnibus dysentericis fęliciori semper euentu sanguinem secta vena mittebat. cuius rei excellens Ascanius Caracciolus à dysenteria sola sanguinis missione absq; alijs auxilijs sanatus, atq; alter filiorum Ioan. Ferdinandi Rocchi dysentericus eo auxilio seruatus; testes fuere. Cum eodem etiam tempore eodem morbo alter frater correptus, cui sanguis non fuerat missus, mortem obierit. Amatus Lusitanus medicus non spernendus Chiam mulierem dysentericam misso sanguine, atq; alios multos curauit, ut in eius centurijs memoriæ traditum est. Multi alij medici doctissimi usi sunt hoc auxilio in curandis dysentericis, quos omnes hic recensere nimis molestum foret. ALPIN. Conspicuam hanc veritatem mihi nunc planè ita reddidisti, ut deinceps maxime mihi cōstitutum sit, missionem sanguinis pro curanda dysenteria opportunissimum fore auxilium, atq; absq; eo maxima cum difficultate homines à dysenteria sanari posse. At optimum etiam erit, vt aduersariorum nuper allatis rationibus, quibus hoc auxilium in hoc affectu damnant, nunc etiam satisfacias. GVILAND. Ad ea, quæ apud Galenum scripta leguntur, præsertimq; in lib. 1. ad Glauc. quæ illorum opinioni magis fauere creduntur, respondendum est, ibi Gal. locutū fuisse de alui profluuio, qui febris symptoma existit, febremq; sequitur, vt accidens, quòd eius morem significare videtur. Nos vero cū de dysenteria loquimur, prout morbus est, cui sit febris coniuncta, eius est symptoma. itaq; verba Galeni nihil nobis obsunt, dum loquimur de dysenteria, quæ morbus est a febre distinctus.
tex. com. 116. Quòd si alibi, vt dictum est, in 4. lib. de vict. rat. in morb. acut. dixit,
,, Fluente aluo sanguinem non detrahes. Nā si fluor post detractionem

,, nem perseueret, vires prosternit, ego, vt recte hanc rem intelligam, ita rursus distinguo, alui profluuium fieri læsis intestinis primario affectis, aut stomacho. vel illis communicata læsione ab uniuerso corpore, aut ab aliqua parte, præsertimq; à iocinore, quo sane modo pleræq; diarrhęæ biliosæ, & dysenteriæ gigni solent. Vbi igitur profluuium fit læsis intestinis, vel uentriculo, primario affectu, tunc sanguinis missio, atq; purgatio videtur damnanda, quādo quidem ex illa euacuatione partes illæ pauco calore natiuo refertæ plus alijs debilitentur, & idcirco hoc auxilij genere non iuuantur, sed potius læduntur. Orta uero fluxione biliosa, quæ abraserit intestina, idq; uel uniuersi corporis, vel epatis uitio, quo uiscere lęso pleræq; fieri solent, proculdubio sanguinis euacuatio vtilis erit, quę non intestina labefactauit, etenim ab ipsis diuertendo biliosum sanguinem intestina ulcerantem, ipsis potius nō parum roboris adijciet. Hinc uero fit, ut omnes ulcera tantummodo intestinorum curantes, & non hepar, tanquam causam, ex qua id mali creatur intestinis, pessime curant, ut dicebat Gal. in lib. 4. de artic. his uerbis: com. 40.
,, Interdum enim quū propter deiectiones acres, principio quidem
,, pinguedo, processu temporis quędam strigmenta, quę ab intesti-
,, nis deradantur, vnà excernantur, pleriq; medici neglecto iocinore,
,, ulceri duntaxat intestinorum medentur, atq; idcirco ægrotantes
,, præcipitant. hoc igitur modo responsum sit ad eorum adductas rationes. Superest ut Aegyptios in biliosis dysenterijs, atque diarrhæis, quę non intestinorum, sed uel totius corporis, uel hepatis uitio obortæ sunt, sanguinem mittentes laudemus. ALPIN. Idem faciunt in omnibus pestilentibus morbis, maximeq. in omnibus exanthematibus, non minusq. peticulis uocatis, atq. parotidibus, carbunculis, atq. bubonibus. In ijs enim in principio, uiribus consistentibus, largè sanguinem mittere solent; in omnibusq. corporibus cuiusuis ætatis, uel temperamenti. Multis uero, puerisq. maxime scarificatis cruribus, atque multis secta uena sanguinem euacuant, & hęc de missione sanguinis à me dicta sint. Quibus ita cognitis, antequam mihi è memoria effluat, aliud tibi narrare cupio, id uero est, illorum multos à cibo mittere sanguinem. Quod fortasè tibi doctissimo medico, non parum rationi aduersari uidebitur, hoc unum scio multos usum hunc in mittendo sanguine sectari; sed an optimus sit is usus, & à nobis recipiendus, ex te libenter audirem.

Aegy-

Aegyptios medicos à cibo sanguinem mittere, atque an rectè faciant etiam, illis, quibus sanguinem mittere debent, potum aliquem propinare. Cap. VIII.

ALPINUS.

VULGUS Aegyptiorum medicorum à cibo consuescere mittere sanguinem nuper dictum est. Nuncque idem confirmo. Sæpissime etenim, qui ieiuno stomacho fieri missionem sanguinis alicui ægroto præceperim, ab Aegyptijs accusabar, me corpora ægrota alimento vacua tunc euacuare velle, atque ipsorum tum uires, tum functiones labefactare. Sæpius rogabam, ut mihi clarius hanc rem explicarent, vel docerent. qui in ipsorum sententiam ducere conabantur, dicebant, omnibus optimis medicis notum esse, sanguinis euacuatione corpora valde labefactari, facta plurima innati caloris ab emisso sanguine resolutione. Ideo si id fiat ante cibum ieiuno stomacho pertimescendam fore absque dubio a multa virium resolutione. Addunt non minus corporum amaram bilem ab euacuato sanguine fieri acutiorem, multosq; in syncopim stomachi iam vocatam inducere. GUILAND. Sed quæso, non tu rationibus illos falsos esse demonstrabas, an potius ab illis gratiam inire cupiebas, ipsos verè aut fictè laudando magis, ut cum ijs lites detrectares? ALPIN. Non ego vnquam fui tam viliori animo, vt eos mihi contradicentes pertimuerim, quinimo magis sępe medicas difficultates coram nonnullis Turcis dominis persequi studebam, vt illi cognoscerēt quanti plus Aegyptijs nostri saperent medici. Negabamq; illis ab omni sanguinis missione ægrotantium corpora debilitari, ac resolui. veluti ijs, qui ex multa plenitudine vel sanguinis, vel aliorum humorum grauati, ab emisso multo sanguine, vel pharmaco quoppiam in humoris copia exhibito exonerati, vires acquirant, sæpe fieri obseruatur. idq; exemplo alicuius humeris multum pondus gestantis, qui uel omnino ab onere, vel aliquà in parte subtractus, collapsas ferè à labore vires recipit, illis persuadere conabar. Quos etiam redarguebam, qui in mittendo sanguine post assumptum

ptum cibum, eum vsum non modo ipsorum multi sectarentur, verum etiam artis medicæ rationi illum consentire affirmarent. Hunc igitur vacuandi sanguinis pessimum esse vsum mordicus affirmabam, veluti neque alterum illum eorum vsum laudabam, qui apud omnes est frequentissimus in missione sanguinis, vt ægrotis priusquam secent venam, potum aliquem frigidum propinent. GVILAND. Fortasse cibum assumendi ante sanguinis euacuationem vsum ex Arabum clarissimorum medicorum mente illi defendere poterant, quando Auicenna lib. 1. fen. 4. hæc ad vnguem scri- cap. 22.
,, pta reliquerit, dicens. Subtilitatem vero sensus habenti, & debi-
,, litatem, buccellę mūdi panis in rob acetoso bonum habente odo-
,, rem infusæ sunt dandæ. Et si fuerit debilitas complexionis frigi-
,, dæ, sint intinctæ in aliquo, quod sit sicut aqua cum zucchharo cum
,, Alefniati, aut in syrupo mentæ muscato, aut in myua muscata, po-
,, stea minuatur sanguis. Optimum igitur esse, priusquam sanguis euacuetur, eos aliquid cibi capere, qui stomachum debilē, vel sensus acutioris obtinent, cum Auicenna dici poterit. Cuius sententiæ Rasim non minus grauissimum medicum esse, legitur in libro de phlebotomia, Vent. & Sang. ex mente Constantini, cum dixit:
,, Cholerici debent primo comedere, & postea minui: tamen de ci-
,, bo tenui admodum gallicelli, aut carnis hædinæ, aut de pane infu-
,, so in vino, aut succo granatorum. Sed ipsi, quorum corpora sunt
,, rara, condensentur, & postea minuatur. Cum itaq; hi præclarissimi medici in biliosis stomachis, in ventriculo debilioris oris, vel acutioris sensus laudauerint prius aliquid cibi fore ab ægrotis capiendum, quam sanguis mitteretur, mirum non fuit, si & Aegyptij, cum obseruassent pleraque illorum corpora habere stomachū debilem, ac biliosum, idem fore ab ipsis obseruandum ne animo linquerentur, sibi ipsis persuasum sit. Quod tamen minime aliquē Græcorum medicorum præcepisse legitur. quin potius contra in missione sanguinis eos memorię prodidisse compertum est. Gal.
,, in lib. 9. meth. med. dixit: Nam si pręcedat ciborum cruditas, tan-
,, to tempore differre venæ sectionem iubebis, quantum satisfacere,
,, tum ad eorum concoctionem, tum vt excrementa descendant, videbitur. hoc idem in pluribus alijs locis docuit, præsertimque in lib. de cur. rat. per sang. miss. atque in tertio epidem. Cui non modo omnes Græci planè assentiunt; verum etiam Arabes præcipui.
,, Quod ex Rase in nuper citato libro his verbis legitur: Quoties

in

,, in stomacho cibariũ fuerit,nulla fiat minutio, dum non fuerit di-
,, gestum,& egredietur substantia de intestinis,qui nisi emitti pote-
,, rit,emittatur cum clystere,deinde minutio fiat.& paulo post idem
,, ijs verbis clarius patuit, quæ sunt. Horribilis est minutio ante
,, digestionem cibi, qui est in stomacho, & meseraica, quoniam
,, facta minutione attrahitur aliquid de eo, quod in venis & stoma-
,, cho est ad hepar, & meatus eius,respectu vacuitatis sunt stricti, &
,, incongruum est, quod attrahat crudum, ne fiat in venis humor
,, crudus nociuus, & eis non digeretur, sed putrefit & augebit fe-
,, brem, aut infert ei aliquid peius, ideo expectanda est minutio si
,, opportuna fuerit, donec integre fiat digestio. Cuius signum ha-
,, bebitur per urinam croceam, & alleuiationem corporis, suscitato pauco appetitu cibi. Quid igitur dicemus, quando ita periculum sit (his grauissimis medicis docentibus) post cibum mittere sanguinem, vt multos Aegyptiorum facere, dictum est. reprehendemus ne illos hac in re, an potius eos recte facere affirmabimus? Hactenus tu quid sit pro utraque parte sentiendum, respondendumque, rectè intellexit. ALPIN. At ego ex te hoc dubij explicari velim. GVILAND. Hæc in responsione sunt prænoscenda. In primisq; in sanguinis missione primam operationem esse, eiusdem euacuationem, quam duo alij effectus sequuntur, scilicet venarum inanitio, & spiritus calorisvè diminutio, quam sequitur vniuersi corporis refrigeratio, veluti inanitionem venarum omnium successiua partium attractio. Atque à modica sanguinis facta in uenis inanitione, pauca, & ab immodica multa fiet sanguinis attractio, quemadmodum etiam immodicam sanguinis uacuationem sequitur immodica caloris naturalis resolutio, vel diminutio, atq; hanc omnium corporis partium refrigeratio, qua omnes functiones in deterius abeunt. Ab hac postrema spirituum immodica resolutione, syncopis vel animi deliquium fit, quæ plerumque fit resolutis viribus a plurima sanguinis euacuatione. Excitatur etiã sæpissime is affectus, stomacho valde imbecillo effecto, cuius uires facile à modica etiam sanguinis uacuatione resoluuntur, vel eius ore valde sensibili existente, vel biliosis humoribus acrioribusque oppleto. In ijs itaque uentriculo aliquo trium, nunc dictorum modorum læso, atque ægroto, non esset mittendus sanguis. Quando Gal. lib. 9. meth. med. os ventriculi nimium sensibile, aut imbecillum, uel amara bile redundans, dixerit, prohibere sanguinis mis-

cap. 5.

missionem, quam dum moliri cogimur, acutorum morborum vrgente aliqua occasione, Arabes multi volunt os ventriculi pauxilo cibi muniendum esse, ac roborandum, ne in syncopim ægroti labantur, malumq; augescat bile amariore facta, à uentriculoque intra uenas rapta. Qua mẽbri roboratione ac defensione à sincope, ut iam dixi, multi ægrotis euacuandis pauxilum cibi offerunt, atq; multi vice cibi exhibent aliquem frigidum potum, cum aliquo syrupo robur ventriculi respiciente, atque hic vsus potandi ante missionem sanguinis, vel statim ab emisso, uel dum educitur, est ferè apud omnes satis frequens, qui etiam ut alter cibandi in malum est apud ipsos deductus vsum, sed de potu paulo post dicemus. De cibo uero ante missionem sanguinis, ægrotis concedendo sum huiusce sententiæ, illud institutum inutile esse, neque citra periculum exerceri. In corporibus enim stomachum, neque imbecillum, neque nimium sensile eius os, neq; cum multa amara bile obtinentibus, cui dubium summum errorem esse, à cibo mitti sanguinem. Nihil enim ipsa ab emisso sanguine patientur, neque vires admodum resoluentur. Cibus vero multi mali causa fieri poterit, namque incoctus intra uenas attraheretur, quo venæ obstruerentur, quibus obstructis putredo & febris necessario augeretur. Quare in ijs non erit exercenda sanguinis missio statim à cibo. In alijs vero ęgrotis, habentibus, vt supra dictum est, ventriculum vel imbecillum, vel acutioris sensus, vel amara bile redundãtem, nunquam si fieri potest ad missionem sanguinis est veniendum, quòd si à magno morbo cogemur id facere, possumus præcepto Aegyptiorum vti, ut detur aliquid cibi vel potus. Mihi tamen magis potus, quã cibus arridet. proinde illos magis laudo, qui aliquo potu vtuntur, quo acutum oris ventriculi sensum, vel bilis calorem, atque acrimoniam obtundant, atque attemperent. ALPIN. Quibus sanguinem mittere uolunt, ne in syncopem incidant, aquam simplicem crudam saccaro commixtam, cum modico, succi limonum, exhibent: quam potionem, vt postea dicemus, ipsi per excellentiam sarbet appellant, atque ipsam vel stillatitiam calaf, vel de nenuphare, vel de sonco, vel endiuia cum aliquo syrupo refrigerante veluti est violatus, nenupharinus, rosatus, de succo limonum, vel de acetositate citri. Alij eandem cum vino granatorum, atq; sacchẽaro, atque alij exhibent aquam infusionis, florum calaf, vel berberorum, vel tamarindorum cum saccharo. Atque alij aliam offerunt

ferunt potionem, de quibus postea loquemur. Quæ omnia videntur idonea auxilia ex calida temperie imbecillo ventriculo, vel acutioris sensus, atque bilioso siue picrocolo, ab eo enim potu, exiente sanguine, non facile in deliquium animi ægroti concidũt. Quid mirum enim est, frigidæ aquæ potu à syncope ęgrotos defendi posse, cum ea tantum in facie proiecta, iam ortum deliquium animi mitescere compertum sit? GVILAND. Aquę illiusce potus vsum ijs, quibus sanguis statim mittitur, noxium potius, quàm vtilem apud eos iudico, quando vt ex te audiui, non modice, sed large frigidam aquam illis propinent, qui etsi videantur tunc iuuari, qui rectè perferant sanguinem missionem, tamen paulo post nimium refrigerato ventriculo, aliquam noxam sentient, maximeq; etiam quia ab ipsa intra venas rapta ægrotos in hydropem incidere posse Auicennas testatum reliquit. Quod eius uerba ita explicant:
,, In eo, qui phlebotomatur, super potum aquæ plurimæ timetur
,, hydropisis, propter expulsionem aquæ attractæ cum sanguine ad
,, profunda membrorum: Quare oportet, vt sit occupatus in prouocanda vrina, & ea, quæ sequuntur. Neque rectè vtilitatem aquæ in facie proiectæ calorem intus protrudentis, qui tunc viuidior in ventriculo, alijsq; internis membris fit, ei utilitati esse cõparandam iudico, quę per os potu aquæ in stomachum assumitur, quando hæc non modo calorem non uiuificet, sed potius imminuat, atque extinguat, & illa foueat, atque roboret, ab extrinsecus partibus ad interna uiscera eo recurso. hęc sufficiant, de ijs quæ manduntur, & potantur, in missione sanguinis: vtilius nunc erit, ut ad modos, pro quibus illi sanguinem mittunt exponendos, accedas. Ne tempus in his amplius conteramus.

Quot modis Aegyptij sanguinem mittere soleant. Cap. IX.

GVILANDINVS.

QVOT modis medici illi sanguinem mittere nunc consueuerint, ex te audire desidero, ex quo sermone non parum ego uoluptatis accipiam, quando apud illos medicos cogitem, pręter eam rationem, qua nostri medici in mittenda

da

do sanguine utuntur, aliquos alios in usu esse mittendi sanguinis modos, quos nostris non minus pro uarietate præsidiorum, quàm utilitate multa, maxime gratos fore existimo. Igitur si placet, de his sermonem instituas. ALPIN. Tribus modis eos mittere sanguinem ibi obseruaui, ac cognoui, quippè per uenarum, & per arteriarum sectionem, atque tertio per scarificationem cutis. Venarum enim sectione non secus quam nostri, nacti ab acutis, atque magnis morbis occasionem, sanguinem mittunt. sed à plurimis uenis, quæ apud nostros medicos non sunt in usu, missionem sanguinis exercent, ueluti sunt uenæ temporum, frontis, aurium, angulorum oculorum, nasi, labiorum, gulæ, atque aliarum partium aliæ, quas paulo post recensebimus. Arteriarum pro missione sanguinis etiam sectionem, apud ipsos esse non minus in usu, quàm uenarum ad multos chronicos morbos profligandos, omnes, qui ea loca habitarunt testes existunt. Et ego hisce oculis sępe uidi frontis, aurium, manusq; arterias sectas, quę non secus quàm uena breui tempore coaluerunt. Harum usum pro mittendo sanguine, Aegyptiorum, Arabumq; proprium esse existimo, quando alibi nusquam gentium, neque uiderim, neque audierim obseruari talem missionem sanguinis, quę etsi multis ad multos morbos idonea, ac multum utilis esse uideretur, non tamen arteriarum sectionem tutam, atque sine magno periculo exerceri posse quisquam affirmabit. magna si quidem cum difficultate, & non sine multo uitæ discrimine sectæ arterię coalescere possunt, ut & apud Galenũ & alios pręclarissimos medicos planè constitutum est. Sed de his suis locis loquemur accuratius, atque uberius. Cute etiam scarificata, frequentissime, atque familiarissime mittunt sanguinem, in pueris, mulieribus, atque Eunuchis. Scarificant autem ad mittendum sanguinem, crura, aures, nares, labia, & ab his partibus scarificatis absque ulla cucurbitula sanguinem euacuant. Aduertant medici nostri temporis, illos nunquam ab illis scarificatis partibus pro eductione sanguinis ullo cucurbitularum genere uti, sed earũ uice dulcis aquę calido balneo, nec unquam pro uniuersali corporis euacuatione cucurbitulis sanguinem educunt, sed solum pro partis alicuius euacuatione molienda, pręsertimq; capitis, neque pręterea partibus corporis cucurbitulas affigere solet pro mittendo sanguine, occipite atque collo exceptis, à quibus in oculorum morbis, multisque alijs calidis morbis capitis, semper facta uni-

uersali corporis euacuatione, scarificationi cucurbitulis appositis sanguinem mittũt. Cucurbitulę etiã, quibus illi medici vtuntur ab ijs, quę apud nostros in vsu existũt planè diuersæ spectantur, illicq; diuerso modo ijs vtuntur. Quando eas non igne, vel aqua, vt nostri faciunt, sed spiritus attractione cuti affigunt. Sanguinis missionem per hirundines prorsus negligunt, quod ibi hæ fortasse non nascantur, neque reperiantur. Hicq; modi existunt, quibus illi medici sanguinem mittunt. Nunc vero de omnibus uenis, quarum sectionem pro sanguinis missione frequentant, loquendum est.

De venis, quæ in vsu sunt, apud Aegyptios pro molienda sanguinis mißione. Cap. X.

ALPINVS.

APVD medicos Aegyptios pro missione sanguinis facienda omnes vtique venæ in vsu existunt, sed quæ magis familiares apud ipsos habentur, sæpiusq; frequentantur, sunt temporum, frontis, magnorum angulorum oculorum, auriũ, nasi, narium, labiorum, præsertimq; inferioris labij, linguæ, occipitis, colli, atque iugulares, cubiti, manus, poplitis, surarum, atque tali. Vsus vero uenarum capitis apud illos frequentissimus, atque familiarissimus est, quod sæpe ingens ipsorum caterua oculorum lippitudinibus corripiantur, atque affligentur. Quibus occurrunt, sanguinis in primis facta euacuatione, ex cephalica, cubiti directe parti affectæ uel magis læsæ respicientis, & mox secta vena frontis, deincepsque non desinente morbo, magnorum angulorum oculorum. Multi priusquam ad venã frontis accedant, missionem sanguinis ex occipite, atq; partibus proximis post aures positis, cum scarificatione appositis cucurbitulis procurant, atque mox non sublata oculi inflammatione, ad alias nuper dictas secandas descendunt. GVILAND. Rectè in ijs secandis se gerere videntur, quando, ut Gal. in lib. de constit. art. med. docuit, sanguinis euacuationem affectæ parti per vicinarum partium venas fieri oportere, veluti his uerbis apud ipsum legitur: His ergo docentibus, qui in coxendicem fluxus decubuere, per poplitum ac malleolorum euacuabimus

cap. 17.

,, euabimus venas, uti sanè, & quæ in vteris hærescunt: quæ in thorace ac pulmone habentur, per uenam cubiti internam: Quæ in capite & in collo ex humeraria. Proximarum enim, omniumq; affectæ particulæ venarum euacuatio optima est ac facillima. Prouidere itaque oculorum inflammationibus per has sectas uenas rectè videntur. Sed quo nam modo ipsi paruas, uixq; apparentes multarum partium uenas secare queunt. ALPIN. Certè Chyrurgi Aegyptij, siue operarij in scindendis venis, longe nostris accommodatiores, ac peritiores obseruantur, tenuissimas siquidē ac multum obscuras venas commode ac tutò secant. Quod etsi tutò faciant, nihilominus in multis partibus, ubi hæ minimę uenę, vixq; conspicuæ cernuntur, scarificatione vtuntur, pro euacuando sanguine, veluti faciunt ab auribus sanguinem mittere volentes, venis intra extraq; ipsas scarificatis (Quamquam Gal. in 6. epidem. Hippocratem reprehenderit, dicentem: Cedmata curantur ,, scarificatis uenis quę intra aures sunt) Idemq; in labijs, gingiuis, naribus, collo, cruribusq; facere obseruantur. à quibus partibus scarificatis non æque copiam sanguinis euacuant, namq; ab auribus, labijs, gingiuis, collo, paucus emanat sanguis, cuius pauca quantitate ex auribus infantium detracta (hęc enim aurium scarificatio propria ferè puerorum ibi existit.) atque etiam à labijs, gingiuisq; eductum sanguinem etiam in adultis pręcedente vniuersali euacuatione, mederi posse malis illarum partium arbitrantur. GVILAND. Expecto etiam ut dicas, quibus malis occurrant ex sectis ijs singulis nuperdictis venis, pro sanguinis euacuatione facienda. De cuiusque igitur sectionis, qua hi utuntur pro missione sanguinis, vtilitate, nunc te uerba facere cupio. ALPIN. Dico igitur a uena frontis facto principio, eam Aegyptios secare, atque ab ea sanguinem mittere, in maximis capitis doloribus, ac inflammationibus: quibus malis sanguinis euacuationem ex ista uena celebratam verè conducere Hippocr. lib. 5. aphoris. & Gal. aph. 68.
tum in lib. de curandi rat. per sang. miss. tum in 13. meth. nos docuerunt. cap. 19. cap. 11. Itidemq; uenas temporum, magnorumq; angulorum oculorum ipsi in ijsdem affectibus secant, quibus ab ijs sectis uenis missionem sanguinis conuenire Gal. in lib. de Anatomia viuorum, scriptum reliquit; quippè in capitis doloribus, prȩsertimq; hemicraneis, atq; in antiquis ophtalmijs, & lachrymis, pano, scabie palpebrarum, nyctalope. Venas uero post aures, atque intra aures

ſecant in pueris aliquo acuto morbo vexatis, pręſertimq; in calidioribus capitis morbis. Nariumq; & naſi venas incidunt in antiquis doloribus capitis, atque in oculorum etiam paſſionibus, facieiq; ruboribus, & inflammationibus, proximas naſo particulas lædentibus, vt eſt gutta roſacea. GVILAND. Hunc venarum vſum, atque vtilitatem fortaſsè eos à Galeno accepiſſe, dicendum erit, qui in lib. 1. de comp. med. ſecundum loc. hæc eadem à te narrata
,, ad unguem his verbis ſcripſerit, dicens: Quod ſi affectio (vt potè
,, dolor capitis) perſeueret, venæ ſectione à naſo, aut fronte, aut cu-
,, curbitis affixis vtitor, ſanguinis à locis affectis detractiones in affe-
,, ctionibus inueteratis conuenire omnes medici fatentur. ALPIN. Et labiorum, gingiuarumq; venas ſecant, vel potius ſcarificant, in faucium, gutturis, oris, gingiuarumq; inflammationibus, atque in dentium maximis doloribus, à dentium gingiuarumq; morbis, atque labiorum fiſſuris ſcarificatione gingiuarum, ad dentium radices ter quaterq; in menſe facta, ſe longo tempore præſeruant, eas vero ſcarificant acutiſſimo ſtilo argenteo, vel aureo. Mittunt etiã ſanguinem ſectis ſub lingua venis in gutturis, aſperæ arterię, faucium, & tonſillarum inflammatione, non ſecus quàm noſtri faciãt. Collum vero atque mentum ſcarificant, in gutturis maximis inflammationibus, ab ijsq; ſanguinem mittunt, appoſitis cucurbitulis. Quod ex Galeno faciendum, in ijs morbis in 6. de compon.
,, med. ſecundum locos, his uerbis docemur. Si vero nihil tale ap-
cap. 3. ,, paruerit, augeſcat tamen malum, ita, vt ægre transglutire poſſint
,, ægri, vt ſuffocationis principium ſit nobis ſuſpectum, aluus forti
,, clyſtere, aut glande ſubducenda eſt, & uena cubiti ſecanda cucur-
,, bitæq; cum ſcarificatione collo ac mento affigendæ. GVILAND. Quaſi iſtæc omnia Gal. confirmat de miſſione ſanguinis à venis capitis, quæ tu nunc dixiſti, in lib. de curat. per ſanguinis miſſ. ita di-
cap. 19. ,, cens: Quo circa quæ in gutture & arteria graui torquentur in-
,, flammatione, in principio quidem ſecta in cubito vena, poſt prin-
,, cipium autem in ipſa lingua magnifice prodeſt, inciſis videlicet
,, venis, quæ in ea ſunt, ambabus. Sic induratæ phlegmones in ocu-
,, lis reliquiæ, ſecta, quæ ad magnum decurrit angulum vena, mi-
,, rifice iuuantur: Sicut capitis grauitates, & inueteratos in eo ex
,, plenitudine dolores leuare, manifeſte ſolet tuſa in fronte uena: ac
,, incipientes, aut etiam vigentes per cucurbitam in ceruice procu-
,, rata retractio, interim quidem ſolam, interim cum ſcarificatione.

Sed

Sed tu perge reliqua enarrare. Alpin. Iugulares venas non minus ſecant in maximis, tum gutturis, tum cæterarum partium reſpirationi ſubſeruientium inflammationibus, atque tumoribus, maximeq́ue in angina ſuffocante. Multo etenim ſanguine ex altera iugularium ſecta uena, euacuato, multos ferè planè ſuffocatos ad vitam reddijſſe, à multis illorum, atque à me obſeruatum eſt. Neque mirum, quando & Auctor lib. de Anat. viuorum hęc ſcri-
,, pta reliquerit: Et ex iſtis ſunt duæ iugulares, & minuuntur in prin
,, cipio lepræ, & fortis anginæ & anguſtia anhelitus, & in aſthmate
,, acuto & in raucedine vocis, & in apoſtemate pulmonis, & in ſpi-
,, randi difficultate, quæ ex multo ſanguine fit calido, & ægritudinibus ſplenis, & laterum. De aliarum vero venarum vtilitate nihil amplius dicam, quando ſatis omnia, quo ad illorum riſum hactenus dixerimus. De crurum uero auriumq́; ſcarificatione, à quibus partibus per ſcarificationem abſque cucurbitulis mittunt ſanguinem, aliàs ſuis locis loquemur. Atque hic eſt illarum omniū venarum apud Aegyptios frequentatus vſus, & utilitas. Quæ omnia non diſſentire videntur a Galeni doctrina. In lib. enim nuper dicto, ſi tamen eius eſt, de venarum temporum, iugularium, magnorumq́; angulorum oculorum, atque omnium aliarum vſu atq; vtilitate eadem planè leguntur, & illarum, quę in naribus exiſtunt, fronte, lingua, in lib. 2. & 6. de comp. med. ſecundum loc. non minusq́; uſus cucurbitularum in collo & mento, atque poſt aures in lib. de oculis, atque in 6. epidem. Gviland. Priuſquam ulterius progrediaris lubet aliqua aduerſus ea, quæ de vſu uenarum, quæ ſunt in magnis oculorum angulis atq; poſt aures poſitæ, ex Aegyptiorum inſtituto dixiſti, nunc in medium afferre. Nam author

cap. 2. cap. 3. comm. 5. text. 22.

,, lib. de anat. viuorum dixit: Et duæ uenę temporum, quæ flexuo-
,, ſe incedunt: & duæ uenæ quæ ſunt in angulis oculorum lachry-
,, malibus, nō apparent multum, niſi propter conſtrictionem ſuffo-
,, cantem, & in ipſis non eſt profundandus phlebotomus, quoniam
,, fortè fierent fiſtulæ, & non egreditur ſanguis niſi paucus. Ex his igitur apparet uſum uenarum, magnorum angulorum oculorum neque tutum, neque multum vtilem eſſe, quando ab ijs ſectis uenis, & fiſtularum impendeat periculum, ex parte ſubiacente ad ſuſcipiendas fiſtulas facillima, atque cum parum etiam ſanguinis per earum uenarum ſectionem euacuetur, parum vtilitatis eſſe poſ ſunt. Eas uero quę intra, extraq; aures cernuntur, quas tu ſe-

care illos affirmasti, certum est Galenum, Hippocratem in 6.epid. reprehēdisse, qui dixerit, Oedemata curari scarificatis quæ in aures sunt. De uenis autem post aures positis Hippocr. hæc in lib. de
cap.11. „ aere loc. & aquis memoriæ prodidit: A principio morbi utram-
„ que uenam retro aures incidunt, quo facto, sanguine multo pro-
„ manante somnus eos corripit præ imbecillitate, sicq́ue obdormi-
„ scunt, quorum quidem aliqui depulso somno sani exurgunt, ali-
„ qui uero minime. Acq; mihi sanè uidentur ea medicatione seip-
„ sos perdere: venæ enim retrò aures sunt, quas si quis secet, sterilitatem inferet his, quibus secantur: Quamobrem ex ijs apparet, primo magnorum angulorum venas paruę esse utilitatis, quòd per ipsarum sectionem paucus sanguis educatur, & secundo, auriū nuper dictas sectas uenas sterilitatis, atque exitiosi somni aliquando esse causam, ideo illarum usum haud à nostris medicis arripiendum puto. ALPIN. De uenis magnorum angulorum in oculis Galenum dixisse, paucum sanguinem uacuari, atque impendere periculum ex ipsarum sectione futurę fistulę, uerissimum est, si tamen is eius est liber. quando in alio libro de curat. per sang. miss.
cap. 9. de ijs uenis, hęc etiā scripserit: Sic induratę phlegmonarū in ocu-
„ lis reliquię secta, quę ad magnum decurrit angulum uena, mirifice
„ iuuatur. Ego uero semper quantam volui sanguinis copiam, ab his sectis uenis in multis corporibus detraxi. Francisco enim Rigono, Georgij Hemi, eo tempore ibi pro Serenissima, simulq́; fœlicissima Veneta Republica, Consulis clarissimi, Oeconomo, difficili oculorum lippitudine afflicto, uena, quæ dextri oculi magnum perreptat angulum, dissecta, sanguis ad librarū pondus sępe detractus est. Nullisq́; etsi in pluribus istius uenę sectionem obseruauerim, exinde fistulam obortam fuisse obseruaui. De uenis uerò, quę tum intra, tum extra aures existunt, quas omnes scarificatione secant, quamquam in illarum sectione Gal. Hippocratem reprehenderit, nos posterius, ubi de scarificatione aurium sermonem habuerimus, quid sentiendum sit dicemus. Quod verò apud Hippocratem legitur in lib. de aere loc. & aq. de uenarum post aures positarum sectione, atque ab illa uacuato copioso sanguine, cum sterilitatem induci, tum immoderatos somnos, partim uerum, partim falsum est. Etenim ex larga sanguinis per illas uenas dissectas euacuatione homines in profundissimos, longissimosque somnos, prolabere, non est mirum, multa ex inde cerebri facta refrigeratio-

ne,

ne, ab imminuto calore natiuo, ob multam cum ſanguine ſimul ſpirituum factam diſſolutionem. Minime tamen obſeruatum eſt, aliquam ab ea ſterilem euaſiſſe. Memini iuuenem Chriſtianum natione Cophtum, annos natum ſupra viginti, Aois appellatum, Cayri ab appoſitis cum ſcarificatione cucurbitulis poſt aures, ob oculorum difficilem ophtalmiam, illisq; venis profunda, more illorum, ſcarificatione facta inciſis, ac plurimo vacuato ſanguine, in profundiſſimum ſomnum incidiſſe, ex quo multi mortuum ipſum ſunt arbitrati, qui tamen poſt tres dies expergefactus, conualuit, paucosq; poſt menſes puellam pro uxore duxit, cum qua filium habuit. hæcq; à me obiter de his dicta ſint. GVILAND. Venas capitis multas quippè temporum, angulorum oculorum, naſi, frontis, & alias non niſi propter conſtrictionem ſuffocantem apparere, vt commode ſecari poſſint, Author libri de anatom. viuorum docuit. Propterea neſcio an Aegyptij illas ita parent, ut intumeſcant more noſtrorum linteo quam fortiter collo deuincto, vel alio utantur, vt idem prꝫſtent, artificio. Amplius duo etiam alia ſcire ex te cupio, quorum alterum eſt, quo pacto iugularem venam apparere faciant, quaq; in parte rectè appareat. non minuſque quomodo ab ijs ſecetur. Demum idem de ea, quæ in poplite ſcinditur à te dicendum puto. ALPIN. Eodem modo, quo noſtri facere obſeruantur, Aegyptij vtuntur in ſecandis omnibus capitis venis, ligantes collum linteo, quam fortiter, vel etiam frontem proſcindenda vena frontis; In ſecanda uero altera iugularium, in primis collo eodem modo fortiter linteo deuincto, ægrotum caput flectere, atque inclinare ad oppoſitam partem iubent, venamque per rectitudinem tundunt: ac vacuato ſanguine, caput prꝫter quod ad oppoſitum inclinantes diſtendunt, obliquè flectunt, vt venæ ſectio obtegatur, faciliusque coaleſcat. Secant itidem ſub poplite venam, facta ligatura ſub genu, interimq; etiam ſupra genu. Sed ſꝫpe non apparet, maximeq; in ijs quorum corpora venis exiguis referta ſunt. Sed tempus eſt, ut ad arteriarum ſectionem, qua Aegyptij non ſecus quam in venis vtuntur, tranſeamus.

Aegyptios arterias pro sanguinis missione non secus quàm venas secare. Cap. XI.

ALPINVS.

AEGYPTIIS sanguinis vacuatio per sectas arterias non minus quàm per uenas, familiarissima est, & absque ullo timore eas secant ad quamplurimos curandos morbos. Vsumque sanguinis vacuationis per ipsas sectas frequentissimum habent, ac pro tutissimo auxilio, diuinoque secreto, ad diuturnas oculorum ophtalmias, atque inueteratas, nec non ad capitis, viscerumq; multorum antiquos, diuturnosque dolores. In hisq; malis audacissime illi non secus quàm venas, arterias secant, atque ab ipsis sanguinem mittunt. GVILAND. Mirabile nunc ex te de arterijs audio, quòd ipsas pro mittendo sanguine illi medici secare audeant, atque ita familiariter & tutò, perinde ac in venis facerent, hoc certè non possum non multum admirari, maximeq; cum nemo nostrum hanc prouinciam aggredi hactenus ausus fuerit. Harum siquidem sectarum arteriarum vsum pro missione sanguinis, non modo omnibus medicis recentioribus, verum etiam antiquis maxime suspectum fuisse, multorum testimonijs planè constat. Neque immeritò Gal. in lib. de cur. rat. per sang. miss. hęc loquente: Quin & interijsse quosdam noui ab arteria interiori in cubito, venæ subiecta, nonnullos quidem protinus ob uinculum circumpositum, uolentibus medicis sistere sanguinis eruptionem, in gangrenam incidentes: alios postea in aneurismate manu curando defunctos. Quo timore non iniuria in animos, tum antiquorum, tum recentiorum medicorum inijecto, exinde omnes abhorruere sanguinis missionem per arteriarum sectionem faciendam, tantiq; remedij usum hinc paruifecerunt, atque neglexerunt. quid itaque ais, tantam illis medicis Aegyptijs nunc inesse audacię, ut omni abiecto timore, magnisq; neglectis periculis, arterias, usq; ad mittendum sanguinem secent? ALPIN. An non tibi videntur medici tutò posse arterias secare, quia fortasse sectæ arterię nequeant coalescere, atque hinc aneurismatis periculum impendere, tandemq; exitij? Fortasse nunc eorum tibi non uenit in mentem, quæ Gal. hac de re scripserit in libro 5. methodi, quæ sunt huiusmodi.

cap. 23.

cap. 6.

De

,, De arteria autem vulnerata iam dictum est, nõnullis medicorum ,, uideri non posse fieri, ut coeat. Atque asserunt aliqui quidem so-,, la experientia se contentos professi: Alij uero etiam ratione usi ,, eiusmodi, siquidem duram esse ac cartilaginem aiunt alteram ar-,, teriæ tunicam, talium uero nihil posse in unum coire, cum sit mol-,, lium tantum corporum in unum coeundi habilitas: ut tum in ex-,, ternis, videlicet nullo nec lapide cum lapide, nec testa cum testa ,, unquam coeunte: tum vero in nobis ipsis, quando nec cartilago ,, cum cartilagine, nec os cum osse coalescat. Non enim fracta os-,, sa per unionem cohęrent, sed per callum eum, quem Gręci poron ,, vocant, ceu glutino iunguntur: siquidem arteriæ natura difficul-,, tatem quidem durioris tunicæ suę glutinandæ, prorsus indicat, ,, non tamen eiusmodi, quæ euinci omnino nequeat, neque ita est ,, sicca & dura, ut os uel cartilago, immo longe his mollior, ac magis ,, carnosa. Quo utique minus de unienda sectione eius est despe-,, randum, ubi tum ipsa sit parua, tum hominis corpus natura mol-,, le. Videtur autem experientia quoque ipsa rationi subscribere: ,, cum & in pueris & in mulieribus propter corporum humiditatẽ, ,, & mollitiem, eam uiderim glutinari, & in uno iuuene, cui (vt di-,, ctum est.) exigue erat incisa. Cum vero sanatu difficilior sit ar-,, teria, quàm uena, non tamen est medicamentorũ admodum diuer-,, sus in utraq; usus, immo specie planè idem maioris, minorisque ,, ratione euarians. Quippè tanto siccioribus medicamentis eget ,, arteria, quàm uena, quod si carnem circa gigni est opus, eadem ambę requirunt. atque hęc Gal. Ex quibus cum constet arterias sectas posse coalescere, quamquam non ita facile id sit, cur & nos non fatebimur, tutò posse earum aliquas pro mittendo sanguine secari? nec ab ipsarum sectione, semper aneurismatis pendere periculum? Mihi quidem hoc videtur, verum ratione in primis, quod arteriæ sectę possint coalescere, atque mox experientia Aegyptiorum omnium, quos sæpissime viderim multas in multis ęgrotis secuisse, absque ullo discrimine uel timore, nullumque à secta aliqua arteria obijsse vidi. quinimo multos exinde sanatos fuisse. Galenus etiam uisus est hoc non modo, non reiecisse remedium uerum tutò medicos utique arterias secare posse confirmasse, atq; easdem coalescere posse. Etenim ipse in libro de curat. per sang. miss. circa finem dixit: postquam per insomnia monitus arteriam secui, quę est inter pollicem & indicem, & sanguinem ea secta misi,

beneq;

beneq; successit, atque uidi etiam magistrum quendam Pergami arteria cubiti secta, à lateris dolore liberatum absque ullo aneurismate. atque hæc etiam subiungens, ait: Hæc itaque mihi persuaserunt, ut subinde in summis artubus, immo & in capite arterias secarem in omnibus doloribus, qui à calida, spirituosaq; substantia nasci uidebantur, & maxime in membranis: quorum dolor punctioni similis est, ac sensim expanditur, pungente quidem sensu una in parte, tanquam in affecti loci centro infixo. GVILAND. Non differt mea hac in re è tua sententia, quinimo eidem addictus sum, existimoq; non esse disperatam arteriarum sectarum unioné, atque coalescentiam. duo tamen existunt, quæ mihi huius rei ueritatem non parum ancipitem reddunt, quorum alterum est, pulsus in arterijs motus, qui uidetur ualde efficax ad uitandam arteriæ unionem, ulcerisque sanationem. Gal. enim pulmonum vlcera sanari non posse ob continuam pulmonum motionem, non immeritò docuit, cum ex motu vulnera, quæ coaluerunt, facile denuo rumpantur, atque aperiantur. Cogito itaque motum continuuum arteriarum ipsis, quo minus coalescant, atque sanentur esse multo impedimento, quæ difficultas augetur à duriori substantia arteriarum, qua secte arterię multo difficilius uenis sanari possunt. ALPIN. Galenus ait, arterias dura sanè substantia præditas esse, non tamen ea, quæ nullam recipiat coalescentiam, atq; unionem. Illi uero arteriarum, præualido motui facillimo ac tutissimo remedio occurrunt. Sectioni enim arteriæ, probè in primis vnitæ digitis frustrum æris planum, rotundum, & crassum super. ponunt, ipsumque ualide, ei annectunt, & fortiter ligant, vt ualide arteriam comprimat, atque eius pulsui ualide obsistat, ne rursum vulnus aperiatur. GVILAND. Hæc sufficere mihi videntur, ad demonstrandum rectum in arteriarum sectione vsum, & hac ratione tuto illos medicos operari posse existimo. Nunc te quas illi suant arterias narrare decet, atque quonam modo, tum illas suant, tum sectas sanent, ab aneurismateque defendantur, & in quibus malis earum sectione pro mittendo sanguine, illi utantur.

De

De arterijs, quas Aegyptij secare solent, atque quomodo illas secent, & curent, & in quibus etiam morbis ipsarum sectione utantur. Cap. XII.

ALPINVS.

EIVS regionis medici omnium arteriarum, quæ in capite cernuntur, sectionem pro sanguinis uacuatione aggredi solent. In antiquis enim capitis doloribus, maximeq; cum pulsu affligentibus, in omnibusq; etiam capitis inflammationibus, arteriam frontis, temporum, atque eam quæ post aures est posita, secare solent, idq; fœliciter ipsis accidit, ex his uero omnibus eam, quæ in fronte existit, frequentius ad illius affectus scindere solent, præsertimq; in antiquatis ophtalmijs. Multos, qui uel antiquum capitis dolorem pertulerant, uel oculos longo tempore habuerunt lippientes, per sectam frontis arteriam sanguine euacuato subitò, quasi præstigio quodam sanatos fuisse Cayri uidi. Harum itidem earundem arteriarum usum Galeno fuisse plane cognitum, verba ab eo in lib. 14. meth. tradita probè manifestant, quæ hęc existunt: Oportet autem deraso capite curiose tangere, tum quæ retro, tum quæ secundum vtramque aurem sunt arterias: præterea, quæ in fronte, & quæ in temporibus sunt. Quarum quæ calidiores alijs apparebunt, ac maiorem exhibentes pulsum, hæ sunt incidendæ. Quæcunque uero & paruæ & propè cutem resident, harum uel si partem aliquam excideris, ueluti facere in crurum uaricibus solemus, aptius erit. Quod & apud illos frequens est, neque immeritò, quando arteriæ, quæ calidiores atque grandiores apparent, multum sanguinem excalfactum, uel aliquo flatu permistum contineant, eoq; repletæ distendantur: qui per eas sectas, tum euacuatur, unà cum halitu, tum refrigeratur. GVILAND. Quæso ne te narrare pigeat, an apud illos medicos videris nuper dictarum arteriarum aliquam sectam, ut venæ à nostris secari solent, simulq; extractam, uel exustam fuisse. Quando in lib. de Anat. viuorum hęc de his legantur: Ex arterijs verò, quæ sunt in capite est arteria temporis, quæ quandoq; adu-

ritur,

,, ritur, & hoc fit, ut rheumatiſmi ſubtiles conſtringantur, qui ad
,, oculos deſcendunt. & duæ arteriȩ, quȩ ſunt poſt aures, quȩ phle-
,, botomantur propter ſpecies ophtalmiæ, & principium aquȩ, &
,, nyctalopes, & antiquum dolorem hepatis, in earum tamen phle-
,, botomia ſemper exiſtit timor, & tardatur conſolidatio. ALPIN. Nunquam illos medicos vidi arteriam aliquam totam ſecuiſſe, vel extraxiſſe, ſæpiſſime tamen phlebotomatam non ſecus quàm venam fuiſſe in multis oculatim uidi. Sæpiſſime ad prohibendos catarrhales fluxus in oculos, temporum arterias exurunt. In omnibus ſanè Aegypti locis quamplurimos exuſtis temporibus, ob eam cauſam cernes, is uero arterias illas, atque alias exurendi uſus ab Aethiopia illuc delatus eſt. Nam Aethiopum, Abiſſinorumque plurimi eum modum exurendi affectant. Nunquam uidi aliquem uſum fuiſſe ſectione arteriarum, poſt aures poſitarum, pro lippientibus, atque ijs, qui hepatis dolorē patiuntur, hepate enim affecto illam ſecare ſolent arteriam, quæ inter pollicem digitum, & indicem manus pulſat. Quod a Galeno quoque comprobatum fuiſſe legitur in lib. de curat. per ſang. miſſ. cap. 23. Audiui ab illis medicis etiam iugulares uenas in ſuffocantibus affectibus ſecari, quod ego nuſquam in illis locis uidi. Secant in manu, ut dictum eſt, poſitam inter pollicem & indicem digitum, ab eaque mittere ſanguinem ſolent ad omnes internorum viſcerum dolores, atque inflammationes. Hæq; ſunt arteriæ, quas eos ad ſanguinem detrahendum, ſecare per id temporis obſeruare potui. GVILAND. Illos mihi in multam gratiam reduxiſti, qui non modo omnes Grȩcos, Arabesq; antiquos medicos longè in hoc ſuperarint, cum nunquam ipſorum aliquem fuiſſe legatur, qui ſectione arteriarum ita familiariter, & tutò uſus fuerit, ſed fortaſsè multis ſecretis auxilijs uel medicamentis ſectas illas arterias, magis tutò cōglutinant, & ipſarum vulnus ſanant, ALPIN. Duo nunc tibi narrò quorum primum eſt, quomodo illi ſecent arterias, ſecundum, ſectas quo pacto facile ſanent. Operarius itaque in primis partem in qua arteria ſcindenda exiſtit, faſcia linea non ſecus quàm in venarum ſectione fieri ſolet, ligat, arteriamq; ſanguine impleri, atque tumidam fieri ſinit, quam tunc acutiſſimo phlebotomo, ſiue ſcalpro oblique ſecat (phlebotomis Aegyptij ad ſectionem arteriarum longè noſtris acutiores vtuntur.) in ſectioneq; etiam illarum ſemper minimam efficiunt ſectionem, quia ſanguis tenuiſſimus eſt, atque

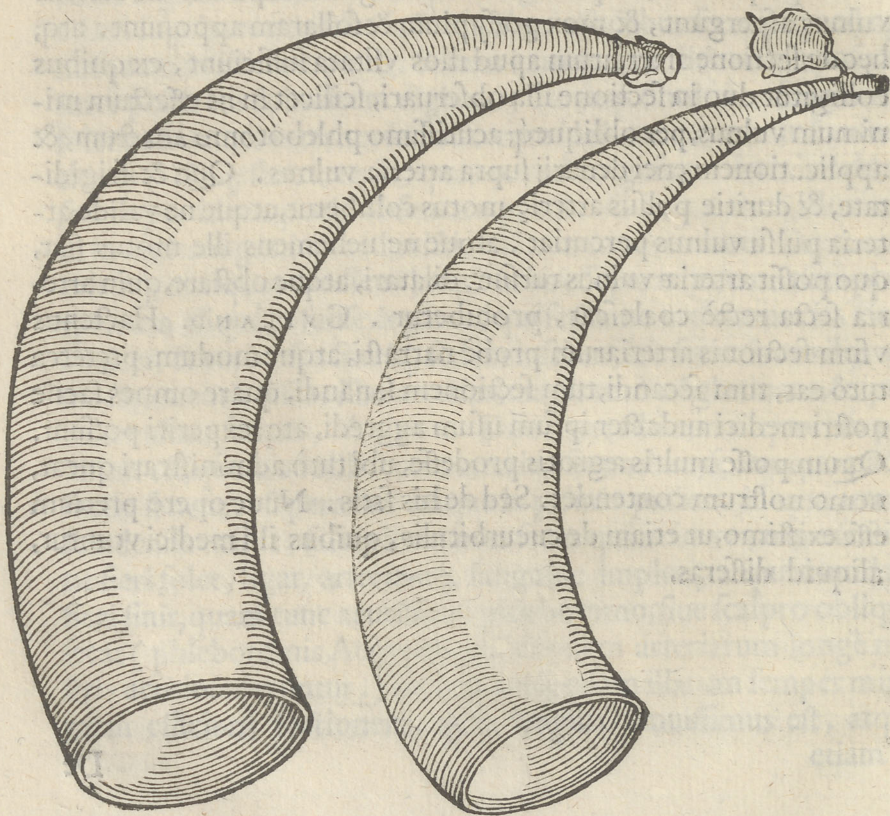
etiam

etiam quod magnum vulnus difficilius coalescit. Secta itaque arteria sint sanguinis tantum effluere, quanto opus habet, cuius quantitatis regula à multis obseruatur, quando ex semetipso sanguis desinit effluere. Sanguineq; vacuato, non secus quàm nostri in sectis uenis ad vnionem digitis labia deducunt, ita sectam arteriam unit, eiusq; vulneri modicū gossypij superponit, supra quem ęneum magnum denarium ibi vsitatum, (quem illi Follera appellant, estq; ipse latitudinis communis veneti aurei, & crassitie argentei aurei) fortiter, alligat permittitq; hoc modo arteriam ligatam, & adstrictam tribus diebus manere, quibus finitis, ligaturam detrahit, nullo alio ad ipsius curam auxilio ab ijs vsitato. nullumque ex plurimis, uidi, cui sectæ arteriæ fuerunt, qui detracto ęneo denario, ligatura post tres exactos dies, aliquo alio auxilio opus habuerit, sed integrè sanatos omnes obseruaui. Sunt uero aliqui qui priusquam ligent arteriam, gossypiumq; ei superponant, parum thuris accensę candelæ flamma calfacti apponunt, eoq; arterię vulnus rectè digitis uniunt, & mox gossypium, & tandem follara superponunt, atque alij lentium nigrarum puluerem arteriæ vulnus aspergunt, & mox gossypium & follaram apponunt. atq; hęc de sectione arteriarum apud illos vsitata sufficiunt, ex quibus colligitur duo in sectione illa obseruari, scilicet in ijs effectum minimum vulnus, per obliqueq; acutissimo phlebotomo adactum, & applicationem ęnei denarij supra arterię vulnus. Quo & frigiditate, & duritie pulsus arterię motus cohibetur, atque ne valide arteria pulsu vulnus percutiat, atque ne uehemens ille motus fiat, quo possit arteriæ vulnus rursum dilatari, atque obstare, quin arteria secta rectè coalescat, prohibetur. GVILAND. Hactenus vsum sectionis arteriarum probè narrasti, atque modum, pręterea tuto eas, tum secandi, tum sectionem sanandi, quare omnes facile nostri medici audacter ipsum usum aggredi, atq; experiri possunt. Quum posse multis ægrotis prodesse, ubi tutò administrari queat, nemo nostrum contendet. Sed de his satis. Nunc opere pretium esse existimo, ut etiam de cucurbitulis, quibus illi medici vtuntur, aliquid disseras.

De cucurbitulis, quibus in Aegypto medici utuntur. Cap. XIII.

ALPINVS.

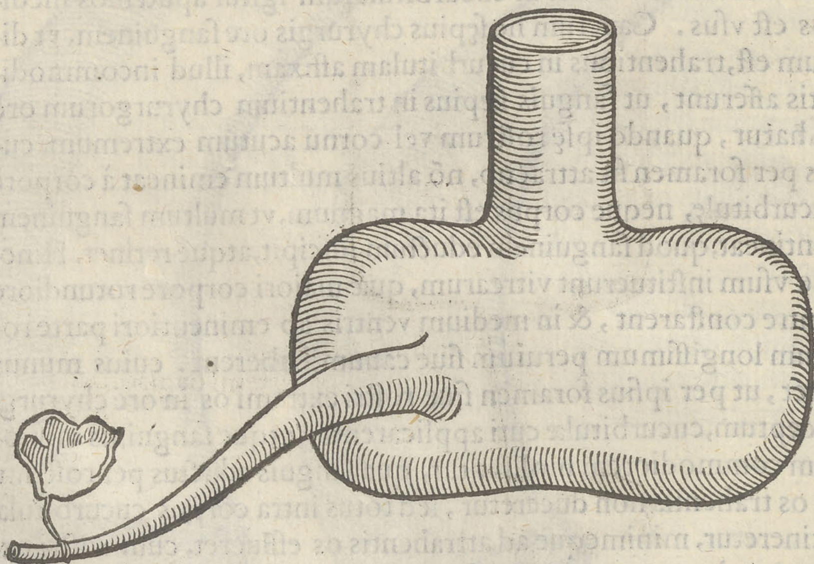
DVo cucurbitularum genera illorum locorum medici vsurpant, unum quippè uitreum, corneum alterum. Vtrumque tamen genus simul conueniat, quod spiritus siue oris attractione, siue ore attracta, uel retracta respiratione apponuntur. Omnes ij medici hoc scilicet modo illas pertractant. Igne enim, uel calenti aqua ipsas cuti affigere nemo illorum nouit. Sed ore tantum attracta respiratione, moliuntur opus, & sic cuti affigunt. Qui modus admouendi cucurbitulas planè ei similis uidetur, quem Hero Alexandrinus in lib. spiritualium nobis prodidit. Corneę, taurorum parua, perpolita & perforata existunt, quibus utraque extremitas, latissima quippe & angustissima, siue acutissima, meatu peruio constat. Earum formam subiectæ figurę demonstrant.

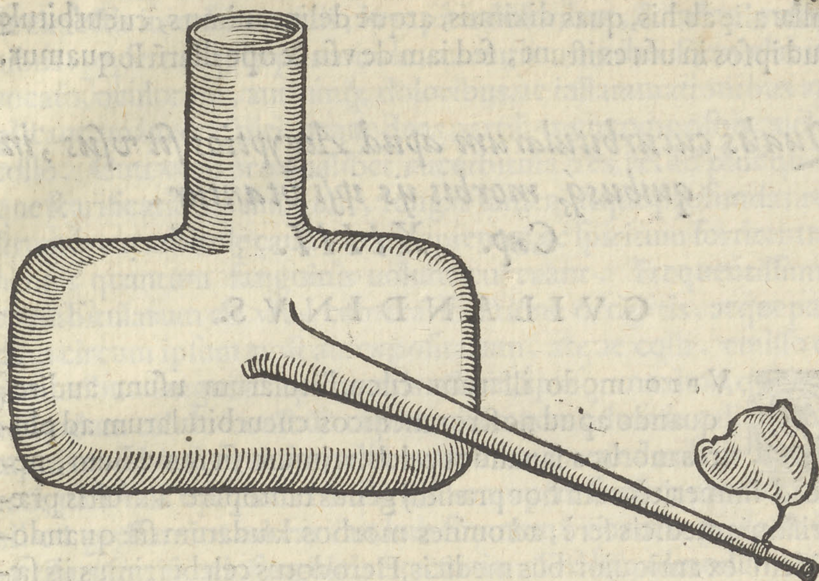
Cornu angustior extremitas est perforata, ut operator ore eam excipiendo, per ipsum spirationem intro attractam, cucurbitulam altero ore expanso latiori, affigere cuti possit. ea vero cuti eo modo affixa, angustioris extremi acuti meatus, uel foramen continuò ex ore detractum frustulo pellis ouilis saliua madefacta, & emollita clauditur, cuteque exinde in aliquem tumorem ducta, cucurbitulæ paruum foramen pelle obductum, & clausum detegitur, atq; aperitur, quo aperto continuò cucurbitula à cute excidit, atque Chyrurgo rursum eam cuti apponere volente, rursum os latum magnum cuti aplicitum, extremi cornus paruum foramen ore excipi, rursumq; spiritum intro trahit, quousque probè affixam illam cuti adhęrere viderit, quo viso continuo extremum pellicula nuper dicta lingua reuoluta claudũt, ne flatus exinde respirare queat. Hoc idem illi faciunt, volentes vnà sanguinem mittere eadem cute scarificata. namque eodem modo cucurbitulam cuti anectunt, vel affigunt. atque extremi cornus paruum foramen ore excipiũt, spiritumq; in se trahentes sanguinem foras trahunt. quem etiam ualenter trahit sola cucurbitula cuti, eo modo affixa: quam non trahere, ut uolunt sanguinẽ, cum viderint, opem ferunt spiritum ore valenter per paruum extremi cornus foramen trahentes. Hincq; ijs cucurbitulis eo modo usi, quàm nostris copiosior sanguis euacuatur. Talium cucurbitularum igitur apud illos medicos est vsus. Cæterum hę sępius chyrurgis ore sanguinem, vt dictum est, trahentibus in cucurbitulam affixam, illud incommoditatis afferunt, ut sanguis sæpius in trahentium chyrurgorum ore trahatur, quando ipsę rostrum vel cornu acutum extremum, cuius per foramen fit attractio, nõ altius multum emineat à corpore cucurbitulę, neque corpus est ita magnum, vt multum sanguinem contineat, quod sanguinem eductum suscipit, atque retinet. Hincque vsum instituerunt vitrearum, quæ maiori corpore rotundiore ventre constarent, & in medium ventris ab eminentiori parte rostrum longissimum peruium siue cauum haberent. cuius munus foret, ut per ipsius foramen siue rostri extremi os in ore chyrurgi exceptum, cucurbitulæ cuti applicarentur, atque sanguinis missionem commodiorem molirentur, qua sanguis eductus per rostrum ad os trahentis non duceretur, sed totus intra corpus cucurbitulæ retineretur, minimeque ad attrahentis os efflueret, cum rostri extremitas à corpore eminẽtissima, ac remotissima sit, rostrum enim

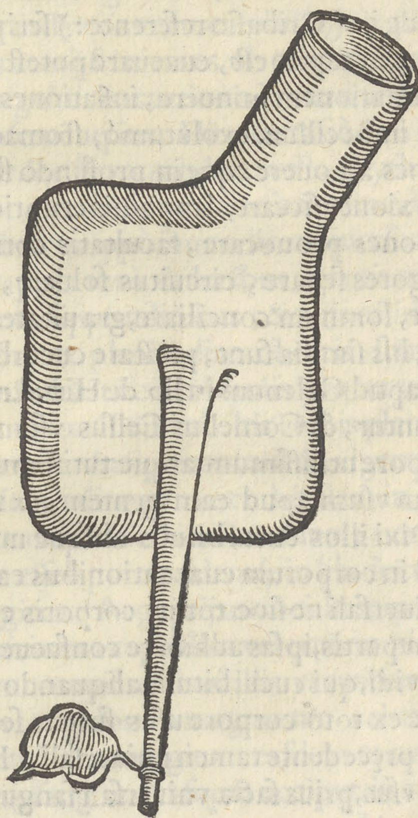
longissimum existit. Vsus uero omnium nuper dictarum cucurbitularum unus, atque isdem est, tum cornearum, tum vitrearum. singulęque eodem modo ab ijs adhibentur. Visus est etiam Cornelius Celsus hæc nouisse, cum lib. 2. hæc scripsit: Cucurbitularum æneam & corneam. Aenea altera patet, altera clausa est. Cornea altera parte æque patens, altera foramen habet exiguum. In Aeneam linamentum ardens conijcitur, ac sic os eius corpori aptatur: imprimiturque donec inhæreat. Cornea per se corpori imponitur, deinde ubi ea parte, qua exiguum foramen est, ore spiritus adductus est, superque cera cauum id clausum est, æque inhærescit. Verum in Aegypto cauum facilius, atque non minus tutò pelle siue membrana saliua emollita, linguæ opera claudunt, & non cera, qua foramini ita citò aptare, atque abigere, vt opus est, non possumus. Aeneæ apud illos in usu non sunt. sed illarum loco uitreis utuntur, quę hac figura, siue effigie efformantur, & cernuntur.

cap. 10.

Nullæ

Nullæ alię ab his, quas diximus, atque delineauimus, cucurbitulę apud ipsos in usu existunt, sed iam de vsu & ope illarũ loquamur.

Qualis cucurbitularum apud Aegyptios sit vsus, in quibusq; morbis ijs ipsi vtantur. Cap. XIIII.

GVILANDINVS.

VPIO modo illarum cucurbitularum usum audire, quando apud nostros medicos cucurbitularum ad plures morbos sanandos celeberrimum sit remedium, neque id immeritò, cum hoc præsidij genus tantopere à multis præclarissimis medicis ferè, ad omnes morbos laudatum sit: quandoquidem ex antiquioribus medicis, Herodotus celeberrimus ijs sæculis medicus hæc de ijs (Oribasio referente:) scripserit: Cucurbitula materiam, quę in capite est, euacuare potest, itemq; dolorem soluere, inflammationem minuere, inflationes discutere, appetitum reuocare: imbecillum exolutumq; stomachum roborare: animi defectiones amouere: quę in profundo sunt, ad superficiem traducere: fluxiones siccare, sanguinis eruptiones cohibere, menstruas purgationes prouocare, facultatis corruptionis effectrices attrahere, rigores sedare, circuitus soluere, à propensione in somnum excitare, somnum conciliare, grauitates leuare, atque hęc quidem, quęq; his similia sunt, pręstare cucurbitularum usus potest: Quę eadem apud Galenum in lib. de Hirud. reuulf. cucurb. & scarif. scripta leguntur, & Cornelius Celsus vsum illarum in febribus quouis tempore utilissimum, atque tutissimum prędicauit. iccirco hunc ipsarum vsum apud eam gentem, ex te nunc audire cupio. ALPIN. Dixi illos cucurbitulis absque missione sanguinis rarissime uti, sed in corporum euacuationibus eas frequentare. GVILAND. Pro uniuersali ne siue totius corporis euacuatione, an pro alicuius tantum partis, ipsas adhibere consueuerunt. ALPIN. Neminem illorum vidi, qui cucurbitulis aliquando pro uniuersali facienda uacuatione ex toto corpore usus fuerit. sed alicuius tantum partis gratia, pręcedente tamen uniuersali. Hincq; illarum frequentissimus est vsus, prius facta vniuersali sanguinis uacuatione

[Margin: lib. 7. cap. 17.]

ne

ne ex sectis in cubito venis, in capitis doloribus, & inflammationibus: prȩsertimq; in phrenitide, amentijs, morbo Dem el muia vocato, oculorum, auriumq; doloribus, ac inflammationibus applicant unam occipiti, atque duas partibus circumpositis, uel in collo. Cuti verò pro qualibet cucurbitula tres, vel ad plus quinque scarificationes infligunt, longas tamen atque profundas rostrumq; cucurbitulȩ cauũ ore excipientes, ac spiritum fortiter trahentes quantum sanguinis uolunt euacuant. Frequentissimus cucurbitularum est vsus, cum scarificatione occipitis, atque partium circum ipsum post aures positarum, atque colli. emisso ex ijs partibus sanguine. qui multis officit, ipsisq; maxime, qui non admodum calido constant capite, quemadmodum in calidissimis capitis morbis sanguinis multa euacuatio, eo modo ab ijs scarificatis partibus ope cucurbitularũ, summopere semper prodest. Nihil est prȩstantius ad excitandum somnum, quàm copiosa ab ijs partibus scarificatis sanguinis euacuatio. Sed hȩc admodum cautè est administranda etiam in calidissimis capitis affectionibus, quando multos acutè febrientes ob continuas vigilias istac vsos immoderata sanguinis uacuatione, in veternosos, lȩthalesq; somnos incidisse, obseruauerim. Hinc fortasse non immerito ab Hippoc. in lib. de aer. loc. & aq. proditum est, Scythas vsos hac immoderata vacuatione, vel in somnos lethales incidisse, vel inde viros impotentes factos, quippè immodice vniuerso corpore exinde refrigerato. In capitis verò doloribus, grauitatibus inflammationibus, oculorumq; lippitudinibus, & alijs calidis omnium capitis partium affectibus ex plenitudine obortis, summo semper adiumento erit ista moderata cucurbitulis procurata vacuatio. quod Gal. lib. de Hirud. reuuls. cucurb. his verbis planè etiam confirmatum reliquit, dicens: Incipientes, aut & vigentes capitis grauitates dolores à plenitudine per cucurbitulam in occipite positam, vel solam, vel cum scarificationibus iuuat: uerum totum corpus antea vacuatum esse oportet. idemq; in lib. de curat. per sang. miss. cap. 19. apud ipsum, legitur. Aegyptij medici in nuper dictis affectibus primo secta cubiti uena cephalica vel communi, occipiti applicãt cucurbitulas, mox cum morbus illis vacuationibus non cesserit, vel ad frontis, vel angulorum magnorum, vel narium, vel temporum venam secandam confugiunt. easdem etiam pro ijsdem malis ad vacuandum sanguinem supra occiput, in auersa capitis parte

applicantes. Certumq; est, ab his partibus, ita scarificatis, quantam sanguinis uolunt copiam vacuare. Cauent tamen hac uti vacuatione in ijs, qui caput frigidum, humidum molle, rariq; habitus obtinent, quod eorum ab hoc auxilio immodice cerebrum refrigeretur. Quo ita refrigerato, necessarium sit, mox ægerrime suas functiones obire posse. Siquidem hoc membrum suapte natura frigidum, haud facile sanguinis missione refrigeratum, recalescere potest. In occipite etiam & collo cum scarificatione cucurbitulas administrant ad gutturis inflammationes, fœlici cum successu, nam præter quod à parte affecta euacuant, etiam naturam excitant, vt per eam viam noxium humorem expellat. Quasi conentur cucurbitularum ad eam partem facta attractione, naturæ motum ad exteras illas partes imitari. Siquidem ad eas partes humorum decubitum sæpissime naturam critice facere, ex Hipp. lib. 6. aphorismi. colligi potest; Quum ipse dixerit: Ei, qui ab angina corripitur si tumor factus fuerit in collo, bonum est. atque etiam in lib. 7. aphoris. Ei, qui ab angina corripitur, si tumor & rubor in pectore superuenerint bonum, extra enim vertitur ægritudo. A dorso, lumbis, scapulis, pectore, naribus, atque cruribus nusquam in Aegypto aliquem vidi, qui sanguinem per cucurbitulas, eduxerit. GVILAND. Non ne euacuant plenitudinem totius, aliquando cucurbitulis? An non, vt nostri, præter occiput posterioresq; capitis partes, scapulis etiam dorso, lumbis cruribus, atque alijs corporis partibus eas applicant, atque sanguinis per eas vacuationem procurant? nonne etiam vtuntur in pestiferis febribus ad iuuandam exanthematum eruptionem, ijsdem scarificatis, atq; etiam sine scarificatione, quas nostri appellant leues cucurbitulas, uel siccas. Quales uerò facere illi scarificationes consuescant libenter ex te audirem. ALPIN. Illi rarò vel nunquam vtuntur cucurbitulis sine scarificatione, neque pręter nuper dictas capitis partes, occiput, scilicet, omnemq; auersam partem, atque post aures inter occiput, & collum, alias ab his pro uacuando sanguine usquam scarificatas, potui obseruare, iccirco neque dorso, lumbis, natibus, coxendicibus, cruribusq; applicant cucurbitulas, pro adiuuandaq; exanthematum apparitione multo minus ijs vtuntur. quinimo potius aduersus nostros omnes, qui pro adiuuandis variolis, morbillis, vel puncticulis malignis, vsum illarum in nuper dictis partibus consectantur, multa (me audiente) dixerunt quibus earum

(Margin: aph 37. ; aph. 49.)

vsum

vſum in peſtiferis ijs febribus cum exanthematibus ab animis noſtris penitus eruerent. Demum nullis cucurbitulis tollere poſſe plenitudinem vel vniuerſalem etiam, vel particularem affirmant, atque hinc nemo ipſorum vſum cucurbitularum aggreditur, niſi poſtquam uniuerſum corpus probè fuerit vacuatum. Pro qualibet cucurbitula applicanda quattuor, aut ad ſummum quinque infligit ſcarificationes ea longitudine, qua eſt indicis latitudo profundè adacto ſcalpello, non epidermidem tantum, ut peſſime noſtrorum medicorum multos paruas, ac tantum in ſuperficie cuti ſcarificationes infligentes, facere dicunt. ſed multo profundius ſecundam cutem, atque adeo carnem vulnerantes, atque ſcindentes. GVILAND. Mihi haud mirum eſt, vſum cucurbitularum in occipite, eiuſque proximis partibus apud Aegyptios ita eſſe frequentiſſimum, & familiariſſimum, quando etiam veterum clariſſimorum medicorum non pauci eundem morem ſecuti ſint, præſertimq; Hippoc. atque Galenus. ab occipite enim eiuſq; proximis partibus ad capitis dolores, grauitates, atque longe magis ad lippitudines oculorum, ſanguinis miſſione cucurbitulis, nuper dictis partibus applicatis vſos fuiſſe, hæc in libr. aphoriſm. à Galeno memoriæ mandata explicant: In doloribus itaque partis ca-
,, pitis poſterioris, cum auerſione euacuatio ex fronte fiet: ſicut
,, anterioris ex occipite. Sic itaque diuturnæ oculorum fluxio-
,, nes ſæpius ſanatæ ſunt, ex partibus ſecundum occiput ſanguine
,, miſſo unà cum cucurbitulæ vſu, atque in lib. 13. meth. med. hæc
,, habentur: Præterea cucurbita in occipite defixa efficax eſt reme- cap. 19.
diũ ad oculorum fluxiones: & in lib. de curat. per ſang. miſſ. ipſe eadem, quæ ſuperius in eiuſdem de Hirud. cucurb. libro ſcripſiſſe,
,, annotauimus, ſcripta reliquit, ita dicens: Sicuti capitis grauita- cap. 19.
,, tes & inueteratos in eo ex plenitudine dolores leuare manifeſte
,, ſolet tuſa in fronte vena. At incipientes, aut etiam vigentes per
,, cucurbitam in ceruice procurata retractio, interim quidem ſolam,
,, interim cum ſcarificatione. Cæterum præuacuatum eſſe corpus vniuerſum oportet. & Hippoc. in lib. de paſſionib. vbi agit de fau-
,, cium inflammationis auxilijs, dixit: Si uero ex his gracilis non
,, fiat, retro raſo capiti cucurbitæ duæ adhibentur, & ſanguinis plu-
,, rimum detrahatur, & pituitæ fluxus retrò reuellatur. & Gal. in lib. de medicamentis facile parabilib. de oculorum vitijs ſermonem
,, habens, ſcripſit: Quod ſi vehemens fuerit capitis grauitas, aufe-

,, renda erit, ac occipitio cucurbitula affigenda, concisa prius cute
,, scalpello, copiosusque inde sanguis detrahendus. Quare cum apud Hippocratem & Galenum medicos præclarissimos vsus cucurbitularum in occipite, & circum ipsum fuerit frequentissimus, non est mirum eodem modo Aegyptios eandem retinere consuetudinē; ita, neq; in his solum, sed in alijs partibus græcos illos imitantur. Hippocrates enim in libro de loc. in homine (si tamen eius est liber.) prope aurem ad alterius auris dolorem apponendam esse cucurbitulam memoriæ prodidit, non minusque etiam in coxendico dolore coxendici, ad foras trahendum humorem. Eiusdemque coxendici applicatæ usum ad procidentiam vuluæ
aph.50. in lib. de natura humana laudauit. & in lib. 5. aphorism. de ijsdem
,, ad mamas administrandis, & utendis ait: Mulieri si uelis men-
,, strua cohibere, cucurbitulam quàm maximam ad mamas appo-
,, ne. & Gal. idem in lib. 13. meth. med. scriptum reliquit, atque de
,, earundem ad præcordia etiam usu. Sic namque ad mamillas cu-
cap. 19. ,, curbitam imponimus, cum sanguis ex utero profluit, defixo ma-
,, xime in ipsis communibus pectoris, & uteri uasis eius ore. sic si
,, ex naribus sanguis profunditur, præcordijs maximas cucurbitas
cap. vlt. affigimus. & Gal. in 1. lib. ad Glauc. docuit: ad firmandum sanguinis fluxum ex liene prodeuntē, hypochondrio sinistro, & ex hepate dextro cucurbitam esse affigendam. idemque omnino in lib. de curandi rat. per sang. miss. affirmauit. eademque umbilico positam
cap. 19. cum multa flamma incantamenti modo dolorem uentris a flatulento spiritu ortum sanare, in lib. 12. meth. med. scriptum reliquit. Meminitque etiam cucurbitæ usum ad lapidem renum, in lib. de ren. aff dignot. & med. Cordi, thoracique etiam ad deriuandam humorum ad pulmones fluxionem, adhibendam cucurbitulam esse in lib. 11. meth. med. docuit. Cæterum non solum Hippoc. &
cap. 4. Gal. usi fuere cucurbitulis in occipite, eiusq; partibus & collo, uerum, ut ex iam in medium allatis patet, quamplurimis etiā in alijs corporis partibus, non sine Aegyptiorum medicorum reprehensione, quos cucurbitulis in illis omnibus partibus, raro uti nuper dixisti. Maxime uero, ipsi uidentur etiam damnandi, quod rarissime siccis, siue absque scarificatione illis utantur. neque dorso, scapulis, lumbis, cruribusque affigere, in febribus pestiferis eas consuescant, in quibus sanè partibus, tum corporum euacuationis gratia, tum in malignis febribus, ad foras trahendam improbita-

tem

tem ueneni nostri ferè omnes eas apponunt. ALPIN. Nescio an nostri illis de vsu cucurbitularum plus errent. Aegyptij enim planè contendunt, nũquam affigendas fore cucurbitulas, ni prius uniuersalis uacuatio præcesserit. Proindeq; negant solis cucurbitulis plena corpora posse vacuari. Demum summopere aduersus nostros damnãt vsum illarum in febribus, scapulis, dorso, lumbisq; maximeq; in pestiferis, ad extrahendum veneno imbutum humorum, GVILAND. Quibus rationibus corporum plenitudinem posse solis cucurbitulis vacuari, contendunt, in principijsque morborum haud facta prius vniuersali vacuatione per uenę sectionem, cucurbitularum vsum habere, atque non minus cur easdem in pestiferis febribus ad humorem extrahendum damnent, ex te nunc libenter scire cupio, nam polliceor tibi, me deinceps in medium laturum etiam meam sententiam.

An solis cucurbitulis corpora rectè, ac tutò vacuari possint, & num in principijs morborum pro uacuatione sint adhibendæ. Cap. XV.

ALPINVS.

IN primis de vsu cucurbitularum pro sanguinis vacuatione loquemur, atque postea de earundem usu pro attractione humoris uenefici ex alto, siue ex penitioribus partibus corporis ad cutim. Verissimum itaque est, Aegyptios damnare usum scarificatarum cucurbitularum, pro tollenda corporum plenitudine, quam aiunt non cucurbitulis illis rectè ac tuto tolli posse, sed solum vel secta uena, vel scarificatione crurum, malleolorumve præstita. Quam sane scarificationem solam vicariam uenæ sectionis affirmant, nequaquam vero cucurbitulas, de qua re posterius nos deliberatius agemus, ubi de ea scarificatione sermonem habebimus. Non debere igitur, neque rectè ac tutò plethorica corpora solis cucurbitulis vacuari posse affirmant, ijsq; rationibus ipsis hoc persuasum est, quoniam arbitrantur, sola sectione magnæ alicuius uenæ, communem corporis plenitudinem vacuari posse, vel etiam cruribus (vt iam dictum est) scarificatis, atque ab appositis cum scarificatione cucurbitulis scapulis, dorso,

atq; lumbis, solam fieri particularem euacuationem, quando secta magna uena, à qua plurimæ uenæ ramificatæ, per plures partes corporis expanduntur, absque dubio in vniuerso corpore fiat inanitio, & sectis cutaneis uenis nuper dictarum dorsi partium, non possint, nisi eæ partes vacuari, quæ ijs venis refertæ sunt. Quare ab ijs scarificatis nō posse à toto corpore fieri vacuationem asserunt. GVILAND. Cur magis à scarificata cute crurium volunt uniuersum corpus posse vacuari, minimeq; scapularum dorsiq; cute eodem modo scarificata? quod tamen aduersari veritati iudico, quoniam dorsi cutis venæ sunt sanguinis fonti propinquiores, quam crurum, qua vicinitate cui dubium, quod à caua magna vena illis proxima citius attrahent, atque in maiori etiam quantitate sanguinem. ALPIN. Respondent, quod etsi uenæ dorsi, ac lumborum uenæ cauæ propiores, quam crurum uenæ sint, nihilominus, quia ad dorsi partes non ita rectè à vena caua venæ illæ accedunt, vel admodum etiam exiles existant, ineptiores esse ad euacuandum sanguinem, quam crurum uenæ, quæ ijs longe grandiores, cum maximis uenis, a uena caua rectius ad crura procedentes in suras sparguntur. Quod docuit Gal. in lib. de dissectione uena-
cap. 8. ,, rum & arteriarum, dicēs. Hinc reliqua magna uena in crus ipsum
,, diuiditur, primam iuxta inguinem emittentes propaginem, quæ
,, cum parua arteria in anteriores musculos spargitur, secundum
,, utrinque unam, quæ ex internis partibus ad genu vsque subter
,, cutem dissipatur, ac alias non paucas ad profundiores femorum
,, partes. Cæterum paulo altius quam femur, cum tibia articulo
,, iungitur, in tres partes diuiditur: quarum media, quæ maxima est
,, per ipsam deorsum ad poplitem fertur, atque inde per profundū
,, posterioris tibiæ partis, quam suram dicunt, procedens, non mo
,, dicam in musculos eius ramorum sobolem spargit. Sed his dictis iam redeo ad ea, quæ aduersus cucurbitularum nuper dictum vsum afferunt. Aiunt siquidem non solum, quia cucurbitulæ dorsi partibus cum scarificatione applicatę particularem, & minime totius vacuationem prętare possunt, iccirco illis tātum post vniuersalem factam sanguinis uacuationem, pro particulari capitis facienda euacuatione, in occipite, atque nuper dictis capitis partibus vti non immeritò consueuerunt, sed quòd etiam cucurbitulæ sanguinem tenuiorem tantum euacuāt, crassumq; relinquant qui obstructa fouet, atque exinde putredinem concitat, atque or-

tam

tam adauget. Tenuiorem verò sanguinem cucurbitulas euacuare cum Auicennæ, multorumq; aliorum Arabum grauissimorum medicorum auctoritate, tum non minus ratione uerum esse arbitrantur. Auicenna etenim, quem pręcipue in arte medica obseruant, hęc in lib.4. suæ medicinę scripta reliquit, dicens: Ventosæ fen.4.
,, cutis partem magis mundificant, quàm phlebotomia, & plus ex- cap.21.
,, trahunt sanguinem subtilem, quam grossum. Et ipsarum quidem
,, iuuamentum in corporibus grossis & crassis, habentibus grossum
,, sanguinem est paruum; quoniam ex istis non extrahunt sangui-
,, nem, neque extrahunt sicut oportet, immo qui ex eo vehementer
,, est subtilis, & cum difficultate, & in membro uentosato debilitatē efficiunt. Et hoc, vt dixi, ratione confirmare conantur, dicentes uenas, quas pro cucurbitularum vsu operarij scarificant, esse tenuissimas, atque ferè capillares, per quas crassus sanguis exire non potest. proindeq; ab ijs scarificatis non nisi tenuiorem sanguinem educi posse. Tertio subcutaneum etiam solum earum scarificatione educi affirmant, quando tantum contentus in capillaribus ijs uenis per scarificationem sectis euacuetur, minimeq; ille, quem aliæ penitiores, grandioresq; venæ continent, cum præ ipsius crassiori substantia, exiles illas cutaneas uenas ingredi nequeat. quem uiolenti sua attractione ipsę mouentes, trahentesq; & non vacuantes, multas in ijs venis obstructiones, sanguine crassiore in ipsis multo attracto, atque inculcato, efficiunt. Quamobrem ipsas sanguinem multum uiolenti sua attractione commouere, parumque uacuare, eumque solum, qui tenuior existit, quique commode cutaneas illas uenas sectas transire potest affirmant, hincque multas in corporibus concitari obstructiones, maximeque in ijs corporibus, quæ à natiuitate uenis, atq; arterijs paruis effecta sunt. Demum addunt, partes scarificatas debilitari, quod & Auicen. in loco nuper audito memoriæ prodiderat. Cæterum quiam bifariam solent cucurbitulæ a nostris cuti applicari, quando ipsorum alij applicent eas, scarificatis solis uenis minimis epidermicis, cuticulam enim hi quàm leuissime scarificant. Alijque profundius non epidermidem tantum, verum cutem etiam, atque carnem scindentes utuntur scarificatis cucurbitulis. Priores in omnia nuper recitata incommoda, ex cucurbitularum applicatione incurrunt. & isti etsi nō solum cutaneū sanguinem euacuent, sed etiam ex profundo internarum magnarum uenarum, & multum, tamen

& ipsę

& ipsę tenuiorem educunt, & obstructiones pariunt, scarificatasq; partes labefactantes refrigerant, densant, atque obstruunt. GVILAND. Sed quo pacto has cucurbitulas profundioribus scarificationibus cuti defixis, quæ copiosiorem, quantus desideratur, sanguinem euacuant, ista omnia incommoda corporibus facere persuadebunt? cum proxime accedat sanguinis per ipsas facta uacuatio ad eam, quæ per sectam venam molimur. ALPIN. Obstructiones in uenis sæpius eas cucurbitulas facere, non eo quod multum sanguinis solum ab vltimis uenis euacuant, sed quod id ualde uiolenter trahunt ad ipsas, vt uacuent. GVILAND. Multum quoque sanguinem vena secta euacuat, non tamen obstructionem parit. licet aliquãdo fiat, ubi in stomacho & hypochondrijs plurimæ cruditates existunt. Gal. in lib. de sanit. tuenda ait, quod si illis qui cruditatibus in stomacho, & hypochondrijs exuberant, sanguis dematur, vel frictiones, ac balnea moliantur, proculdubio, omnes cruditates illæ in uniuerso corpore à uenis rapientur, atq; ijs obstructiones, putredines, febresq; contingere. ALPIN. Cucurbitulas, cum magnis profundioribusq; scarificationibus adiectas, plurimum sanguinem exhaurientes, obstructionum multarũ sæpe esse causam eorum locorum medici ex hoc demõstrant, quod necessariò ex copiosa per ipsas facta sanguinis uacuatione, tota massa sanguinis in uenis contenta per corpus ad cutaneas capillaresque uenas cutis trahatur, cuius crassior pars, uel sanguis crassior transiens per angustiores uenas, eas sæpe obstruit. hincque in corporibus crassiori sanguine exuperantibus, simulque venis à natura minoribus, refertis, qualia sunt melancholicorum multorum corpora, ualde suspecta istæc per cucurbitulas sanguinis vacuatio non immeritò esse solet. Cur vero itidem venæ sectione facta, sanguinis copiosa euacuatio non ita, ut cucurbitulis operata facile obstruet, dictu (aiunt) non est ualde difficile, quoniam uena secta, multoq; sanguine inanita, non solum à radicibus uenarum, in quibus pars sanguinis crudior crassiorq; residet, sed multo plus à uenis omnibus ab ea procedentibus, vsque ad cutem, quæ multò minores ipsa existunt, quæque sanguinem continent puriorem, atque tenuiorem trahit, hincq; probè à medicorum vulgo creditur, uenæ sectionem trahere à circumferentia ad centrum, quoniam is sanguine in amplioribus prioribus venis contento, longe purior & tenuior existit, ut in substantia illarum nutrienda-

rum

rum ab ipso corporis partium quàm facile mutari possit, à quo sanè sanguine non ita facile, veluti à primis venis prodeunte, venæ illæ obstrui possunt. GVILAND. Vulgaris tamen medicorum opinio est, quod cucurbitulæ à centro venarum ad circumferentiam trahant, quod tamen si uerum Aegyptij dicerent, contrarium uerum esse nos fateri oporteret, scilicet non solum cucurbitulas a centro ad circumferentiam, sed contra potius à circumferentia ad centrum sanguinem trahere, quod nulli hactenus ex nostris animaduerterunt. tamen verissimum etiam hoc esse iudico, quando verum sit, atque planè expertum, venas sanguine inanitas, uacui ratione, ut repleantur, trahere à uenis proximis, & proximas à proximis usque ad ultimas uenas, quæ uenarum radices, chylum à ventriculo intestinisque exugentes uocantur. Venarum itaque centrum æque in medio radicum venarum, quæ in mensenterio ortum habent, meseraicæq; dicuntur, atque capillarium, cutanearumve positum est, atque meseraicæ & cutaneæ extrema, per quę fiet circumferentia. sit enim venæ meseraicæ, uel uenarum principium A, & ipsarum centrum B, atque cutanearum uenarum finis sit C. Quantum igitur uenæ C, cucurbitulis trahent à B, tantundem B, trahet ab A. Quamobrem verissimum erit quod cucurbitulæ multum sanguinem uacuantes, trahent sanguinem contentum in venarum centro, & venæ centri a primordijs vsque ipsarum venarum. Qua ratione apparet manifestissimum, cucurbitulas à centro trahentes puriorem sanguinem, atque tenuiorem in ijs uenis contentum ad cutim trahere, & euacuare, & ad centrum inanitum trahi impuriorem, crudioremque & crassiorem, qui a primis venis chylum à stomacho exugentibus, ad magnas uenas trahitur, atque alijs in alias. ALPIN. Ad vnguem illorum mentem conspicuam effecisti, qua uia, purum tenuemq; sanguinem, venas cutis pro cucurbitulas ad se ab internis, & crudum crassumque internas iecoris uenas à meseraicis trahere planè cognoscitur, atque ab hac vltima uenarum attractione obstructiones fieri posse. Quod easdem facere cucurbitulas trahentes per uenas sanguinem, uiolentia, & non sensim ac sensim, ac in uenæ sectionis, & crurum scarificationis uacuatione fit, etiam statuunt, quando earum uiolenti attractione, crassi crudique humores indiscriminatim per uenas trahantur, a quibus multæ facile obstruuntur. Hisq; de causis Aegyptij nunquam plenitudinem corporum cucurbitulis tollere audent,

dent, ijsq; tantũ utũtur pro partis alterius uacuatione post vniuersalem vacuationem molienda. GVILAND. Rectè sanè mihi uidentur illi vsum cucurbitularum pro euacuatione complecti, atq; affectare, securiusq; corpora uacuare, quàm nostri medici ferè omnes faciãt, qui ferè in omnibus corporibus statim nulla effecta totius uacuatione, ad affigendas sine discrimine cucurbitulas se conferunt, sæpeq; non citra ęgrotantium noxam, & ipsorum non paruo cum dedecore, purgatis etenim corporibus eas tantum usum habere Gal. multis in locis docuit. in libro enim de curat. per sang.
,, miss. de his ita scripsit: Cucurbitulę purgatis prius corporibus,
,, vtiles quidem, sed in repletis (quę plethorica Græci uocant.) prę-
,, termittendę sunt. & in lib. 11. meth. cap. 17. ait: Quippe foras tra-
,, here potius, quàm reprimere in eo debemus: itaque etiam cucur-
,, bitula vtiliter ijs, qui sic laborant, si prius sint uacuati, applicabi-
,, tur. si uero abundantia succorum, quam vocant plethoram, in his
,, sit, non magis ex pulmone in pectus aliquid excrementi transfert,
,, quam ex toto corpore attrahet in utrumque. & cap. 18. dixit: In
,, phlegmonis cerebri, membranarumq; initio cucurbitulis uti me-
,, dici non debent, sed finita fluxione, & prius toto corpore vacua-
,, to. & in lib. 13. cap. 19. dixit: Verum utendum cucurbita in ipsa
,, parte, quę phlegmone urgetur inter initia non est, immo postea
,, quam totum corpus uacuaueris, ac necessarium sit eorum, quæ in
,, inflammata parte continentur, aliquod educas, atque eruas, aut etiam foras uersus attrahas. ALPIN. Multi respondent Galenum locutum ibi fuisse de cucurbitulis citra scarificationem affixis, quas vulgus medicorum siccas appellat. quarum usum pręcedere debere aiũt totius corporis vniuersalem vacuationem, quod in scarificatis non est necessarium, quum hę possint abunde corpus uacuare. GVILAND. Gal. in lib. de cucurbitulis explicat, vtrisque vacuationem pręire debere, his profectò uerbis: Incipientes au-
,, tem & vigentes capitis grauitates, ac dolores a plenitudine reuul-
,, sio per cucurbitulam in occipite positum, vel sola, vel cum scarifi-
,, cationibus iuuat: verum totum corpus antea vacuatum esse oportet. idemque ijsdem omnino verbis in lib. de curat. per sang. miss.
cap. 19. planè confirmauit, ibi enim iubet omnino totum corpus uacuari priusquam cucurbitulę applicentur, vel id fiat cum scarificatione vel sine scarificatione. Non desunt medici grauissimi, qui Aegyptiorum usum laudare nituntur, pręsertimq; in febribus pestilen-

tibus,

tibus, in quibus solent exanthemata, uel maculę in cute apparere, quibus plerique his cucurbitulis vacuantes sanguinem, medentur, cum uideant naturam per cutim excernere, atque Hippo. in apho. pręceperit medicos sequi debere motus naturę, atque per uiam qua ducere natura humores tentat, ipsos vacuare humores debere.
,, Dicebat olim quidam medicus Clarissimus, aliqui aiunt euacuare
,, nolumus nisi per cutim, quia quo natura vergit, si per conuenien-
,, tia loca, eò ducere oportet, & cum cutis sit conueniens regio, quo-
,, niam inter membra, quę naturaliter suscipiunt excrementa, cutis
,, est talis, ideo per eam euacuare poteritis. Cum scarificationibus
,, etiam? respondebitis quod si materia erit pauca, nec multa in ue-
,, nis, nec multum crassa, ita quod repletio pauca sit, potest tunc na-
,, tuta adiuuari: Sed in febre pestilenti, ubi materia est multa, si cum
,, illis maledictis cucurbitulis exterius trahere velletis, nihil esset de-
,, terius, quia subtile traheretis, & remaneret crassum: Calorem mi-
,, nueritis, & putredinem augeritis: ideo vel cum phlebotomia, vel cum medicinis euacuantibus euacuabitis. Addunt Aegyptij, quod vsus cucurbitularum in feb. pestilentibus pro uacuatione molienda non est utilis iudicandus, tum ob ea multa, quæ ab ijs eueniunt incommoda, tum præsertim, quia hæ corpora non vacuant, ut facit natura rectè operans, vel vt docuit Gal. in lib. de diff. feb. qui dixit, febrium pestilentium curationem duobus comprehendi, atq; administrari, scilicet siccatione, atque meatuum transpiratione, corpora etenim ipsa ita febrientia, vt curentur, debent exsiccari a copia humorum, tum obstructionem faciente, tum obstructa fouente, atque transpirabilia fieri. secus autem facere cucurbitulas in ipsis corporibus statuunt, cum ipsæ euacuando exsicca ndoque, obstructiones multas pariant, modo nuperrime iuxta ipsorum sententiam explicato. Non desunt multi medici etiam illustrissimi contrariam sententiam ueram affirmantes, qui vsum cucurbitularum in vacuandis corporibus idoneum, ac vtilissimum esse statuunt: præstantissimumque auxilium, venæ sectionis uerè uicarium, & in corporibus virium causa non ferentibus uacuationem sanguinis per uenam sectam, ad primę tutum, ut ex Auicenna (à quo fortasse alicuius cucurbitularum vsus originem duxit.) lib. 1. legitur, qui dixit, cucurbitulas in multis corporis partibus sanguinis vacuationem rectè pręstare, sed præsertim cruribus applicatas, proximas esse ei, quæ venæ sectione fit. ipse enim ibi scripsit

,, psit de his in hunc modum: Et ventosæ quidem, quę cruribus su-
,, perponuntur sunt minutioni propinquæ, & mundificant sangui-
nem, & prouocant menstrua. Hoc vero clarius à Cornelio Celso,
cap. 10. ijs vtique verbis nobis etiam persuasum est. in secundo enim libro
,, hæc scripta reliquit: In acutis quoque quibusdam si & leuari
,, corpus debet, & ex vena sanguinem mitti, vires non patiuntur, id-
,, que auxilium, vt minus vehemens, ita magis tutum. Neque vnquã
,, periculum est, etiam si in medio febris impetu, etiam si in crudita-
,, te adhibetur. Ideoque vbi sanguinem mitti opus est: si incisa ve-
,, na prçceps periculum est, aut si in parte corporis etiam vitium est, huc potius confugiendum est. Non minus apud Antyllum fuisse in vsu scarificatas cucurbitulas pro oppletis partibus, ex Oribasij libro septimo, manifeste constat. Nec minus pauci ex recentioribus medicis existunt, qui ipsarum vsum pro corporibus vacuandis summopere commendant, neque difficile est, medicorum nostratium ferè omnibus id persuaderi, quando hic euacuandi per cucurbitulas modus sit familiarissimus, plebique admodum receptus. Patroni cucurbitularum, nuper ab Aegyptijs allatis rationibus alijs medicis, aduersus cucurbitarum asseclas excogitatis, atque obiectis, respondent, cucurbitulas copiosissimam sanguinis vacuationem, magnis factis scarificationibus, nec non eas, etiam quæ etiam superficiarijs moliuntur, epidermidis incisionibus in multo numero applicatas, varijs corporis partibus efficere posse, qua detracta per partem post partem, cui dubium, partibus multis ab ipsa vacuatione inanitis à toto corpore trahentibus, fieri totius corporis vacuationem. Nequeunt tamen ijs sanguinem tenuiorem tantum vacuari, atque crassiorem egerrime, non fateri, cum Auicen. hoc idem admodum aperte confirmauerit, literisq; tradiderit, in corporibus crassiori sanguine constantibus per cucurbitulas sanguinis vacuationem paruæ esse vtilitatis, quoniam in ipsis hę non extrahunt, vt par esset, sanguinem, & id ipsum cum difficultate. Neque recta ratione negare possunt, per tenuissimas cutis venas crassum sanguinem non facile transire posse. Sed aliqui in medicina etiam viri grauissimi non omnino abeunt sine ratione, dicentes, ut huic dubio satisfaciant, antiquos ob id medicos doctissimos monuisse, vt applicationes cucurbitularum, frictiones fotusq; calidos precedere debeant, ut sanguis sic attenuetur, pareturq; ad excretionem. Quod tamen non videtur omnino credendum,

li.4. fen.4. cap. 11.

dum, quando, priusquam applicentur cucurbitulę, cute vel fricata, vel fotu aliquo vel balneo laxata, sanguinem in vniuerso corpore contentum posse attenuari non sit dicendum, is si quidem tantum attenuabitur, qui sub cute erit, ad quem facultas frictionum vel fotuum peruenerit. Cucurbitulæ vero iuxta ipsos vacuant non à partibus subcutaneis, verum etiam ab omnibus venis corporis, ad hoc vt per ipsas facta euacuatio, totius & non alicuius partis, vel particularis, sed vniuersalis sit dicenda. Oporteret uerò, ut æquè rectè omnium corporis venarum crassus sanguis attenuaretur, vniuersum vel corpus fricari, vel in balneo per multum spacium temporis morari, ut Auicennas in lib. 1. his uerbis testatus est, Et
,, oportet quidem, ut à uentosis sibi quilibet caueat post balneum,
,, nisi cuius sanguis fuerit grossus, quoniam ipse se prius balneari
,, debet, & una hora morari, & postea uentosas apponere. Sed quam tutum sit in plethoricis corporibus, non præcedente vacuatione totius, præsertimq; in principio febrium putridarum, balneum vel frictiones, quæ omnia sequi debent corporis probam euacuationem, administrare, illis relinquo iudicandum. etenim notissimum est omnibus in Galeni doctrina versatis, nunquam febricitantes balneis uti posse ante humorum concoctionem, qua morborum principia omnino carent. Negant etiam isti cucurbitulas scarificatas a primordijs vsque uenarum incoctum sanguinem trahere, multoq; minus obstruere venas, quod tamen, si hæ copiosam vacuationem præstiterint, necesse est fieri debere, cum nequeat educi copiosus sanguis à cutaneis uenis, nisi eędem à proximis attrahentes, & proxime à proximis vsque ad ipsarum radices peruenientes repleantur. Quod non eueniet si paucus sanguis his extrahatur, quoniam priusquam attractio ad primas uenas perueniat, sanguinis in venis cutaneis inanitis repletio, siue reditio fiet. Neq; etiam necessariò, etsi fiat vsque a prioribus venis ad vltimas attractio, venas obstrui erit affirmandum, cum corpora ita latioribus uenis prædita sint, ut sanguis etiam crassissimus, non ita difficile ipsas permeare ac transire queat. ueluti tenuioribus venis referta corpora ad obstructionem ea uia non erunt inepta. Paucum etiam sanguinem ducentes, vel nullum, multumq; attrahentes & modicū vacuantes, cui dubium quod, quàm facile ex multo in illis uenis vi attracto, & conculcato, obstruendi occasionem dabunt. Aiunt uero vtroq; modo applicatis, cutem, cui sunt applicatæ, debilitari, ex

con-

contentiq; in ipsa sanguinis vacuatione primo refrigerari, & mox eius omnes meatus constipari, atque obstrui. Quod febricitantibus inutile & noxium erit. cum una indicationum curatiuarum sit corporum obstructa liberare, ipsaq; corpora transpirabilia reddere. Quibus si responderent, cutis eundem calorem amissum ex vacuatione sanguinis, ex nouo attracto sanguine restaurari, uerum haud planè erit, cum tunc temporis nequaquam pars queat restitui in pristinum statum, ob susceptа vulnuscula, minusq; solita copia sanguinis repleri, quanta cutis per cucurbitulas fuerat priuata. Negant non minus dorso appositas cucurbitulas probam sanguinis vacuationem facientes, posse ad cordis regionem, multum sanguinem trahere, etsi etiam intra aliquod viscus aliqua fuerit inflammatio, eam posse magis augeri. Cum tamen Gal. contra illos
,, apertissime sentiat, qui in lib. 11. meth. ita scripsit: Quippe foras
cap. 17. ,, trahere potius, quam reprimere in eo debemus: Itaque etiam cu-
,, curbitula utiliter ijs, qui sic laborant, si prius sint vacuati, applica-
,, bitur. Si uero abundantia succorum, quam uocant plethoram.
,, in his sit, nõ magis ex pulmone in pectus aliquid excrementi, trãs-
,, fert, quàm ex toto corpore attrahet in utrumq;. Sed ex me hæc obiter dicta de his sint. ALPIN. Verum cum tu GVILANDINE doctissime utrorumq; de vsu cucurbitularum pro vacuatione corporum rationes animaduerteris, easq; fueris contemplatus, quęso tuam profer sententiam hac de re ita ancipiti, qua ego uere possim de illarum vsu atque vtilitate statuere, quando hactenus pro isto negotio huiusmodi usum non parum pertimuerim, ac ferè abhorruerim. GVILAND. Non paruam occasionem fuisse arbitror, ut medici non modo doctissimi, uerum etiam grauissimi existimauerint, cucurbitulis posse corpora etiam plethorica rectè vacuari, quod ipsi tum apud Gal. tum apud alios celebres medicos legerint, crurum scarificationem posse idem prętare, quod uenę sectio, unumque atq; idem putantes esse hanc scarificationem, & cucurbitulas scarificatas. Quam ob causam non est mirum si vsum cucurbitularum tãtum pro uacuandis corporibus, ubi uel uires non prævalidæ, uel ætas, vel aliquod aliud non ferat missionem sanguinis per uenam sectam, laudauerint. sed quanto in errore isti uersentur, posterius, ubi de nuper dicta scarificatione sermonem habebimus, ex te rectè audire spero. Diuersissimam uero rem esse nuper dictam scarificationem a cucurbitulis, ex Galeni, Oribasijq; testimonio,

monio planè constare videtur, ipsi enim & Apollonius, Antyllus separatim de utroque auxilio scripsere. Quam ueritatem medici aliqui etiam huius temporis præclarissimi rectè nouerunt. Cum itaque plerique idem auxilium cucurbitulas, atque scarificationem illam afferre pro certo haberent, mirum non est, si legentes apud Galenum in 2.lib.aph.eam esse proximam uenæ sectioni, atque in lib.de sanit.tuen.tantundem valere, quod uenæ sectio ualet, & in lib.13.meth. corpus plethoricum vacuari aut venæ sectione, aut scarificatis malleolis, usum cucurbitularum vicarium esse statuerint. Sed an nos tutò uti possimus in plethoricis corporibus tali uacuatione, vel in febribus putridis etiam uacuationis gratia, nunc dicam, quid huius rei sentiam: in primisq; censeo nullo pacto medicos moliri debere sanguinis uacuationem in plethoricis corporibus per cucurbitulas, ubi nihil sit, quod uenæ sectionem uel crurum scarificationem prohibuerit. nam sum huius firmissimæ sententiæ, ꝙ cucurbitulæ sint auxilia partis, quę sequi debeant totius corporis vacuationem, quod ex Galeno superius cognitum est, qui dixit cucurbitulas occipiti applicandas uel cum scarificatione, uel sine, sequi debere totius corporis vacuationem, atque in hoc non possum non nisi multum Aegyptios hoc modo illis utentes post vniuersalem uacuationem, summopere laudare, minimeq; tutum auxilium in corporibus plethoricis cucurbitulas esse existimo: multoq; magis, si ea corpora crassioribus succis abundarint, in quo casu eas omnino abhorrerem, ne ab ipsarum tractione, sanguine illo multo in uenas attracto multæ obstructiones fierent. Hincq; Galenum in lib.de curat.per sang.miss. in corporibus gracillioribus, nigrioribus, scarificationi crurum prætulisse venę sectionem non immeritò iudicaui, quia ea corpora constant sanguine crassiori, qui neutiquam per uenas cutis paruas facile uacuari potest. Quare si ijs ait eam non conuenire scarificationem, quæ fit, maioribus illis crurum venis profundius scarificatis, quanto magis putandum erit cucurbitulas scarificatas non conueuire, tum ob periculum obstruendi ex crasso illo sanguine uioleti attractione peruenas moto, tum ob paruas cutis uenas, non etiam profundius scarificatas, quas ob crassitiem commode transire nequit. Itaque neque in ijsdem corporibus putrida febrę correptis per ea molienda erit euacuatio, pręsertimque in quibus copiam crudorum crassorumq; humorum adesse significatur, in ijs enim summe exi-

aph.17.
cap. 4.
cap.5.

in lib.de curat.per sang.miss.

tiosus creditur usus cucurbitularum, quoniam purior, tenuiorque sanguis vacuatur, crassior & crudus remanet, atque natiuus calor diminuitur. Talium verò crassorum humorum crudorumq; copiam attestantur, vrinæ crassę, vel cum crassis contentis albis pituitosis obseruatæ, quales ego Cayri, Genuæ, Bassani in epidemica pestiferarum febrium constitutione, ferè in singulis obseruaui. Sudoresq; frigidi, vel multi noctu apparentes non ex multo cibo orti, atque alia huiuscemodi generis multa, quæ breuitatis causa hic taceo. In interna etiam visceris alicuius inflammatione dorsi partibus applicatæ cucurbitæ summe erunt perniciosæ, quoniam in partem affectam sanguinem multum trahentes, augebunt necessario putredinem. Non conuenient etiam in febribus putridis ijsdem partibus appositæ, quia cutem, sanguine multo ab ipsa vacuato, refrigerant, atque constipant. Vbi uero sanguine neq; multo neque crasso abundarint, pro moderata sanguinis uacuatione facienda, necessitate coactus aliquando mitti sanguinem etiam tutò posse ijs affirmarim, multoq; magis cruribus applicatas. sed consulo tamen omnes medicos, vt vice harum, libentius vtantur surarum scarificatione more Aegyptiorum absoluta; atque hæc est mea sententia circa vsum cucurbitularum pro vacuatione corporum, cum scarificatione applicandarum. ALPIN. Rectissimam atque verissimam esse tuam istam sententiam iudico, meq; ei libenter totus subscribam: quare lubet mihi nunc nonnulla exempla, huic veritati planè conducentia, narrare. Cayri enim dum morarer, duosq; iuuenes Gallos maligna febre correptos in Aede Pauli Mariani Veneti pro Galliarum Rege Consulis clarissimi, prę manibus haberé, non tamen eodem vtrumq; tempore, obseruaui ab applicatis dorso cucurbitulis, paulo post in lethalem pulsus intermissionem deuenisse. Idemq; Bassani in Minerua Forcatura matrona honestissima eadem febre laborante a me obseruatum est. Quo in loco binos etiam homines euacuationis gratia Vastaniam villam profectos, atque in æstuarijs, à multis applicatis vniuerso corpori cucurbitulis in acutas febres incidisse, quorum alter, qui Bassanum habitabat, qui meæ curæ commedatus fuit vix seruatus fuit, alterum ruri degens inopia medicorum non rectè curatus, obijt. Venetijs etiam filius Bartholomæi Falgherij iuuenis eodem modo à cucurbitulis in ęstuario in acutam febrem incidit, qua tamen liber euasit. ex his ergo videre possumus

atque

atque planè etiam cognoſcere, cucurbitulas & obſtruere, & ad intimas partes corporis trahere, nam quis non fatebitur, binos illos viros Baſſanenſes, atque nunc Falgherium a cucurbitulis in venarum magnarum obſtructionem craſſis, crudisq; vi cucurbitularum intus deductis primo, atque non minus in meatuum cutis conſtipationem, & inde auerſa putredine in febrem putridam incidiſſe? vt & Gallos illos & Forcaturam, pariter in pulſus intermiſſionem, ex multo ſanguine crudo in regione cordis ui ipſarum attracto, quo ſuffocati perire, vt ex Gal. in 3. lib. de pręſag. ex pul. proditum eſt. Sed his auditis, melius erit, ad alterum propoſitorum diſſoluendum per tranſire.

An errent Aegyptij medici nunquam vtentes cucurbitulis pro adiuuanda exanthematum eruptione. Cap. XVI.

ALPINVS.

LTERVM caput reliquum erat explicandum de vſu cucurbitularum propoſitum, quippè Aegyptios in febribus malignis ad apparitionem exanthematum, nullis vti cucurbitulis, quod multis ex noſtratibus medicis auxilium ſelectiſſimum eſſe ſolet. Nam hi in iſtis febribus applicant ad decem vſque & plures cucurbitulas vniuerſo corpori, interdum ſcarificatas, atque interdum citra ſcarificationem, vt ex alto a partibus nobilibus ad cutim uenenum auellant. Quem vſum omnino illiuſce regionis medici omnes formidant, atque abhorrent, pręſertimq; ſi eæ dorſo applicentur, eumq; multis de cauſis damnare ſolent, pręcipueq; quod omnibus fere corporibus à peſtilenti febre vexatis communiſſima res ſit, copia multa craſſorum crudorumq; humorum, quod arguere ſudores frigidos, uel multos in ipſarum febrium principijs, viſos, vomituſq; craſſos, ac viſcidos, & vrinas craſſas, vel ipſarum craſſa, multa pituitoſaq; contenta, atq; alia huiuſce generis multa, affirmant. Neque abſque ratione in his febribus adeſſe multi in venis humores craſſi, & viſcidi dici poſſe videntur, quando in illis corporibus non deſit copia caloris febrilis, humorum ichorem cōſumentis, qua via illi tum craſſeſcunt, tum len-

torem accipiunt. Qua humorum istorum copia in ijs corporibus existente, applicare cucurbitulas valde timent, ne ex attractis crassis ijs, viscidisq; per venas succis, multas concitent obstructiones. Non scarificatas inquiunt, plurimum trahere, & parum vacuare. ex quo multo attracto facile partes hæ obstruuntur. Scarificatas etiamsi aliquid educant sanguinis, puriorē tamen, & tenuiorem vacuare crassioremq; relinquere, & violenta attractione inęqualiter omnium humorum copiam attrahere. Præterea nullo pacto aiunt, vt supra dictum est, dorsi partibus applicatas posse ijs febribus esse alicuius vtilitatis, cum hæ primo in uenas proximas cordi trahant noxios succos, atque vacuato etiam sanguine, cutem refrigerent, densent, atque eius meatus obstruant, & calorem naturalem imminuant, vacuato multo ijs sanguine puriori, & tenuiori; Præterea addunt, eruptiones exanthematum esse adiuuandas trahentibus ex alto ad cutem veneficos humores, sensim ac sensim sine violentia, vt natura facere sæpe solet, quæ sæpe incipit expellere puncticulas ad cutem quarta die, & paulatim singulis diebus paululum expellendo, vsque ad septem, & plures etiam dies quandoque expellere desinit, quoniam per tenuissimas venas non est ita facile noxios totos humores posse semel deducere, atque expellere: & ob id paulatim, & non sine magno iudicio pluribus diebus expulsionem perficit, scilicet modicum coquendo, & illud modicum vacuando. nam cum succos veneficos habeat inæqualiter concoctos, quod illorum paratum est ad expulsionem, statim expellit, mox crudum atque ineptum digerit, & parat, cuius cum modicum percoxerit, atque deuinxerit: statim (nequit enim ipsum ob eius improbam, & venenosam naturam intra venas continere, ne alios corrumpat, uel ad nobile viscus deferatur.) expellit, atque ita totam expulsionem perficit, paulatim, vt dixi coquendo, & paulatim etiam expellendo. Sed cucurbitulæ statim ad partem cui affixæ sunt attrahunt multum tum concocti, tum crudi humoris intra uenas existentis, neque solum expulsioni per concoctionem paratum humorem trahunt, sed incoctum etiam, qui cum nequeat per paruas illas uenas egredi, proculdubio obstruit, putredinemq; auget, & febrem, & malignitatem. Proinde medicus attrahens per cucurbitulas, naturæ motum non imitatur, quia natura tantum præparatum humorem expellit, at cucurbitulæ simul etiã crudum, hæcq; aduersus cucurbitulas in febribus pestilentibus applicandas

plicandas illi obijciunt. GVILAND. Hæc eadem multi alij ex nostris medicis dixere, sed multi tamen sunt Clarissimi medici oppositæ Aegyptiorum sententiæ addicti, qui summum esse auxilium cucurbitulas in pestilentibus febribus persuadent, aiuntque quocumq; modo à nobilibus partibus longius uenenum detrudatur, siue cucurbitulis id fiat, siue alia ratione, summum semper inde sequuturum auxilium, naturæq; plurimum adiumenti; quoniam vbi à membris nobilibus longè aberit venenum, natura erit fortior, agetq; in reliquum humoris commodius, & robustius. Quod si humor venenosus, naturæ ex toto genere inimicus propè præcipua membra in uenis magnis relinquatur, naturam necessario labefactabit, siue ut ita loquar, coarctabit, vel in angustum rediget, quæ nihil aut parum roboris præstare poterit ad concoquendos, & expellendos noxios succos, qui facile in pręcipua viscera recurrentes exitium inferent. Quare tutissimus erit usus cucurbitularum, quæ ex alto ad cutim venenum pertrahant, neque cutis partes, quibus applicitæ fuere cucurbitulæ, etsi vacuato sanguine mo dicum refrigerentur, & constipentur, debemus vllo pacto ab ijs prohibere, corpore tamen toto prius, tum vacuato, tum purgato, quoniam quam leui negotio nuper dictis partibus proprius calor restituetur, atque meatus etiam cutis aperientur, uel aliqua frictione leui, uel calida illinitione, qualis est, quæ ex Ruffi mente paratur oleo aliquo laxatiuo, & nitro, et si dicant, ab ijs fieri obstructiones, à quibus augetur putredo, eiusq; gradus, alij respondent, neutiquã posse fieri obstructiones, quando præcesserit illis totius exquisita uacuatio. quoniam cum ijs vel nullus, vel paucissimus sanguis uacuatur, tollitur occasio trahendi à radicibus venarum sanguinem crudiorem, quod illucusque attractionis motus nequeat peruenire. & si obstructiones aliquæ in paruis, sub cute existentibus uenis accident, cum totus sanguis attractus illuc remaneat, eæ & minoris sunt momenti, atque etiam non difficili negotio tollentur, aliqua leni frictione, vel illitione illo attenuato sanguine, atque resoluto. parum etiam naturalis caloris dissipari potest, cum uel nullus (ut iam dictum est.) vel paucissimus sanguis in ijs vacuetur. Quod etiam non sit timenda attractio in cordis regionem, apparet ex Galeno, qui vt iã superius visum est, in lib. 11. meth. in pulmonum inflammatione cucurbitulam pectori tutò esse applicandam statuit. uerba eius hæc existunt: Ac longè quidem magis in pul- cap. 17.

 monis

,, monis phlegmone abstinendum ab adstringentibus est: quando ,, in eo ipsis quoq; relaxantibus admiscendum aliquid acrium quodamodo, & euidenter calfacientium est: quippè foras trahere potius quàm reprimere, in eo debemus. Itaque etiam cucurbitula vtiliter ijs, qui sic laborant, si prius sint vacuati, applicabitur. Ad id vero quod de inæquali cucurbitularum attractione obijciunt, eas scilicet, inæqualiter coctum crudumque humorem absque discrimine attrahere, neque naturæ excretionem criticam imitari paulatim coquendo, & paulatim expellendo, fatentur uerum esse, sed hoc nihil tamen esse detrimenti, quod vtilius sit uenenum a corde longius distrahi, quam crudum humorem in paruis ijs uenis vi attrahi, atque ipso sic attracto aliquas fieri obstructiones, quas mox possumus attenuato humore rursum aperire, sed non ita facile uenenum intra uenas contentum, & in uiscera recurrentem prohibere possumus, quo in uenis magnis retento, natura ita læditur, labefactaturq;, ut nihil, uel parum contra, tum ipsum iam vehementer putrefactum, tum illum, qui in uia ad putredinem est, agere possit, quare satius erit ipsum cucurbitulis a magnis uenis amoliri. ALPIN. Itaque ex his errare Aegyptios uideris affirmare, cum à cucurbitulis illis omnino abstineant, neque immeritò usus illarum laudabitur, cum foras ad trahendum venenum cucurbitula cæteris presidijs prestet. GVILAND. Neque dicam ipsos omnino errare, neque recte se gerere, cucurbitularum vsum non sequentes in febribus illis, earum loco quibusdam illinitionibus, ac frictionibus idem potius prestantes. In corporibus si quidem crassis multis succis scatentibus, eas eo modo applicatas haudquaquam laudare possum, cum eæ certo certius obstructiones multas pariant, a quibus putrefactus humor maiorem putredinis gradum necessario adipiscitur, neque etiam in alijs corporibus, vbi nondum apparet ad viscera noxios humores venenosos inclinare, quod facile ostendunt, ęgrotos non omnino esse inquietos, recteq; respirare, nulloq; dolore, vel angore ipsorum cor angi, recteq; dormire, beneq; mente ualere: veluti contraria accidentia si extent, contra arguent, proindeq; vrgente occasione tantum applicationem cucurbitularum laudarem, quibus uenenum longe à principalibus membris auelleretur. Quibus vero partibus tutius vtiliusq; sit eas affigere, ego dorso magis, quàm cruribus affigendas fore censeo, nisi uacuationis gratia ijs applicarentur, quo

casu vacuatio multo sanguine procuratur. post vniuersalem vero factam vacuationem, venenosos humores diuertendi a visceribus gratia, nō videtur idonea larga sanguini missio, qua necessario vires collaberentur, sed ipsis cucurbitulis diuersionis gratia applicatis, paucum sanguinis mittitur, qui si a cruribus ijs mitteretur, vim non haberet à corde venenum attrahendi ad ignobiles partes, quoniam sanguinis illa modica vacuatio, attractionem in uenas concitabit, quæ vel non perueniet ad cor, vel si peruenerit, admodum, debilis atque inefficax erit ad trahendum venenum ad partes quibus applicitæ sunt. Quod inutiles non sint cucurbitulæ in febribus pestilentibus, præsertimq; in apparitione exanthematum experientia quotidiana confirmat. In elapsa enim pestilentia sępissime expertum est vel ad tumores, bubonesq; maxime, & parotides promouendas vel ortas, quin retrocedant, retinendas, vel quę euanauerint uel retrocesserint rursum euocandas, nihil cucurbitulis præstantius. Multis enim scio eo tempore cucurbitulas summe contulisse ad magnificandos tumores, atque ad intus absconditos reuocandos. Exemplum dignissimum habeo, quod maxime faciet ad illustrandam hanc veritatem. Georgius Selaccus Chyrurgiam Venetijs exercens, in ea pestilentia vxore eius peste correpta cum tumore in inguine, narrat, se cum uidisset tumorem illum insignem (quam facile sæpissime imminutum, & euanescentem) vel imminui, atque intus recurrere, quòd continuò mulier delira euadebat, quo statim cucurbitula sæpe inguini cum igne apposita, iterum ad solitam magnitudinem tumore illo reuocato, atque perаucto, statim sana mente redebatur, sæpissimeq; dum ipsa ægrotaret hoc obseruauit, coactusque iccirco fuit sæpissime cucucurbitulis diminutum ac fere euanescētem tumorem foras trahere, quod sanè semper succedebat. Quo facto semper eius uxor ad sanam mentem redibat, atque vbi rursum aliquo pacto bubo minueretur, delirium ipsam rursum inuadebat. Testaturque mulierem, quo tempore ab apposita tumori cucurbitula affligebatur, semper mente sana extitisse, qua subitò excidebat, tumore intus recurrēte, sanaq; rursum eo cucurbitula foras attracto. Quod sanè exemplum conspicue satis ostendit, quantæ vtilitatis sit iudicanda cucurbitula ad auellendos venenosos humores à membris præcipuis, atque adiuuandas omnes naturæ excretiones, vel symptomaticas vel criticas illas vocemus, atque hæc arbitror sufficere

nobis posse in hac die, quando sermonem nostrũ longius nos prosequi nunc nox, quę iam nostris oculis tenebras obducere incępit, prohibeat, proinde finem hodierno sermoni demus. ALPIN. Rectè suades, nam totum quod de missione sanguinis apud Aegyptios vsitata, nos loqui proposueramus, vix toto sequenti die absoluere poterimus, nam de uarijs pro sanguinis euacuatione scarificationibus, quibus illi vtuntur, etiam superest loquẽdum, quibus peractis, si aliquid temporis eo die supererit, nos multa alia ad partem chyrurgicam pertinentia, valde & ipsa scitu digna prosequemur.

FINIS LIBRI SECVNDI.

PROSPERI ALPINI DE MEDICINA AEGYPTIORVM LIBER TERTIVS.

De variarum ſcarificationum frequenti apud Medicos Aegyptios vſu. Cap. I.

ALPINVS, GVILANDINVS.

VILANDINE adſum nunc tibi, ſed tu multo tardius quàm heri in viridarium deſcendiſti, Salue. GVILAND. Et tu quoq; neſcio qua de cauſa tardius huc te contuliſti. Sol enim ſupra horizontem ita ſe extulit, & aerem ita inflammauit, vt nos ſub huius latiſſimæ Platani vmbra conſedere, nunc optimum ſit. ALPIN. Rectè ſuades, ſed vbi hic conſedimus, præſtiterit de medicina Aegyptiorum inchoatum ſermonem recipere, & abſoluere. GVILAND. Cur te igitur ad rem ipſam accingere cunctaris? Nihil mihi iucundius eſſe poteſt, quàm te hic de Aegyptiorum medicina loquentem audire, ac multa ad medendi artem ſpectantia ex te cognoſcere. Supererat opinor, de uarijs ſcarificationibus, quibus illi medici ad vacuandum ſanguinem familiariſſime vtuntur, agendum. Ideo tuum nunc erit eas narrare, atque docere, teque vt id facias etiam atque etiam rogo, ſpero ſiquidem hunc ſermonem mihi non minori fore utilitati, quàm cætera de uarijs mittendi ſanguinem modis ſuperius explicata. ALPIN. Omnibus in Aegypto verſantibus uariarum cutis ſcarificationum pro mittendo, uacuandoq; ſanguine uice ſectarum uenarum, uſus eſt notiſſimus. Quis etenim certis anni temporibus, atque in primis in æſtatis prima parte, innumeris infantibus aures ſcarificatas ibi nõ uidit? eo ſiquidem tempore è centenis quibusq; pueris quadraginta uix ibi reperias, quorum aures ob ſcarificationem goſſipia

non

non gestent. nec minus frequens est crurium scarificationis pro sanguinis vacuatione vsus in omnibus Aegypti locis, præsertimque in pueris, Eunuchis, mulieribus, atque omnibus corporibus molli carne præditis. Hoc etenim vacuandi pręsidium ab illis vno assensu venæ sectionis, vt paulo post dicam, vicariũ creditur; proq; tali auxilio, in ijs, qui præ virium imbecillitate sanguinis vacuationem per venam sectam non ferunt, hoc scarificationis genus apud eos medicos præsto esse solet. In pluribus etiam sæpe nasum, vel potius nares ab ijs scarificari, atque labia ac gingiuas non minus obseruatur. Ex his igitur colligo, partes quas illi pro sanguinis vacuatione scarificare solent, esse aures, nares, labia, gingiuas, loquor de ijs, à quibus citra applicatas cucurbitulas sanguis educitur, nam adhibitis cucurbitulis plures alias partes scarificãt. Amplius quascumq; partes etiam corporis extrinsecas, aut aliqua inflammatione antiqua, admodumq; difficili, vexatas, vel cancrena ob malignitatem, vel ob copiam humoris naturali illarum partiũ suffocato vel extincto calore, vel aliqua pustula, vel tumore, vel quacumque re præter naturam detentas, scarificatione sanant. in hydrope, atque suppuratis hoc præsidio ad vacuandum utuntur, vt de his suis locis nos loquemur. Sed ad eas scarificationes, quibus ad vacuandum sanguinem Aegyptij vti consueuerunt redeamus, quarum duæ præcipuæ vel primariæ in puerorum uacuandis corporibus ab ipsis adhibentur, aurium quippè una, atq; crurium altera. Reliquarum verò vsitatior, atq; vtilior est, quæ intra nares administratur. Præsentaneum etenim remedium apud eos habetur in omnibus acutis febribus, in capitis cum doloribus, tum inflammationibus uenas intra nares scarificari, atque ab ijs tepido dulcis aquæ balneo sanguinem educi. GVILAND. Dignæ sunt hę apud illos populos vsitatæ scarificationes, ob ipsarum multam vtilitatem, vt locupletiori sermone, atque pleniore stilo à te rursum considerentur, præsertimq; cum harum pleręq; nostris medicis ignotæ sint, is enim, qui hactenus de ipsis à te sermo est habitus me admodum delectauit, sed quæso eadem clarius mihi atque accuratius exprime. ab illis si lubet quas auribus infligunt, deducto principio.

De

De aurium, narium, labiorum, gingiuarum scarificationibus, quas medici Aegyptij pro euacuatione frequentant. Cap. II.

ALPINVS.

RIMA eius regionis ineunte æstate, Campsinis ibi spirantibus uentis calidissimis, plerumq; aduersus infantes tonsillarum epidemicæ inflammationes vagantur, febresq; acutæ, atque circa pudendorum partes inflammationes, & vlcera. Quibus malis, atque alijs etiam omnibus ex calore ortum ducentibus, succurrunt aurium scarificatione intus vel extra pręstita, sanguinis vacuationem molientes, vt uero hanc scarifiaationem operentur, in primis collo infantium lineo panniculo uincto, atque paululum ea ligatura angustiori reddito, tumidiores aures fieri student, quas eodem tempore simul itidem manibus multum contrectant, atque perfricant, aqua calenti dulci easdem sæpius irrigantes, & abluentes, uel spongiam calenti aqua plenam auribus scarificandis applicant. Quarum exinde magnitudine aucta, atque ruborem insignem adepta, tribus, vel quinque incisionibus oblongis rectè per latitudinem, cutem ante vel retro cultro scarificant, à quibus scarificationibus parũ sanguinis calido aquæ balneo sæpe illas abluentes, educunt, atque ferè nullam infantulis tamen lamentationem ploratu aliquo edentibus, ita sine molestia hæc sanguinis vacuatio conficitur. effluxo deinceps sanguine, scarificationibus probè lineo panno detersis, atque siccatis, gossypium adaptant, quod tribus ad summum diebus in auribus scarificatis gestant, atque mox ab ipsis rectè conglutinatis, illud abigunt. In omnibus uero acutis febribus, atque omnibus inflammationibus oculorum, aurium atque cæterarum capitis partium, cutim ante uel intra aures positam scarificant, atque in ijsdem malis partes infernas occupantibus, retro uel extra aures positam.

GVILAND. Hoc remedij genus non omnino fore spernendum ac negligendum videtur, nec penitus antiquis medicis ignotum fuisse, quando apud Hippocratem in 6. epidem. hęc ad unguem legan- comm. 5. text. 21.
„ tur. Cum adsunt cedmata, uenę in auribus posteriores scindendę sunt. Sed Galenum aurium istam scarificationem minime nouisse

ſe hinc ſuſpicari poteſt, ex quo ipſe in commentario Hippocratem
,, reprehendendo hæc dixerit: In his quidem verbis locutio im-
,, propria, & vitioſa eſt, ipſo ſcribente, venas in auribus: neq; enim
,, venas in auribus, ſed circum aures dicere oportebat: ſiquidem
,, venę quędam poſt aures grandiores ſunt, in ipſis uerò auribus per
,, exiguæ, vixq; aſpectabiles, & plerumque neque perſpicuæ. Non
nouerat Gal. uſum ſcarificandarum aurium eo modo, quo Hip-
pocrates ſenex ſapientiſſimus cognouiſſe legitur. Sed tamen hũc
uſum aures ſcarificandi audio multis Saracenorum admodum fa-
miliarem extitiſſe. Quod & Doctiſſimus Franc. Valeſius probè
confirmare uidetur, qui in comm. ſexti lib. epidem. Hippoc. hæc
,, ſcripſit: Id quod didici à Saracenorum filijs, quos nuper Philip-
,, pus dominus meus deuicta rebellione, à Granatæ finibus in inte-
,, riorem Hiſpaniam ſecedere imperauit. illi utebantur aurium ſca-
,, rificatione, quam poſſit quiſpiam in hunc Hippoc. locum referre.
Non eſt itaque difficile credere nunc Aegyptios etiam hac aurium
ſcarificatione uti. Neq; hinc Hippoc. orationem impropriam, vt
Gal. uoluerat, eſſe certò cognoſcitur, ſed potius hanc Galeno fuiſ-
ſe ignotam putauerim. ALPIN. Verumtamen id aut nullius, aut
parui adiumenti (cum aurium hę partes, quæ ſcarificantur ex car-
nes ac exangues ſint, ueniſq; vix apectabilibus refertæ) eſſe quis
exiſtimabit, quòd ab harum ſectione pauciſſimus ſanguis educa-
tur, qui aut nullum, aut obſcuriſſimum auxilium ijs pręſtare po-
teſt. Valeſius ut Hippocratem a calumnia ſeruaret, qui aurium
ſcarificationes ad coxendicum affectum (vt dictum.) laudauit, ait
ijs, quibus ex capite fluente humore ad femora, in eos affectus in-
ciderunt, cauterio aurium partibus, vel ante vel retrò poſitis inu-
ſtis uel diſectis, poſſe conferre. Sed quia negare non poterat, hanc
ſcarificationem apud multos Saracenos in vſum eſſe, iccirco ſub-
iunxit, etiam Saracenos hac uti ſcarificatione, quia ſunt timidiſſi-
mi à miſſione ſanguinis, neutrum iure uidetur credendum, quan-
do Hipp. manifeſtiſſime non de aurium cauterizatione uel inu-
ſtione, ſed de ſcarificatione locutus ſit. Neque Saracenos ita ſan-
guinis uacuationem formidare hominum relatione certò conſtat.
Aegyprij uerò atque Arabes, quibus copioſa ſanguinis eductio
eſt familiariſſima, aurium, ut nuper dixi.) utuntur etiam ſcarifi-
cationibus ad euacuandum ſanguinem. GVILAND. Puto ti-
morem miſſionis ſangninis in pueris non aliunde venire, quàm ex

ipſorum

ipsorum summe calido atque humido temperamento, habituque maxime aperto ac molli, facillimeq; dissolubili. ex qua copiosa sanguinis uacuatione corpora illorum nimium exoluerentur, quare Aegyptij pueris quàm parcissimam imperãt vacuationem, cum sua corpora habeant ex temperamento, atque habitu, unde euacuentur promptissima. Hincque in pueris aurium scarificatione sanguinis vacuationem moliuntur, quod ipsa paucissima, tum ijs sufficere, tum minime multum vires dissoluere, queat. ALPIN. Non solum aures, sed & nares ad multa mala non in pueris modo, uerum in omnium ætatum hominibus, Aegyptij scarificare solẽt, venas enim intra nares maxima dexteritate scarificant, & ut ipsis lubet sanguinem interim copiosissimum exinde euacuant. Idque naturam immitati in febribus acutis, in quibus prȩsertim caput, uel doloribus uel aliqua inflammatione læsum obseruatur, atque in phreniticis, alijsq; ex calidis succis delirantibus, prȩcipueq; ex sanguine. Arcanum etenim quoddam apud illos copiosa sanguinis a naribus intus scarificatis missio creditur. In omnibus doloribus, ac inflammationibus capitis partes occupantes, non minusque in ijsdem affectibus oculos infestantibus, in continuis putridis febribus, ubi ruborem in facie, uel assiduas uigilias, uel deliria ȩgros uexare conspexerint, statim ad hanc sanguinis uacuationem confugiunt, maximeq; in diebus criticis, in quibus crisis aliqua per sanguinis eruptionem speratur. In phreniticis, atque acute febrientibus, quibus in aliquo creticorum dierum stillæ ex naribus illabentes obseruatæ fuerint, minimeq; exinde sperantes sanguinem postea large fluxurum, intus nares phlebotomo scarificantes, eruptionem per stillas inceptam adiuuant, atque perficiunt. Noua hȩc apud nostros medicos, pro molienda sanguinis missione scarificatio erit, neque puto quempiam ipsius rationem, atque usum habuisse. Multi enim intra nares appositis hirudinibus sanguinis vacuationem pertentarunt. Amatus Lusitanus Medicus Hebreus non spernendus, se rectum usum a naribus educendi sanguinem reperisse in tertia suarum centuriarum memoriæ prodidit, qui tamen solis hirudinibus illam vacuationem moliri oportere, putabat. GVILAND. Gal. visus est his uerbis hunc uacuationis modum nouisse ac docuisse in 2. lib. de compos. medicam. secundum loc. cap. 2.
„ qui dixit: Quod si amplius sanguis redundare uideatur, etiam ex
„ naribus aperta vena, & quantum sufficere videtur sanguinis uacuatur.

cuatur. Hinc intelligi potest Galeni temporibus usum mittendi sanguinem à naribus fuisse probè cognitum, atque frequentatum. Sunt aliqui, qui existimant fieri hanc vacuationem, secto nasi mediastino, quam multi laudant in faciei, nasiq; ruboribus, atque in aliqua inflammatione. ALPIN. Errant illi certissime id credentes, quoniam apud Aegyptios omnes narium scarificatio, atque mediastini, vna, eademq; non est, neque ad eadem mala vtrisq; his vtuntur. Narium enim scarificatione multum sanguinem euacuant, qua vacuatione omnibus capitis inflammationibus cum internis, tum externis, & in febribus sæpe utuntur: à Mediastino vero scarificato paucissimus sanguis exit, qui tantum faciei nasiq; ruboribus adiumento esse solet. GVILAND. Sed quomodo nares scarificant, atque nasi mediastinum? ALPIN. Naso in primis, postquam collum fascia deuinctum est, vt venæ crassescant, tum multū perfricato, tum aqua calida multa dulci asperso, atque tumefacto cutem narium ambarum, vel vnius, per longum tribus, vel ad summum quinque scarificationibus secant, à quibus sanguis calido aquæ dulcis balneo educunt. Mediastinus verò & ipse eodem modo vnica scarificatione secatur, guttæq; tantum sanguinis ex eius sectione promanant. Vtuntur etiam illi populi labiorum, præsertimque inferioris scarificatione pro oris, gulæ, inflammationibus, sed longè maxime vbi fixuris labia fuerint obnoxia, gingiuasque scarificant, ex conflusso sanguine dolentes, vel aliqua inflammatione vexatas. Sed his omissis, vtilius erit, nos tandem accedere ad celeberrimæ crurum, malleolorumve scarificationem, qui enim habebitur sermo de tanto præsidio, nō poterit non nisi multū medicis adiumenti afferre, quando hæc scarificatio venę sectionis vicario mea quidem sententia sit. de qua nunc prolixius tecum loqui cupio. speroq; huius sermonem maiori, quàm cæteri nobis voluptati fore, nec minori vtilitati. quem totum in hac die vix credo a nobis posse absolui. GVILAND. Quęso, quę in sermone huius scarificationis, quæ a nostris etiam ijs partibus applicatis cucurbitulis communiter in quibusdam malis ita facile molitur, tam copiosam orationem accersunt? Vellem igitur hac de causa, ut quam primum ad illam te conuerteres. ALPIN. Faciam vt lubet, sed vereor ne tu in communi multorum errore verseris, qui celebrem hanc malleolorum scarificationem, ab antiquisq; medicis pręclarissimis pro venę sectionis vicario auxilio receptam, atque

vſitatam, in cucurbitularum cum ſcarificatione applicatarũ vſum commutarunt. Verum ſi quid de illa Gal. & Oribaſius in multis locis, ex quamplurium celebratorum medicorum ſententia, nobis prodiderint, nunc meminiſſes, fortaſsè ita hic ſermo te delectaſſet, vt longiorem hac de re explicationem à me peteres. GVILAND. Nihilo minus ego fortaſſe, quam tu, ſermonem, qui de huiuſmodi pręſidio accurate habeatur, expecto. Sed antea ſcire ex te uolo, an eodem modo Aegyptij mentum ſcarificare ſoleant, & brachia, quando horum ſcarificationem apud Hiſpanos confici aliqui prodiderint: atque & menti ſcarificationis Gal. in 6. lib. de compoſit. med. ſecundum loc. ad multa mala meminerit. ALPIN. Etſi vtrumque fieri meo quidem iudicio poſſet, tum brachijs, cruribus, quo ad venarum ordinem ferè omnino reſpondentibus; tum etiam quia menti ſcarificatio, & commode adminiſtrari poſſet, & multis affectionibus eſſe utilis. Cuius vtilitatem antiquitas medicorum nos rectè perdocuit. Sed tempus eſt, ut ad propoſitam ſcarificationem redeamus.

Malleolorum, ſiue crurum ſcarificationem ad moliendam euacuationem auxilium eſſe antiquiſſimum, à Gręcisq́ clariſsimis medicis ualde frequentatum. Cap. III.

ALPINVS.

OMNIVM maxime crurum, ſurarum, uel malleolorum ſcarificationem pro ſanguis molienda euacuatione in pueris, Eunuchis, mulieribus, atque carnoſis uel pinguibus omnibus hominibus uſurpant, tutiſſimumq́; apud eos creditur uacuatorium remedium. quo quiſque multorum morborũ occaſione ingenti ſalutis ſpe utitur ad uacuandum ſanguinem, pręſertimq́; uiribus uacuationem per uenam ſectam pre imbecillitate non ferentibus. Scarificant enim, ut inferius proprijs locis dicam, in utroque crure ſuram, ſiue partem cruris craſſam, quæ malleolo contermina eſt, multis adactis profundis, ac longis ſcarificationibus, a quibus ſępe tepida aqua dulci ablutis, quantum

uolunt

uolunt ſanguinis ſine multa corporis commotione, educunt. Ad hoc auxilium illi in omnibus morbis, ab humoribus calidioribus ortum habentibus, veluti ad ſacram ancoram confugiunt, neque id immeritò, cum tot, & tantas habere ad ſanitatem vires ſæpiſſime ſint ſcarificationem experti. Mirorque iccirco GVILANDINE doctiſſime, noſtrates medicos nolle tam utile, atque à multis doctiſſimis Græcis medicis antiquis, ad morbos profligandos, hominesque ab his præcauendos, adeo laudatum auxilium agnoſcere, atque in vſum reuocare. Et quamquam eos medicos non omnino laudem, qui ita promptè in quouis ferè morbo ſanguinem per venam ſectam mittant, rectius tamen eos agere putamus, quàm qui eandem vacuationem ſanguinis per cucurbitulas dorſi partibus cum ſcarificatione applicatas moliri conſueuerunt. GVILAN. Priores illos medicos eo auxilij genere, quippè venę ſectione, poſſe morbos eos profligare tutius ac certius iudico, quàm alios cucurbitularum uſu. Quòd miſſio ſanguinis per venæ ſectionem procurata, magnum utique ſit remedium, atque ob id magnis meritò occurrat morbis. Ab vſu uerò cucurbitularum tantum abeſt, ut magnos morbos a plenitudine humorum ortum ducentes, profligari poſſe credam, vt potius ijs applicatis, eos in deterius ſeccedere poſſe autumem. Quod a nobis heri diligentius diſputatum, atque conſtitutum fuit. Sed cur ego te tandiu interpello, teq; ab incepto tuo ſermone his uerbis amplius diſtraho? perge igitur reliquum hac de re ſermonem abſoluere. ALPIN. Pro tollenda corporum plenitudine Gal. nullum cucurbitularum verbum fecit, ut noſtrorum multi cogitant, ſed ſolum venæ ſectionis, atque crurum ſcarificationis meminit. Quod ab ipſiuſmet verbis in 2. aph. Hippoc. commentario proditis colligitur, quæ hæc exiſtunt: Euacuatio omnium humorum æqualiter, quę quidem exquiſitiſſima eſt, fit per uenę ſectionem; proxima autem huic illa eſt, quę fit per malleolorum ſcarificationem. In libro etiam de hirud. cucurb. ſcarif. dixit: Cucurbitulas in plethoricis corporibus non modo eſſe inutiles, ſed etiam noxias. Atque in lib. de curat. per ſang. miſſ. docuit, ante cucurbitularum adminiſtrationē totum corpus euacuatum eſſe oportere, illiſq; vel cum ſcarificatione vel ſine ea applicatis. Ex quibus noſtri medici perdocti neſcio cur in magnis morbis, viribus ſanguinis eductionem per uenę ſectionem nō ferentibus, ad hanc, relictis illis cucurbitulis, ſaltem crurum ſcarificationem

aph. 17.

cap. 3.

cationem non accedant vel confugiant, cum hæc tutissimum sit auxilium, vacuationeque (ut ait Gal.) venæ sectioni proximum. Hocque etiam venæ sectioni vtilitate preferendum Gal. in eodem lib. de hirud. cucurb. alijs verbis meminit: Eodem namque anno venam frequenter incidere, minime quidem rationi consentaneũ arbitramur: Quandoquidem cum larga sanguinis copia, uitalis quoque spiritus emittitur, quo sanè absumpto, crebrius quidem moles vniuersa frigescet, tum animales functiones omnes deteriores redduntur. Quamobrem ab ignobilioribus membris, utpotè a cruribus sanguis educendus est. Atque in libro de curat. per sang. missio. in quibusdam corporibus crurum præfert scarificationem venę sectioni, vt ipse hunc in modum prodidit, dicens: Porrò quę ex mulieribus albidiores sunt, sanguinem aceruare tenuem solent. Quocirca adhibitis malleolorum scarificationibus maxime iuuantur. Et paulo post ait: Carnosis vero & candidis paruę insunt venę, quibus malleolos scarificare, quàm venam secare pręstiterit: quippè cum hę paruas in cruribus uenas habeant. Est & Apollonius ille atque Antyllus, medici olim grauissimi, vt apud Oribasium legitur, qui huius scarificationis clarissima monumenta posteritati reliquerunt. Oribasius vero hęc de ipsa crurum scarificatione scripsit: Et sanè dum pestilentia vehemens Asiam deprehendisset, multosq; perdidisset, meq; etiam morbus attigisset, secunda morbi die remissione febris facta, crus scarificaui, duasq; ferè sanguinis libras detraxi, hacq; de causa periculum vitaui. Pleriq; igitur etiam alij hoc presidio usi superstites euaserunt. erant enim plenitudinis signa. Crurum itaque scarificationis vsum Galeno, Apollonio, Antyllo, Oribasio, pluribusq; etiam alijs ex antiquis clarissimis medicis & cognitum, & ualde apud eos frequẽtatũ exinde planè constat. GVILAND. Vera sanè prędicas, sed quid mireris multos etiã doctissimos medicos hoc ita ab optimis medicis laudatum auxilium minime velle agnoscere, ac in pristinum vsum reuocare, quando multorum insanabilem in defendendis erroribus peruicatiam tu rectè noueris. Quid mireris inquam, cum ipsi aliquid habeant, quo culpa carere aliquo pacto videntur? Nam quis vnquam ab Aegypto huc profectus est, qui eius scarificationis verum modum nobis manifestarit? Certe nemo nos eam edocuit. ego magis mirandum esse puto, hactenus multis in Italię vrbibus, presertimq; Venetijs perinde ac Erasistra-

cap. 11.

cap. 11.

lib. 7. cap. 20.

tei faciebant, medicorum multos sanguinis missionem per uenam sectam ita abhorruisse, ut maximum timorem id genus auxilij plerisq; incuteret. Qua in re non parua gratia Alexandro Massariæ medico clarissimo est habenda, qui cum vrbem illam olim ingressus ita a sanguinis missione abhorrentem, ac timentem inuenerit medicæ artis Hippocraticis principijs veritatem illis sæpe suadendo ac demonstrando, errorem in medicina summum, è mentibus doctissimorum multorum medicorum eripuit. Tamen caterua medicorum, (ita morbus inualuit) superfuit, adhuc antiquis erroribus planè addicta. qui affirmant, non esse conficiendam sanguinis vacuationem per uenę sectionem, ob plurimi caloris resolutionem, sed tantum cuti dorsi alijsque partibus applicitis cum scarificatione cucurbitulis. Hincque earum vsus eò gratię deuenit, ut nunc frequentissimus apud multos, ac familiarissimus factus sit. Hacq; de causa multi audent affirmare cucurbitulas scarificatas venæ sectionis vicarium esse auxilium. Quorum opinio quam erronea, & à veritate aliena sit, pręter ea quę dicta sunt, patet etiam ex Galeno, qui & in 2. lib. aphorism. & in 4. de sanit. tuenda, atque in libro 13. meth. med. alijsq; multis in locis dixit apertissime, secundum locum, a sectione uenæ, crurum scarificationem obtinere. nam in secundo lib. aphor. ait: hanc scarificationem uenę sectioni esse proximam: atque in lib. 4. de sanit. tuen. asserit, tantundem ac uenæ sectio ualere malleolorum scarificationem. & in lib. 13. meth. med. scripsit: Si corpus fuerit plethoricum, sanguinem mittendum esse, aut vena incisa, aut cruribus scarificatis. ALPIN. Rectè sanè dixisti, sed hactenus excusari poterant nostri hi medici, quod nemo ipsorum hanc scarificationem, quo pacto administraretur ab aliquo didicerit. Nunc uerò quisque summe redarguendus erit, nisi uoluerit hoc genus pręsidij vtilissimum a nobis saltem accipere, & in antiquum usum reuocare. Maximeque cum audierit, huius scarificationis usum cum in tota Aegypto, tum in tota etiam Hispania apud omnes familiarissime frequentari in omnibus pueris, Eunuchis, mulieribus, pinguibusque corporibus, foelici semper cum successu. GVILAND. Amatus Lusitanus medicus non spernendus hoc remedium maximi semper fecit, atq; sępissime eo pro vacuatione sanguinis usus est. vt paulò post fusius etiam narrabitur. Eademq; atq; tu Ioan. Iacobus Manni posteritati tradidit. Quamobrem crurum scarificationem

cap. 5.

tionem multis & antiquis, & recentioribus medicis fuisse cognitam,& ab eis adhibitam manifestissimum est. Quod vt apertius omnes cognoscant, ac ne ab hoc vacuationis vsu, ideo se abstinere dicant, quod ignari sint an eodem modo hæc scarificatio, tum in Aegypto, tum in Italia hominibus conducat, ideo si postquam tu in patriam redieris, in aliquibus ipsa fueris vsus, ac quali etiam salutis successu vel fœlici, vel infœlici, intelligere ex te nunc cupio.

Quibus in Italiæ locis hominibus sanguis crurum scarificatione fuerit detractus. Cap. IIII.

ALPINVS.

AB Aegypto ego in patriam reuersus, Bassanum oppidũ loci amœnitate pulcherrimum meorum studiorum gratia me contuli, ibique medicinam publice faciendo multos scio ægrotos crurum scarificatione, sanguinis sæpe euacuatione more Aegyptiorum procurata, sanitati restitutos. Scis etenim postquam in Italiam ex illis locis peruenerim, me perpetuò optima Aegyptiorum vestigia in medendo sequi voluisse, præsertimq; sanguinis vacuatione molienda, maximeq; in vsu crurum scarificationis, pro qua exercenda diligenti, atque experto inuento huius operis ministro, in multis sanguinem mittere more Aegyptiorum pertentaui. Quod mihi fœliciori cum successu semper euenit. Primusq;, cui eo modo sanguis fuerit vacuatus, puer fuit annos decem natus, quem in humanarum literarum cultu Franciscus Lanzarinus Bassanensis in eius schola à Castro franco exercendum susceperat. Qui duplici tertiana correptus, cruribus ambobus scarificatis, & educto sanguine conualuit. Huic enim propinato prius pharmaco, quo eius corpus noxijs paulisper expurgaretur humoribus, ijsq; maxime, qui in stomacho & uenis meseraicis continebantur, quarta die ambobus cruribus vel suris more Aegyptiorũ scarificatis, sanguinis fere libram commodissime eduximus, a qua præstita vacuatione febris iminuta, alia tantum accessione desijt. Paucos ab hinc menses ab huius pueri morbo mulier ferè sexagenaria, Bona vocata, quæ apud Bassanos famosissimos pictores habitabat, hepatis pessima inflammatione correpta continue cum

dolore, & tensione dextri hypochondrij, assiduis uigilijs atq; difficillima respiratione, ingentiq; siti, lingua nigra admodumq; squalida febricitabat. In qua vrinæ tenues, coloratiores, cum contentis crudis spectabantur, diesq; duodecimus ab ægritudinis principio agebatur, quando accersitus illam inueni eo modo ægrotantem, cuius morbo, causis, ac symptomatis recte perspectis ac cognitis, atque chyrurgo acersito, internam dextri cubiti venam secari iussi, à qua nullo sanguine, muliere in syncopim collapsa, vacuato, ne misera cæteris neglectis remedijs moriretur, ex eius corporis habitu bene carnoso, pingui atque albo, Galeno in libro de curan. rat. per sang. miss. docente, malleolorum siue crurum scarificationem magis quàm venæ sectionem, præstare ei posse: probè cruribus scarificatis, sanguis ad libræ pondus commodè eductus est, à quo statim melius se habuit, nocteq; subsecuta somnum cœpit, melius respirauit, atque adeo febris minui exinde cœpit; die quartadecima ferè libera fuit, at decimaseptima in vniuerso corpore critica exorta scabie, prorsus conualuit. Post hanc aliam eosdem annos natam, habitu admodum pingui, ac valde carnoso præditam, villam Angaranum habitantem, febre continua, acuta, correptam cum intensissimo capitis dolore, assiduisq; vigilijs, delirio, atque multa inquietudine curandam præmanibus habui, cui die tertia præmisso clystere, ambobus itidem profundis incisionibus cruribus scarificatis, sanguinis libra & plus fuit educta, a qua mulier melius statim se habuit. dieq; septima omnino a febre libera euasit. Puer etiam duodecim annorum Citadellensis in domo Ioseph Caratelli pharmacopolæ, cum febre surdus omnino factus, eius a scarificatis cruribus, plurimo sanguine euacuato, statim audiuit, atque paucis diebus etiam a febre conualuit. Duæ itidem eodem tempore puellæ virgines in Valle Stagna, decumbentes, in pestilentem febrem collapsę à suppressis menstruis, ea scarificatione adiuuatæ sanitatem citò receperunt. Citò enim ambabus ijs copiosi mẽses denuo fluxerunt septima die cum iudicio. Criticeq; ambę iudicatę in eadem die fuerunt. Audisti ex me igitur, quos vacuatione sanguinis, surarũ scarificatione pręstita, Deo annuente, Bassani sex fere mensium spacio sanitati restituerim. In principio dum ea uti cęperim, propter multas magnasq; ac profundas scarificationes ferè omnes hoc auxilium formidabant. Deinceps vero multi fuere, tum viri, tum mulieres, quę ab vtilitate persuasę

suasi hoc genus remedij facile complexi sunt. GVILAND. Gaudeo te tantam de huiusce scarificationis vtilitate periculum fecisse, cui facile omnes acquiescere possent. Ego vero, vt idem confirmem, puto non inutile fore, si tuis experientijs aliàs ab Amato Lusitano memoriæ traditas subiungam. ALPIN. Gratam rem facies si eas mihi etiam indicaueris. GVILAND. Is in prima suarum ,, centuriarum hæc literis tradidit: Paucis interpositis diebus hu- curat. 18.
,, ius dicti frater, duos annos natus in easdem oris vlcerationes inci-
,, dit, qui surarum siue tibiarum ventrium scarificatione, & topicis
,, adhibitis enumeratis medicamentis sanitati illico fuit restitutus.
Et in scholia, postquam tum omnes medicos præter Hispanos, quod hos solum crederet huiusce scarificationis peritiam obtinere, reprehenderat, subiunxit alterius pueri historiam, his verbis:
,, Dominicus Maria à Bala mercator Bononiensis cum filiolum gra
,, uiter ægrotantem haberet, vt illum inuiserem me rogat, ad quem
,, accersitus iubeo protinus crura scarificari, prius ea per spongiam
,, fouentes aqua calida, & ad poplites ligatura ac ad suras euocato
,, sanguine, eas sæpe harundine fessa percutiendo, sed inuita matre
,, pueruli natione Græca, patria Bizantina, quæ quum intra duos
,, dies puerum sanum conspexerit, ad me postea, tanquam ad sacrã
,, anchoram, quum pueri sui vel amicorum ægrotarent, confluebat,
,, vt illam illis iuberem euacuationem facere, tantum videlicet huic
,, euacuationi tribuens: nec sanè immeritò, quia præter multa, quę
,, secum adfert commoda crurum scarificatio, materiam in corpore
,, exundantem minuit, & caput à dolore & malis affectionibus liberat. In secunda centuriarum pueri hanc subtexit historiã dicens: curat. 58.
,, Filius Barbosij natus annos nouem cum febri continua cor-
,, riperetur, & inter medicos consultum esset pro eius
,, salute de sanguinis missione, primo à surarum scarificatione cæptum fuit; qua uel tantum illicò sanus est factus. Hæc extant monumenta illiusce doctissimi medici de missione sanguinis per crurum scarificationem posterum memorijs prodita.

Crurum scarificationem non eam esse, quam nostri applicatis cucurbitulis frequentant. Cap. V.

GVILANDINVS.

NON video hoc auxilium Arabibus medicis notum fuisse. Quamquam nunc ipsorum ferè proprium illud esse dixeris, quando nemo illorum de eo aliquid scriptum reliquerit. Auicennas enim hanc scarificationem à cucurbitulis separatam minime cognouit, quod ex eius his uerbis facile perspicitur: Et ventosæ quidem, quæ cruribus superponuntur sunt minutioni propinquæ, & mundificant sanguinem, & prouocant menstrua. Quod apud alios quoque Arabes medicos multos vsitatum, ac creditum est. Nam neque Auerroes, neque Rhasis, neque haly Abb. neq; alij multi de scarificatione crurum, ut quid distinctum à cucurbitulis scripsere. Itaque apud hos uacuatio per crurum scarificationem procurata nihil aliud erit, quàm communiter nostris cucurbitulis, cum scarificatione applicatis sanguinis facta eductio. Cui opinioni id fauere videtur, quod alios multos præclarissimos medicos, ne verbum quidem de hac distincta a cucurbitulis scarificatione fecisse videam. Nulla siquidem apud Hippocratem ipsius extat memoria, neque apud Celsum secũdum vt multi aiunt, Hippocratem, neque apud alios multos. Hincque multi etiam doctissimi medici nullam differentiam inter hanc & cucurbitulas scarificatas fecerunt, exinde malleoloru m scarificationem cum cucurbitulis interpretantes, vt Hieronymus Cardanus in lib. 2. controuer. med. qui hæc Galeni verba de scarificatione ita interpretatus est: Sunt autem quæ æquiualent sectioni uenæ retentarum hæmorrhoidum apertio, vel mensium suppressorum, uel in quibus nihil est tale, malleolorum cum cucurbitula scarificatio. Quæ tamen interpretatio (pace tanti medici dixerim) longe à ueritate est aliena, cum Gal. per malleolorum scarificationem distinctissime eam absq; cucurbitulis intellexerit. Nam in libro de hirudinib. distinctè duo capita scripsit, alterum de scarificatione, atque alterum de cucurbitulis. Qui si idem intellexerit scarificationem, & scarificatas cucurbitulas esse, proculdubio cucurbitularum vsum nusquam meminisset. Nam in libro nuper

lib. 1. fen. 4. cap. 21.

citato

" citato dixit: At incipientes aut etiam uigentes (supple capitis
" dolores) per cucurbitam in ceruice procurata retractio interim
" quidem solam interim cum scarificatione. Quod prorsus confirmauit in aphoris. lib. atque in lib. de curat. per sang. miss. Cur igitur ibi Gal. meminit cucurbitularum cum scarificatione, si nomine scarificationis semper cucurbitulam subintelligat? Certè ex Galeni sententia, vtrunque esse vnum & idem, falsissimum est. ALPIN. Cui dubium idest, uarijs utramque operationem moliendi modis perspectis, atque vtriusq; auxilij facultatibus? Nam modus vacuandi applicatis cucurbitulis planè est diuersus ab eo, qui in vsu scarificationis adhibetur. Cucurbitulam siquidem linamento ardescente, vel igne vel aquę calidæ halitu, cuti primo applicant, quæ ualide intra se cutim attrahit, à qua cutem in ruborem atque tumorem elatam scarificant, eiq; statim rursum cucurbitulam affigentes ea sanguinem à scarificationibus extrahunt. Secus vero in molienda scarificatione obseruatur, nam qui volunt crura scarificare pro vacuando sanguine, primo arctè crus sub poplite ligant, & mox totum crus in primis multum perfricatum, in dulcis aquæ calidum balneū immergunt, sæpeq; abluunt suram, ac harundine ipsam percutiunt, vt totum crus intumescat, multumq; erubescat, atque obtorpescat, ne incisionum acutum dolorem ægroti sentire queant. Quibus omnibus peractis crus ordinatis longis, ac profundis incisionibus scarificant, à quibus quantum volunt sanguinis aqua calida vulnera sæpe irrorantes vel totum crus in aquam obruentes, euacuant. Quis igitur scarificationem à cucurbitulis diuersum quippiam esse non fateatur, ex modorum omnino variorum, quibus administrantur, obseruatione? Quæ etiam inter se ex vtriusque facultatum dignotione diuersa vtique esse, facile suadebitur. Differunt quidem hæc in ea quam præstant, euacuatione, quantitate sanguinis qui euacuatur, nec minus attrahendi modo. Etenim cruribus scarificatis libræ sanguinis facile non secus quàm per venæ sectionem educi possunt. Quod sæpissime experientia verum esse didicimus. Oribasiusq; in libro de cucurb. scarif. hirud. sibi cum peste ipse vexaretur, altero crure scarificato binas ferè sanguinis libras extraxisse testatus est. Addo, per crurum scarificationem tantum sanguinis vacuari, quantum per venæ sectionem euacuari potest. Quæ sanguinis copia non ita facile cucurbitulis exhauriri poterit. GVILAND. Neq;

citra rationem aliquam hoc fieri arbitror, namque sanguis à scarificatis cruribus absque cucurbitulis calidæ dulcis aquæ balneo continue educitur, ex qua caliditate sanguinem attenuante, mouente, atque attrahente, humiditateq; incisiones venasq; plurimum laxante, facilius sanguis effluit. In eius verò eductione, quę cucurbitularum attractione fit, aliæ causæ existunt, & tales quidē, ex quibus potius sanguinis fluxio cohiberi, quàm adiuuari possit. namque non adest caliditas, quæ fluxurum sanguinem attenuet, neque adest quod relaxet cutem, sed magis cutis ex vacuato sanguine frigescens, densatur, & sanguis extra venas egressus in trombos concrescens, fluxionem potius coercere possunt. Hinc mirum non est cucurbitulis non posse tantam sanguinis copiam vacuari, quanta per nuper dictam scarificationem educi potest. ALPIN. Differunt etiam sanguinis vacuationes cucurbitulis factæ ab ijs, quas hac scarificatione molimur, quòd illæ violenti attractione, atque hæ sine vlla violentia procurantur; sed sensim ac sensim sine multa agitatione. Galen. enim in lib. 13. meth. dixit: Cucurbitulam ad hoc esse inuentam, strenuumq; planè ad id esse auxilium, vt foras euocentur; quæ sunt in alto, atque vt eximantur & eruantur, quę iam in scirrhum abeunt. neque cucurbitæ attractionem violentam esse nostrum cuipiam ignotum esse cogito. Scarificatione uerò sanguinem dulcis aquæ calido balneo sensim ac sensim citra commotionem multam corporis educi, sensui patet. ut Apollonius non minus antiquus quàm grauis medicus his verbis scriptum reliquit. Quæ apud Oribasium leguntur ex illiusce medici grauissimi mente de hac scarificatione, hęc existunt: plethorā

Orib. lib. de cucur. scarif. c. 9.

" autem commoderatam, quę aliquid mali factura sit, ac iam euer-
" sionem in morbosum statum attingat, tibia quę scarificationibus
" vexata fuerit, innoxiamq; totam quam volumus sanguinis illiga-
" tionem reddiderit; citra validam totius molis commotionem soluit. Amplius Gal. atq; alij Gręci medici multi dixere, scarificationem hanc tollere plenitudinem, quod in plerisq; locis legitur. pręsertimq; in lib. nuper citato de Hirud. reuulsi. cucurb. cum di-

cap. 4.

" xit: Si qua exuperans materia in corpore minuenda est, atque ob
" id potissimum exuperantia ea oriatur, quod materia ipsa, quæ emitti solet, supprimatur, scarificatione vtimur. Cucurbitulis vero scarificatis vel sine scarificatione ante quam corpus totum uacuatum sit, nunquam medicos vti debere, Gal. pluribus in locis,

quos

quos supra adnotauimus, memorię prodidit. GVILAND. Differentia euacuationis, hac scarificatione factæ, atque eius quę cucurbitulis celebratur, in alio consistere non videtur quàm in attractione, quę in his calido balneo, in illis uero cucurbitulis perficitur. Vna eademq; scarificatio cutis utraque erit, sed ab vna sanguis calida aqua euocatur, & ab altera cucurbitula ex alto ad cutẽ trahente. ALPIN. Neque hęc duo existunt vacuationis instrumenta, tametsi utraque in scarificationem cutis fundetur, etenim in vtrisque non eadem fit scarificatio. Nam ad usum cucurbitularum cutem multis incisionibus, neque longis, neque profundis, neque ordinatis scarificant. Quę omnia in hac scarificatione Aegyptij ad unguem obseruant. Quod etiam Oribasius ex Antyllo in lib. de cucurb. scarif. faciendum pręcepit. Quare multis differentijs crurum scarificatio, & cucurbitulę scarificatæ distinguuntur, vnumq; & idem non pręstatur ab utrisq; auxilium, nec ijsdem utraque viribus est referta, diuersamque inter se ambo promunt operationem. GVILAND. Non possum iccirco non multum Auicennam cæterosque alios Arabes medicos præclarissimos admirari, qui de sanguinis vacuatione agentes hanc scarificationem minime à cucurbitulis distinctam cognouerint. ALPIN. Quid igitur de his diceres? tantos medicos tantum auxilium ignorasse? multi nobis non credent. GVILAND. Hoc auxilij genus proprium ferè fuit Aegyptiorum, atque Arabum. quæ loca cum neq; Auicennas, neque Rasis, Auerroes, Haly, atque alij habitarint, nosci ab his eam scarificationem non potuisse putandum est. Quod an uerum sit, nemo nostrum certus est. hoc vnum tamen scio, quod cum hoc remedium apud Galeni scripta, Apollonijq;, Antylli, Oribasij inueniatur, & apud alios Gręcos medicos nulla extet de eo memoria, istorum scripta male uersa in Arabicam linguã habuisse certo certius iudicari potest, atq; hinc eos non potuisse hoc auxilij genus probè didicisse. Quod quidem apud Auicennam manifestissime comprehenditur ita fuisse. Cum quæ Gal. loquebatur de scarificatione citra cucurbitularum applicationem, ipse in cucurbitulas scarificatas transcripserit. Galen. si quidem in lib. de curat. per sang. miss. de scarificatione hac ita scripsit:
„ Porrò quę ex mulieribus albidiores sunt, sanguinem tenuẽ cap. 11.
„ aceruare solent, quocirca adhibitis malleolorum scarificationibus
„ maxime vacuantur, atque quę nigriores sunt, secta vena curato.

Craſ-

,, Crassiorem enim sanguinem, ac magis melancholicum colligunt,
,, magis vero etiamsi magnas habere venas appareant, quod illis ac-
,, cidit, quę graciliores sunt, ac nigriores. Carnosis vero ac candidis
,, paruę insunt venę, quibus malleolos scarificare, quàm uenam se-
,, care præstiterit, quippè cum hæ paruas in cruribus venas ha-
,, beant, itaque etiamsi rectè secentur, quod iustum tamen sit non profluat. à quibus sanè uerbis de scarificatione, & non de cucurbitulis à Galeno proditis, male in aliam linguam versis Auicenna eadem hæc ad unguem transcribens, de cucurbitulis scarificatis, & non de scarificatione intelligens, dixit: Et ei quidem quæ ex mu-
,, lieribus alba existit, ac laxa, sanguinem habens subtilem, ventosæ
,, in cruribus positæ sunt meliores quam phlebomia, quæ fit in saphena. Sed hæc satis fuisse existimo, ad demonstrandam differentiam, quæ est inter scarificationem, & cucurbitulas scarificatas. Quibus ita explicatis non inutile foret, si quæ inter malleolorum hanc scarificationem, & venæ sectionem sit conuenientia ac similitudo, nos aperiemus. Alpin. Iure quidem hoc dixti, neque puto facile nos huius scarificationis vtilitates persequi posse, nisi harum similitudinem sedulo prius cognouerimus.

Inter crurum scarificationem, atque venæ sectionem maximam esse conuenientiam, ac similitudinem. Cap. VI.

ALPINVS.

SANGVINIS vacuationem per crurum scarificationē factam, ei, quæ uenæ sectione fit; admodum similem esse cognoscitur. Quantitas enim sanguinis per huiusmodi scarificationem educta vel eadem omnino est cum ea, quæ vena aliqua secta educitur, vel saltem ei proxima. libras sanguinis ista scarificatione vacuari à nobis nuper dictum est, non minusq; Oribasium inseipsum ex seipso eam sanguinis copiam crure scari-
aph.17. ficato eduxisse: Galenumq; exinde in comm. 2. aphorism. dixisse, vacuationem per malleolorum siue crurum scarificationem præstitam proximam ei esse, quæ fit per uenæ sectionem. Simili etiam modo & sanguinis quantitas per eam scarificationem, non secus quàm

quàm ex uena secta sensim ac sensim sanguis effluit, lente & absq; vlla violentia benigne balnei ex dulci aqua calefacta parati adiumento educitur. Quomodo naturam sæpissime critice, vt verbis vtar medicorum, sanguinem excrere cernimus: atque hinc sanguinis vacuationem, tum quæ per venam sectam fit, tum quæ nuper dicta hac scarificatione perhibetur, proficuam ęgrotis esse, quod prorsus à natura factam imitetur, existimo. Quemadmodum etiã ex purgationibus eas ægrotis esse valde proficuas dicimus, quæ naturæ optimas excretiones imitãtes nulla violentia vel corporis molesta commotione lædentis humoris redundantiam eijciunt. Cuius rei signum esse ægrotos purgationes leuiter perferre, Hippocrates in 1. lib. aphoris. nobis prodiderat. GVILAND. Dubia hęc ueritas haud parũ multis uisa est, neque immeritò de ea quantitate sanguinis, quę educitur crurum scarificatione etenim quæ ratio est, quamobrem a cute crurum scarificata plus quàm ex aliarum partium scarificatione sanguinis copia maior educi ac vacuari debeat? Certè nulla, quando dorsi cutis multis venis referta eandem copiam scarificata exhibere queat, vt hinc scapularum venas scarificatas iecorariæ venę vicarias Arabes dixerint. ex quibus non videtur crurum scarificatio quantitate sanguinis venę sectioni proxima, vel saltem alię etiam partes corporis scarificatę eandem copiam sanguinis exhibentes venę sectioni itidem proximę erunt. ALPIN. Memini aliàs de hac eadem quęstione nos verba fecisse, remq; planè sic absoluisse, quia surę cęteris alijs cutaneis partibus, tum numerosiores venarum ramos, tum grandiores obtinent. ex quibus scarificationibus multis uenis dissectis copiosior, quam ab alijs corporis partibus scarificatis sanguis exit. GVILAND. Verum dicis, neque immeritò cum Gal. crurum hanc scarificationem semper uenę sectioni facultate vel utilitate proximam tradiderit, ait enim plenitudinem corporum ipsam fere, ut venę sectio, tollere. Cuius loca nunc, in quibus hoc nos docuit, audire nõ erit inutile. ex quibus clarè cognoscemus quanta apud Galenum fuerit inter scarificationẽ hanc & uenę sectionem similitudo ac in iuuando affinitas. ALPIN. Exopto illorum locorum auctoritate, ueritatem hanc ex te confirmari. GVILAND. In lib. 2. aphoris. Hippoc. ut aliàs etiam dictum est, hęc ad unguem uerba
„ scripta reliquit, dicens: Euacuatio omnium humorum ęqualiter,
„ quę quidem exquisitissima est, fit per uenę sectionem, proxima au- aph. 17.

tem

cap. 4. ,, tem huic illa est, quę fit per malleolorum scarificationem. Quod non minus clare etiam in libro 4. de sanit. tuenda confirmauit ijs profecto uerbis ita posterorum memoriæ traditis: Nam uirium ,, robore constante si lassitudo adhuc infestat, existimandũ est, cum ,, sanguinis ne copia, an cum crudis ac minime coctis humoribus, an ,, per se solus consistat uitiosus humor, qui lassitudinem creet: Nam ,, si cum sanguinis copia, aut vena incidenda, aut aliquid, quod tan- ,, tundem ualet, agendum. Sanè tantundem possunt hęc, quibus ,, hæmorrhoides sunt retentæ si has apperueris, si mulieri menstrua ,, consuetudo cessauit, hanc si prouoces: si horum nihil est, malleo- ,, los scalpello incidas. Et in lib. 13. meth. med. Cogimur ergo ,, aliàs sanguinem mittere, idq; aut uena incisa aut membris ijs quę ,, lęsa non sunt scarificatis, manu enim laborante scarificabis crura: ,, altero crurum male habente, reliquum. Has namque euacuatio- ,, nes indicat ipsa copia, sicuti etiam succorum vitium redundantis ,, succi purgationem. Idemq; etiam in lib. de Hirud. reuuls. si tamen cap. 4. is Galeni liber existit, proditum est, atq; hisce uerbis. Si qua exu- ,, perans materia in corpore minuenda est, atque ob id exuperantia ,, illa oriatur, quod materia ipsa, quæ emitti solet, supprimatur, sca- rificatione vtimur. Hæc eadem fere apud Oribasium ex Apollo- nio, Antyllo, & à semetipso leguntur. quę cum aliàs, tum relata sint, tum quia quisq; apud Oribasium ea legere poterit, repetere nolumus, exceptis ijs, quę Oribasius de seipso memorię prodidit, quę ita instituto nostro quadrare videntur, ut nos ea audire fas es- in lib. de cucurb. cap. 19. ,, set. Quę sunt huiusmodi: Et sanè dum pestilentia uehemens A- ,, siam deprehendisset, multosq; perdidisset, meq; etiam morbis at- ,, tigisset, Secunda morbi die remissione febris facta, crus scarificaui, ,, duasq; ferè sanguinis libras detraxi, hacq; de causa periculum ui- ,, taui. Pleriq; igitur etiam alij hoc presidio usi superstites euasere. ,, erant enim plenitudinis signa illiq; pręcipue saluabantur, qui san- ,, guinem copiosum exhauriebant. Alpin. Hęc sufficiunt ex Ga- leno, Apollonio, Antyllo, Oribasio, pro demonstranda huiusce sca rificationis malleolorum cum uenę sectione conuenientia, hacte- nus demonstrata. Ex quibus omnibus conspicuum fit, hanc sca- rificationem uicariam esse uenę sectionis, quãdo si quod est, quod ex pręsidijs uacuatorijs, ad uenę sectionem propè accedat, hoc unũ scarificatio malleolorum est, cum nullum aliud ex vacuatorijs prę- sidijs adsit, quod ea proximius ad uenę sectionem accedere queat.

GVILAND. Res conspicua uidetur ex Galeni aliorumq; Græcorum medicorum monumentis, sed difficillimum est, multis pro vicario auxilio cucurbitulas, cum scarificatione applicatas substituentibus, istud posse suaderi. quę res nobis non leuem ansam prębuit altius eorum sententiam spectandi ac iudicandi, ne tam grandis error, tam alte in multorum medullas defixus, non sine aliqua ęgrotantium iactura ulterius progrediatur.

An crurum scarificatio vicaria sit venæ sectionis. Cap. VII.

ALPINVS.

MALLEOLORVM scarificatio an non venæ sectionis vicaria erit affirmanda? cum nullum euacuans præsidium & proximius ex Galeni aliorumq; priscorum medicorum monumentis, esse, hactenus cognitum sit. equidem non video cur in hac assertione nos iure quis reprehendat, etsi plures etiam grauissimi medici fuerint, quibus alia præsidia pro sectione uenæ substituenda magis placitum est: Quorum alij scarificatas cucurbitulas pro tali vacuanti auxilio substituere, atque alij hyrudines non modo hæmorrhoidibus, uerum etiam aliarum partium uenis appositas, quemadmodũ sæpe in pueris, quibus ex eorũ sententia cum meritò vt superius à nobis dictum est, missio sanguinis alia via prohibita sit, sanguinem hirudinibus alicui venæ appositis mittere non displicet. Scarificatas cucurbitulas pro sectione uenæ substituentes. quibus rationibus, atq; auctoritatibus moueantur alias a nobis proditum est. Quas etiam pręsentis occasionis causa itidem repetere non grauabor, ex quibus huius propositi ratio clarius innotescet. Aiunt siquidem cucurbitulas, medijs scarificationibus administratas, non secus quàm uenæ sectio, uel saltem proxime, ad uenæ sectionem accedere, ut sanguinis optatam copiam euacuent, pręsertimq; scapulis applicitas. quas venas ab Auicenna edocti iecorariæ venę vicem gerere affirmant. sanguinis multam copiam euacuari nobis dubium non est, atque ab ea etiam totum corpus inaniri, ex quo dubium cui erit, ipsas vicem gerere venarum sectionis posse, certè nemini latet omnes Arabes

cla-

clarissimos medicos huic opinioni fuisse addictos, presertimque Auicennam, qui dixit, cucurbitas cruribus appositas minutioni esse proximas. & ex Latinis Celsus magni nominis medicus manifestissime post venam sectam vsum cucurbitularum celebrauit, ex Grecis uerò Paulus Simia Galeni appellatus, nusquam scarificationis crurum meminit, vacuationem uero laudare uidetur, quæ applicatis cucurbitulis cum scarificatione procuratur. Quid igitur? a predictis rationibus, atque a grauissimis illis medicis dissentiemus? GVILAND. Preterea ex Galeno etiam crurum huic scarificationi objicientes, per eam fieri posse totius corporis perfectã euacuationem, negant. quando non quamlibet humorum redundantiam ea tollat, neque cuiuslibet humoris: neque in quolibet habitu fieri debeat, & vt paucis dicam, tantummodo vbi cum uacuatione ad partes inferas trahendum sit, utilem istam crurum scarificationem censent. Gal. enim in lib. de hirud. reuul. cucurb. de ea

cap. 4.

" agens inquit: Corporis partes scarificande sunt, quæ phlegmone
" vel duritie vrgentur, quæ vel tensæ fuerint, vel dolore aliquo affli-
" guntur: queq; fluxionibns vexantur, ubi eæ ipsæ fluxiones desie-
" rint: aut cum acrem materiam subesse viderimus, seu vis aliqua
" venenosa extrinsecus illata fuerit: preterea si ab altera ad alteram
" partem deducere materiam volumus, sicuti scarificatis cruribus,
" affecto capiti medemur: Siq; exuperans materia in corpore mi-
" nuenda est, atque ob id potissimum exuperãtia illa oriatur, quod
" materia ipsa, quæ emitti solet, supprimatur, scarificatione vtimur.

Atque in lib. de curan. rat. per sang. miss. Gal. dixit crurum scarificationem solis albidioribus corporibus, exilioribus venis, atque tenuiori sanguine preditis conducere, minimeq; nigriores latiores venas ac sanguinem crassiorem preseferentibus. Ibidemque non omnem sanguineu scarificationem hanc uacuare, sed solummodo tenuiorem. Hecq; ei scarificationi isti objciunt. ALPIN. Ab Aegyptijs igitur nos dissentire, atque abscedere hec hortantur; Quod tamen faciendum nõ puto, quando ipsorum veriorem sententiam putauerim. Neque ipsi carent rationibus, quibus scarificationem hanc probè tueantur, atque ab illorum machinis uarijs oppugnatam defendant. Superius a nobis demonstratum est scarificationem hanc maiorem sanguinis copiam uacuare, quàm cucurbitulas, neque immerito, cum illa sanguis calenti aqua dulci educatur, quæ cutem laxat, sanguinem attenuat, atque attrahit: &

cap. 11.

cucur

cucurbitulæ neque sanguinem attenuent, neque cutim ac uenas relaxent, quinimo magis ex sanguine educto, in ipsisq; contento ac paulo post coagulato, cutim stipandi, sanguinisque fluxum sistendi non parua occasio datur. Falsumq; etiam hoc esse experientia a quoque in vtriusque remedij vsu exercitato, comperitur: quando plurimæ sanguinis libræ istac præstita scarificatione facile, vt volumus educantur, quod non ita certò de cucurbitulis affirmari potest. Diuineq; hinc Galenũ docuisse in 2. lib. aphorism. pro vacuanda corporum plenitudine, crurum scarificationem proximam esse venæ sectioni, vel melius sanguinis vacuationem illa effectam scarificatione proximam ei esse, quæ fit per venæ sectionem, quippe copia, vel quantitate sanguinis, quæ uacuatur, sunt admodum similes, vt paulo superius dictum est. Qua causa Gal. cum Apollonio, Antyllo, Oribasio, scarificationem hanc humorum exuperantiam tollere nobis prodiderunt, cucurbitulasq; non nisi prius toto corpore vacuato. minimeq; ante totius vacuationem medicos his vti debere. in lib. enim 13. meth. med. de illa ita scripsit: Cogimur ergo aliàs sanguinem mittere, idq; aut vena incisa: aut membris ijs, quæ læsa non sunt, scarificatis: manu enim laborante, scarificabis crura: altero crurum male habente, reliquum. Has namq; vacuationes indicat ipsa copia, sicuti etiã succorum vitium, redundantis succi purgationem. Atque in 4. de sanit. tuenda, idem docuisse visus est, tantundem valere scarificationem hanc, vt venæ sectio. Atque Orib. in lib. 7. hoc identidem meminit. Cucurbitulis uero Gal. scarificatis aliter sentit, in lib. enim de curan. rat. per sang. miss. tradidit eas non esse accersendas, nisi prius totum corpus probè vacuatum sit. Quamobrem verò istud? nisi quia hæ debitam ac exoptatam sanguinis copiam vt ea facit scarificatio, non euacuant. Preterea violentia etiam ipsæ sanguinem attrahunt ab vniuerso corpore, vt superius dictum est. Quo motu non videntur sectionem venæ in molienda euacuatione rectè imitari, quæ non violentia, sed paulatim, sensimque ac sensim fit. Quo sanè modo eam crurum scarificationem vacuare sanguinem dulcis aquæ calentis balnei adiumento, paulo ante a nobis proditum est. Sed ad ea, quæ huic illi obijciunt respondere consentaneum est, atque ad id, quod in primis afferunt, quippè illam non cuiuscumq; humoris, vel sanguinis exuperantiam tollere posse, sed tantum sanguinis tenuioris, idq; ex Galeno

cap. 5.

cap. 19.

in

cap.11. in lib. de curan. rat. ubi dixit, in corporibus crassiori sanguine exuperantibus magis præstare venę sectionem, quam crurum scarificationem. At hi, qui ex hoc loco oppugnationem aggressi sunt, non rectè videntur Galeni mentem assecuti, quando ipse non negarit, per hanc scarificationem non posse in mulieribus, quibus menstruę purgationes suppressę sint, etiam crassum sanguinem vacuari, quod fieri utiq; posse non uidetur a ratione remotum, quando calido balneo sanguis crassus utique attenuari queat, quòd ab fen. 4. cap. 21. Auicenna etiam in lib. 1. proditum est. Sed affirmarit in huiusce sanguinis redundantia, vacuationem commodius fieri per uenæ sectionem posse, quàm per scarificationem, atque iccirco illam scarificationi præstare, veluti neque negat ibidem uenæ sectione posse utique tenuiorem sanguinem uacuari, sed cōmodius quàm per uenæ sectionem scarificatione vacuari posse, dixit enim: Porrò
,, quæ ex mulieribus albidiores sunt, sanguinem aceruare tenuem
,, solent: quocirca adhibitis malleolorum scarificationibus maxi-
,, me iuuantur. At quæ nigriores sunt, secta uena curato: & paulo
,, post: Carnosis uero & candidis paruę insunt uenę, quibus mal-
,, leolus scarificare quàm uenam secare pręstiterit, quippè cum hę
,, paruas in cruribus uenas habeant: itaque etiam si probè secentur, quòd iustum tamen sit, non profluat. Hic enim Gal. sibi proposuerat tollendam esse sanguinis plenitudinem, ex suppressis mensibus in mulieribus ortam, pro qua missionē sanguinis copiosam vtilem supponens, atque ideo fore moliendam a uenis crurum solummodo, ut simul & semel plenitudinem uacuando, mensibus naturalem etiam motum reddat. considerabat an scarificatis à cruribus, uel à crurum persectis uenis melius esset eam moliri, ita, vt ea vacuanda sanguinis copia commodius uel uno, vel altero modo educeretur, proinde in cruribus amplioribus venis refertis, atque in crassiori sanguine redundantibus etiam tutò per aliquam crurum sectam uenam, facileq; educi posse, & in ijs, quibus uenę crurum sunt paruę, sanguisque est tenuior non nisi scarificatis cruribus, quoniam & difficillime hę cum paruę sint, secari possunt, atque ab una etiam exsecta, minime postulata sanguinis copia vacuatur. Iccirco plurimas in cruribus scarificandas iure censuit. Qua in re interim uenam sectam pręfert scarificationi, atque interim hanc uenę sectioni. Neque ex his colligi potest, scarificationem hanc non posse sanguinem crassiorem vacuare, quoniam surarum

rarum uenę non ita pa ruę existunt, ut in alijs partibus corporis cernuntur, sed ea scarificatione profundius facta, venarum crassiores rami secantur, calidiq; aquæ dulcis balnei crassities sanguinis absque dubio attenuatur, ipsaq; fluxilis redditur. & asserentibus scarificationem hanc non esse idoneum istrumentum ad vacuandum crassiorem sanguinem, è contra dicemus, nos quoque eodem modo se habere venam sectam ad tenuiorem sangu inem, in exilibus venis contentum ducendum; nam vt dicebat Gal. etiam ab ea rectè secta eius iusta copia non diffluet. mirumque hinc non est, si Galenus in albidioribus corporibus sectioni venæ scarificationē præferat, atq; in nigrioribus, amplioribusq; venis a natura donatis venæ sectionem. Ex suppressione verò mensium exortæ plenitudini hanc scarificationem maxime conducere certum est, ut à uiro excellentissimo ex multorum sententia proditum est, atque etiam non minus id Galenum in lib. de Hirud. reuulſ. scarif. nos docuisse; sed quod ob id plenitudinem tantum, a nuper dicta suppressione menstruarum purgationum effectam ipsa tollat, minimeq; aliam ab alijs causis ortam, falsum planè ex Galeni mente existit, etenim ipse non absolute in supradicto eius libro tradidit, hac tolli plenitudinem ex suppressis purgationibus vteri ortam, sed tali plenitudini præcipue conducere, quod ex eius verbis planè manifestum videtur. Neq; id iniuria, cum hæc scarificatio præter quàm quod euacuat, etiam reuocare interceptos menses soleat, quinimo in lib. de curan. rat. per sang. miss. ad reuocandos menses præsentaneā esse scarificationem illam statuit. Verum siquidem est, hanc præter vacuationem sanguinis, quam præstat, etiam ad inferas partes sanguinem trahere: quod ex Galeni supra recitatis verbis planè
„ constat; quæ hęc existunt: Neque enim profectò proroganda in
„ his vacuatio est, non tamen necesse est illis venam scindere: Quip-
„ pè cum malleolorum scarificationes superfluitati, quandoq; eua-
„ cuandæ satis esse queant, quæ & alioqui hoc etiam habent, quod
„ mensium vacuationem ciere possunt, sicuti etiam in malleolis ac poplitibus incisæ venæ. Quamobrem ex Galeni sententia potest isthæc malleolorum scarificatio non modo nuper dictam humoris redundantiam tollere, sed quascumq; alias, quas venæ sectionem abigere scimus. Quod quidem ex uerbis eiusdem Galeni in 4. lib. de tuenda sanitate aliàs etiam recitatis cognoscitur; Nam ipse cap. 4.
„ scripsit: Nam si cum sanguinis copia, aut vena incidenda, aut ali-

M quid,

,, quid, quod tantundem valet, agendum. Sanè tantundem possunt
,, hęc, quibus hęmorrhoides sunt retentæ si has aperueris, si mu-
,, lieri menstrua consuetudo cessauit: hanc si prouoces: si horum
,, nihil est, malléolos scalpello incidas. Quam scarificationem plenitudinem quocumq; modo obortam tollere posse Gal. ut nuper dictum est, multis prodidit in locis, quę iam à nobis antea commostrata sunt, in quibus ait, hanc ad minuendam sanguinis exuperantiam proxime accedere ad venę sectionem; neque vt de cucurbitulis sępe ab ipso dictum est, ipsam egere alia vacuatione, vel post totius corporis factam euacuationem esse administrãdam uoluit. ex quibus quanto in errore versentur cucurbitulas scarificatas uenæ sectionis vicarias facientes, satis cuiq; manifestum erit, cum has semper post vacuationem totius locum habere ipse in lib. de curat. per sang. miss. aperte prodiderit. GVILAND. Ita probè aduersus scarificationis calumniatores rationibus te erexisti, ut non difficile sit, me in tuam venisse sententiam. Hoc tamen verum est, perpetuo huius scarificationis proprium esse, simul uacuando ad crura etiam attrahere, quod certè ab ea separari non potest, nequit enim hæc scarificatio sanguinem uacuare, & ad inferas partes è supernis exinde euocatum etiam non attrahere. non semper vero illa attractione est opus, atque ut paucis rem nunc colligam, malleolorum hanc appellatam scarificationem euacuans est, reuulsorium, atque etiam simplex reuulsorium, ubi scilicet non multus ea sanguis vacuatur, vacuatorium atque reuulsorium simul, vbi plurimus. ALPIN. Verum prędicas, sed quid quęso mali est, scarificatione hac euacuando etiam à nobilioribus partibus, ad ignobiliores humorem auellere, presertimq; in febribus putridis, malignis, pestilentibus, in quibus plerumque superiora membra noxijs succis infestantur, caputq; potissimum, vigilijs assiduis, diuturnis somnis, delirijs, & doloribus, quibus quanti adiumenti auxilium futurum sit, quod plenitudinem vacuando simul ad crura partes ignobiles etiam attrahat veneficos succos, alijs iudicandum libenter relinquo. Quinimo tantę esse in his morbis tollendis, vtilitatis iudico, ut omnium ad id prestandum celeberrimum sit remedium, quando ipsum cum euacuet exuperantiam humorum, tum à supernis nobilibusq; partibus ad infernas ignobilesq; noxios humores attrahat. Hinc admirari Oribasium tantum medicum non debemus, qui ex seipso ea adhibita scarificatione, ut à

peste,

peste, qua uexabatur, periculum euitaret, sanguinis uacuationem pertentasse, hocque auxilio multos alios à peste vexatos liberasse, cum illo plenitudinem dempsisset atque ad crura ueneficum humorem attrahendo sine corporis multa commotione, viscera ab infestatione humoris liberaret. Rectissimeq; hac ratione arbitror tunc Aegyptios se gerere, qui ad eorum, qui peste infesti sunt curationem, a scarificatis cruribus plurimum sanguinem mittere consuerint. Sed tempus est, ut priusquam ad alia transeamus, in hac scarificatione constituenda, modum prius obseruemus, quo crura Aegyptij scarificant, atque quomodo sanguinem demunt. Quod nihil aliud erit, quam modum ab ijs crura scarificandi discere. GVILAND. Probè: idq; ut facias, tempus ipsum suadet.

Quomodo Aegyptij crurum scarificationem exerceant, atq; administrent. Cap. VIII.

ALPINVS.

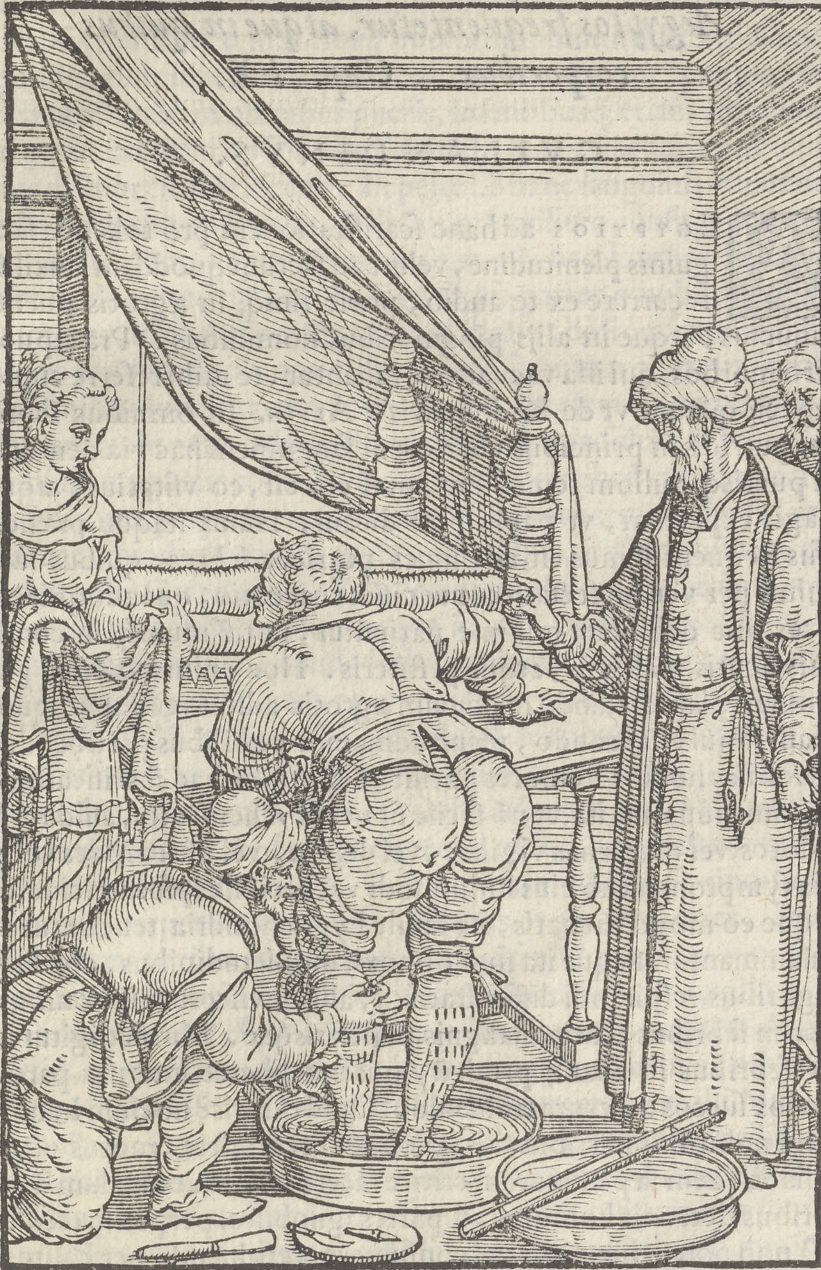
AEGYPTII à cruribus scarificatis sanguinem mittere volentes, in primis suras multum perfricant, paululumq; retractant, & mox in uas aqua dulci calida plenum collocant, easq; multum ac sępius calenti ea aqua irrorantes, manibus, atque arundine modice percutiunt, quas perfricatas per tractatasq;, ac ita uerberatas, calidaq; aqua incalefactas sub poplite arctè zonula coriacea ligant, atque à ligatura etiam calida aqua sępe eas calefacientes, manibusq; ac arundinis frustro rursum sępe ac ualide totam suram verberantes, eam tandem summo rubore afficiunt, quo valde adaucto, partem non parum exinde obstupefaciunt, ne ex scarificationibus ęgroti pręualidum dolorem tunc sentiant. Alterius cruris itaque primo suram rubore multo suffusam ac affectam, non minusq; cum magnitudinem adeptam, tum ferè obstupefactam vsque ad medietatem à malleolo incipiendo summam vsque eminentiam, vel crassitiem multis longis ac profundis incisionibus, æqualibus interstitijs ordinatim per musculorum longitudinem non κατὰ πληγὴν, idest, per percussiones, sed κατὰ σπασμὸν, idest, per tractum cultro factis, scarificant, ab illisq; scarificationibus sinunt sanguinē exire aquę calentis, qua creberrimę

furæ irrorantur, & asperguntur, adiumento. cum vero voluerint scarificare suram inferne trahentes valide distendunt, vt cutis commodius scarificari queat, aliquando etiam difficulter ac in modica quantitate manantem sanguinem adiuuant manibus, arundineq; sæpe eas verberantes, sanguinisq; copiam metiũtur expenduntve, obseruata scilicet aquæ cruentatæ copia, vt nostri etiam in sectionibus venarum pedis facere solent, vel accuratius æqualibus temporis interuallis dorso cultri egressum, atque concretum sanguinem abstergentes à sura scarificata, itaq; singulis vicibus abstergere vntiam sanguinis obseruant. Qua quidem ratione copiam educti sanguinis rectissime ipsi conijciunt. Interea alij ambas suras scarificant, atque ab ijs sanguinem mittunt, & alij ex vno tantũ crure, vbi partem quampiam particularem respiciunt, vbi uero simpliciter pro facienda sanguinis vacuatione, absque alicuius visceris lęsi, reuellendi causa, respectu, semper ex vtroque crure scarificato sanguinis vacuationem comparant, vbi uero vel ex iecore, vel ex alia parte inflammata, aut quoppiam dolore cruciata, vacuando simul reuellere uolunt, ab uno crure solum sanguinem ducere student. Numerus vero scarificationum, atque magnitudo apud varios medicos uaria etiam constituitur. siquidem alij vsq; quadragenas faciunt, alij viginti, alij plures, alijq; pauciores. Pleriq; verò in viris ætatem perfectam agentibus circiter triginta infligunt, atque in pueris circiter viginti. Qui plures faciunt, eas minores, & qui paucas maiores infligere solent. sunt uero qui in peste infligunt tres, aut ad summũ quinque in suris non dicã scarificationes, sed magna vulnera, quæ saltem quatuor digitorum latitudine per suram extenduntur, eamq; ab euacuata sanguinis desiderata copia, apertam, vsque dum à febribus immunes euaserint, adseruant, illisq; quotidie medicamentis attrahentibus medentes, succos veneficos exinde vacuare conantur. Auxilium in ijs morbis summę efficatiæ, sed admodum barbarum expertum est. Incipiunt vero scarificationem ab inferiori parte, vbi tendones musculorum desierint, quippe in principio malleoli se extendentes, vsque ad cruris maiorem crassitiem, quę paulo supra surarum medietatem terminat. Incisionesq;, vt etiam dixi, ordinatas, æqualibus spacijs interstinctas, atque cultri tractu, surę infligunt. Hicq; est modus, quo crurum surarum scarificationẽ Aegyptij moliuntur. GVILAND. Habeo tibi multam gratiam, qui ita clare me

modum,

modum,quo crura Aegyptij ad missionem sanguinis scarificant, edocueris: is autem non videtur diuersus ab eo,quo prisci medici olim vtebantur. Quod ex Antyllo facile conijci potest, qui ita (referente Oribasio) de hac scarificatione olim scribebat; Et sanè
,, pars,quę scarificari debet, prius si fieri potest lauanda est: sin mi-
,, nus aqua tepida,quousq ue rubefiat est perfundenda,aut spongijs
,, fouenda,aut soli igni ve exponenda,ac postea scarificanda. & pau
,, lo post: Magnitudine porrò inter sese sint ęquales incisiones, &
,, quę inter eas sunt interualla, inter sese ęqualia sint: Scarificatio-
,, nisque initium ab infernis partibus sumatur: ita enim sanguis
,, ad superficiarias partes decurrens, eam, quę scarificari deinceps
,, debebit, non obscurabit. Incisionum situs per ęquales inter se
,, ordines fiat. Scarificatio autem non κατὰ πληγὴν, idest, per per-
,, cussiones, sed κατὰ συρμὸν, idest per tractum est facienda, hoc enim pacto citra dolorem fiet. Numerum,magnitudinem,scarificationum,atque legaturam,vt quod cuique suis temporibus sit notissimum, omiserunt: de vapulatione vero uel percussione suræ scarificandę, quę apud illos populos arundine fit, quod & apud Hispanos pro hac facienda scarificatione ad unguem obseruari Amatus Lusitanus in suis Centurijs tradidit,nihil meminerunt,quam cum ad trahendum sanguinem,tum ad stuporem parti scarificandę obducendum,inuentam Aegyptios fateri audio: de magnitudine uero illarum scarificationum quod ex te relatum est verissimum iudicio,quippè eas esse longas,ac profundas, longas quidem digiti crassitie,& profundas vsque quo etiam carnē attingant, ac feriant, paruę enim, quę communiter apud plerosque medicorum in epidermidem uel ad summum ad cutem, quam nec perforant quidē, perueniunt, paucissimam euacuationem pręstant. Quod ex Galeno confirmari videtur,in lib.2.ad Glauc. ita scribente: Tentaui
,, autem sępius plurimas, & valde tenues in superficie scarificatio- cap. 7.
,, nes: contrario autem his modo alias profundiores magnas: &
,, tertias,quæ medium tenebant in lōgitudine,ac profunditate. Quę
,, igitur in superficie fiebant debile auxilium afferebant; quę uerò
,, longę erant,ac profundę,plurimum quidem sanguinis exhaurie-
,, bant,adeo,vt ferè animi defectum afferrent: Rursus uero ipsę propriam curationem ueluti vulnera exigebant. Hincque mirari nō debemus,si illi medici cruribus eo modo scarificatis quantum uolunt sanguinis detrahunt, cum ipsi longis, ac profundis utantur

ſcarificationibus. Alpin. Longas ac profundas crurum eſſe ſcarificationes, quas ipſis pro vacuatione infligere ſolent, ueriſſimum eſt. Vacuato ſanguine, atque rectè cruribus abſterſis, manuum volis oleo ſeſamino, uel ſepo inunctis per longum, valide ſupra ſcarificationes inferne manum trahendo comprimunt, ut vulnerum labra probè uniantur, mox goſſypio undiq; aptato, arctè linea faſcia totum ſcarificatum crus ligant, indeq; poſt tres dies ligaturam ſoluunt, omniaq; abigunt. Gviland. Inſigni dolore dum ſcarificantur homines affligi debẽt, cum hæc ſcarificatio non niſi multis ac profundis inciſionibus conficiatur. Durum atque perdifficillimum erit, hic ob doloris timorem iſtuc auxilium in vſum reuocari. Alpin. Suras, dum eæ ſcarificantur, dolere dubium non eſt, ſed præualido dolore, ut putas, atrociter uexari nequaquam uerum eſt. Nam dolor multus eſſe non poteſt, tum, ut dixerat Antyllus, quia ſcarificatio tractu fit, tum maxime quod priuſquam crura ſcarificentur, & aquę calidę perfuſionibus, & crebris factis in illam uapulationibus, ac arundine percuſſionibus, ſtupeſcit, ſenſuque illo inſigni deſtituitur. Teſtes multi mihi eſſe poterunt multos pueros, quibus ſanguinem eo modo vacuare curauimus, dum ſcarificarentur, vllos vel paruos ploratus edidiſſe. Hoc vnum priuſquam hinc abeam, monere uolui, quippè crura ſcarificata arctiſſime, ac omni ſedulitate deuincienda eſſe, vt inciſiones ſtatim recte coaleſcant, & ſanentur. Aliter enim ni ſumma diligentia ſimul vnirentur factę ſcarificationes, periculum eſſet, ne ęgrotus, cui per hunc modum miſſus fuerit ſanguis, citius à morbo ſanetur, quam eę ſcarificationes coaleſcant, atque priſtinę vnioni reſtituantur.

In quibus morbis vsus crurum scarificationis, apud Aegyptos frequentetur, atque in quibus corporibus. Cap. IX.

GVILANDINVS.

EGYPTIOS ad hanc scarificationem pro tollenda sanguinis plenitudine, veluti ad sacrum quoddam auxiliũ recurrere ex te audio, præsertimq; in ægrotis pueris eunuchis, atque in alijs pinguioribus hominibus. Præcipuos vero morbos, qui illa vacuatione iuuantur, te mihi referre cupio expectoq; nunc vt de his loquaris. ALPIN. In omnibus febribus putridis in principijs vberiorem sanguinem hac via demunt. In puerisq; nullum remedium apud eos est, eo vsitatius, atque magis expertum, vt paulo post dicam. Huius itaque præsidij vsus frequentissimus est, ad omnes putridas febres, quibus sanguinis per venam sectam conuenisset euacuatio, quandoquidem vires præ debilitate minime patiuntur, potissimumq; in continuis, acutis, malignis, atque pestiferis. Hoc enim auxilium parum vires labefactando maximam ægrotis adfert vtilitatem, quoniam simul euacuando, plenitudinem à nobilibus partibus, ad ignobiles noxios humores auellit, caputq; ex hac scarificatione maxime iuuatur, ita, vt nõ facile sit uel in vehementes, assiduosq; dolores, vel diuturnas vigilias, vel deliria, vel phrenitides vel in alia symptomata ab eius huiusmodi vacuatione ipsum incidere, neque eo modo vacuatis, ita facile hypochondria tenduntur ac inflammantur, neque ita sunt obnoxij inquietudinibus, cordisq; angoribus, respirandi difficultatibus, alijsq; viscerum læsionibus, quæ in febribus acutis, malignis, pestiferisque. Mirifice igitur in his febribus id auxilij prodest, quando liberet internas partes noxios succos ad crura trahendo. Quid quæris? noxium humorem à nobilibus partibus, ad ignobiles protrudere, motus est similis ei, quem sæpe naturam critice facere obseruamus, dum à visceribus detrudit humores ad partes ignobiles, perpetuo etenim ipsa non potest humores vel consumere resoluendo per halitus, vel foras reijcere, interim sat ei est, humorem à uisceribus ad quasdam ignobiles partes detrudere, veluti ijs contingit, quibus post

longas

longas febres tumores in cute fiunt. In omnibus verò internis inflammationibus frequentissima ac tutissima isthæc scarificatio est. Certis anni temporibus puerorum multitudo epidemice glandularum fauciumq; inflammationibus uexatur. pro quo expellendo malo in omnibus pueris, infantibusq; etiam istuc auxilij genus exercent. etsi infantibus multi huius vice aures, ut superius dictum est, scarificent. In peste ad hanc sanguinis vacuationem tanquam ad sacrum, & diuinum auxilium confugiunt, neq; immeritò, cum, vt nuperrime dictum est, hac scarificatione tum plenitudo minuatur, tum ad ignobiles partes a nobilibus noxij humores attrahantur. Quare quid dicam, de frequentissimo vsu huius scarificationis, quæ tribus uel ad summum quinque scarificationibus, longis tamen ac profundis, speciem vulnerum præ se ferentibus in peste administratur, quæq; non solum in principio copiam sanguinis tollit, sed toto morbi tempore cum hę apertæ reseruentur, perpetuo noxios succos ad eam partem accersit, atq; vacuat, quod in curanda peste nihil utilius, desiderabiliusq; esse putarim? GVILAND. Remedium prę dolore barbarum, atque fortasse hinc abhorrendum neque iniuria, tamen in peste ipsum laudandum censeo, quando ipso venenum a visceribus euocetur, ad ignobiles partes, atque per eas perpetuo euacuetur. Quemadmodum illi, qui in peste, pestiferisq; febribus vesicantibus vti consuescunt, ut excrementa per eas partes ulceratas effluant, ita non esset improbanda illarum scarificationum uel melius vulnerum euacuatio. Sed perge dicere in quibus corporibus vtantur hac crurum scarificatione. ALPN. Vsum huiusce scarificationis euariant corporum ætas, sexus, habitus, atque temperies. Aetas enim huic auxilio accommodata est infantia, pueritia, iuuentus, atque ętas senilis. Infantes uix annum nati ad hoc auxilium ab ijs admittuntur: vsque adeo pueris familiaris est, crurum scarificatio, ut mulieres, pueros a ploratu firmare uolentes, eos deterreant, dicentes se uelle accersire scarificatorem, quem illi Mezaim appellant. Quo audito pueri subitò silent. Eo autem auxilio medici non nisi in pueris magno morbo correptis vti deberent, quia eorum pręmollia, humida, ac summe calida corpora non sunt ita temere vacuanda, quando ipsa suapte natura siue ex se continue vacuentur. Quę noxam etsi non citò, tamen post longum tempus sentiunt. Hinc plerosq; illiusce gentis crura ac pedes habere

re imbecillos existimo, in plerisq; enim crura edematosa, ac male affecta spectantur, non immeritò cum Aegyptij ex quacumque causa, minimeque semper ex magnorum morborum occasione, in pueris per hanc consuetam scarificationem largius sanguinem mittere consuescant. In iuuenibus etiam atque senibus scarificationem hanc exercere cernuntur, iure id quidem, cum in illis corporibus ob redundantiam sanguinis tenuioris, atque ob viriũ debilitatem ex Gal. hic modus euacuationis sit opportunissimus.
cap. 11. in lib. enim de cur. rat. per sang. miss. ait corporibus tenuiori sanguine redundantibus magis præstare hanc scarificationem, quàm sectionem venæ, quæ tenuioris sanguinis redundantia, tum in pueris iuuenibus, tum senibus obseruatur, etsi horum sanguis frigidior sit, atque illorum calidior. In his etiam singulis ætatibus vi-
cap. 7. rium lapsus pertimescitur, in pueris, & iuuenibus ex multa qua in ijs sponte fit vacuatio, cum Galeno in lib. 9. meth. med. docente eorum corporum substantia omnium facillime digeratur, atque resoluatur, quia est omnium humidissima. In senibus vero uires per se imbecillas esse nemo ignorat. Quamobrem in ipsis meritò scarificatione hac potius quàm venæ sectione vtuntur, qua corpora admodum resolui, & debilitari Gal. in lib. de hirud. reuuls. testatum reliquit. Promptam etiam habent hanc scarificationem in varijs temperamentis, in calidis scilicet, atque humidis, in frigidis & humidis. In siccis vero eam abhorrent. Eodem modo pro ea seligunt corpora pinguia, mollia, & laxa, mulieresq; atque eunuchos exinde ea scarificatione vacuare solent. GVILAND. Rectè sanè cum omnia hæc corpora sanguine tenuiori scateant, qui facillime, vt docebat Gal. paulo supra citato loco, huiusmodi scarificatione vacuatur, quoniam ea corpora minimas venas habent, quas etiam si quis recte secet, Galeno docente, iusta sanguinis copia non profluit. Itaque calidi & humidi, & frigidi ac humidi rectè ea via vacuantur, atque quàm per uenæ sectionem magis tutò, quando utraque corpora; sanguine tenuiori exuperent, qui facile per scarificationem vacuatur: ijs adduntur pingues ac molles, vt eunuchi, atque mulieres multæ, quæ omnia sanguine tenuiori prædita sunt. Calida vero & humida, molliaq; corpora facile ex quacunque vacuatione resoluuntur, eaque causa non tolerant per uenæ sectionem præstitam euacuationem, quoniam nimium ab ea debilitantur, ob idque rectè Aegyptios se gerere arbi-

arbitror in his corporibus, dum vsum scarificationis uenæ sectioni præponunt. frigida vero & humida, qualia sunt mulierum multarum, eunuchorum, & senum si vacuanda sunt, non nisi hac via, ne immodice refrigerentur docuit Gal. in lib. de hirud. uenæ sectione corpora multum refrigerari. In siccis uero vel calidis vel frigidis, quando vtraque crassiori sanguine abundare solent, iccirco per scarificationem non recte vacuabuntur, vt dicebat Gal.
,, his uerbis: Porrò quæ ex mulieribus albidiores sunt, sanguinem in lib. de cur. rat. p sang. c. 11
,, acervare tenuem solent, quocirca adhibitis malleolorum scarifi-
,, cationibus maxime iuuantur, at quæ nigriores sunt, secta uena
,, curato. Crassiorem enim sanguinem ac magis melancholicum
,, colligunt, magis verò etiam si magnas habere venas appareant,
,, quod illis accidit, quæ graciliores sunt ac nigriores. Carnosis
,, verò & candidis paruæ insunt uenæ, quibus malleolos scarifica-
,, re, quam venam secare præstiterit. Sed his finem nunc imponamus, cum de ipsis satis superq; dictum a nobis fuerit. Verum vnũ habeo in hac scarificatione apud me valde dubium, de parte scilicet ex Galeni mente scarificanda, deq; ea quàm huiusce temporis medici Aegyptij promissione sanguinis scarificant. ALPIN. Nescio quid in ipsa amplius dubij habere possis, cum in ea, tum iuxta Aegyptiorum usum, tum Galeni sententiam literis proditam manifestissimum videatur, suras esse scarificandas. Sed ne tibi graue sit, hoc dubium clarius proferre, vt solutionem meditari possimus, cui nobis sit acquiescendum.

An crurum scarificatio in sura, vt Aegyptij faciunt, vel potius in malleolo, vt Gal. docuit, sit facienda. Cap. X.

GVILANDINVS.

QVINIMO ex Galeno hæc dubij occasio ortum habere videtur, quando ipse crurum scarificationem particulatim dicat, malleorum, esse, siue in malleolis fieri. Et Aegyptij in sura parte cruris carnosiori Gastrocnemia Græcis, vt Ruffus Ephesius tradidit, appellata, eam moliantur. Ex quibus illam crurum a Galeno celebratam scarificationem, ab ea, quam

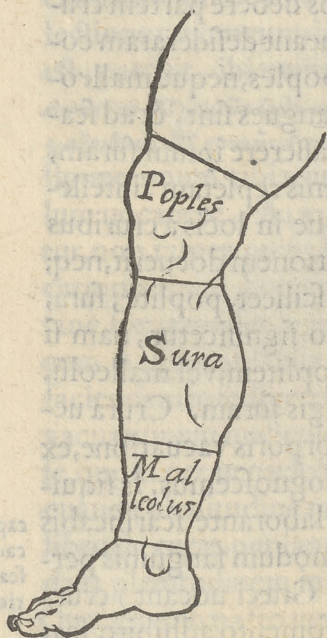
medici illi frequentant, planè diuersam esse non immeritò à multis videri potest. Quando sura atque malleolus pars eadem cruris non sit, sura etenim, quamquam etiam de osse dicatur, cruris posteriore, est uenter cruris siue carnosa pars, inter poplitem atq; cap.8. malleolum media: malleolus uero vt Gal. habet in lib. de sect. uenarum est imus processus tibiarum, a talo incipiens in suramque desinens. Crurisq; hæ partes existunt, quarum ex situ, atque diuisione facile suræ atque malleoli differentia manifesta est. Ex Galeno cruris scarificationem in malleolo faciendam esse probè ex ipsius uerbis, uarijs multisq; in locis manifestum fit. In lib. etenim aph.17. 2. aphoris. dixit uenæ sectionē præstitæ vacuationi proximam esse, quæ fit per malleolorum scarificationē. idemq; in lib. de curandi rat. per sang. miss. & in 4. de sanit. tuenda testatum reliquit. cap.18. cap.11. cap.4. Quare hinc iure dubitare possumus crurum ab Aegyptijs frequētatam scarificationem, non esse illam, qua antiqui pręclarissimi illi medici utebantur. Neque aliquis in malam Galeni uerborum versionem causam referre poterit, cum ipse partem cruris scarificandam nomine hoc quipè σφύρα significauerit. Quod ex Gręca lectione commentarij lib. 2. aph. qui omnium locorum pręcipuus est, patebit, ibi etenim hunc in modum scripsit: κένωσις δ' ὁμοτίμως ἁπάντων τῶν χυμῶν ἡ μὲν ἀκριβεστάτη διὰ φλεβοτομίας ἐστὶν, ἐγγὺς δ' αὐτῆς ἡ τε ἀπὸ χαζομένων τῶν σφυρῶν ὥσπερ ἡμῖν εἴθισται. Per σφυρα autem omnem intelligunt imum tibiarum processum, quam partem Latini malleolum uocauere. ALPIN. Docta sanè ac diligens dubitatio uidetur, non tamen quæ possit, aut debeat aliquo pacto usum scarificationis apud Aegyptios vsitatæ dirimere, vel damnare. Quod sanè si etiam esset, ego potius cum Galeno errare vellem quàm cum Aegyptijs, si alia cruris in parte a sura diuersa, scarificationē faciendam intelligerem. Ille enim in comm. 2. lib. aphorism. ait aph.17. vacuationem malleolorum scarificatione factam proximam ei esse, quę fit per uenæ sectionem. & in 4. de sanit. tuen. hanc in uacap.4. cuanda plenitudine tantundem ualere, vt uenę sectio: Atque in libro de curat. per sang. miss. eandē pro uenæ sectione ad minuencap. 11. cap. 19. dam plenitudinem in mulierum corporibus albidioribus laudat. Quæ res quo pacto uera erit, si malleoli scarificabuntur? cum ab ijs sanguinis paucissima quantitas educi possit, etiam si profundius incisiones infligerentur, cum ea pars excarnis, atque exanguis sit, neruis ac tendonibus tantum referta. ex quo illiusce partis scarifi-

catio

catio cum summe dolorosa erit, tum periculo scarificata minime carebit. Quamobrem huiusce partis scarificatio ad reuellendum præstans erit remedium, ad euacuationem vero nequaquam, cum ex ea paucissimus sanguis mitti, vel educi possit. Quo pacto igitur vacuationi per venæ sectionem absolutæ, qua copiosus sanguis promanare potest, proxima erit? Dixit euacuationum omnium eam esse exquisitissimam, quæ fit per venæ sectionem, huicq; proximam esse, quæ per malleolorum operatur scarificationem, quomodo autem erit proxima, si illa sanguis paucissimus promanat, & vacuatio omnis quantitatem sanguinis respicit, veluti purgatio qualitatem. Nullo profecto pacto esse poterit proxima, cũ non habeat, quod in vacuatione obseruatur, scilicet copiam sanguinis, quæ uacuatur cum vena secta copiosissima, atque malleolo scarificato paucissima. Certe nullo pacto verum esse potest, Galenum per malleolum intellexisse extremã cruris partem ossibus, tendonibus, neruisq; tantum refertam, omninoq; excarnem. Nãque eius mentem fuisse arbitror, vacuationem ex cruribus faciendam, postquam meminit, ipsum velle medicos debere partem cruris ad vacuationem aptam seligere, ex qua queant desideratam copiam sanguinis educere, quæ vtique neque poples, neque malleolus erit, cum hæ partes tendinosæ ac ferè exangues sint, & ad scarificandum riculosæ, necessario igitur erit asserere ipsum suram, siue ventrem cruris, carnosam, ac multis venis repletam, intellexisse. Quod verisimile videtur, cum plerisque in locis à cruribus scarificatis fore moliendam sanguinis vacuationem docuerit, neq; immeritò, cum crus ex triplici parte constet, scilicet, poplite, sura, & malleolo, non extremis, sed potius medio significetur, nam si cuip piam crus ostendere voluerimus, non poplitem, vel malleolũ, quæ sunt eius extrema ei detegemus, sed magis suram. Crura uero fore scarificanda pro molienda vniuersi corporis vacuatione, ex Galeni locis plerisque constare facile hinc cognoscemus. Is siquidem in lib. 13. meth. med. ait: Manu enim laborante scarificabis crura. Et in lib. de Hirudinibus: Quemadmodum sanguinis perfusionibus suppressis (quas hæmorrhoidas Græci uocant) crura ipsa lota quidem prius, vel spongia calido fomento adhibito scarificantur. & paulo post: à cruribus vtpotè sanguis ducendus. in pluribus etiam alijs locis licet legere apud ipsum crurum scarificationem. Cui sententiæ addicti quoque visi sunt, Antyllus, Oribasius,

cap. 5. capit. de scarificatione.

basius, qui omnes crurum scarificationem nominarunt. Apollonius verò rem apertius significasse videtur, cum hæc scripserit: plethoram autem commoderatam, quæ aliquid malefactura sit, ac iam euersionem in morbosum statum attingat, tibia, scarificationibus uexata, innoxiamq; totam quam uolumus sanguinis illigationem reddiderit, citrà validam totius molis commotionem, soluit. GVILAND. Tuæ sententiæ me quoque addictum habes, sed cur aliquando Gal. partem scarificandam particulatim edocens, dixerit, esse malleolum? vt ex Græco etiam nomine σφυρὰ planè cognitum est. ALPIN. Aliqui ex Aegyptijs respondent, Galenum scarificandam partem uocasse malleolum, quoniam ea pars, quam nostri suram appellant, proprio nomine vsitato carebat, licet aliqui eam appellarint γαστροκνημίαν, apud omnes tamen illud nomen non erat usitatum vel cognitum, ob idq; nomine malleoli, quæ est scarificandæ parti pars proximior, partem scarificationibus uexandam indicauit. Suræ uerò nomen ei non proprie conuenire aiunt, cum proprie illo nomine os cruris posterius, & non musculum illum, ventrem etiam à quibusdam cruris nuncupatam. Alij uero melius respondere putantes, scindunt, vel diuidunt crus in tres partes, scilicet in malleolum, suram, & poplitem. Malleolumq; cruris partem esse aiunt à pede incipientem, quæ ad cruris partem crassiorem, carnosioremque, eleuatioremve desinit. Suramq; esse crassiorem partem cruris, atque ab ipsa declinare incipiente poplitem accedere, qui ad genu vsque terminatur. Ex qua diuisione clarissime apparet, Aegyptios malleolum, & non suram scarificare, non crassiorem, atque eleuatiorem, sed quæ ea minus esse crassam, & carnosam superius dictum sit. Incipiunt enim scarificationem parum supra claviculam, ferè ad cruris eleuatiorem crassioremq; partem eã continuantes. Quare iuxta istorum sententiam uerè malleolum scarificãt, minimeq; suram, uel partem malleoli, & suræ. Qui uerò hanc cruris diuisionem minime laudant, saltem fateri debent, Galenum vocasse

cap. 19.

casse

casse malleolum, quoniam vult suræ tantum medietatem malleolo contiguam scarificari, ad differentiam illius, quæ ad poplitem peruenit, vel demum uocauit malleolum, quoniam scarificationem deorsum incipientes, ab ipso malleolo omnes illam exordiuntur. GVILAND. Rem hanc perdocte, atque diligenter hactenus es persecutus, atque ita, ut hinc dubitare amplius de cruris parte scarificanda non liceat. Sed tempus est, ut ad alios usus scarificationis narrandos te transferas, vt quæ supersunt de hac materia dicenda, hac die absoluere possimus.

De scarificatione partium inflammatione, tumore, pustula, colore non naturali, insigni dolore, vexatarum apud Aegyptios frequentata. Cap. XI.

GVILANDINVS.

AN non illi alias partes pro alijs vsibus scarificant? quando prisci medici eam ad multa alia scarificationem commendarint. ALPIN. Itidem & ipsi pluribus alijs affectibus cutem uexatam scarificare solent. In uehemẽtissimis enim doloribus potissimum uel ex copia, uel venefica qualitate sensibiles partes ledente in fluxione paululum firmata, pręmissa vniuersali, tum purgatione, tum vacuatione, partes dolore afflictas, vel proximas illis alte scarificant, multumq; sanguinis emanare sinũt. In singulis enim inflammationibus diu perseuerantibus solent, partem inflammatam alte scarificare, veluti in pleuritide latus dolens, atque in peripneumonia pectus, dextrumq; hypochondrium iecore inflammationem patiente, atque liene sinistrum, atque sic de alijs inflammatis partibus facere solent, pręsertimq; in magnis erysipelatis, uel aliqua alia inflammata parte, ubi pertimetur ne in gangrenam degeneret, uel in scirrhum abeat. In vsu frequentissimo habent in podagricis doloribus ex sanguinis defluxu obortis post vniuersalem uacuationem, tumefactos digitos dolentes scarificare: ea enim scarificatione modico defluxi sanguinis uacuato, mirifice eis conducit. Eodem itidem modo, tum in tumoribus,

lib. 13. meth. cap. 17.

tum

tum in vlceribus ad cicatricem non venientibus, ſcarificatione vtuntur. Ad omnes etiam cutis defedationes, maculas puſtulaſque, idem præſtare ſolent. Non minusq; etiam partem à ſcorpione ſauciatam, vel ab aliqua alia fera demorſam alte ſcarificant, multumq; eo modo ſanguinis ab ea parte detrahunt. Ad hæc igitur Aegyptios etiam partis ſcarificatione vti obſeruaui; quem vſum planè à noſtris laudatum etiam intelligo. Sed te de ipſo aliquid loqui decet, vt ſciamus, an ille ſcarificandi afflictas partes vſus ex artis ratione laudari queat. GVILAND. Cur non hic vſus etiam ſcarificationis laudandus erit, quando reſpiciat partis moliendam vacuationem. Cui etenim dubium eſt, in omnibus vel inflammationibus, vel fluxionibus, humorum ex plenitudine obortis, binas indicari vacuationes, alteram totius vniuerſalem appellatam, atque alteram partis, in quam humor decubuit. Qua vacuationis diſtinctione in his affectionibus, quemadmodum in primis neceſſaria eſt totius corporis vniuerſalis vacuatio, ſic poſtea inflammatæ partis particularis, illa enim cauſam reſpicit abigendam, atque hæc affectum ipſum. Noſtri vero medici multi hunc vſum partis ſcilicet, inflammatæ ſcarificandi tutò frequenri poſſe negant, eo maiorem defluxi ſanguinis copiam in partem affectam ferri aſſerentes, ex quo non poſſe iuuari ægrotos autumant. Quod tamen vanum eſſe exiſtimo, corpore prius probè vacuato. Quinimo in ijs etiam cucurbitularum vſum Galenū laudaſſe certum eſt, quibus facilius ex præualida, quam præſtant, attractione, ad læſam partem humorem copioſiorem deduci poſſe, atque exinde inflammationem, vel fluxionem perаugeri ſuſpicandum eſſet. Sed de ſcarificationibus ſatis. Ad vſumq; variarum partium inuſtionis, quem maxime eam gentem affectare audio, tranſeundum eſt. Quem te ſedulo apud illos obſeruaſſe, certò ſcio, de ipſo igitur cupio modo te ſermonem facere, vel ipſum vſum probè, vt reliqua feciſti narrare, quem mihi non minus vtilem, quàm reliqua ex te audita fore ſpero.

lib. 13. meth. cap. 17.

De

De varijs partium inustionibus, quæ selectißima secreta ad varios curandos morbos apud Aegyptios habentur. Cap. XII.

GVILANDINVS.

AVDIO igitur apud eos populos variarum partium inustionem, non secus quàm olim apud antiquos medicos in vsu fuerat, adhiberi tanquam præstantissimum auxilium ad multos morbos sanandos, quod remedij genus, veluti priscis sæculis notissimum ac vsitatissimum semper fuit, ita nunc apud nostros ferè omnino obsoleuit, atque non sine aliquo artis medicæ dedecore, ac etiam non leui ægrotantium iactura, cum hoc præsidio multis ægrotis desperata sanitas miraculo quasi restituta fuerit. De hoc igitur præsidio aliqua ex vsu Aegyptiorũ nunc ex te scire desidero. ALPIN. Homines ibi quasi infinitos licet spectare, quibus ex cicatricibus multas partes inustas fuisse certò conijcitur, Siquidem permultis capitis partes, præsertimq; sinciput, occiput, aliasq; pericranei, non minus tempora, post aures, collum, pectus, latera, hypochondria sub vmbilicum, spinam dorsi, articulosq; vel brachiorum, vel manuum, vel crurum, vel pedum inustos fuisse ignis relictæ cicatrices facile, ac certo significãt. Et ut uno verbo dicam, omnes eius regionis incolæ, inustionem ad multos morbos alijs remedijs non cedentes pro secreto habent auxilio. GVILAND. In primis inurendi modum mihi narrato, atque an ipsi inurant ferro, vel auro, vel medicamento igneam facultatem obtinẽte, & ad quos morbos inustionis ille vsus apud illos ita familiaris euaserit. ALPIN. Non ferro, non auro, neque alio metallo ignito ad inurendas partes illi vtuntur, neque vt aliqui vtebantur, buxeis lignis, sed gossypio, & lineo panno ignito inustionem moliri consueuerunt. Volentesq; inurere aliquam partem corporis, sumunt lineam petiam, cubiti longitudine, latitudineq; trium digitorum, atque gossypij iustam quãtitatem, quod totum linea prædicta petia inuoluunt, ac filo serico ligant ad formam piramidis, ipsiusq; latiorem extremitatem vrendæ parti applicant, probeq; cuti adhærere student, alterumq; caput vel ex-

tremum succendunt, comburiq; permittunt, quousq; fasciculus ille ex linea petia, atque gossypio omnino crematum sit, continue dum cutis uritur, carnem circum circa ferro tangentes, ne ex eo calore oboriatur interea aliqua inflammatio. obseruant etiam dũ inuolucrum illud parant, vt in eius medium sit foramen, vel meatus, per quem fiat aliqua respiratio, atque euentatio. Post inustionem in parte exusta vtuntur ossium medulla, quoad eschara cadat. Hicq; est inurendi modus apud eam gentem obseruatus, ac frequentatus. Estq; non modo Aegyptijs familiaris, sed multo magis Arabibus equitibus sub tentorijs degentibus, atque alijs omnibus loca deserta habitantibus, qui cum alijs careant loci inopia auxilijs, inustione multos morbos sanant. Paucissima etenim ipsorum corpora inuenies ab igneis cicatricibus non defedata. Vsus remedij ibi est frequentissimus, ob multos genuum, aliorumque articulorum atque partium aliarum dolores antiquos, ex fridorumque humorum defluxu obortos, aut à simplici frigida intemperie, uel a flatulento spiritu aliunde elato, uel in ipsa parte genito. Doloribus igitur, ijsq; antiquis hac inustione occurrunt, qua partium omnem imbecillitatem corrigunt, contentos humores, vel flatus resoluunt, articulosq; calfaciunt, & uali de siccando roborant. Hincque mirum non est, si prospere hoc remedium in omnibus articulorum doloribus curatu difficilioribus, experiuntur, potissimumq; in coxendico dolore multas vstiones non modo supra articulum, sed etiam supra femur facientes. Et non minus in podagra & chyragra, priusquam pedes vel manus tophi inuaserint, uel geniti sint. Exurunt enim articulos, atque illis superpositas venas. in podagra, ex qua dolor occupat nodum policis exurunt supra ipsum inquam nodum inter policem, & indicem. Qua facta ipsarum partium vstione, per quas humor ad debiles articulos fluit, uiæ angustiores redduntur, neque ita facile post humor ad articulos fluet; ex quo, neque ita facile in podagram incidunt. Gal. siquidem in 6. lib. aphorism. dicebat, duplicem esse causam podagricorum dolorum, alteram humoris redundantis fluxionem ad articulum, atque alteram articuli imbecillitatem, qua articulus defluxioni succumbit. Altera uero harum deficiente nõ posse homines simili malo corripi, a Galeno ibi proditum est. Itaque Aegyptij inustione, articulorum laxitatem uel debilitatem corrigunt, robúrque ipsis conciliant, quo ab humoribus illuc decurrentibus

currentibus defendantur, minimeq; ipsis succumbant. Probatissimum igitur est remedium ad quascumque partes ab humorum defluxione vexatas. Verum non tantum partes fluxione vexatas inurunt, sed illas quoque, quæ ipsis humores demandant. Atque ea ratione caput multis vstionibus afficere solent. Ad omnem etenim fluxionem vel destillationem à capite ad pectus, aut pulmones, vrunt syncipu, verticem, occiput, ac quod est post vtramque aurem, quod etiam faciunt in antiquis lippitudinibus, atque alijs diuturnis oculorum malis. In epylepticis non minus, paraliticis, apoplecticis, uertiginosis, amentibus, patientibusque in capite grauitatem, stuporem, stoliditatem, atque somnos immoderatos. In vehementibus doloribus ex capitis distillatione effectis, oculorum, aurium, atque dentium, tempora inurunt. Periodicos dentium dolores, commotiones atque putrefactiones gingiuarum, ipsorumq; dentium, perustione sanant. Quamobrē inustione partibus, tum humores mandantibus, tum ijs, quę ipsos præ imbecillitate recipiunt, obsistunt. Qua de causa vtiliter inurunt suspiriosis à frigidis crassisq;, ac lentis humoribus pulmones ac asperam arteriam inuadentibus, vel obsidentibus, pectus: & vexatis à malignis ex capite ad thoracem distillationibus, sanguinemq; etiam expuentibus, ab ijsdem humoribus aliqua vena crosa, caput & pectus. Phtysicis, & suppuratis empyjs uocatis pectoris tantum partes exurunt. Dominicus à Rege quadraginta annorum Cayri multos annos ab asthmate difficillimo vexatus, à nullo ex inumeris ab ipso expertis auxilijs iuuatus, demum ad pectoris ustionem Aegyptiorum modo præstandam, ad ultimam salutis spem, quasi totus consumptus ac ferè tabidus, sibi pectus triplici ustione inussit, vlceraq; diu aperta seruauit: quo auxilio sanatus est. Habentibus quoque stomachum frig dū humidumque, & ab humorum defluxu, à flatibusq; multis vexatum, eo auxilio succurrunt. Hepar etiam ac lienem induratum, refrigeratumque multa cum vtilitate inurunt. Et in hydrope sub vmbilico, sub hypochondrio sinistro. In doloribus dorsi, lumborum, colli, articulorumq; omnium hoc auxilium frequentant, in spina dorsi, lumbis, collo, & alijs partibus dolore cruciatis ustionem adhibentes. In tumoribus à crudis pituitosisq; humoribus obortis inustione vtuntur pro secreto. Demumq; hoc auxilium, quod citò multa mala sanet, inopum proprium esse affirmant. Hoc igi-

tur est illorum propositum auxilium, quod multis alijs vtilitatem in morbis antiquis præferunt, de ipsoq́; illi populi non parum iactantur. GVILAND. Gloriam hanc alijs concedant, satisq́; eis sit tanti remedij commodo, ac beneficio uti posse. Vbi ex te nūc modum audiui, quo id genus remedij factitant, fere præ tanta illorum doctrina obstupui. Etenim quod fortasse alij paruifaciendum fore putarint, quippè ipsos inuolucrum ex linea petia cum gossypio piramidali forma paratum, acutiore altero eius extremo ignito, alteroque latiore parti vrendæ applicato, ac aptato, sinentes cutim inuri, non sine multa ratione ab ijs fieri existimo. Nam eos non vti ferro ignito, vel aliquo alio metallo, sed inuolucro ex gossypio, & linea petia parato, accenso, quod ignis cum sit in materia rariori, clementius agat, alteret, ac resoluat, mitiusque dolorem ac inflammationem cuti, dum uritur, inferat, ex quo hic inurendi vsus non est apud ipsos ita horribilis, qualis est nostras. Ignito enim quouis metallo, intensissimus, ac intolerabilis dolor excitatur, qui ægrotos misere dilacerat, ob quem dolorem hoc genus remedij nostri non immerito abhorrent. Materiam hanc vstionis creditur nouisse Polybus in lib. de affectionibus, quando in coxendico dolore, ac podagra scripserit, ustionem esse faciendā lino crudo. Censeo igitur illos rectius agere, quàm nostri, qui ferro ignito vtuntur, dum gossypio, atque lino ignito utentes, ut mitius in resolutione se gerant, neque ita partem vrendo inflamment, præsertimq́; vbi nerui, tendinesq́; reperiuntur, periculum si quidem est, ex præualido igne ne multum lædantur. Sed maius artificium ex vrendi modo detego, aptantes cuti urendæ alterum inuolucri extremum non ignitum vel succensum, atque alterum, quod semicubiti longitudine a cute distat, in primis succendentes igniunt. quo sane modo primo illos vrendam partem, non ignire apparet, ut nostri ferro cauterizantes facere solent, pessimeq́; mea quidem sententia, quando subitaneas mutationes natura recte nō ferat, uel etiam ab ijs non modice lędatur. Atque sensim ac sensim partem à succenso inuoluti extremi ad calorem disponi, atque ita calefieri, vt toto inuoluto cremato, igneque ad cutem deducto cutis prius calfacta, fereq́; stuporem ex eo adepta, ignis incendium non omnino totum sentiat, neque ab eo admodum doleat, quòd etiam ignis incendium rarioris inuoluti substantię ratione, neque immodicum sit. Duo igitur ex huius præsidij operatione scitu

digna animaduertuntur, quippè partem ab igne clementius inuri, atque ab ea haud immoderatum, qualis ex igniti ferri ustione sentitur, percipi dolorem, primum ab accensæ atque ignitæ raræ substantiæ, scilicet gossypij, & lini ratione fit, atque secundum, præaccepto calore ex totius inuolucri combustione, quę sensim ac sensim procedit, cute calorem stuporemque adepta, non ita acute sentiente. Ex his hoc auxilij genus facilius ægroti admittent, neque prę intensissimo dolore, qualem ferro factæ inustiones inducere solent, ipsum abhorrebunt. ALPIN. Hac ratione ęgroti facilius admittent ustionem non ferro, uel aliquo alio metallo, uel supradicto inuoluto, sed medicamento ignea vi prędito, clam ustionem faciente pręstitam, quando hoc nullo, vel saltem leuissimo dolore vstionem pręstet, quo etiã remedio multi fonticulos apud nostros vsitatos factitae solent. GVILAND. Nostri appellant hęc medicamenta caustica potestate, ueluti inustiones actu dicuntur caustica, quæ tamen auxilia inter se non parum differre, medici omnes cognoscunt, quando ea minime urendo, roborẽt partes ob ipsorum veneficam naturam, calorem naturalem partis exoluentia: & hęc ipsum viuicantia, humidumq; excrementitium resoluentia, multũ vstas partes roborent. ALPIN. Possunt itaque Aegyptij medici meritò tanti auxilij cognitione non parum gloriari, lętariq; se his sęculis solos auxilij huius vsum, atque vtilitatem pręstare posse. GVILAND. Neque hoc uerum erit, quando neutiquam huius remedij inuentores fuerint, vel ipso soli vsi sint. Antiquis etenim ipsum probè fuisse cognitum multorum testimonijs constat. Namq; Hippoc. de capitis vstionibus in lib. 2. de morbis, in capite humoribus repleto post totius pręstitam purgationem, ait:
,, Crustas octo capiti inurito, duas circa aures, duas in occipitio
,, hinc atque ad ceruicis neruum duas, in naso circa angulos ocu-
,, lorum. Venę autem circa aures vrendę sunt, donec pulsare desi-
,, nant. Ferramentis uero cuneoli forma paratis, obliquas uenas perurito. & in lib. de loc. in homine easdem capitis ustiones laudat, pro capitis dolore tollendo. Et Gal. in ijs, qui morbo laterali ęgrotant, de hoc auxilio in 7. comm. aphor. ita dixit: Quos urere
,, consuetos esse ueteres discere licet ex his, quæ dixit Plato Comi- aph. 44.
,, cus de Cinesia, hisce uerbis: Post hęc Euagorę filius Cinesias è
,, morbo laterali aridus, puris expers, calamacea gerens crura, tabis
,, nuncius, plures escharis corpus inustus, in concionem prodijt.

Hippoc. etiam in pręcitato libro de morb. laudat, ijs, quibus pulmones sunt inflammati, vt pectus, & dorsum inurant. Ibidemq; non minus in sputo sanguinis, priusquam ad puris sputum deuentum sit, vrendum esse pectus, atque dorsum ex vtroque latere memoriæ prodidit. In suppuratis vero vtilem quoque esse vstionem in 7. lib. aph. docuit. necnon in lib. de internis affectibus idem confirmauit, quod etiam in 3. lib. de morb. apud ipsum legitur: pręsertimque vstiones ad eos morbos curandos propè septum transuersum fieri oportere meminit. In hepate vero indurato, vel inflammato, ita in lib. de inter. affect. scriptum reliquit, dicens: Si uero
,, neque sic desinat, vrere oportet, quum maximum factum fuerit, &
,, maxime eminuerit. Vrito autem per buxeos fusos in oleum fer-
,, uens tinctos. Apponito autem donec tibi bene habere, & vstio-
,, nem factam esse visum fuerit, aut per fungos octo crustas inurito.
,, Ibidemq; in liene tumefacto faciendum esse docuit, his uerbis: Si
,, vero ab his non melius habeat, splenem fungis vrito decem magnis crustis inustis, cum maximus fuerit splen, & maxime eleuatus. Idemq; in eodem libro pluries confirmat, atque docet. Ad articulos uero, qui ob multam humiditatem vel dolent, uel luxantur, ustionem summopere conducere scribit. Quod manifestissime apparet ex his, quæ apud ipsum leguntur in lib. de aere loc. &
,, aq. in hunc modum: Magnum autem argumentum humiditatis
,, corporum Scitharum hoc exhibeo. Multos enim ipsorum, præ-
,, cipue qui Nomades sunt, reperias exustos humeros ac brachia ha
,, bentes, manuumq; iuncturas, pectora, coxas, & lumbos, nullam sa
,, nè aliam ob causam, nisi ob humoris, & mollitiei naturæ detra-
,, ctionem. Nam neq; arcus intendere, neque telum torquere pos-
,, sunt, præ impotentia humiditatis humororum. Quum autem
,, vruntur, humor ipse à iuncturis exoluitur, fiuntq; corpora ipsorũ
,, validiora, melius nutriuntur, & magis redduntur articulorum vsu
,, potentia. Particulatim uero in coxendico dolore in lib. 7. apho.
,, ait: Quibuscumq; a coxendicum dolore molestatis diuturno ex-
,, cidit coxa, ijs crus tabescit, & claudicant si non vrantur. In hisque
aph. 60. malis utilitatem ex ustione Gal. in comm. hisce uerbis comprehen
,, dit, dicens: Cum ipse suadeat aduri coxam, sicut in lib. de artic.
,, docebat, vt & id, quod mucosum est absumatur, & laxitas cutis, ad
,, quam articulus lubricat magis ex adustione contracta, arctet, ac prohibeat articulum transponi. Et in lib. de internis affect. Hippoc.

poc. ait, in coxendico dolore esse crus urendum multis, atque profundis inustionibus. Atque in lib. de affect. quem Polybi Gal. esse autumat, legitur crus esse inurendum lino crudo. Hoc idem ex Græcis Paulus in lib. 3. confirmat his utique uerbis: Quare cum ,, vitium longius se prorogat, articulum tribus, quatuorve locis vre- cap. 77.
,, re oportet, ut in chyrurgia dicetur, ac complusculis diebus ulcer
,, ra adaperta, sine cicatrice seruare, quod clarius docet etiam in sexto libro. Cornelius Celsus ex latinis in lib. 4. suæ medicinæ scri-
,, bens de coxendico dolore ait: Vltimum est, & in ueteribus quo-
,, que morbis efficacissimum, tribus aut quatuor locis super coxam
,, cutem candentibus ferramentis exulcerare, & genuum inueteratos dolores uix citra ustionem finiri. In podagra uero uenas paulo supra pollicis digiti articulum, uel nodum inuri oportere lino crudo Auctor lib. de affect. nobis prodidit. Quod Aetius in lib. 12. ubi scribit de articulorum morbis planè confirmat. Quem lo- cap. 25.
cum hic non inutiliter referendum esse duxi, quia ad omnium articulorum dolentium curationem mirifice faciat. Ibi itaque ab
,, ipso literis tradita, hæc existunt. Crustas igitur inurere oportet
,, aliquas quidem paulo altius loco fluore infestato, aliquas uero
,, propius, atque id cauterijs facere præstat, aut si id æger ferre re-
,, cuset, cum medicamentis, longe autem pręstantior est cauteriorũ
,, vsus, nam & citius, & siccius perurunt. In vniuersum uero pedi-
,, bus ex fluxu infestatis, loci circa utrumq; talum forinsecus, & in-
,, trinsecus inurendi sunt, cauterijs iuxta magnas ibidem sitas venas
,, admotis, paulo altius supra talorum locum. Inurendus item lo-
,, cus inter magnum pedis digitum, & eum, qui ei proximus est, me
,, dius, ubi sane venæ magis tumefactæ conspiciuntur, pręsertim ex
,, eis maxime. Quibusdam autem & articulos ipsos exurere expe-
,, dit, quùm submucidi ualde conspiciuntur, priusquam durities ad
,, modum toforum in eis generetur. Sciendum tamen inquit Ruf-
,, fus, quod in articulorum submucidorũ perustione ulcera ægre cu
" rabilia oboriuntur, uerum ubi cicatrices coaluerint, maximum
,, robur ipsis articulis prębent, ut non amplius ad suscipiendum influentia excrementa sint apti. Hæcq; ac multa alia multi antiqui medici de ustionum utilitate, & usu scripsere. omitto multos alios ex Arabum schola, ueluti Haly Abb. atque alios, quos hęc eadem cognouisse ex ipsorum scriptis constat. Non tamen modum inurendi, qualem Aegyptij frequentant, ullum antiquorum,

uel iuniorum medicorum cognouisse comperi. Nisi dixeris Auctorem lib. de affectio. tali experientia aliquando vsum fuisse, cum ad coxendicum dolorem, & ad podagram, inustionem lino crudo faciendam tradiderit. At isti non lino crudo, sed cocto, atque gossypio id præsidij genus exercent. Audio etiam Barbaros multos urere solis petijs lineis coctis simul glomeratis, & inustis. ALPIN. Fortasse hoc auxilium non videtur omnino tutum, quando apud Hippoc. lib. 5. epidemiorum legatur, Eupolemum coxendico morbo afflictum, ex multis magnis inustionibus supra coxam factis interijsse. GVILAND. Respondet eius libri Auctor, & rectè sanè, Eupolemum mortuum fuisse, à magnitudine, & multitudine vlcerum, atque ex virium imbecillitate. quæ morbo admodum imbecillæ redditæ, tam grande remedium ferrè non potuerunt. Sed his nunc finem imponamus. ALPIN. Quin huic de vstione sermoni paulisper adhuc immoremur, siquidem ea gẽs hoc præsidio familiarissime ad empyos, hydropicos, herniosos, atque ad omnes frigidos tumores utuntur. GVILAND. Age igitur aliquid hac de re, si quid habes, afferas. ALPIN. Vstione vtuntur in suppuratis, quos Empyos Græci uocant, hydropicis, herniosis, atque in frigidis omnibus tumoribus. Qui pectus, ac dorsum inurere solent, tribus uel quinque vstionibus inflictis, modo antea narrato, eo auxilio multi suppurati sanitati fuere restituti, nam per factas inustiones pus continue resudabat, quousque totũ uacuatum fuerat. Hic modus non admodum periculosus est, quoniam modicum sic puris sensim, ac sensim trasmittitur, & uacuatur. Rectèq; Hippoc. hi sequuntur in copia puris educenda, qui in lib. 6. aph. scripsit. Quicumq; suppurati aut, aquam inter
„ cutem patientes uruntur, aut secantur: si pus, aut aqua vniuersim effluxerit, omnes moriuntur. In pectoris, pulmonumq; inflammationibus, atque in tumoribus frigidis, & non minus in anhelosis ex frigida temperie, frigidoq; humore, vstione vtuntur, quem vsum in ijs morbis Hippoc. in libro de morbis, & de internis affec. docuit. Vrunt hydropicos aqua affectos, multis in locis, quorum alij sub umbilico in tribus locis, aperta vlcera seruantes, ut per eã aqua ex sudare queat, alij in stomacho, liene, hepate, atque sub umbilico inustiones infligentes, vtuntur in plerisq; ustione prænarrata, atque in multis etiam medicamento potestate urendi prędito, alij sub clauiculis pedum, atque alij supra genu intus extraq;

inuren-

inurentes, vlcera aliquandiù aperta seruantes. Alij etiam tibias eo modo inurunt, vel uesicant, vesicisque ex istis ulcera eodem modo faciunt, per quæ paulatim aquam vniuersam uacuant. His omnibus inustionibus hydropem ascitem sanant. itidemque hernias aquosas, atque etiam carnosas, de aquosis mirum non est, si inustione ea, quæ cum actu est, tũ potentia, sanentur, quando aqua eo auxilio absumatur, sed carnosis etiam eo auxilio curatas in multis fuisse hernias vidi, quemadmodum & tumores omnes frigidos Oedematosos, atque scirrhosos. GVILAND. Quid de cancerosis obseruasti? ALPIN. Paucos eo auxilio curari, nisi in principio, ubi neque occulti, neque magni tumores sint. Scirrhos uerò ex phlegmate crasso obortos eo auxilio tolli, certum est. Sed de vstionibus iam satis, etenim de ijs multa locuti sumus, eaq; attulimus, quæ etiam apud Hippocratem, Galenum, Auicennam, atq; alios grauissimos medicos passim leguntur. Ad nonnullas alias administrationes chyrurgicas iam transeamus, in primisque ne hydropicorum, empyorum, herniosorumque alijs remedijs disperata salus, sectione aliquando multis restituta in obliuionem abeat, de ea sectione aliquid prodam, ac interea de nobilissimo modo, quo illi lapides è vesica sine vlla incisione educunt, deque ridiculo experimento, quo dysentericos fluxus sanare autumant. GVILAND. Multam tibi gratiam habeo, qui hæc etiam proferre in medium velis, non inutilem fore mihi hunc tuum sermonem spero, quamobrem expecto, quid loquaris.

De

De sectione, qua in hydropicis, & suppuratis Aegyptij vtuntur. Cap. XIII.

ALPINVS.

CVRANT etiam non raro hydropicos, sectione aquam educentes, quorum varij varias sectiones ad id celebrant, alij siquidem sub umbilico per tres digitos versus partem, a qua hydropis ortum duxit, terna vulnera infligunt. Atque alij paruis scarificationibus ventrem tumidum scarificant, per quas aqua paulatim exit. Alij uero tutius supra, uel infra pedum clauiculam intus extraq; binas adigunt sectiones, per quas commode, sensimq; ac sensim aqua educitur. Quo sane modo sectionis aliquos ab hydrope effatu digna sanatos obseruaui. Sed periculum tamen est, ne à lõgo aquæ ad eas sectiones defluxu illiusce partis, tum ulcera aperta, tum cæterę alię partes mortuo ferè calore in cancrenas mutentur. Mulierem etenim Venetijs vidi, ijs sectionibus omnino ab hydrope sanatam, & paulo post vlcera illa in cancrenas degenerasse, à quibus gracillima mortua est. GVILAN. Nouum illud remedium non est, quando omnibus antiquis medicis, iunioribusq; non minus probè notum fuisse, multorum scriptis planè constet. Hippocrati enim id notum, aphorismus vigesimus sexti libri certe explicat, Cuius uerba hæc sunt: Quicumque
,, suppurati, aut aquam inter cutem patientes vruntur, aut secantur
,, si pus, aut aqua vniuersim affluxerit, omnes moriuntur. Et in lib. de loc. in homine hæc leguntur. Cęterum in puero hydropem sic
,, curare oportet. Partes tumidæ, & aqua plenę aperiendę sunt scal
,, pello & frequenter, ac parum educendum est. Educendum autem
,, est à singulis corporis partibus, & fomentis utendum, & semper
,, locum apertum, unde eduxeris calfactorio medicamento illines. In lib. uero de affect. ubi curationem hydropis recenset, idem con-
,, firmauit, dicens: Si igitur a pharmacis, & alia uictus ratione ęger
,, vtilitatem percipiat, & uenter ipsius euacuatur, bene est: sin minus
,, sectione facta aquam emittat. secatur autem vel iuxta umbilicum vel retro iuxta lumbos. Gal. etiam de hoc auxilio multis in locis meminit, sed clare satis in comm. 6. aphorism. cum dixit: In ijs au- aph. 27.
,, tem, qui aquam intercutem patiuntur, illę, quæ a Gręcis paracen-

tescs

tefes, ideſt punctiones nominantur, magis quam vſtiones, medicis ſunt conſuetæ. In lib. uero de compoſ. medicam. ſecundum loc. 9.
cap. 30. hæc ita etiam ſcripta de hydropicorum curatione, ex Archigene
„ reliquit: Scarificatis item ipſorum talis, & vulnuſculis impactis
„ ipſos in ferculo, aut lectica geſtato, ac circumuehito: multus enim humor hoc modo ipſis profluere ſolet. Quam curationem ad un-
cap. 21. „ guem ferè meminit Celſus in lib. 3. ubi ſcripſit: incidendum quo-
„ que ſuper talum quatuor fere digitis ex parte interiore, qua per
lib. 6. cap. 50. lib. 10. cap. 20. aliquot dies frequens humor feratur. Et Paulus, & Aetius prolixe ſatis huiuſce remedij vſum ac adminiſtrationem prodiderunt, pręſertimque Aetius, ex quo quiſque noſtrum poterit ſectionis in hydrope rationem habere. Arabes etiam omnes eodem modo ſępe hydropem aſcitem, atque leucophlegmatiam curandam eſſe nobis tradiderunt, ut apud Auicennam, Albucaſim, Haly, atque Raſim legere poſſumus. Antiquis igitur medicis id auxilij genus notiſſimum fuit, & non modo ad duas hydropis differentias, quippè ad aſcitem, & anaſaream, vel leucophlegmatiam, verum etiam ad hernias aquoſas, & ad omnes aqueos tumores. Herniæ aquoſæ tutiſſime hac ſectione ab omnibus curantur. Quod autē cognoſcatur hoc remedium pro hydropis curatione etiam ab omnibus iunioribus, atq; pręſentis temporis medicis, id ut manifeſtum omitto. Non eſt itaque remedium hoc tantum Aegyptiorum, ſed omnium ferè aliarum nationum, ad id mali inuentum. Non eſt tamen admodum in frequenti vſu, tum quia, ut recte monent optimi medici, poſt alia omnia auxilia tentandum eſt, tum etiam quia rarò eo hydropici iuuantur. ALPIN. In Aegypto eſt ſatis familiaris ſectio hæc apud pleroſq; prope talum, ſupra cauiculas adminiſtrata, tum in aſcite, tum leucophlegmatia, in utraque enim diu apertis vulnuſculis adſeruatis, humor omnis uacuatur, atque ex ea vacuatione humoris non minus ſublata cauſa, a qua hydrops originem dixit, aliquot ſanatos vidi, nullum vero ſecto ventre, quamquam ibi audierim à multis, per eam ſectionem aliquot ſanatos fuiſſe. Plerique vero tutiorem eſſe ſcarificationem malleoli affirmant, atque ſub talo, in parte enim interiore duas ſcarificationes alte infligunt, atque vnam in exteriore, per quas qualecumque tumidiſſimum corpus commode exſiccari, certum eſt, nō ſemelque ego inſpexi. Hac uero ſectione pleroſque ſanari arbitror, ſi in principio, vel non longe ab eo ſecentur. Quo tempore

vires

vires validæ existunt, cõmodeq; talem aquæ vacuationẽ ęgroti fe-
,, rũt. Quod rectè Hippocratẽ in 6. epidem. nos commonuisse Palla
,, dius in eius Commentario prodidit: siquidem Hippoc. ait: Aqua
,, suffosos celeriter secare oportet; tabescentes statim vrere. Nostri
,, uerò sectione vti solent, iam destitutis ęgrotis omni spe salutis, quo
tempore vires tale remedium non patiuntur. Vnum ex illorum
obseruationem addo, quippe multos insigni uentris tumore eo modo omnino curatos, vlceribus tamen ac pedibus ipsis in cancrenam versis obijsse, quod non aliunde illis accidisse arbitror, quàm, quòd vlcera illa atque partes item proximæ ex larga aquę fluxione diu eas partes lędente, atque refrigerante, calore multum diminuto, facile in Cancreham labuntur. eaq; causa doctissime Hippocratem vel auctorem lib. de locis in homine, post sectionem, a-
,, quæq; eductionem, hęc etiam addidisse existimo, & semper locum
,, apertum vnde eduxeris, calfactorio medicamento illines. Quo calido medicamento non alia ratione vlcera fouenda esse statuit, nisi vt calor naturalis conseruetur, neq; a fluxione frigida ullo pacto extinguatur. Quod Aegiptij non animaduertentes, sæpe infelicis successus causæ existunt, eorumq; auxilio hydrope homines sanati, sæpe alterius morbi causa moriuntur. sed iam tempus est, vt ad supparatorum curationem, quam itidem sectione non raro administrant, sermonem conuertamus, de hydrope satis superque locuti GVILAND. Rectè putas, quando, ut audio, homines suppuratos non minus secare, quam vrere ipsi soleant. Operatio sanè valde celebris, quę magno etiam periculo non vacat. ALPIN. Cum illi viderint pleuriticum, vel peripneumonicum, multum, vt par esset, non expuere, doloremq; cum febre perseuerare, atque cætera alia symptomata, pus fieri arbitrantur. neq; immeritò cum in ijs morbis si tussi non purgantur, contenti in pulmonibus humores suppurentur. Quod Hippoc. his verbis docuisse visus est,
,, Quicunq; morbo laterali laborantes, in quatuordecim diebus non
,, repurgantur, ij ad suppurationem vertuntur. Ex pondere in latere
,, percepto, & fluctuatione obseruata, mitiorique dolore effecto, cũ difficili respiratione suppurationem certam intelligunt. Quam statim tollere sectione conãtur, neq; dant ad id perficiendum inducias, secant vero plerunq; latus sinistrum inter costas spurias, propę septum transuersum, pleriq; tamen inter secundam ac tertiam costam phlebotomo perforãt, atq; per intromissam in uulnere cannu-

lam

lam argenteam modicum puris educunt, eamq; quantitatem, quã suppurati vires commode patiuntur, omniq; pure educto, vulnus exsiccantibus sanant. Qui inter secundam & tertiam costam perforant, rectius ac tutius rem transigere putant, vt totum pus, quod ad septum transuersum grauitate residet, commode vacuetur. Cæterũ alij ipsorum septum transuersum lędi phlebotomo formidantes partem ab eo magis distantem, seligunt, quare ex ipsis omnes secãt inter tertiam & quartam costã. Atq; hic est vsus secandi empyos, vel suppuratos, quo Aegyptij multos sanatos fuisse prædicant. GVILAND. Vsus hic, ex sententia etiam priscorum medicorum, qui summe hunc modum empyos perforandi commendarunt, non est spernendus. Hippocrates enim in lib. 2. de morbo ipsum clarissimis verbis hunc in modum docuit: Hunc vbi decimusquintus ab eruptione dies adest, multa calida lotum in sella firma collocato, & alius quidem manus ipsius teneat: tu vero humerum concutito, vt audias in vtrum latus affectio strepitum edat. Optandum autem in sinistrum. Hunc ipsum igitur locum seces, minus enim lethalis est. Si vero crassitudine, ac copia strepitum non edat, quo ipsum cognoscere possis (nam hoc aliquando contingit) vtrum latus tumuerit, ac magis doluerit, hoc infimo secato retro tumorem magis, quàm ante ipsum, quo puris exitus facilem fluxionem habeat. Secato autem inter costas per nouaculam primum cutem, deinde scalpello acuto, quod panniculo sit obligatum, ita, ut summa ipsius pars ad vnguis magni digiti mensuram expedite restet, quã intromittas, postea emisso pure quantum visum fuerit, vulnus linamento ex lino crudo alligato, foras propendente filo, concludito & quotidie semel pus educito. postquã autẽ decimus affuerit dies omni pure emisso linamentum ex linteo indito. Apud multos ẽt alios grauissimos, medicos tale presidium ad suppuratos, quibus nulla spes salutis reliqua erat, laudatum atq; celebratum reperias. Veruntamen empyos tutius magis vstione curari posse Gal. tradidit, hisq; proprie vstionem conuenire, veluti hydropicis sectionẽ. Rarò etenim in curandis suppuratis sectionis meminit, sed magis vstionis Quod etiam ex traditis in comm. 6. aph. Hippoc. facile

in aph. 77. confirmatur, ibi enim scripsit: Vstione igitur indigent, qui plurimum habent pus, adeo, ut desperent per sputiones posse expurgari. Nos vero ipsos & difficultas anhelitus vehementer infestas ex loci angustia, quæ etiam nos cogit, vt eos vranus, in comm. etiam

7. aphorism.

7. aphorism. veteres vrere suppuratos consueuisse, prodidit. Hippocratesq; in 6. epidem, dixit: tabescentes statim vrere oportere. Quare in ijs tutiorem esse vstionis, quam sectionis vsum putauerim, quanquam me non lateat apud Hippoc. præsertim, vtraq; auxilia pro illo affectu vsitata fuisse. ut ex 6. lib. aphorism. atq; ex 7. apparet, atq; adeo, in pluribus alijs locis. Arabibus quoq; multis hoc remedij genus cognitum sane fuit. ALPIN. Vbi puris multum non est, vstio accommodatior videtur, quæ reuera, vt illi affirmant eos tuto magis quàm sectio sanat. Sed puris immoderata copia thoracẽ obsidente, vstionem rectè sanare raro obseruatum est, quos si curare velint, sectione vti debent, qua totum pus vacuatur. Vtrumq; tamen remedium pro eodem affectu apud eos familiare est, sectioneq; ustio familiarior. Nam formidant & ipsorum multi sectionem, de qua satis locuti sumus, proinde ad alia orationem nostram traducamus.

De lapidis è visica extractione absq; vlla incisione apud Aegyptios frequentata, & de dysenteria curatione empirica. Cap. XIIII.

GVILANDINVS.

OPTAREM priusquam de alijs sermonem haberes, vt modũ, quo audio, Aegyptios lapides è vesica absq; vlla incisione extrahere nunc mihi explicares. summę enim vtilitati huius actionis cognitionem nostratibus medicis fore existimo, auide igitur id, quonam modo se habeat, audire expecto. ALPIN. Certe hic modus extrahendi lapides è vesica valde vtilis est, eo quòd nulla incisione operetur. Extrahunt lapides è vesica colem in primis vento replentes, atq; cum eo os etiam vesica dilatantes, atq; laxantes, vt os vesicæ lapis facile meare possit, colisque dilatatum & ampliatum meatum, ex quo ipsos lapides vento subreptos foras extrahunt, ipso continuo toto violenter euocato. GVILAND. Haud probe intellexi quid dixeris, usq; adeo obscura oratione vsus es. Duo tamen mihi videris dixisse, quorum alterum est, illiusce regionis medicos, lapides è vesica extrahere volentes, in primis colis vesicaq; meatum vento laxare ac dilatare, per

quem

quem commode lapides exire possunt, atq; eosdem lapides vento eodem foras educi, an non hęc dixit? ALPIN. Planè eadem, sed quid te dubij cæpit. GVILAND. Quoniam vix credere possum os visicę, colisq; meatum tantum dilatari ac ampliari posse, vt magni lapides in vesica contenti, qui magnę nucis instar sæpe cernuntur, commode exire queant. ex quo dubia fit apud me ea lapidum eductio, quo nam pacto ita possit administrari, maxime cum tu etiam affirmaueris, eos vento subrepi, forasq; educi, quod mihi haud fieri posse videtur. ALPIN. Vtrumq; verum esse cognosces, neq; omnino à veritate id alienũ putaueris, os vesicę, colemq; eo modo dilatari posse, quando neruosa, ac pelliculosa substantia illi meatus cõstent. Admirandum magis existimare debemus, Vteri os in mulieribus neruosum durum, atq; ita angustum, tempore partus tantum ampliari ac augeri, vt fętus per ipsum exeat, atq; foras propellatur. Vnum hoc scio, me colis meatũ ita dilatatum inspexisse, vt per eum facile magna auellana transijsset. At vtilius erit, vt nunc modum ostendam, quo ad extrahendum lapidem ij vti soleãt. GVILAND. Hac eadem de causa apertis auribus tuum hunc sermonem expecto. ALPIN. Eo tempore, quo ego in Aegypto moram faciebam, Arabs quidam Haly vocatus ad extrahendos lapides sine incisione celeberrimus erat, quem ego sane cuidam duci Turcarũ Horam Bei vocato multos lapides extraxisse uidi. Quo in opere absoluendo ille ligneam cannulam accipiebat, longitudine octo digitorum, & latitudine digiti policis, Quam colis canali admouebat, fortiterq; insufflabat, atq; ne flatus ad interiora perueniret, altera manu extremum pudendi perstringebat, foramẽ deinde cannulę claudebat, vt virgam canalis intumesceret, & latior fieret, ac appareret. Quo facto minister digito in ano posito, lapidem paulatim ad canalem uirgę, atq; in eius extremum deducebat. Qui ubi pręputio lapidem appropinquasse sentiebat, cannulam à uirgę canali fortiter impetuq; amouebat, ut magna dexteritate lapis ad nuclei oliuę magnitudinem fuerit extractus, & ego interfui huic duci Turcarum, & postea duobus item Iudeis, quorum alter puer erat, cui octo lapillos extraxit, & alter adultus, cui extraxit lapidem ad magnę oliuę magnitudinem. Hicq; est extrahendi lapidem è uesica modus, quo utebatur ille medicus Arabs. Audiui tamen alios etiam ibi esse, qui alio etiam modo lapidem extrahebant, quem modum nunquã ab aliquo, quandiu Cayrum habitauerim, potui cogno-

cognoscere. Cum vero GENVAE pro Illustris. ac Excellentissi. Ioan. Andrea Auria Melphorum Principe, atque Philippi Hispaniarum Regis, maritimæ Classis præfecto medicinam facerem, atque hæc mea scripta reuiderem, Octauius Rouerettus Medicus Doctissimus, mecũ multo amore coniunctus, quiq; post me in Aegypto pro natione Veneta, medicinam multa cum laude faciebat, extrahendi lapidem hunc modum à priori satis diuersum mihi litteris significauit, his verbis. Aliud etiam satis scitu dignum, tuæ Excel. narrare non omittam, estq; modus aliquis è vesica lapidẽ extrahendi sine incisione, hìc à quodam Arabe viro Christiano Saietico ad quendam Christianũ Cophtum vocatum, ab hinc nonnullos menses operatus. Atque is est huiusmodi. Hic habet quasdam cannulas vnam maiorem altera, in modum musici instrumenti Syringæ appellati, è substantia Cartilaginea, quæ facile dilatatur. Harumq; graciliorem in virgæ canalem intromittit, figitq; quousque ad vesicam peruenerit, moxq; ore insufflando ipsam inflat quantam plus potest, posteaq; hæc maiorem, vel crassiorem introducit, insufflandoq; inflat eodem modo, & post tertiam, vel etiam quartam omnium maximam. Et cum sic ijs virgam dilatauerit, vt putet viam canalis fuisse sufficienter dilatatam, peramq; lapidem exire posse, Aegroto in primis commode collocato, digitoq; in anno posito, lapidem ad collum vesicæ vbi maioris cannulæ extremitas peruenit, deducit, in cannulam lapidem conducere conatur. Quo facto altero cannulæ meatu ore excepto conatur spiritum ad se trahendo, lapidem simul trahere, qui si nimis crassus sit, sæpe rumpitur, atque infrustra attrahitur, veluti contigit supradicto viro Cophto. Cui frustum, & reliquum lapidis admodum crassum, & durum, intus remansit, non eductũ. Hic modus scitu est facilis, atque ab alio fortassis medico exercitatiori, & acutiori multo plus facilitari poterit, ac in meliorem atque vtiliorem vsum reduci, quòd multorum ab eo malo hominum infortunatorum auxilio summæ efflagitandum ac expectandum esset. Hactenus Rouerettus. Ex his igitur cogito te rectè audiuisse binos hos modos, quibus Aegyptij ad extrahendos lapides è vesica vtuntur. Addo aliam operationem, quam pro secreto in dysentericis cunficiunt, quæ res cum ratione, vt arbitror; demonstrari non possit, tibi, qui omnia ex suis causis spectare soles haud facile suadebitur, sed cum ego vna cum alijs sępe viderim ex illa operatione em-

pirica fluxus dysentericos interdum curatos fuisse, non sinam te hinc aures ad alia retrahere, priusquam hanc quoque audieris. Illi siquidem empirici hoc pacto fluxus dysentericos sanant, illosque præsertim, qui diuturniores facti sunt, minimeque alijs remedijs cesserunt. Quod vt efficiant primo hypochondria manibus molliter siccant, atque mox sesamino oleo, vel amygdalino dulci ea inungunt, digitoq; postea intra vmbilicũ posito, ipsum pluries circumuertũt, terq; mane ieiunis ea re repetita, aliquos dysentericos sanitati fuisse restitutos memini, hocq; genus remedij familiarissimũ apud multos existit, qui varijs alijs remedijs ad dysenteriam inutiliter tentatis, ad hoc veluti ad sacrum confugiunt. Pauci tamen existunt, qui rectè hanc moliri circumuolutionem vmbilici sciant. GVILAND. Secretum, teq; vnà ridendum censeo, qui ipsum non modo verum credideris, verum etiam alijs confirmes. Casu siquidem arbitror, (si aliquis tamen vnquam eo modo sit sanatus,) accidisse, vt inde aliquis à dysenteria sanatus fuerit, veluti accidit, vt Socrate ambulante tonaret, hocq; experimentum ex ijs est, quæ eum nullam in se rationem habeant, nullo pacto sunt credenda. Ni dixeris, eos defendendo, frictione hypochondriorum, atque inunctione iuuari hepar, vel aliquod aliud membrum sub ipso locatum, quod biliosum humorem tenuissimum atque acrem, acrimonia, vel salsidine intestina abradentem, vel exedentem, fluxum gigneret, ad intestinaq; ipsa demandaret, vel humorem illum tenuissimum ea frictione, & inunctione digestum resolui, vel eius fluxionem ad intestina, diuerti, vel vmbilici illa præstita digito circumuolutione motioneve, intestina mota in meliorem situm mutari, ex quo non sint fluxioni ita obnoxia. Sed de alijs loquamur. ALPIN. Meliceridès, Stheatomata, atheromataq; vocatos tumores, atque etiam strumas optimè secant, radicem auellentes. Carnem etiam, quę palpebris adnascitur, maxima elegantia abigunt, palpebras in primis secando, & postea sectionem consuentes, & conglutinantes. Sed postquam de his à nobis satis dictum est, de dulcium balneorũ vsu, quo non secus quàm priscis sęculis, vtuntur, atque de frictionibus, & vomitibus, qui in balneis fiunt, dicendum est. GVILAND. De his quoque libentissime nunc te audiam, horumq; sermo mihi erit gratissimus, neque minorem nobis afferre posse vtilitatem arbitror, quòd hoc genus remedij apud nos minime nunc sit in vsu, atque etiam quia ipso pluribus morbis mederi

deri ab antiquis proditum sit. proinde ut de eo loquaris nunc à te vehementer peto.

De vsu dulcium apud Aegyptios balneorum. Cap. XVI.

ALPIN. GVILANDVS.

VEMADMODVM populi frigidarum regionum multa habent, quibus ad calorem conciliandum familiarissime, vti solent, ita calidarum, ad refrigeranda corpora multis itidem vtuntur. Ex quibus Aegyptij inter multa ad id excogitata, qualia sunt fontes multi, domorum tubæ superius recitatæ, ad ipsarũ refrigerationẽ inuentæ, terrenæq; habitationes. balnea quoque ex dulci aqua parata, in vsu habent frequentissimo, tum ad refrigeranda corpora, tum ad varium illorum ornatum. GVILAND. Arte illa ibi parari existimo, quando Aegyptus (vt audio) sponte natis balneis nunc planè careat. Proinde si ita est, ea mihi sedulo narrato. Atque an ex aqua simplici, qualia priscis antiquis medicis in vsu fuerant, an potius medicata illa parentur. ALPIN. Arte sanè ab illis parantur, ex dulciq; aqua Nili fluminis clarefacta, eaq; simplici, minimeq; medicamentis alterata. Sed in primis balneorum loca tibi in memoriam reuocanda censeo, si quidem te olim Cayri, ac Alexandriæ, cum tu ea loca inuisisses, multas, fereq; inumeras ædes magnifice pro balneorum vsu constructas, inspexisse intellexerim. Dicam præterea quot, ac qualibus cameris siue cellis ea constent, atque aerem in singulis quomodo illi calefaciãt, qualisque calor eo in aere sentiatur. GVILAND. Domus ea balneorum, si rectè memini, multis cellis inter se distinctis constructæ erant, in quibus homines sudabant, fricabantur, atque lauabantur. Permagnaq; in ipsarum medio tanquam in domus centro cella extabat, in qua homines lauandi nudabatur, vestesq; omnes reponebant. quam spoliarium vel Apodyterium nostri appellant. Alię vero cellæ omnes ea causa constructæ erant, vt in ijs lauarentur: spoliarijq; aer temperate calidus est, atq; humidus, ipseq; aliarum cellarum calidior ita, vt variæ cameræ varium aerem quo ad calorem haberent. ALPIN. Rectè meministi, innumeras perm agnas

gnas ædes ibi pro balneis paratas spectari, multis varijsq; cameris inter se distinctis, præditas, eodemq; modo vt tu dixisti, constructas atque ordinatas, vt in qualibet camera idoneus, quoad caliditatẽ, aer esset pro variorum corporum vsu vario paratus. Namque varia hypocausta, siue cameræ varium, quoad caliditatem, aerem habent, vt varijs corporum temperamentis auxilio sint. Nam factæ sunt pauimentis marmoreis, emblemate constructis; duoq; labra marmorea quilibet illorum locorum obtinet, in quà aqua ex alto decidit. Tectum siue culmen illa habent orbiculari forma, ex vitreis laminibus perbelle laboratum, vndiq; conclusum, ne aer aliqua ingrediatur. Hypocausta illa calfaciunt calentis aquæ vapore in singularum labra elabentis. Non enim, vt nostri igne illorum balneorum aerem calfaciunt, sed humidis calidisque aquæ calidæ vaporibus loca illa complentibus. GVILAN. Cum varia corpora varijs indigeãt balneis, quippè ipsorum alia multum calidis, & alia moderatẽ, aliaque tepidis, atque demum alia etiam frigidis, qualia hecticorum esse Gal. in lib. 7. meth. med. scriptum reliquit, quæso an non illa omnes has partes obtinẽt, quippè vt corpora varijs illis modis alterare queant? ALPIN. Balnea illa calida, tepida, frigidaq; quolibet tempore, quando quis velit ibi reperiet. Sed plerumq; ea balnea sunt temperatè calida, quandoquidem pręcipuus vsus sit, apud plerosq; ad refrigeranda, humectanda, euacuanda atque mundanda corpora. GVILAND. Recta sanè ratione calidarum regionum incolas tepida balnea ex dulci aqua parata cupere dicendum est, quando ob aeris ambientis insignem caliditatem corpora inflãmentur, arescantq;, quæ vtique dulci aqua irrigata, ac humectata refrigerantur, & humectantur, cutisq; eorundem corporum meatus relaxantur, densatique aperiuntur, exindeq; naturalis calor per eos difflatur, refrigeriumq; capit. Sed his obiter dictis, cupio ex te audire omnes illorum balneorum vsus apud eos populos frequentatos. ALPIN. Balneis illis ea gens vtitur ad corporis ornatum, atque ad multos morbos ex plenitudine humorum prohibendos, demumq; ad multos variosq; obortos etiam morbos abigendos. Hos vero omnes vsus tibi ordine libenter narrabo, ab eorumdem vsu ornatus gratia comparato, exordiens. GVILAND. Atque ego libentissimè hac de re te dicentem audiam.

De vsu balneorum dulcium pro ornatu corporum, atque quid mulieres, ad pinguefacienda corpora in ipsis moliantur. Cap. XV.

ALPINVS.

A Pulveribus, quæ Aegyptijs ferè toto anno, ventorum, terræq; siccitatis occasione perpetuo familiares existunt, atque ab assiduis sudoribus, quibus cœli calore omnia corpora continuè abundant, illuuiæq; quadam immunda redduntur, atque fœtentia, ex quo pleraque ipsorum, & fœtere & pediculis abundare solent, Balneis omnes hi populi vtuntur familiarissime, pro corporum abstersione, maximeque mulieres, quibus curæ magis est corpora ipsarum, pulchriora facere ipsorum illuuiem, & fœtorem corrigentes, vt cariores sint suis viris. Eæ etenim sæpissimè corpora in ijs lauant, & mundant ab illuuie, perlotaq; varijs ornãt odoribus, vt rectè vnguentis oleant. Ac veluti Italæ mulieres, atque aliarum multarũ etiam nationum ad capillorum, facieique cultum omne adhibent studium, ita Aegyptiæ capillorum cultum negligunt, ex consuetudine omnes capillos in bursam seriro panno paratã cõcludentes, ac ad pudendorum, abditarumq; corporis partium ornatum omnem diligentiã adhibent. Pudendis igitur tota cura in balneis ab ijs adhibetur. Ea siquidem in primis lauant, pilisque nudant, locaque pudendorum perpetuo glabra gestant, turpeque ibi est mulierem pilis obsitam vuluam habere. Demum lotas eas partes, glabrasque effectas varijs vnguẽtis etiam exornant, Musco, scilicet, Ambra, Aloe, Zebet, sumptum ferre potentes, aliæque alijs vnguentis rectè olentibus, quæ ibi uiliori pretio ubique uenduntur. Copia unguentorum ferè incredibilis in vuluæ ornatu, eiusque corrigendo fœtore, ac ad coeuntibus uoluptatem conciliandam, ibi cõtinuè dissipatur. Gviland. Quæque regio suos mores habet, ibique omnes nimis libere Venere utuntur. Sed quid? nonne aliud in balneis ijs præter ornatũ moliuntur? Alpin. Multæ etiam pin-

guedinem in ijs procurant. gracilesque præsertim, ita ibi carnis vitium hominum medullas inuasit, quando mulieres, quo carnosiores, & pinguiores sint, eò libentius à viris expeti putent. Ex quo ibi plurimas pinguissimas reperies. quid turpius corporum obæsitate ob scelestissimum carnis vitium, effrenemq; libidinẽ desiderari potest? Quod vitium ita ibi frequentatur, vt illarum plurimę perinde ac sues cernantur pinguissimæ humi recumbentes. maximeq; Hebreæ, quibus istud vitij alijs familiarius obseruatur. Quod vt obtineant, multis diebus dulcibus, tepidis balneis indulgent, in ijsq; diu morantes, comedunt, potant, clysteribusq. ibi ex varijs pinguedinibus ac adipibus paratis vtũtur, multaque etiam medicamenta per os assumunt. GVILAND. Rectè sanè videntur pro pinguefaciendis corporibus, vsum illorum balneorum, à cibo, asseruare. Quod Gal. in lib. 14. meth. med. his verbis docuit. Cæterum quibus totum corpus extenuatum, ijs lauari quoque post cibum est idonem. Quod sanè etiam nobis ratio persuadet, quando dulci illo balneo à cibo adhibito, ad cutim plurimum alimenti trahatur, atque deducatur, vt Hippoc. & Gal. in lib. de Salub. dięta prodidere. ALPIN. Verum istud esse sæpe experientia didici, plures etenim mulieres illorum balneorum multis diebus à cibo vsu frequentato, pingues euasisse vidi. Atque in hæc balnea præcipuam ego causam confero, qua illiusce calidioris cœli corpora pleraque habitum pinguem obtineunt. Cum tamen cœli ratione gracilia potius, quàm pinguia esse debuissent. Hincque Gal. in lib. septimo, de Comp. med. secundum loc. dixisse, dulcium balneorum vsu corpora reddi effæminata. At dubium est, quomodo gracilia corpora eorum vsu balneorum possint pinguefieri, cum potius contrarium arbitrari quispiam meritò posset, quippè ab illis balneis plurimis largioribusque vacuatis sudoribus potius corpora vacuata gracilescere, quàm crassescere deberent Pinguia enim à plurima aliqua vacuatione contabescere, cerrum est. GVILAND. Balnea, quibus mulieres eæ pro impinguefaciendis corporibus, vtuntur, tepida existunt. quando calida in triplici sint caloris differentia, etenim illorum quædam multum, & quædam parum calida sunt, hæc tepida, atque illa calida medici appellant. Tertio sunt alia medio modo se habentia, quę scilicet temperate calida existunt. Quorum omnium balneorum Gal. in lib. 3. de sani. tuen. facultates ac vires his profectò uerbis prodidit: Dulcium

cap. 14.
rex. cõ. 14.
cap. 4.

,, Dulcium calfactarum aquarum si media temperie sint, uis calida,
,, & humida est: Sin tepidiores sint, humida & frigida, quòd si iusto
,, calidiores fiant, calida quidem, sed non perinde humida. Ex quibus dixerim, eos, qui pinguefieri uolunt, balneo dulci tepido uti oportere, quali ex te audio mulieres illas uti. Cætera enim sua caliditate uim habente resolutoriam, uel uacuatoriam, potius ad gracilitatem, quàm crassitiem comparandam corporibus conducunt. ALPIN. An non precipua causa est, quam naturales proximam appellant, & materialem, ex qua corpora crassefiunt ac pinguefiunt, copia multa humiditatis? GVILAND. Facilè cognoscitur, cum mulieres uiris sine dubio humidiores, etiam ipsis corpora pinguiora obtineant, & crapulis, ocioq; indulgentes alijs sint pinguiores. Qui enim multum comedunt, atque potant, quòd multum pinguedinis alimentum assidue suppetat, cæteris pinguiores meritò fiunt. Sed qualis sit hæc humiditas, ex qua corpora pinguescunt, atque quomodo ipsa in corpore concrescat, Gal. in
,, 2. lib. de temp. hisce verbis prodidit, dicens: Quicquid in sangui-
,, ne pingue, leue & tenue est, id in calidioribus corporibus alimen-
,, tum quodam calido fit, in frigidioribus seruatur, cumq; id venæ
,, extra se transmiserint, ubi in frigidas particulas incidit, quod ge-
,, nus membranæ sunt, circum eas concrescit, in partibus vero natu-
,, ra calidioribus, cuiusmodi carnosæ sunt, à calore ipso absumitur,
,, ac digeritur, nisi sicubi frigiditati temperamenti etiam vita indul-
,, gentior accedens ipsis carnosis particulis aliquid adipis allinat.

Causas, quibus corpora pinguia fiunt, probè Gal. attulisse, censeo, etenim ad gignendam pinguedinem, ac adipem, concurrere debent alimentum pingne, leue, & tenue, atque calor remissus, vel frigiditas partium, in quibus adeps ac pinguedo concrescunt. Hęc inquam duo, alimentum, atque partium frigiditas, ad impinguescenda corpora sunt necessaria. Citra pingue alimentum nulla pinguedo fieri potest, ideo ipsum ad id efficiendum necessario, vt materia concurrit. A diminuto uero calore, quod frigus vocare possumus, id alimentum in adipem ac pinguedinem concresci docent corpora frigidiora, quę facilius calidis impinguescere solent. Ex quo Gal. dixit, corpora latioribus maioribusq; venis præditis difficilius pinguefieri, quòd ea valde calida sint, frigida siquidem paruis venis gaudent, atque ab eo calore, pinguedinis, adipisq; alimentum absumitur. Et paruarum, angustarumq; venarum cor-

pora ob oppositum temperamẽtum, quippè frigidum, impinguescere quàm facillime, quoniam in his multum eiusce adest alimenti (quando parum ex eo consumatur,) quod ob frigus non dissoluitur, faciliusq; concrescit. ALPIN. Cui mirum, mulierum Aegyptiarum corpora alimento crasso ac pingui referta, balneorum tepidorum vsu refrigerata, in balneis ad cutim deducto, & coagulato alimento, carnem ac adipem acquirere? GVILAND. Quæso omnia, quæ illæ in balneis, vt pinguefiant, moliuntur, mihi nunc paucis narrare non te pigeat. Ea siquidem etiam audiuisse summæ iucundum erit.

Quæ Aegyptiæ mulieres in balneis factitent, vt ipsarum corpora pinguescant. Cap. XVI.

ALPINVS.

MVLIERES Aegyptiæ multa factitant in balneis, vt pingues euadant, quæ omnia vtramque nuper dictam pinguedinis causam respiciunt, eamq; præsertim, quæ pinguedinis alimentum suppetit: Multa siquidem agunt, è quibus multum humorem pinguem generent, ex quo multa fiat pinguedo, balneiq; calida vi ad cutim deducere ipsum student, in qua tepido balneo refrigerata concrescat. Potant itaque ob eam causam iura multa varijs ex adipibus, & pinguedinibus parata. Bammia melochia, & Culcassia alterata, nam his viscosiora redduntur, ex quo facilè partibus adhærent. In vsu familiarissimo apud multas est ius gallinarum pinguium Maluph ab ijs appellatarum, vel nigrarum arte pinguefactarum. Ipsum etenim totum ex vnica gallina confectum vnaquæque mulier potat, totamque gallinam in balneo comedit. Multæ ex pauperculis fæcem olei sesamini, quam thaine vocant, vel oleum ex Indicis nucibus expressum, vel chinæ radicis decoctum, carne nuperdictarum gallinarum simul cum Indicæ nuce percoctã epotant, vel oleum sesaminum, in quo sit dissoluta nux Indica, uel expressum ex pisis, fructibusque therebinti, & amygdalis dulcibus, nucibus auellanis, & pistachijs. Comedunt etiam adhuc multa, gallinas quippè arte pingues factas, nucemque Indicam in iure dissolutam, ac in massam redactam.

Sed ex omnibus pro secreto habent singulo die, dum eunt dormitum, ad decem vulgares bulbos, pro hermodactilis à nostris pharmacopeis receptos, quos aliqui potius Colchicum esse autumant, contostos mandere, eosque pluribus diebus, quindecim scilicet & uiginti ad usque, frequentant. Ex quorum vsu, quod nostris mirum uidebitur, nihil uel per aluum, uel uomitum euacuantut, minusque aliqua molestia mulieres uexantur. GVILAND. Hinc nostros falsis uti hermodactilis cognoscitur, dubiumque etiam fit, eos esse Dioschoridis Colchicum, cum per os sumpti nullam noxiam inferunt, minimeque strangulent. Nisi loci diuersitate illis collecti aliam à nostris facultatem obtineant, minimeque uenenosam. Sed hæc omittamus, atque tu reliqua dicito. ALPIN. Nulla alia sunt à te hac de re audienda, quàm quę à doctissima medica Aegyptia, publice per urbem Cayri mulieres olim artem pinguefaciendi profitente, audiui. Ex quibus omnibus aliqua fortassè ex artis medicę principijs ad hoc negotium desumpta cognosces. GVILAND. Gratum erit hæc ex te etiam audire. ALPIN. Aliquę in balneo hoc oleum epotant. Accipiunt sarcocollæ, olei sesamini an. libram mediam, Mirabolanorum chebul. xiij. Citrinorum xij. omniaque probè contusa cum oleo miscent, sinuntque sic permanere, quousque in ea massa niger color cernitur, moxque colant, & reliqua siccari sinunt, oleum hoc totum in balneo unica uice calidum bibunt, reliquaque in puluerem tenuissimum redacta cum uino dum eunt dormitum, assumenda pluribus diebus exhibent. Aliud, quod eodem modo factitant. Accipiunt pisa, amygdalarum dulcium, pulpæ nucũ auellanarum, pistachiorum an. dra. 6. fructuum terebinthi, pulpę nucis Indicę an. dra. 3. omnia simul contundunt, ab ipsisque oleum exprimunt. Quod quatuor uicibus in balneo bibunt, & quæ remanent ab expresione, quatuor ijsdem diebus euntes dormitum deuorant. Aliud. Accipiũt gallinam nigram probè pinguem ac carnosam, in cuius ventrem inijciunt auellanarum contusarum, amygdal. dulc. pistachiorum pineollorum, pisorum an. dra. 3. quam hoc pacto paratam in aqua concoquunt ipsamque percoctam unica die in balneo mulier una totam comedit, eiusque ius, in quo etiam sarcocolla ebulliuit, absorbet, pluribusque diebus hoc mulier pinguefienda factitat. Eodem ferè modo aliam concoctam gallinam eandem comedunt, & eius ius bibunt. Sed prius tritici mundi in aqua cum driasmagarbuntia

buntia una decocti libram unam comedenda, exhibent, Quod cum ipsa comederit, ab ipsis decapitatur, & coquitur, totaq; in balneo comeditur, & ius totũ bibitur. Idem factitant alię, sed alio modo gallinam coquendam præparant, nam pisa, & triticũ ad libram semis in aqua decoctum gallinę comedendum exhibent, quod vbi totum comederit, decapitatam decoquunt, solamque comedunt, eiusq; ius bibunt in illa die quinquiesq;; hoc illæ factitare solent. Aliæ ijs non contentæ, addunt vsum variorum clysteriorum, quibus in balneo non bis vnica die, sed ter quaterque utuntur. quos aliæ sola pinguedine vrsi præparant, aliæ hoc clystere vti solent. Accipientes pinguedinis vrsi dra. 3. olei siris, Idest sesamini dra. 3. furfurum triticearũ man. ij. quas furfures in aquæ calidæ per aliquod temporis infundunt, à quibus mucilago exprimitur, qua adipi oleoque permista clysterem faciunt. Ex his, quibus extra balneum vtuntur, hæc à multis factitari solent. Siquidem ante prandium exhibent quasdam pilullas ita paratas. Accipe mirobal. Indorum pulverizatorum dra. 1. iuiubarum ab ossibus mundatarum, dra. 3. ex quibus vna commistis fiunt pilullæ. Aliæ consuescunt singulis diebus per plures dies, vbi eunt dormitum, deuorare quinque mirabolanos Indos, ad vsque etiam septem. Vel aliæ eorundem prius intra pulpam vnius batech, per noctem vntiam singulis diebus ante prandium deuorant. Aliæ etiam dum eunt dormitum singula die sumunt mirabol. citrinorum pulverizatorum, vntiam, mistam cum fęce olei sesamini atque saccharo candido. Alię sumunt gummi draganthi vntiam semis, quod infundũt in modico aquę per horas duodecim, cui admiscent sacch. candidi tantundem, atque vbi dormitum eunt, deuorant, pluribusque diebus factitant. Aliquæ armonicaco vtuntur pluribus diebus, eius drag. semis assumentes. Demum aliquæ in balneo nouem diebus sumunt fellis vaccini chirat in aqua calaf dissoluti. Nonnullæ ex nobilibus vtuntur in balneo decocto radicis chinæ, nucæ Indicę, atque colcassiæ radice alterato, viginti diebus, & plus, ex quo auxilij genere plures vidi emaciatas mulieres pingues euasisse, præsertimque parato in pingui gallinarum iure. Pauperculæ multis diebus simplicem aquam, in qua per noctem infusa fuerit seminum fęnu Gręci, atque zizib Cretici semuncia, cum eunt dormitum potant, prius fęnu Græcum, & zizib comedentes. Hęc ex Aegyptia medica illa muliere, quæ pinguefaciendi artem publicè per vrbem

bem profitebatur olim audieram.

De dulcium balneorum pro ſanitate corporum apud Aegyptios vſu. Cap. XVII.

GVILANDINVS.

ABEO tibi gratiam, qui ad pinguefacienda mulierum corpora ſecreta mihi etiam communicare volueris, quæ neque prorſus nobis fore inutilia ſpero, nam multa materiam, ex qua pinguedo fit, reſpiciunt, & dulcium balneorum tepidorum vſus, adiuuat attractionem illiuſce alimenti pinguis ad cutim, in qua refrigerata facilè toto illo pingui alimento concreſcente, pinguedo fit. At tempus eſt, vt tu eorundem balneorum vſum nõ ad corporum ornatum, ſed magis ad ſanitatem apud eos gentes vtilem etiam narres. Scio etenim illos populos plurimum illorum balneorum habere vſum, tum ad ipſorum tuendam, tum ad vitiatam corrigendam, atque denuo reſtituendam ſanitatem, proinde de vſu illo te in primis loqui, quos ſe à morbis præſeruant, deſidero. ALPIN. Vſus illorum balneorum maximus ibi ſeruatur ad eos, qui ex itinere inflammantur, ipſorumq; cutis areſcit, ac conſtipantur meatus. his ſiquidem vtentes, refrigerantur, atque humectantur. Quando talis ſit illorum temperies, Galeno in tertio, de ſanit. tuend. docente, vt refrigerent ac humectent, corporaq; illorum difflantur, ijs etenim ita affectis mirum in modum ea balnea conducunt. Quod in multis ſæpiſſimè cernitur, qui ab itineribus calidorum locorum, arenoſorumque, in quibus nihil eſt, quo ab vrente Sole illi deffendantur, inflammati atque exuſti illis tepidis balneis utuntur. At non ſolum ab externa cauſa inflammatis exuſtiſq; corporibus uſus illorum balneorum magnopere conducit, ſed omnibus quoque ex iecore immodicè calido ita affectis. Qua de cauſa ſępiſſimè corpora immodicè calida, ac exuſta ea ingrediuntur, atque ipſis lauantur. Omnes etiam, qui ex quacunque cauſa in meatuum cutis obſtructionem inciderunt libere ijs utuntur, calidis, qui ex frigiditate, tepidis, qui ex uſtione, & ſiccitate id paſsi ſunt. Multi uero ijs balneis utuntur uacuationis gratia, quando ipſorum corpora plurimo ſanguine redundant, ita

vt ab

ut ab ea plenitudine morbus aliquis oriri possit. Trifariam itaq; illi plenitudini ipsorum corporum prouidere balneorum vsu assolent, si quidem alij in ijs sudando, alij vomendo, alijq; perfrictionibus ad vniuersas corporis partes adhibitis plenitudinem tollere conantur, & alij etiam omnibus ijs tribus modis vacuantur. Horum plerique semel in mense ijs vacuationibus vtuntur, alijq; non pauci bis saltem. Sunt qui singula hebdomada id facere studeant. GVILAN. Quam tutò illi has omnes vacuationes in balneo exercere queant, non intelligo. quanquam rectè nouerim, quam vtilis sit vomitio multis facilè vomentibus, maximeq; biliosis atque per æstatem, quando hac vacuatione stomachus ab excrementis multis mundet. Multos etenim noui à podagra, renumq; calculis vexatos, vomituum crebro vsu magnopere iuuatos, eodemq; modo, & exudatione atque frictione vario tempore vsitatis idem multis contigisse. Sed quam inquam tutò eodem tempore simul halitus resolutionem, exudationemq;, atque vomitum quispiam possit perferre, non rectè intelligo. Etenim naturam à multiplici illa vacuatione haud leuem iacturam subire, stomachique præsertim calorem natiuum, eiusq; omnes functiones in deterius abire posse dubitarim. Stomachi naturalis calor in ambiente calidiore multum exolui ex Hippoc. colligitur, qui dixit in aphorismis: Hyeme ventres esse calidissimos, & æstate frigidissimos. Neque immeritò, cum multus ambientis calor naturalem calorem dissipet ac resoluat. Corporaq; in summè calido cœlo degentia continuis vacuationibus subijciuntur, ex quo mirum haud est, si multis, atque magnis non egeant vacuationibus, vel potius eas non rectè perferant. Hincq; doctissimus senex Hippocrat. sub canem, & ante canem fugiendas à medicis vacuationes insignes prodidit, hac eademq; ratione, quòd puerorum corpora præ multo calore habeant vnde vacuentur, magnis uacuationibus inepta esse Gal. pluribus in locis statuit. Cui igitur dubium erit, stomachum in balneo ab illis multis vacuationibus lædi oportere, atque exinde admodum imbecillum ad concoquendum euadere, eiusque calorem tum à calore balnei ipsum foras euocante, tum ab halitus resolutione, exudatione, vomitione, admodũ pati? ex qua illiusce membri labefactatione quamplurimos Aegyptiorum ijs vacuationibus sæpe indulgentibus, ad concoquendum ventriculum ineptum habuisse, atque crebrius, familiariusq; eiusce membri cruditatibus

tatibus acidis vexari minimè miror, & si non hanc solam causam illiusce membri susceptæ imbecillitatis esse certo sciam, siquidem à venere immoderata, ciborumq; refrigerantium atque aquæ crudæ in potu vsu, etiam stomachum multis lędi ex te ipso audierim. ALPIN. Vomere nihilominus in balneo humido homines facilius posse, cum id stomachum relaxet, ad motumq; accommodatiorem reddat, nemo sanè contendet. Hacq; vomitione homines à multis morbis defendi, vel pręcaueri posse itidem sępius à multis comprobatum est. Illo vero crebrius frequentato homines ventriculo imbecillitatem aliquam comparare verissimum est, quando huiuscemodi membrum ex validioribus crebrioribusque his motionibus, fieri non potest, ne modo aliquo laxetur debiliteturq;. Posse vero aliquando eodem tempore simul hominē in balneo multiplices illas innoxie ferre vacuationes, experientiæ repugnare non videtur. Quando, & naturam id sæpe in multis ægrotis fecisse obseruatum sit, ex quo non videtur omnino à ratione alienum, medicum, qui omnimode naturam semper immitari debet, quiq; hinc eius imitator à Galeno in aphorismorum Hippoc. Comm. vocatus est, itidem in homine aliquando multiplici simul eodem tempore vti posse vacuatione. GVILAND. Verum dicis, nam & Hippoc. in multis ægrotis id planè se obseruasse in libris epidemicis memoriæ prodidit. Etenim in primo lib de Metone, scripsit, ipsum quarta die sanguine è naribus atque sudore decretoric vacuatum fuisse. Et mulierem trimestri fętu ægrotam decumbentem in Dealcis horto, exudatione, aluiq; pituitosa excretione. Virginesq; Abderæ, & Larissæ sanguinis sudorisq; eruptione. Si itaq; ægroti possunt innoxie multas aliquando ferre eodem tempore vacuationes, cur non multo tutius rectè valentes, prę cauendi à morbis causa? Quinimo hoc necessariū videtur pro molienda alicuius corporis vniuersali vacuatione, medicis esse, quando varij purgandi humores varios vacuationis modos exposcant, tenues etenim ichorosi humores per vrinam, insensibilem transpirationē, exudationemq; facilius, pręsertimq; in vniuerso venarum ambitu contenti, vacuabuntur, quemadmodum pituitosi ac melancholici per aluum, & per vomitum biliosi. ALPIN. Dico itaque non ita malè Aegyptios aliquos aliquando pro tollenda vniuersali plethora simul vti vomitione, sudatione, atque frictione. Non omnes vero ijs omnibus simul vtuntur, aliquibus sola vomitione

com.3.

cō.3.tex.3

ac exu-

ac exudatione contentis, & aliquibus sola exudatione, & frictione totius corporis. Plerique vero, quibus non est difficilè vomere priusquam sudent, & fricentur, copiosa excitata vomitione, in primis stomachum à cruditatibus multis, atque etiam alijs humoribus vexatum exonerant. Vt vero quisque vomat, ad decem vsq; libras aquæ, in qua glycirizæ radix, seminaq; fęniculi sint percocta; epotat, cum qua euomunt multa, & quam facilè. Sed illi tamen ea multum iuuantur, quique, & facilè vomunt, atque stomachum multis excrementis repletum habent. Difficulter vero vomentibus, quibusque stomachus minimè copia excrementorum redundat, neque tutus est, neque vtilis, siquidem qui difficulter vomunt, non mediocre periculum subeunt, ne vena aliqua pectoris rumpatur, & visus oblædatur, non minusq; fauces, columella, & gula inflammentur. Qui etiam duro stomacho constant, minimeq; excrementis multis redundante, vomitus ipsum laxiorem facit, labefactat, aptumq; facit ad recipiendam excrementorum quancunque redundantiam. Neminem siquidem latet, partes imbecilliores factas facilius sibipsis mandata excrementa à robustioribus partibus suscipere, neque fluxionibus obsistere possunt. Quamobrem ijs neque tutum, neque vtilem esse vomitum puto. GVILAND. Omnia veris medicinę principijs planè respondere videntur, at de exudatione, & frictione, qua ipsi ita familiariter in balneis ijs vacuationis, atque partium roborationis causa vtuntur, velim aliquantulum agas. ALPIN. De exudatione haud multa sunt dicenda, cum nullis ij medicamentis sudores prouocare soleant, sed solo calido balnei aere. Quo quisque vtens, large, & facilè sudat. De frictionum autem vsu prolixior sermo futurus est, tum quoniam illi in ijs peragendis magno studio vtuntur, tum quòd sunt omnibus admodum familiares, proinde de ijs nunc prolixius loquar, quando de exudatione apud eos frequentata illud tãtum dixisse sat erit, quod illi postquam vomuerint, exudant: tempus autem exudationis, apud varios varie obseruatur, etenim aliqui horæ spacio, & alij binis atque ternis etiam horis sudare solẽt, nunc vero de frictionibus sermonem facere incipio. GVILAND. Rectè facies.

De frictionibus, quibus Aegyptij in balneis vtuntur. Cap. XVIII.

ALPINVS.

SVS frictionum in balneis apud Aegyptios ita est familiaris, vt nemo ex balneo non fricatus abeat. Eas vero exercentes, hominem in primis per horam ferè in calido balneo commoratum, qui vomuerit, vel saltem exudauerit, in solio sedere iubent, ac sedentis omnes partes corporis manibus varijs modis pertractant, atque exercent. In primisq; à pedibus incipientes, eos antrorsum, retrorsum, sinistrorsumq; mouẽt, & mox crura, & coxendices vndequaque ter quaterque: postea ad manus exercercendas pertranseunt, quas itidem eodem modo mouentes, ac manibus flectentes exercent, sigillatim vero singulos manuum digitos, & mox cubitos, atque ab his humeros, & scapulas, ab hisq; collum primo, caput secundo, tertioq; pectus atque dorsum, ut vndequaque flectatur student. Qua singularum partium motione finita, quam singulis ter, & quater fieri contendunt, hominem supinum humi decumbere, atque hic distendi supra pauimentũ, (quod omnes cameræ habent ex lapillis marmoreis perbelle paratum,) iubent, corpusq; vniuersum molliter fricare deorsum versus à pedibus incipiunt, in primis anteriorem vniuersi corporis faciẽ, molliter per singulas partes perfricantes. In hac vero uniuersali frictione tribus frictionum generibus utuntur. Prima etenim, quam moliuntur est mollis, & mediocris. Secunda mediocris ac multa. Tertia est dura, & mediocris. In perfricanda uero tota anteriori corporis facie, à pedibus, ut dictũ est, exordiuntur, ipsorumq; omnes musculos per rectum, siue per ipsorum longitudinem, manibus superne deorsum dimotis, ab articulo ad articulum pertractant, quod illi tanta concinnitate, & peritia perficiunt, ut non fricatum nullum articulum relinquant. In primis itaque anterioris faciei pedum omnes musculos mediocriter, ac molliter volis manuum fricant, simulq; etiam omnes articulos, & postea musculos, malleolorum, tibiarum, poplitum, ac coxendicum, molliter, ac mediocriter fricant, & mox manuum, cubitorum, humerorum, & scapularum, & post hos vultus, colli, pectoris, uentrisq; interioris

idem per omnes musculos præstant. Finita hac in postica corporis parte frictione, corpus in oppositum, uel contrarium mutant, vt posterior pars rectè fricetur, quam non secus, quàm anteriorem perfricant. Atque hæc prima est frictionum differentia, quam primo in toto corpore exercent, quæ vt dictum est, est mollis, & mediocris, quum volis manuum plerique operentur, & nonnullis inunctis oleo sesamino. Post hanc, paulo post secundam factitāt, quæ inter mollem, & duram media, atque multa existit, nam fit in nuperdictis omnibus corpis partibus prolixius, & durius, quam panno lineo crudo omnes exercere solent. Tertia, quæ postremo fit, aspera, præduraque est, atque mediocris, hancq; panno aspero ex caprina lana parato præstant. His tribus frictionum differentijs absolutis, corpus vniuersum à planta pedis vsque ad verticem capitis communi sapone illi emplastrant, & deinde calido dulci balneo cutim lauant, atque ab ea immunditias abstergunt. A lotioneq; pudenda pilis nudant emplastro casum illorum subitaneum præstante. Demum pedes per horam emplastrant massa quadam ex puluere archenda, & aqua communi parata. Puluis hic fit ex folijs ligustri Aegyptij, Alcanna, & elhanne ab ijs vocati. Hæc pasta mirę humidis, & fętentibus pedibus iuuat, nam valenter siccat, adstringit, ac roborat, ita vt multò adiumento sit ijs, qui pedes imbecillos habent. Colore etiam aureo eos exornat. Populares etenim mulieres consuetudine sibi manuum, pedumq; vngues eo colore tingunt. GVILAND. Vsus harum frictionum in illis balneis optimis medicinæ conseruatricis principijs rectè respondere cognoscitur, quando & Gal. in 2. lib. de sanitate tuenda dixerit: Frictio vim habet soluendi, ligandi, carnem augendi, minuendi. Nempe dura ligandi, mollis soluendi, multa minuendi, mediocris carnē augendi. Atq; vt audio pleraque Aegyptiorū corpora, multo sanguine exuperant, quibus tum balnea, tum frictiones illas posse conducere arbitror, quod ijs ipsorum plenitudo tollatur, exindeq; corporis oborta grauitas, lassitudinesque nō minus, ipsisq; interim deperdita appetentia robur, quàm facilè comparatur. Etenim in balneo primo calido, & humido corpora per insensibilem transpirationē, atq; sudorem tenuioribus succis vacuantur, moxq; contentos in musculis, articulisq; motione, & frictionibus mollibus humores resoluunt. Prima vero, quam in balneo tentant, frictio, quę mollis est, cutem aperit, atque laxat, in

xat, in

xat, in qua multus ſanguis ex vniuerſo corpore trahitur, ex qua fri ctione mediocriter vſa is parum reſoluitur, caroq; ab eo gignitur. Vſusq; ob id huius frictionis apud mulieres, vt impinguefcant, ibi eſt affectatiſſimus, ea ſiquidem de cauſa molli à cibo frictione hæ vtuntur; vt ex ea attractum alimentum non diſſoluatur, ſed in carnem, vel adipem vertatur. Secunda frictio, quæ mollis eſt mediocriter, atque multa, multum attracti ſanguinis reſoluit, & euacuat, cutaneosq; multoplus meatus aperit, & laxat, ex qua corpore multum tum vacuato, tum laxato, tertiam frictionem, duram, mediocriter moliuntur, ad ſiſtendam reſolutionem ac vacuationem, atq; ad cutim denſandam atque firmandam. Duro etenim aſperoq; panno ex caprina lana cõtexto, cutem parum vel mediocriter omnium corporis partium fricant. Apparet itaque illarum frictionum vſum non eſſe pro vacuandis corporibus omnino ſpernendum. Cęterum hinc non leuis oriri difficultas videbitur, quando non ęquè illas frictiones omnibus corporibus, pro qualibet tollenda humorum plenitudine, conducere poſſe non immeritò ſit ſuſpicandum: Siquidem humores calidi atque tenues, ſuaptè natura, & quàm facilè per cutim uacuari queũt, frigidi uero ac craſſi nequaquam, quod Gal. in lib. 3. epid. his uerbis docuit, dicens: Sępe
„ enim dictum iam eſt, ut humores corporis calidiores tenuioresq;
„ paratiſſimi ſint ad excretionem: Crudis uero & craſſis, aut per ab-
„ ſceſſum aut per ſympepſim, ideſt concoctionem natura medeatur.
Ex quibus frigidis humoribus atque craſſis corporibus exuperantibus peſſimè has frictiones poſſe conducere arbitror, quando ob craſſitiem per tenues corporis meatus illis permeatio non ſit commoda, veluti ijs quę tenuioribus calidioribusq; abundant multi fore adiumenti has affirmare poſſumus. ALPIN. Quanquam eam ob cauſam multi craſſis, frigidisq; humoribus exuperantes mirum in modum ab ijs frictionibus lędantur, multosq, ego hac cauſa in difficiles viſcerum obſtructiones incidiſſe obſeruauerim, & alios in putridas febres, nihilominus uomitibus copioſioribus, ut Aegyptij priuſquam fricentur, facere conſueſcunt, ſtomacho à cruditatibus probè purgato, illos innoxie ac tutò fricari eo modo poſſe dicerem. GVILAN. Cum, te affirmante, pleraq; illorum corpora, ſtomachum ex ſuperius à nobis cognitis cauſis imbecillum atque infirmum obtineant, crebrioribusq;, cruditatibus vexentur, non minusq; exinde continuè ea corpora hypocondria habeant aliqui-

bus cruditatibus, ac flatibus repleta, nō uideo, eos tutò fricari posse, etiamsi copiosius in balneo prius vomant, vnica etenim die in multis multa redundantia excrementa, posse vomitu expelli non cogito, quamobrem cogito illas frictiones multis multarum obstructionum occasionem esse posse, vt ex Gal. lib. 4. de sanit. tuen. & 8. meth. med. proditum est. Auerrhoesq́; acriter Galenum, in lib. de sanit. tuend. docentem febres ex cruditatibus ortas frictionibus curari debere, damnat, quòd corpora illa perfricata, quin in obstructiones incidant, minime effugere possint. Cautè itaque vsus ille vacuandi corpora per frictiones tractandus erit. Sed nunc tempus est, vt ad quos morbos tollēdos ijs vtantur balneis, narres, quando iam satis superque de his frictionibus à nobis dictum sit, non desunt rationes multæ vtriq; parti fauentes, quibus earum vsus suaderi, & disuaderi poterit, quod nostrum non est in præsentia contemplari. Sequere itaque reliqua de vsu balneorum in curatione multorum morborum enarrare.

De balneorum apud Aegyptios vsu ad varios morbos persanandos. Cap. XIX.

ALPINVS.

BALNEIS illis ex aqua dulci paratis non secus quam antiqui vtebantur, Aegyptij nostri temporis ad varios tollendos morbos vti solent: nam ijs interim humorum minuentes eo modo, quo dictum est, plenitudinem, corpora à multis morbis ex plenitudine ortis subleuant: interim, cutis meatus adstrictos, atque ex calore, vel frigore, vel siccitate conniuentes aperientes, multas febres exinde genitas sanant. Multis etiam morbis ex sola sicca & calida temperie, vel ex sanguine, vel bili acutiori, vel ab exusto humore obortis, opem præstant. Multasq́ue tum internas tum externas inflammationes persoluunt. Etenim balnea illa, vbi volunt, vacuant humorum exuperantiam, cutis meatus laxant, aperiuntq́;, & inflammatas partes aliquando refrigerant, ac siccatas humectant, carnemq́; nō minus à cibo vtentes generant, atque ob id gracilioribus vtiles existunt. GVILAND. Pro quibus autem particularibus morbis, ijs Aegyptij vti soleant, scire

ſcire cupio. ALPIN. Vſum illorum exercent ad febres ephimeras omnes ex caliditate, frigoreq;, nec minus ex ſiccitate obortas, atque etiam ad putridas, quę ex copia ſanguinis, bilis amarę, atque exuſtæ oriuntur, ad hecticas quoque, & ad omnes inflammationes, melancholicas, variasq; cutis deſędationes, & ad luem veneream, ad ſuppreſſasq; menſtruas purgationes, atque etiam ad earundem immoderatos fluxus, ad ophtalmias, hemorroidum dolores, & vrinæ ſuppreſſionem. GVILAND. Mirum non eſt, ſi balneorum ille vſus, vel illorũ morborum cauſis, vel ipſis morbis, dum rectè omnia comparentur, eos prodere poſſit effectus, in febribus ferè omnibus balnea ex dulci aqua parata vſum vſque in antiquis temporibus apud omnes præcipuos medicos, habuere, neque immeritò, cum ea tali ſint temperie ac facultate prædita, qua calfaciunt, humectant, refrigerant, ſiccant, euacuantes per porros cutis. Gal. enim in 3. lib. de ſanit. tuen. de ijs dixit: Dulcium calfactarũ aquarum, ſi media temperie ſint, uis calida, & humida eſt: ſin tepidiores ſint, humida, & frigida: quod ſi iuſto calidiores fiant, calida quidem, ſed non perinde humida. Ex quibus dignoſcitur illorum balneorum uſum febribus, atq; inflammationibus etiam eſſe utiliſſimum. Siquidem omnes febres in hoc conueniunt, quod in calore, & ſiccitate conſiſtunt, ſiue ipſarum eſſentia ignea exiſtit, quam corrigere ac delere poſſunt tepida dulcia balnea, quippè quæ refrigerant atque humectant, ex quo omnibus febribus cauſis coniunctis carentibus ipſa ualde conducere uidentur, atque etiam alijs ſimul cauſas habentibus quales putridæ exiſtunt, quæ pro cauſis, exuperantiam uariorum humorum putridorum, atque uaſorum obſtructiones habent. In ijs etenim & ſi febrium ratione balnea conueniant, non tamen in principijs ipſarum, quãdo prius febriũ cauſæ ſint auferendæ, quæ ferè contrarijs medicamentis auferuntur. In Ephemeris vero febribus cauſis carentibus ſtatim in principijs homines in balnea tepida ducũt, ueluti eos quibus una cum febre quæpiam etiã cauſa adeſt, qualis obſtructio cutis meatuum exiſtit, uel meatus ijdem ex ſiccitate conſtipati, in eadem balnea moderatè calida in primis ducunt, & mox in tepida, illis etenim conueniunt calida, quia apperiunt obſtructiones, quibus ſublatis, mox tepida conueniunt, & ijs quibus cutis ex ſiccitate conſtipata remanſit, tepida maximè conueniunt, quæ refrigerando atque humectando tum cauſam, tum morbum reſpiciant. Quod Gal. in lib.

8.meth.cap.3.docuit,ijs verbis: Quippè in prima accessione inclinante ducendi in balneo omnes sunt: tum pinguiter simul ac molliter fricandi,ij quidem qui ex aliquo,quod cutim adstrinxit,laborant,sicut dictum est.Qui vero ex siccitate,fricandi quidem & ipsi, sed parcius,lauandi autem uberius. Qualia uero illa sint, quæ ad hecticas febres atque ad putridas,ex te nunc scire cupio. ALPINI. Vsus eorum balneorum apud eos non unus obseruatur,sed multiplex,quando alij balneo utantur tepido,& alij frigido.eo profectò modo,quo Gal.hecticos lauandos docere in lib. 10. meth. mede.uidetur,attamen illis non ualde frigidis utuntur. Tepidum balneum,quo utuntur,alterant lactuca, uiolis,loto Aegyptio scilicet nenuphare,endiuia,iunco,hordeo,coriandro,solatro,malua, folijs uitium,papauere,alijsq; refrigerandi, & humectandi facultate preditis. Hi uero obseruantes ex his febrilem calorem hecticorum nihil diminui,ad frigidum balneum accedunt, sensim ac sensim ad frigiditatem per tepiditatis gradus ascendẽtes,à tepido, siquidem ad minus tepidum,& ab eo ad frigidum, & postea ad magis frigidum ascendẽtes,corporaq, tandem tota subitò in aquam frigidam inijciunt,ut æque simul omnes partes corporis alterentur. In putridis etiam febribus,apud illos usus balneorum est frequentissimus, eo etenim in omnibus tum continuis, exceptis pestilentibus,tum intermittentibus familiarissimè utuntur, non tamen in principijs, sed quando febres statum adeptæ sunt,uel declinare cœperint. In his etenim calidis balneis singulis diebus ante cibum ægrotos immergunt,eosq; ibi per horam morari iubent. GVILAND. Corpora cruditatibus scatentia balneis uti non debere Gal. pluribus in locis docuit,præsertimq; in lib. 10. meth.med.quando ex balneo cruditates funduntur,ac liquantur, atque facilè inuiscera fluere possunt,præsertimq; si aliqua sint imbecilla. Gal.etenim in balneis tria fore obseruanda præcepit,nempè ne qui balneantur aliquo pacto horreant,secundo,ne ullum uiscus imbecillum habeant, demumq; ne multitudo crudorum humorum in primis uenis adsit: Quæ ab
„ ipso in lib. ij. meth. med. hisce uerbis docentur: Tribus enim his in
„ balneo, quod in quacunque febre adhibebis, intentus sis oportet: uni quod citra horrorem sit administratum: Secundo, quod
„ nullum primæ notæ uiscus sit imbecillum: Tertio, quòd multitu-
„ do crudorum humorum in primis uenis non contineatur. Horror
„ namque (ut prius dictum est) non solum intendere eam præsentem

,, tem febrem poteſt,ſed cum non fuit,eam interim excitare: Partes ,, uero imbecillæ,liquatos iam humores magis recipiunt: quam an- ,, te quàm liquarētur: Crudorum uero humorum copia in totū cor ,, pus digeritur. Horum ſi nihil obſtet, ex balneis duo hæc ægro ,, compendio accedant, & quod redundantiæ humorum aliquid ,, vacuabitur, & quod multum febrilis calor tranſpirabit. Quamobrem ex his colligitur, quomodo febricitantes balneis vti debeant, vt ipſis vtilitatem afferant; ex quibus non video, quamobrem Aegyptijs corporibus, tātopere balnea conducere queant, quando alias ex te audierim illorum corpora ferè continuò in primis venis multas cruditates habere ALPIN. Verum eſt, at quis eſt putrida febre correptus, cuius nunquam ad vigorem vel decrementum etiam febris, venæ meſenterij cruditatibus minime repletæ ſint? idcirco illo tēpore balnea neutiquā tuta eſſe, aſſero. ſed vbi illæ cruditates conſumptæ ſunt; qua ratione neq; in principio acceſsionis,neq; in incremento,quādo neq; cutis meatus peruij facti ſunt, neq; excrementa digeſta,Gal.ægrotantes balneis vti debere meminit in lib.2.meth.ita dicens.Quo rationabilius nec in febri- ,, lis ſignificationis principio,nec incremento quiſquam ęgrotantē ,, lauit: quippe denſata eſt hoc tempore, coarctataq. & cutis ipſa,& ,, quæ ſub hac habetur, carnea ſubſtantia. At in febris inclinatione ,, incipiente, aut iam progreſſa ,& nos ſæpe, & alij medici nonnulli ,, multos ſæpenumero ægrotos lauantes, non parum his contuli- ,, mus. Quare cum Aegyptijs quoq. ægrotantibus in primis duobus morbi temporibus,quippe in principio & augmēto,primarū venarum cruditates,quibus & ipſi exuperāt, planè digerātur,meatusq. cutis,& carnis ſubſtātiæ aperiantur,balnea importuna,& noxia eſſe videntur,in alijs vero tēporibus ipſa utiliſſima exiſtūt,prçſertimq. corporibus calidioribus, calidioribusq. febribus correptis,quibus vſus illorum balneorum familiarior, ac magis peculiaris ibi obſeruatur.Etenim quanquā his balneis omnes indiſcriminatim febricitantes vtantur, tamen corpora biliosa, atq. aduſta,quæ acrioribus excrementis abundant,igneis febribus correpta magis in familiari vſu illa habent.Neque id iniuria, cum ſi ea tēperati adhibeantur,non modo fuliginoſorū excrementorum acrimonia,verum etiam totius maſſæ ſanguinis,hepatisque præſertim feruorem ac acutiem compeſcant,euacuent, & humectent,cutimque laxent. Quare in biliosis febribus, atque aduſtis illorum balneo-

rum ibi iuremeritò est frequentissimus vsus. Corporaque illa in primis in aerem temperate calidum paululum versari sinunt, in quo exudant, atque cutanei meatus laxantur, mox oleo uiolaceo uel nenupharino ab eis inunguntur: & tertio in aquam tepefactam mergunt, sinuntq; ibi tantisper morari, quousque aqua balnei omnem calorem amiserit, frigidamque redditam ęgri amplius innoxie ferre non possunt: qui è balneo educti linteis abstergũtur, atque exsiccantur, in lectuloque positi aliquantisper dormiunt, mox cibo reficiuntur. in intermittentibus febribus, diebus tãtum, quibus ægri febre non tentantur, in balneum ducuntur, speciatinque in febribus amphimerinis, duplicibusque spurijs tertianis, quartanis, in iis etenim tempore accessionum à balneis abstinent, in tertianis uero exquisitis, vel multum ad ipsarum naturam accedentibus, quotidie balneo utuntur, atque aliquando bis & ter, in corporibus graciliori ac squalidiori habitu, temperamentoque exusto præditis, quotidie frequentant, neque mirum cum Gal. de his in primo libro ad Glauc. tertianarum febrium curationem do- cap. 7.
„ cens, dixerit: Balnea vero calida ex aqua potabili prosunt tũ quia
„ aliquid bilis educunt, tum etiam, quia sua qualitate plurimum
„ iuuant: nam huiusmodi omnia balnea humectant, ac potentia
„ refrigerant, atque hęc obiter de usu balneorum in putridis febribus diximus, quibus illi nil minus familiariter vtuntur ad plures alios morbos, nẽpe ad oculorum inflãmationes: nec ad oculos modo ipsos, sed ad vniuersum corpus, ut corpora exsiccent, atque contemperent. Sunt aliqui, qui pluribus diebus in baneis illis exudantes, atque hepatis flammeam quilitatem ijs contemperantes, à Gallica lue sanari arbitrantur, qui quanto in errore sint, postea cognoscunt, qui intermissa uictus sobrietate, & usu balneorum, quibus ipsorum corpora inaniebantur, ac siccabantur, rursum eodem morbo ægrotant, ijsdemque symptomatis gallicis conflictantur. Sed quid dicemus de melancholicis, qui his tepidis balneis tum in uniuersum corpus, tum pręcipue supra capitis suturam coronalem stillantibus perfectè sanantur, de his satis. Ac si placet hoc tandem sermone diem claudamus. Crastina die polliceor me tibi viro doctissimo omnia tum simplicia, tũ composita medicamenta, quę apud eos in frequenti usu existunt narraturum. Quorum historicam non minus, quam cæterę hucusque à nobis traditæ, utilitati, & uoluptati fore iudicio. finem igitur

tur hodierno sermoni imponamus. GVILANDINVS. Satis loquendo ambo defessi sumus, ut nunc consultius sit, paululum quiescere. Libentissime te crasmane expectabo, ut medicamenta, ab ea gente vsitata ex te etiam audire queam. Vale.

FINIS LIBRI TERTII.

PROSPERI ALPINI
DE MEDICINA AEGYPTIORVM
LIBER QVARTVS.

De medicamentis alterantibus, quorum est apud Aegyptios vsus. Cap. I.

GVILANDINVS.

RTO Sole, quando iam in locum nostris sermonibus constitutum oportune venimus, ne tempus frustra conteramus, cum multa hodie de medicamentis ab Aegyptijs vsitatis nobis dicenda supersint, iam de his ipsis sermonem aggrediare. In primis vero illa medicamenta, quæ pro alterandis corporibus, & mox purgandis ea gens sequitur, mihi prius narrato. spero enim illos medicos aliqua ex illis in vsum habere, quorum notitiam, & nouitate rei, & eximia vtilitate, mirum in modum nobis profuturam, voluptatique futuram arbitror. Expecto itaq; de his nunc, vt loquaris. ALPIN. Quanquam nihil ferè habeam, ex his, quod tuis auribus dignum esse iudicem, nihilominus, ne laborem subterfugere videar, quæ per hos annos ibi medendo obseruaui; tibi dicere non recusabo: Quæ qualia ve sint, tu quoque facilius coniectura assequi potes. Situs enim locorum, hominumq; loca habitantium perspectæ ac cognitæ naturæ, vsum familiarium medicamentorum communi quadam ratione medicis significare videntur. Siquidem cœli frigidiores plagas habitantes, quòd corpora exinde habeant frigidiora, calida medicamenta frequentare obseruamus. Contra, qui sub calidiori cœlo degunt, quia calidioribus corporibus præditi sunt, frigida appetunt, ac pro tuenda ipsorum valetudine, refrigerantium medicamentorum vsus apud illos est frequentissimus. GVILAND. Vera loqueris: Hincque Germani, Boemi, Poloni, Angli, Flandri, atque alij frigidarum regionum populi, vsqueadeo aromatum vsu delectantur, vt maxima piperis, zinziberis, Gariophyllorum, nucum, aliorumq; omnium

nium aromatum apud illas nationes copia absumatur, itidem arbitror, vt hi calfacientia medicamenta sequuntur, ita calidarum regionum incolas frigidis oblectari ac gaudere, atq; exinde vsum præfrigerantium medicamentorum ipsis esse familiarissimum, prę-sertim verò Aegyptios, vt ex te alias audiui, ea de causa plus ęquo refrigerantibus indulgere. Ex quo etiam malos ibi cum uiuendi, tum medendi vsus, uel potius abusus originem duxisse rectè arbitrari possumus. Quandoquidem incolæ frigidorum locorum ab vsu refrigerantium plusquam opus esset, timentes, vsque adeo à refrigerantibus tum cibis. tum medicamentis cauere, & abstinere solent, vsque adeoq; vsum calidorum amplecti, vt refrigerantia planè negligant, non tantumq; inutilia, verum etiam sibi valde noxia esse autument: exindeque refrigerantia omnia medicamenta abhorreant, ac fugiant, adeoque vulgo ob eam causam calfacientium usus receptus est, ut illum immodicè sequentes, in causa sit, ut plurimi populares morbi, per ea loca ferè assiduè grassentur. Plures enim Germani, Poloni, atque alij frigidarum regionum populi ob eam causam à frigidis cauentes, uinis generosis, aromatibusq; nimium indulgentes, hepar immodicè calfaciũt, atque exurunt, ex qua temp erie qualia oriri soleant mala, nobis obscurum nõ est, & cum ab his tamen abstinere nolint; eos breuiorem uitam viuere, mirum non est. Eodem quoque modo aliàs me dixisse memini, ex frigidorum frequenti, & continuo vsu, Aegyptios in multos morbos incurrere: atque hanc esse ex pręcipuis causis unam existimo, qua terra Aegypti calidiori cęlo utens, corpora pleraq; sanguinea, ac pituitosa gignat, & quod magis admirandum nobis videatur, ea loca populares morbos frigidos plerosq; pati, ab hisq; plusquam à calidis incolas uexari; Sed cur mihi cupienti ex te cibos, atque medicamenta, quibus illi utuntur, audire, egomet impedimeuto sum? ALPIN. Ne ab incepto sermone discedamus, dico in primis, Aegyptios ob multũ ambientis calorem, uictum, medicamentaq; vi refrigerandi atque humectandi prædita præcipuè consectari. Plerique enim pro uictu omnia edulium genera, quæ ex lacte parantur, usurpãt, maximeq; lac acetosum, quo omnes ibi libentissime, atque familiarissime uescũtur. Plebsq; paupercula lac comedit, cucurbitę, cucumeri, lactucę, endiuię, portulacę, uel alijs oleribus refrigerandi vi pręditis minutissime incisis, mistum. Oleraq; , quibus eos uesci consuetudo est, sunt Melochia, bammię, fru-

ctus,

ctus,lactuca,endiuia,ſoncus,coriandrum,portulaca, culcaſſięq; radices,quas quiſque ibi familiar iſſime varijs modis paratas comedit. Atque ex fructibus,cucurbitæ,cucumeres, mela inſana, Melones,anguriæ,Muſæ fructus,ficus noſtrates, & ſicomori, qui ſunt noſtris latiores,breuiores,atque longe inſipidiores, limonia, atq; aurantia, dactili, fabæ, ciceres, atque piſa viridia. Ex radicibus, vt nuper dictum eſt, culcaſſiæ eſt frequentiſſimus vſus. Arundinum quoque viridium,ex quibus ſaccharum ibi exprimitur,in cibo apud eos vſus eſt familiariſſimus. Pro potu plerique fluminis Nili aqua perpetuo vtuntur, ſiquidem illis vinum lege interdictũ eſt. De medicamentis itidem dicendum eſt, illa etenim ſequuntur, quæ refrigerandi, atque humectandi facultate ſunt prædita, qualia exiſtunt Nymphea,papauera,ipſorumq; ſuccus,ab ipſis affion,à Græcis meconium, & à latinis opium vocatus. Pſyllium, coriandrum viride, quod etiam in ferculis in frequentiſſimo eſt vſu. Endiuia,ſoncus,cichoreum,lactuca,plantago,Melochia,malua,roſa,ſandala,limonia,cytria,atq; acacia. Interim etiã ex calidis vtuntur, meliloto, fænugręco, amaraco, menta, camomelo, anetho,liquiritia, fęniculo, aniſo,atque alijs multis. Berberis fructus in medicinæ vſu valde frequentant, quos putant cor multum roborare,vireſq; reficere, ac perfrigerare, ſitimq; extinguere, in febribuſque ardentibus,atque peſtilentibus ijs paratis vti ſolent. Horum ſiquidem libram in vaſe magno aqua pleno, vel duodecim etiam aquæ libras continente, mittunt cum nonnullis ſeminibus fęniculi, uel fruſtro panis, atque per noctem, vel diem ſic manere volunt,deincepſq; de frigida hac expreſſione, per colum transfuſa, cum ſaccharo multo roſaceo, vel ſimplici, vel ſyrupo ex acido citri largè ægrotis propinant, qua potione calorem febrilem ſitimq; extinguunt,vireſq; reficiunt, atque etiam putredini præualide obſiſtunt. Præſtantiſſimum auxilium ad alui fluxiones apud eam gentem ſua adſtrictione, habetur, eoque potu ego olim ibi peſtifera febre correptus, cum immoderata diarrhęa bilioſa, libentisſimè fęlici cum ſucceſſu, Aegyptiorum medicorum conſilio ſum vſus. Cum autem volunt, hos fructus non modo roborare, ſed etiam aluum ſoluere, tamarindos ipſis miſcent, aut manam,aut terengibil. Chinæ radices ex proximis Indijs delatæ vſus apud eos eſt familiariſſimus, non tantum ad Gallicam luem, ſed ad multos alios innumeros morbos curandos, præſertimque pro

emaciatis,

emaciatis, atque gracilioribus corporibus. Huiusce radicis recentis ex iure gallinarum nigrarum pinguium decoctum per multos dies propinantes, corpora carne replent, pinguiaq; reddunt. Id etenim, præterquam, quod corpora pinguia reddit, cutē etiam faciei sic pulchram efficit, vt si illiusce vires nostrę mulieres rectè aliquando experientia didicissent, huiusmodi chinæ radix apud nos cariori pretio, sine dubio venderetur. Raro ligno Indo, vel salsaperilla ij vtuntur, eius regionis merito calorem timentes. Mulieres pauperculæ sumptum pro alijs ferre nequeuntes, vulgares hermodactilos, quibus communiter nostri pharmacopolę vtuntur, modicè contostos, ęquè atque nos castaneas edimus, multos vnica vice, ad impinguescendum, deuorant, ex quibus neque aluus aliquo pacto turbatur, neque aliud quippiam mali accedit. Hinc nostri pharmacopolæ scire possunt, quantum illis, pro vero hermodactilo vtentes, hactenus errauerint. Egoq; hos non parum admiratum sum, quando Aegyptiæ mulieres earum radicū (quas sine dubio, si modo Dioscoridi credendum sit, Cholchici esse quisque herbarum materiæ peritus fatebitur.) per multos dies ad decem, & plures etiam euntes dormitum sumpsisse, instarq; castanearum comedisse, sine vlla noxa ibi sæpius compererim. Est etiam illis in vsu frequentissimo semen illud bon ab ipsis appellatum, & quo illud decoctum parant, de quo posterius loquemur. Huic omnes non secus quàm nostri in publicis tabernis, vinorum potationibus, operam dant. De eoque sigulis diebus sæpe admodum calenti interdiu, sed maxime mane ieiuno stomacho large bibere consueuerunt. Si quidem ipso ventriculum calefieri, roborariq; apud eos compertū sit, non minusq; etiam viscerum obstructiones tolli, quotidie experiantur; Mulieribus ad euocandos menses pręsentaneum est remedium, apud easq; in vsu est frequentissimo, quibus diminutè fluentibus, eius decocti probè calentis multum epotant, paulatim modicum sorbitantes. Sic enim in vsu est apud omnes, ut paulatim ipsum deglutiant. In vsu etiam satis frequenti sunt semina lactucę, Altheę, maluę, cucumeris, melonis, abdellaui vocati, papauerisque vtriusque. Albi quidem semina sanitatis tempore libentissime, largissimeque comedunt. Vtuntur etiam fruticis cuiuspiam floribus, salicem ęmulantis, quem alij dan, alij calaf appellant, ad multos morbos, pręsertimq; ubi cor patitur, nam aiunt, cor ijs maxime roborari expertum esse, satisq; valenter

ſenter excellentiori putredini obſiſtere, febreſque delere. Hincq; eis ad peſtiferas febres utuntur frequentiſſime. Flores etiam alterius fruticis el hanne dicti, qui eſt Alcanna Auicennę, maximè frequentant, ad dolores, caput ex frigida cauſa infeſtantes. Et quos prętereà ex caſſię arbore colligunt, pro omnibus leniendis doloribus, maximeque in podagra habent itidem in vſu. Vtuntur frequentiſſime & ſeminibus pſyllij, maximeque in febribus ardentibus, quorum infuſum, ſeu mucilaginem, in his febribus tutiſſimè propinant ęgrotis. Ex quo proſpicitur errare cum Dioſcoride omnes, qui pſyllium venenum eſſe ſcribunt; quando ibi tutiſſime nemine ab eo unquam lęſo, pſyllium aſſumatur. Opobalſami quoque, quod illuc ex fęlici Arabia legitimum, ac ſyncerum defertur, ad multa mala vſus apud eos eſt familiariſsimus, pręcipuuſque ad mulieres ex vteri frigiditate, atque humiditate ſteriles, per clyſtere intra uterum iniecti. Expertum eſt ſępiſſime, ipſum ad id magnum auxilium eſſe, quibus imbecillus, laxus quippe, ac frigidus eſt uentriculus, id per os ſumptum maximi eſt adiumenti Eius ſiquidem calorē ualde fouet, auget, ac roborat. ex quo ad iuuandam concoctionem cęteris omnibus ſine dubio pręſtat. Opij, quod ij affion nuncupant, vtūtur hi frequentiſſime, cui longo tempore ſic illi aſſueſcunt, ut mox, vel trium etiam dragmarum pondus aliqui tutò per os aſſumere audeant, eo homines duarum horarum interuallo hilares fieri arbitrantur, promptioreſque in obeundis ipſorum muneribus, maximeq; ad bellum, atque uenerem. Ibique vulgus fabulatur, milites in bello, qui eum ſuccum ſumpſerunt, omnes belli timorē deponere, ſicque ferociores ad ſubeundam pugnam fieri, vt quęlibet belli incommoda fortiſſime ac ſtrenuiſſime deinde ferant. Non pauci etiam ſunt, qui eum aſſumentes, opinantur, ſe per ſomnum varia pulcherrima, amęniſſimaq; viridaria, atque amatas puellas viſuros, ſeque cum ijs oblectaturos. GVILAND. Neſcio unde affirmes, eam gentem opio, Gręcis meconio, atque ab ipſis affion dicto, tutò vel innoxie vti, quando tute ipſe in libris de pręuidendis morbis, à te olim conſcriptis, plurima ſęuiſsimaque ſymptomata ex vſu huius ſucci concitari ſcriptum reliqueris. atque ab omnibus tum Gręcis, tum Arabibus medicis meconium, ſeu opium, ſeu affion in numero frigidorum medicamentorum recenſeatur. ALPIN. Haud eſſe abſurdum, ut homines aliquorum venenorum vſui aſſueſcāt, tibi planè notum eſt,

pre-

præsertim, si quispiam eo vti à minima quantitate incipiens, paulatim, ac gradatim ad maiorē quotidie ascēdat. Quod Anus Atheniensis, Galeno his verbis in lib. 3. de alimen. facul. docente, cuius percelebris memoria est fecisse dicitur, etenim ea à minima cicutæ portione auspicata, nullo detrimento ad permagnam progressa est copiam: principio enim pacuum exiguitate ipsa deuictum est, at consuetudo naturale reddidit. Multi Aegyptiorum in ista erronea opinione adeo permanent, vt ab assumpto opio multa se per somnium spectare imaginentur, atque pro certo habeant omnes opium per os sumentes multa optata viridaria, puellas, & alia id genus esse spectaturos. Quot deliramenta læsa imaginatio aliquando in homine pariat, neminem medicorum latere arbitror. Mirumq; idcirco haud erit, illos ea imaginatione, quòd omnes vsu opij multa videant, deductos, eo deuorato somno grauiori captos, quippiam rerum desideratarum ipsorum imaginationi obiectarum, somniare. An verò verè quicquam eis opij vsus conducere possit, non est, quod tibi persuadeam, quando te non lateat, ipsum præualidum venenum esse, ac nullo pacto iuuare, & omnino homini nocere. Negandum tamen non est, quamplures Aegyptios opium quotidie sumentes, nullam noxam sentire, eo longa scilicet consuetudine à natura superato, & in alimentū quoquo modo verso. Hincq; fieri puto, eos qui ipsum quotidie deuorare consueuerint, aliqua die intermittentes, hora, in qua assumebant, in grauissima symptomata incurrere; Animi siquidem deliquio fastidiosissimo ipsi tentantur, nulloq; auxilio sic tuto liberantur, quàm rursus opium euorantes. Multos ab hac seruitute liberatos vidi, si in hora, qua soliti sunt ipsum capere, largius ex vino cretico, pipere, atque alijs aromatibus alterato potent. Verum etsi ij affirment eo vsu rectè se valere, minimeq; lædi, tamen eorum corpora valde frigida reddūtur, functionesq; deteriores fiunt, ebrijq;, atque torpidi ferè perpetuo apparent. Singula, quæ sunt à me visa, ex opij vsu symptomata, in libris de præuidendis morbis in Aegypto memoriæ proditis, extant, ad quos, qui hac de re plura scire volunt, nos remittimus. Sed ad rem modò redeo, reliquaq; medicamenta ab illis vsitata persequor. Habent siquidem alia multa composita medicamenta, quibus animi gratia vtuntur, veluti de opio nunc dictum est. A quibus per os sumptis inquiunt se multa per somnium videre, de quibus, nisi nunc multa decocta, quæ

medicinæ

medicinæ causa vsurpant, expositurus essem, longiorem sanè sermonem tibi fecissem, cui tamen finis iam est imponẽdus. GVILAN. Haud inutile, neque iniucundum fore existimo, si ante quam ad illorum decus te conferas, illa eadẽ medicamenta, quæ animi gratia ab ea gente assumuntur, edisseras. In memoria sanè habeo, dum per Aegypti loca olim diuersarer, multos eiusmodi medicamentis veluti ebrios, ac amentes factos, multa capite, oculisq; præsertim deliramẽta facientes inspexisse, de quibus aliqui ex Turcis, qui mihi tum ad securitatem astabant interrogati, responderunt, illos esse, qui herbam animi gratia comedere assolent, quiq; etiam confirmabant illos tunc in somnijs multa lætissima viridaria, amatasque puellas videre. Multaq; alia de ijs dixere, quæ mihi risu valde digna uidebantur. Itaque de his etiam aliquid aliud te loqui, desidero.

De medicamentis ab Aegyptijs animi gratia vsitatis, quibus sperant his deuoratis, varia exoptata in somnijs se visuros. Cap. II.

ALPINVS.

PRIVSQVAM tibi ea medicamenta recenseam, quibus deuoratis multi Aegyptiorum sopore capti, varia optata obiecta se uidere opinantur, atque ijs admodum delectantur, præstiterit an istud verum esse queat, nũc ex te in primis addiscere, quãdo ipsorũ alij affirment, si per os affium vel asis, vel bosa, uel bernaui, vel denique bers acceperint, se plurima pulcherrima viridaria, atq; formosissimas lasciuiẽtesq; puellas quasi somniãtes uidere: Atque alij se illa tantum somniare ac videre, quæ ipsos valde delectant ita, vt viridariorum visione gaudentes, eadem in somnijs uideant, & amantes, desideratas puellas, & milites bella. Hęcq, opinio sic ipsos inuasit, atque ibi tandiu inualuit, ut nunc quamplurimos semper ibi spectare posis illis medicamentis indulgentes. Nec tantum hic usus in plebe, uerum etiam in primatibus, nobilibusque Aegyptijs retinetur, ibiq; antiqua consuetudine fit, ut aliquis ad rem aliquam uocatus, uolens eius laborem subterfugere,

ſugere,neget ſe id poſſe,quod ea die,atque hora herbam comedere conſueuerit. GVILAND. Cur tu de his loquens, qui ad mouendas illas viſiones ijs medicamentis vtuntur, dixti herbam eos comedere,prouerbio dici, quãdo ex te quędam electuaria potius, quàm herbam illos deuorare, nuper audierim? ALPIN. Non me latent Aegyptios ad illas concitandas viſiones,pluribus medicamentis compoſitis vti, vt eſt electuarium bernaui vocatum ex proximis Indijs delatum, Bers, Boſa: ſed ad id ſimplex herba cannabis cæteris apud illos eſt familiarior, quam ea gens aſſis appellat,quo nomine nihil aliud quam herba ſignificatur, quaſi cannabem hinc herbam per excellentiam vocent. Quia vero (vt audiui) prima experientia eas mouendi viſiones ex huius herbæ vſu prodita eſt,atque originem traxit, vel quòd ipſa promouendis his viſionibus cæteris alijs medicamẽtis præſtet, adagium illud herbam ſumendi venit. Sed hæc miſſa faciamus,quando ex te nunc audire cupiam,an id verum eſſe queat, Aegyptios quippe ijs deuoratis medicamentis poſſe in inſomnijs eas viſiones cernere, an potius hæc ipſis falſa, læſaq; ferat imaginatio. Quamobrem tuum nunc erit,quæſita diluere. GVILAN. Quid? an non hanc eſſe ſatis iucundam ſpeculationem, ipſamq; etiam vberiorem ſermonem deſiderare quàm præſens hoc tempus nobis concedat? verumtamen non ſinam te omni reſponſione carentem abire, qui mihi tantopere confidens, facillime poſſe me hanc veritatem cognoſcere, arbitraris,ſed quicquid eſt,quod ego in hac re ſentiam,nunc paucis ex me audies. Quod igitur ibi famoſiſſimum ſit, omnes,qui ea medicamenta aſſumunt,multa,ac varia, quibus delectantur,obiecta ſopore captos videre, certiſſimamq; dictorum viſionem quiſq; ſperet,facile erit,vt ſibijpſis omnia ſe viſuros ſuadeant,quæ famoſe illo modo ab omnibus ſpectari affirmantur. Neque immeritò, cum à deuoratis medicamentis vapores multi concitati, & in caput delati, ipſum varijs modis feriant, eiusq; ſenſus valde perturbent,ex quibus,ijs præſertim,qui viſui audituiq; deſeruiunt, ſic turbatis,varia,ac multa obiecta ex conſuetis rebus, communi ſenſui, cuius munus eſt ſibi oblata obiecta contemplari,diſtinguere,ac iudicare,offeruntur. Quæ non modo dormientibus,ſed etiam vigilantibus apparere poſſunt. Hominibus itaque ab huiuſmodi vſu medicamentorum varijs modis capite lęſo, atq; eius ſenſibus exinde turbatis,illis certò multa obiecta offerri videntur, quæ vulgus

illorum medicamentorum vſu per inſomnia ſe videre arbitratur, qui tametſi nihil vere videant, tamen ea cernere imaginantur. Vel dicendum erit, (quod facilius fortaſsè nobis ſuadebitur) vſu illorum medicamẽtorum vitiatam eſſe ipſorum imaginationem, non ſecus quam accidit in melancholicis. Homines ſiquidem eo morbi genere correptos, melancholico humore, vel halitu cerebrum inuadente læſa imaginatione, uaria deliramenta opinari medicis notiſſimum eſt. Duo in melancholicis obſeruantur, quippè primo humor, uel halitus, qui cerebri partem, in qua reſidet imaginatio, obſidet, atque lædit, qua parte læſa, functiones imaginatricis facultatis continuò uitiantur, atque exinde homines haud rectè imaginantur. Secundo eſt illiuſce, uel humoris, uel vaporis ater color, quo, vt Gal. docet, (quanquam Auerrhoes aliter ſentiat) ſingula illa deliramenta cum timore, & mȩrore omnia fiunt. Quæ duo melancholicæ amentiæ, Hippocrate affirmante, verum caracterem explicant, quo ab alijs amentijs verè diſtinguitur. Hinc igitur à ratione non erit alienum, vapores, uel halitus ex deuoratis illis medicamentis in caput delatos, cerebri membranas ferientes ac lædentes, varia per id temporis obiecta, ac phantaſmata ad imaginationem deferre poſſe, ex qua vitiata imaginatione homines plura uariaq; deliramenta, ueluti melancholici faciunt, uidere opinantur. In dormientibus iſtud haud obſcurè ilicebit obſeruari: etenim quis ille erit medicus, qui plura uariaq; ſomnia ſeu uiſiones ferè ſingulis noctibus à uarijs eſitatis cibis, in quam pluribus hominibus fieri, non audiuerit? Braſſicam percoctam in cibo ſumptam, paſtinacam, prȩſertim carote, uocatam, porra, erucam, phaſeolos, multaq; alia ferè infinita, uaria turbulentaq; ſomnia facere noſtrum latet neminem. Dioſcorideſq; de hortenſi ſimilaci hȩc in
,, ſecundo lib. memoriæ prodidit, dicens: Siliqua cocta cum ſemine
,, in oleribus aſparagi modo eſtur, urinam ciet, & tumultuoſa ſom-
,, nia facit. Vnum uero ſupereſt intelligendum, ſcilicet, quod Aegyptij fabulantur, an fieri poſſit, ut ab ijs deuoratis medicamentis ea utique dormientes, quȩ ipſis ualde accepta exiſtunt, quȩq; ualde amant, & deſiderant, uidere queant; quando omnia uel folia, uel ſemina, uel radices, ſomnia mouentia, illa tumultuoſa ac melancholica plerumq; faciant, quòd ſingula hȩc ſuccum halitumq; gignant melancholicum. Quomodo itaque prȩdictorum uſus amata, atque deſiderata obiecta illis offerre poterit? ALPIN. Hinc

pro-

proficisci putauerim, quia halituum commotione, uel agitatione in cerebrum facta, ea frequentius obiecta facultati imaginat representantur, quæ aptiora sunt, vt ad ipsam facilius moueantur, ac ferantur, qualia sunt hominibus plus accepta, & cara, quęq; ab ipsis plus coluntur atque desiderantur. Hæc siquidem frequentius memoriam ac imaginationem occupant, ex quo amantes frequenti somni amatas, ac desideratas puellas videre, bellaq; milites videntur somniare, atque nautæ naues maria ac ventos, amata si quidem & multum desiderata obiecta ferè continuo à memoria ad imaginationem mouentur, atque ab hac ad illam, & rationem. Ad imaginationem ea citius mouentur ex motu, quem amor, desiderium, delectatio, ac appetitus hos sequens concitant, hæcq; cæteris alijs obiectis citius, frequentius, & facilius interni sensus mouentur ac exercentur, ex quo alijs obiectis familiarius ac frequentius non tantum dormientium, verum quoque vigilantibus ipsa imaginationi offeruntur, hinc à quibusuis sumptis medicamentis somnia excitandi vim habentibus amata plusque desiderata obiecta cæteris alijs facilius ad imaginationem mouentur. Quam ob causam ij illis deuoratis medicamentis plus amata ac desiderata obiecta frequentius in somnijs, atque etiam leuissimo, perinde ac ipsi vigilarent, sopore captis videre certò affirmant. GVILAND. Satis nos rationem illarum visionum, ijs medicamentis mouendarum, nunc considerauimus, videmurqne de ignotis loqui, quando ea medicamenta haud hactenus agnouerimus, proinde præstat, vt nunc de his loquaris. ALPIN. Diximus tamen illa his nominibus apud eam gētem appellari, scilicet affion, affis, bosa, bernaui ac bers. De affion, quod est Gręcorum meconium, atque nostrorum opium, seu succus è nigri papaueris capitibus expressus, referunt homines, eo deuorato paulo post hilares admodum euadere, multaque ac uaria loqui, fortioresque ad quęque obeunda munera sibi videri, prætcrea subdormientes, hortos etiam & viridaria multa arboribus, herbis, ac floribus varijs perbelle ornata spectare. Horum uisiones omnibus Mahometis asseclis sunt acceptissimę. Fiunt nihilominus, opium sumentes comatosi, ueternosi, fereque stupidi, atque apud omnes incōstantes habentur, modo etenim aiunt, modo negant, cum ipsisq; tractare omnes cauent. Ioan. Iacob. Manni medicus sane in Aegypto multum uersatus, quiq; ante me medicinam pro Illustris. Veneta Na-

tione, magna cum laude ibi fecerat, tres casus de ijs, qui opio vti consueuere, mihi narrauit, dixitq; cuidam viro, opij vsui assueto, per Nilum flumen Alexandriam versus nauiganti, cum opium deesset, ille statim egressus naui, adeo celerem cursum Cayrum versus tenuisse, vt nunquam quisquam nostrum ipsum consequi potuisset, idque ne in hora solita sumendi opium præterita, in fastidiosa symptomata laberetur. Secundus fuit Nauta, qui dum sua naui multos Alexandriam veheret, in medio itineris opio carens in sæuissima incidit symptomata, præsertim in syncopim molestissimā, quibus à viatoribus opio oblato ilicò sanatus est. Iterq; illud incolumis prosecutus est. Demū alius fuit, qui eodem modo opio deficiente, in exitiosissima symptomata lapsus, ferè mortuus est, vixq; reuixit, atq; non nisi longissimo tempore sanus euasit. Hunc succum, quo omnes vtuntur, ex locis Saieth, vbi olim Thebarum vrbs erat præclarissima, deferunt; ibi etenim nigra papauera copiosissime proueniunt, cæterisque omnibus facultate præstant, ex quorum capitibus succum exprimunt, quem sole siccant, atque ad vsum seruant. Assis nihil quidem aliud est, vt superius quoq; dictum est, quam puluis ex cannabis folijs paratus, quem cum aqua dulci mistum in massam redigunt, cuius bolos quinque castaneæ magnitudinis, vel plures deuorant, à quibus per horam post homines, qui eos sumpsere, quasi ebrij facti, suas amentias produnt, atque in ecstasi diu manentes, suis desideratis visionibus oblectantur: hocque medicamenti genus plebs frequentat, quia viliori pretio ibi venditur. Tibi mirum haud erit, ex cannabis vsu hoc fieri, quando is caput vaporibus replere, atque ferire multum valeat, Galeno in primo libro de alim. facul. docente. Qua mira eius facultate ista herba apud ipsos nomen vt iam dictum est, Assis assecuta est; quod per excellētiā herbā dicit. Bosa idē, & plus quàm assis præstare, dicunt, quam ex farina loliacea, & seminibus cannabis, & aqua componunt, nihilque aliud quam massa ex his confecta existit. Alij ex his cremorem parant, vt in potu absorbeant. Bernaui electuarium in proximæ Indię locis paratur, in Aegyptūque copiose defertur cuius Aegyptij compositionem planæ ignorant, eius tamen operationes videntur admirabiles, tuisque auribus non indignæ; siquidem ab assumpta vncia huius electuarij, homines primo hilares fieri incipiunt, multaque loquuntur, & canunt amatoria, multumque rident, aliaque deliramenta læta pro-

dunt,

dunt, quæ amentia ferè per horę spacium, in his perdurat; à qua statim iracundi fiunt, in iramque pręcipitantur, effrenesque redduntur, in qua parum persistunt; demum ijdem sic tristari incipiũt, tantoq; mȩrore atque tristitia, & timore angi, vt continue plorent, & lamententur, quę paulo post, ab his deliramentis multum fessi somno correpti, digerũt, ac finiunt redeuntes ad pristinam sanitatem. Hęc in conuiuijs ab Histrionibus, vt conuiuantibus solatio sint, sępissime fieri consueuerunt. At mihi hac narranti, mulier quędam Aegyptia in memoriam venit, quę à potu largiori vini cretici ebria, omnia ferè prenarrata varia deliramenta faciebat. Primo enim immodice hilaris fiebat, atque sic tũc amore lasciuiebat, vt quemcumque virum sibi obuium continuo complecteretur, ac oscularetur, mox è risu cantuque ad iram, & furias sic transiliebat, vt cum omnibus rixam habere vellet, sicque lites, & contẽtiones sequebatur, vt omnes qui in eadem cum ipsa domo erant, ab ipsa non parum timentes pręcauerent. Demum ab his tota in mæstitiam ferebatur, multumq; lamentabatur, ac omnes suos defunctos cantu illo mestissimo, vt consuetudo est, assidue deplorabat, quousque somno caperetur, quo ebrietatem planè digerebat. GVILAND. Neque immerito illa symptomata in illa muliere ex largiore vini generosi potione fiebant. Sanguine siquidem primo ex vino calfacto, & multum humectato, qui fortasse biliosus, vel exustus esse debebat, nec non adaucto viuidioreque reddito, hilaris summopere mulier illa ostendebatur, ex quo etiam vbi vini caliditas eximia immodicè in illiusce sanguinem egit, multumque ipsum calfaciẽs, biliosum, atq; acutum, fecit, vapores ilico acuti mordentes membranas cerebri biliosos illos effectus concitabant rixas scilicet, contentiones, atque furias. Sanguine vero eodem à vini calore fere exusto, admodumque exsiccato non ab re in męstitiam mulier, facta exinde melancholica labebatur. Quam hepar valde calidum ac exustum habuisse cogito, cuius quidem sanguis exustus, quam primum à vino copioso humidior fieret, statim ea perinde ac sanguinea euasisset, hilaris reddebatur, quo postea à vini calore potente calidiori reddito, vt biliosa, bilis accidentia sentiebat, & denique intensiori in sanguinem facta adustione, melancholica fiebat. Sed cur hæc amplius repeto, teq; moror, quo minus reliqua iam absoluas? ALPIN. Bers quoque est electuarium, quo Aegyptij ad illa deliramenta vtuntur, cuius compositio

hæc est. Accipiunt piperis albi, seminũ hyosciami albi, an. dra. xx. opij, dra. x. spicæ Indæ euphorbij, piretri, an. mitchal. croci. scr. xv. Contundunt omnia in mortario marmoreo, & mox cum mellis partibus tribus miscent, quo vtuntur tantum post sex menses. Bers vero nomenclatura sanitatem vna hora tantum durantem, sonat. Vtuntur illi etiam alijs compositionibus, veluti est diamuscus, philosopha, Theriaca Andromachi Senioris, & alijs. Nunc vero ijs auditis vtilius erit, vt ego ad decocta accedam, quæ parantur, tum ad corporum tuendam, tum perditam recuperandam sanitatem, ab illis populis vsitata, à quibus deinceps de syrupis sermo à nobis etiam erit habendus, vt demum de ipsorum Theriaca, quoque loqui possimus aliqua; quam illi ita egregiè se componere arbitrantur, vt ipsorum compositionem alijs omnibus preferendam putent. GVILAN. Rectè dicis, & spero etiam Solem non occisurum priusquam omnia, quæ supersunt dicenda, planè absolueris, proinde ne frustra tempus conteramus, nunc perge de propositis decoctis sermonem habere.

De decoctis, quibus Aegyptij tum in sanis, tum ægrotis corporibus vtuntur. Cap. III.

ALPINVS.

PAVCA sunt decocta, quæ frequentare illos medicos noui, attamen qualiacunque ea sint tibi etiam exponere minime grauabor. In frequentissimo vsu ibi est decoctum, chaoua appellatum, quod ex quibusdam seminibus nigris, fabas imitantibus parare consueuerunt. Duobusque modis ab ipsis parari solet; eorum enim alij decoctum faciunt ex seminum nuper dictorum tunicis, seu folliculis, & alij ex eorundem seminum substantia, quod ex folliculis paratur, efficacius quàm ex seminum substantia elaboratum prædicant. Semen hoc bon vocant, arboremq; ipsum ferentem vidi in quodam Turcæ Bei viridario ex Arabia delatum, quæ euonomo maxime similis erat. Illiusce decocti facultas est frigida, & sicco, quo ad primas qualitates temperata, cui etiam mista est caliditas, quando illa semina ex duplici substantia constent, altera crassa, & terrea, qua cogunt, & roborant, altera

calida

calida in tenui substantia fundata, frigidaque modice præualenti, qua calfaciunt, abstergunt, obstructaq; aperiunt. Horum decoctum cichorei decocto gustu proximum est, quod tamen ipso valentius obstructa liberat. Cum ego animaduertissem mulieres, quibus cœperint fluere menses, ad eos adiuuandos de eo calidiori semper paulatim multum sorbilliare, apud illasq; omnes ad iuuandam eam vacuationem in vsu esse frequentissimo, cœpi, illa perdoctus experientia, in omnibus, illo vti, quibus aliquam ob causam eorum purgatio menstrua destitisset, quod quidem fęlicissime multis euenisse vidi, exindeq; didici hoc genus remedij pro euocandis menstruis ab vteri obstructis venis, esse præstantissimum: Post vniuersalem tamen corporis vacuationem, mane ieiuno stomacho istud decoctum assumptum efficacissime menses prouocat, temporeq; quo multis cum vehementibus doloribus minutæ difficulter exeunt, eis præsentaneo est auxilio. Parant autem illi hoc decoctum, sumentes nucleorum illorum seminum, à folliculis mundatorum libram vnam, & mediam, eaq; parum igne torrefaciunt, contostaq; bulliunt in aquæ lib. viginti, alijs sinentibus nucleos prædictos torrefactos, ac minutim cõfractos per diem infusos in aquam manere, atque alij nulla præcedente infusione eos bulliũt ad consumptionem medietatis; percolatumq; decoctum ad vsum seruant in fictilibus vasis vndiq; clausis. Eodem itidem modo parant decoctum ex seminum folliculis, in minori tamen quantitate sumptis. Pro quo parando accipiunt alij prædictorum folliculorum sex vncias, atque alij nouem, in librisq; viginti aquæ fontis ad consumptionem medietatis ipsum coquentes. Hos decoctum stomacho summopere conducit, id ij valde calidum, & efferuescens, ieiuno stomacho paulatim sorbentes, potant ad ciathi mensuram, & eo amplius. Vt autẽ vino in œnopolijs siue tabernis nostrorum multi ebrietatibus dediti indulgere obseruantur, sic illi caoua decocto delectantur, eiq; indulgent. Aliud decoctum apud illos vsitatum obseruatur, maglub, appellatum. Multę ibi medicæ officinæ existunt, quæ in ea vrbe nihil quidem aliud, quàm ipsum vendunt, eius quotidie mane ieiuno stomacho semilibram propinant, quod stomachum maxime iuuare aiunt, ipsum calefaciendo, concoctionem adiuuando, flatus dissipando, atque obstructa aperiendo. Ipsum parare volentes, accipiunt seminum fæniculorum, radicum glycirrhizæ contusarum, an. unc. ij. s. cucumerum. s. altheæ,

an. dra. i. iuiubas nu. quatuor, aquæ fontis lib. iij. bulliuntq; omnia simul ad cõsumptionem medietatis, & colatum cum saccharo exhibent. Habent quoque ij nonnullas sorbitiones, quæ refrigerant, nutriunt, obstructiones tollunt, ac roborant. Harumq; omnium hæc est illis familiarissima, quã mastahaleb vocant, quæ quidem in febribus omnibus prestantissimum est remedium, maxime verò ad sitim extinguendam, caloremq; febrilem minuendum, atq; non minus ad vrinam prouocandam. Hanc potionem in lateris inflammatorijs doloribus maxime frequentant, quam sic parant, sumentes seminum melonis, abdellaui vocati, vnc. iiij. hæc etenim cæteris omnibus plus refrigerare creduntur, semin. anguriarum, cucurbitarum, cathè cucumeris, an. vnc. i. liquiritiæ mundatæ radicis, sacchari candidi, an. unc. i. s semin. fæniculorum, vel anisorum, dra. iij. contundunt in mortaria minutissime omnia, quæ petia linea ligant, ex qua aqua rosacea irrorata lac exprimunt, quem ægrotis propinant. Hoc genus potionis sic communiter omnes parant, cuius facultatem variãt, varijs additis medicamentis, prout variorum morborum, & causarum vsus poscere videtur. Siquidem in ardentibus febribus, in quibus maior refrigeratio desideratur, predictis addunt semina endiuie, lactucæ, psyllij, portulacæ, alborumq; papauerum, atque vbi etiam simul flatus dissoluere cupiunt, addunt, coriandri, dauci, feniculi, & anisi semina, atque aliæ etiam, quibus flatus dissoluere datum est. Itidemq; dolores mitigare volentes, mastahaleb cum seminibus etiam althee, maluarum meliloti, fænugreci, lini, sesami, melochie, bammie, parant. Ad eosdem quoque dolores mitigandos decocto ex camomeli, meliloti, ban, cassie fistule, atque aliorum floribus parato vtuntur. Mastahaleb etiam faciunt sepissime, priori addentes micam panis, vel lac amygdalarum dulcium ex Gaza aduectarum, quia eas quàm aliorum locorum amygdalas minus calfacere opinantur, vocantq; ipsa lanz Gazaui, quam potionem in acutis morbis pro cibo multi frequentant. Aliam parant, que nutrit, ac refrigerat sumentes furfuris tritici pug. iij. quam ter aqua abluunt, eamq; abijciũt, rursum in noua aqua ipsa eodem modo lota, aquam cum modico sacchari candidi, ac aqua rosacea parum bulliunt, quam sic paratam calidam febricitantibus bis in die pro prandio, & cena exhibent, alij addunt lac variorum seminum refrigerantium, prout vsus expostulat. Alij eam in aurora modo serapiorum sumunt, hec alit, refrigerat,

gerat, abstergit, aperit, sitimq; extinguit. Est alia Taluina ab ijs vocata, quam parant capientes fermenti optimi ex farina triticea semunciam, atq aquæ rosaceæ libram, quam addito saccharo candido, aut lacte amygdal. vel seminum frigidorum, parum ebullientes, parant. Est etiam sauich apud omnes familiarissima potio pro alendis febricitantibus, quam etiam hoc modo parant, accipientes modicam farinam hordei torrefacti, quam cum aqua rosacea dissolutam multum bulliunt, cui postea saccharum candidum permiscent. Non pauci in uictu vtuntur farina amygdal. dulcium cum aqua rosacea bullita. Superius quoque dictum est illos in febribus sequi berberorum decoctum, vel infusum, cui, interim addunt pulpam tamarindorum, aliaq; semina, prout varius in ijs medendi vsus expostulare videtur. Non minus etiam in ardentibus febribus seminum psyllij, atque citoniorum mucilagine vti solent. Pro potu vero non in ægrotis modo, verum multo magis in sanis corporibus hanc potionem frequentant, quæ sitientibus est iucundissima, quam sarbet, quasi potum per excellentiam vocant, illud etenim nomen, potum, simpliciter explicat, ipsam parant, in aqua multa saccharum dissoluentes, eiq; admiscentes tantum limonum succi recentis, quantum modice aquam acidam reddere queat. Hanc aquam in æstiuis caloribus omnes libentissime potant, tum ad sitim extinguendam, tum ad refrigerandum. Nobiles Aegyptij, & Turcæ addunt modicum moschi, vel ambræ. Pro ægrotis febricitantibus, in aqua interim rosacea, vbi febres non carent malignitate, interimq; in aqua endiuiæ febribus ardentibus obseruatis hunc potum parant. Antiqua consuetudine ibi nobiles Aegyptij, ac Turcæ suis in domibus aduenas honorare volentes, perinde ac nostri Lombardi vina optima, sic ipsi iam dictum potum propinant. Ibi etiam in vsu frequentissimo sunt anguriæ uel naui, vel batech elmuia vocatæ, quæ nihil præter aquam, & semina continent. Domini, vel primates magnam, ac optimam anguriam accipiunt, in ipsaq; foramen faciunt, per quod muschum, ambram, cum modico rosaceæ aquæ dissolutam intus inijciunt, aquæq; anguriæ permiscent. Hęc aqua mirę voluptatis est omnibus sitientibus, febricitantibusq; iucundissima, atque vtilissima, quia refrigerat, humectat, aperit, vrinamq; valenter mouet. Hac in renum, iecinorisq; caloribus omnes vtuntur. Hoc tamen mali ijs, qui eam frequentant, facere obseruatur, quippe aquosas maximas hernias

 parit.

parit. Decoctum quoque ex chinę radicibus paratum Aegyptios sequi dictum est, tum ad luem gallicam, cuius non minus quàm Itali ac alij, Aegyptij diuites sunt, pellendam, tum ad hepatis sanguinisq; calores corrigendos, tum maximè in longis tertianis, atq; in corrigenda corporum gracilitate. Est etiam in vsu non minus ad firmandos quoscunque fluxus ex vtero, alterata tamen acacia, licio, dactilis immaturis. Atque hęc fuere decocta à me ibi apud eam gentem obseruata. Transeo iam ad syruporum vsum, atque ad medicamenta quibus purgandi gratia vtuntur.

De syrupis apud Aegyptios vsitatis. Cap. IIII.

ALPINVS.

SYRVPIS non secus quam nostri, Aegyptij sani, atque ęgroti vtuntur, diuites omnes varios syrupos domi paratos habent, quos aquę dissolutos in ęstiuis caloribus deuorant, Vsitatiores uero apud eos sunt violatus, acetosus, oxymel, rosatus ex simplici infusione, vel ex decocto paratus, nenupharinus, de pomis, de citro, de limonibus, de omach, quod est medium inter citrum, & limonem, de moris acidis, de mirtho, de sandalo, de ligno aloe, atque de dactilis immaturis. Quos omnes tum in solida forma, tum liquida parare ij solent. GVILAND. Memini aliàs ex te intellexisse, illos medicos syrupos ęgrotis exhibere, non ut nostri faciunt in aurora, sed ad ęgrotantium, assidentiumq; libitum omnibus, si libeat, horis, parum syrupi mistum aquę exhibentes. Qui quidem vsus quantum sit laudandus, vel non, aliàs aperuimus. Omnes ferè hos syrupos scio nostros etiam medicos sequi, pręter syrupum, de sandalis, de ligno aloe, atque de dactilis, quibus nos planè caremus, proinde hos mihi tantum narrato. ALPIN. Parant syrupum ex sandalis hoc modo, capientes sandalorum alborum modice flauorum, drag. 10. contundunt crasso modo, & duobus diebus, in unc. vj. aquę rosaceę, infundunt, posteaque colant, & colatam aquam seruant. Deinceps idipsum sandalum in tantundem aquę rosaceę bulliunt ad medietatis consumptionem, mistaque simul aqua infusionis cum aqua decoctionis in ipsa dissoluunt sacchari optimi libram, atque coquunt, dum consistentiam syrupi adipiscatur. Parant uero ex ligno aloe, acci-

accipientes illiusce ligni optimi, seminum balsami à folliculis mundatorum, an. dra. 2. spicæ Indæ, gariophyllorum, nucis muschatæ, mastiches, an. dra. 1. omnia crassiori modo contundunt in tenuissimóq; lineo panno albo obuoluunt, ligant, atque infundunt in libram aquæ rosaceæ, mox decoquunt vsque ad tertiæ partis consumptionem, atque in colatura dissoluũt sacchari optimi libram, rursumq; quod satis est coquentes, syrupum conficiunt, cui postea addunt muschi orientalis chirat. Hic syrupus calfacit omnia membra, præsertimq; stomachum, & cerebrum, eaq;, & cor valde roborat, stomachus ad concoquendum eo robustior fit, ex quo etiam haud immerito experiuntur, laxiori facto summopere conducere, atque non minus cordis palpitationi, resolutis, conuulsis, asthmaticis, atque alijs morbis itidem maxime subuenit. Ex dactilis vero faciunt sumentes succi dactilorum immaturorum lib. ij. s. succi granatorum acidorum lib. 1. sacchari optimi, lib. quinque, ex quibus secundum artem faciunt syrupum, quo frequentius vtuntur ad ventriculi intestinorumq; relaxationem, atq; ad sanguinis fluxum, maximeq; ad cruentas expuitiones. Hæcq; de Aegyptiorum syrupis erant dicenda, tempusq; est, vt de purgantibus medicamentis, quibus ij vti consuescunt, nunc etiam loquamur.

De purgantibus medicamentis à medicis Aegyptijs vsitatis. Cap. V.

GVILANDINVS.

LIBENTISSIME purgantium medicamentorum, quibus ibi ij medici vtuntur, vsum ex te audiam. Etenim illos plura ex his familiaria habere, nobis fortasse incognita, ac noua, quæ nostris quoque medicis valde accepta erunt, tuq;, atque alij multi in Occidentalibus Indijs nouerunt plura medicamenta, ex Aegypto quoque quodpiam nouum purgans medicamentum ex te cognitum nobis asportatum. ALPIN. Neq; multa ibi purgantia medicamenta noui, quæ ob aliquam singularem facultatem, atque præstantiam digna tuis auribus putem. Aegyptij siquidem medici, vt aliàs etiam à nobis dictum est, medicinæ haud perfectè incumbunt, quòd ea apud illam gentem in viliori

pretio

pretio est,proinde in ijs locis pleriq; medici empirici existunt,qui si quid boni in medendo habent, hęreditate potius à priscis medicis ipsis relictum,quàm scientia acquisitum possident, ex quo non miraberis in ijs locis medicamenta plura noua non fuisse inuenta. Dicam tamen,quæ ibi hisce annis eam gentem pro moliendis corporum purgationibus exercere ac affectare cognouerim. Medici vero ij, quo ad purgantium vsum,Cayri duplici secta interstincti sunt, siquidem plerique illorum, quique medicinam in nobiles exercent,sic in purgando se gerunt,vt ab omnibus soluentibus fortibus abstineant,timentes in regione summe calida, corpora à valide soluentibus nimis calfieri, vacuari,resolui,atque labefactari, quare abstinent ab vsu scamonij,turbith, ellebori vtriusque, cataputię,mezerei,esulę,cucumeris asinini, brionię, cyclaminis, colocynthidis,atque aliorum huiusmodi. Horum vsu certe ea corpora valde incalescerent,purgarentur,& resoluerentur,prę sertimque quod ex te audiui,ibi pleraque corpora esse temperata, habitusq; moderate carnosi, pinguis, & mollis, quę quam facilè,& multum resolui Gal.in lib. 10.atque etiam 11.meth.med. memorię prodidit,quod facilè humidum per latiores poros cutis diffluat, ac resoluatur. Addo plerosque illorum stomacho languidiori constare, tum ab vsu frigidorum ciborum,tum a potu aquæ, venerisque ab vsu immoderato. Itaque rectè faciunt medici illi abstinentes ab vsu valide soluentiũ,quia omnia valide soluentia calidissima sunt, multumq; caloris natiui resoluentia,vt Gal.in lib.de purg. med.facul.testatum reliquit. Sed quid clarius Hippocrate? qui scripsit:
,, Sub cane, & ante canem molesta sunt purgantia medicamenta. Aestatis vero ambientis caliditatem idem atque calidæ regionis calidam tẽperiem pollere,nemo ignorat.Non cõfirmauerim tamẽ vtique id verum esse, cum magis crediderim illos haud parum errare,in nobiles omnes vsum lenientium potius quàm purgantium medicamentorum exercentes. GVILAND. Quid inquies illos in regione summe calida abstinentes in purgandis corporibus à valide soluentibus medicamentis errare? vide ne tu quoque hac de re sis accusandus, atque in maiorem errorem labaris. ALPIN. Si potes parumper pati,vt quod sentio loquar,id forsitan haud ita certe affirmabis,atque nos eiusdem sententiæ esse cognosces. Itaque dico non in hoc stare medicorum Aegyptiorum errorem, quod ibi abstineant ab his fortibus soluentibus, hoc enim nun-

quam

quam ausus essem affirmare, sed quòd ij nō modo à fortibus abstineant, sed ab omnibus soluentibus. GVILAND. Quid rursum affirmabis, an nōne solent illi ibi corpora aliquando purgare? qui si id faciunt an non medicamentis soluentibus id prestant? ALPIN. Purgantur quidem in Aegypto pleraque corpora medicamentis sic debilibus tum qualitate, tum quantitate, vt humores noxij à stomacho, vel primis venis debiliter moueri queant, quæ profectò lenientia magis quàm purgantia vocanda sunt. Ea verò huiusmodi esse solent, quippè cassia Aegyptia, quæ ibi copiosa prouenit, manna, Tamarindi, syrupus ex granatis dulcibus soluens, de manna, hæc sunt ijs in purgando maximè familiaria, atque in vsu frequentissimo. Rarissime soluentibus vtuntur, atque in modica, si ijs vtantur, quantitate, qualia sunt rhabarbarum, mirabolani, sena Mechina, Agaricus, & alia. His aliquando vtuntur, sed in exigua adeo quantitate, vt potius humores mouere, quā educere queant. Nemo, quidem rhabarbari dragmam vnam cum dimidia transcendit, vel dragmam agarici, quibus tamen rarissime vtuntur, quia tormina concitant, interim, quod rarissime contingit prædictorum, aut senæ, aut mirabolanorum dragmam cum vncia mannæ, miscent, vel cum tantundem syrupi ex manna parati, vel syrupi ex granatis dulcibus solutiui. His medicamentis loco valide purgantium vtuntur, putantq; sic se purgare posse humoris exuperantis copiam, quod tamen non assequuntur, quia plerique utuntur nuper dictis lenientibus absque vllo soluente, rarissimiq; sunt, qui vtrisque commistis, vti velint. Quibus quidem exuperantes humores plurimum mouent, parumq; vacuant, qui non vacuati tum in venas exiles ex motione inculcati, ipsas obstruere possunt, tum, quod peius est, ad nobilia viscera decurrere possunt. Sed hìc quoque plures medicos Aegyptios reperiri certo scio, qui hoc modo purgantes humores interim prævalido pharmaco purgandos, lenitorio mouentes, modicumq; ex his ducentes sæpius in causa fuere, ut multi putridis febribus correpti obstructionibus ex humore vi medicamenti per venas attracto, & non vacuato, adauctis, aut alijs è nouo exinde concitatis, perierint. Aegyptij itaque, vt ad rem nostram nunc redeamus, quanquam corpus ipsis sit purgandum, quod vel articulorum doloribus vexetur, vel asthmate, vel vertigine, vel alio morbo, validiori purgatione indigente, vnciam mannæ, vel cassiæ cum saccharo, vel syrupi è manna, aut ex granatis dul-

tis dul-

tis dulcibus, binas vel tres vncias exhibēt, qui tamē plurib. vicibus purgant, quotidie, alij, & alij alternis saltem diebus, alij vero horum vice, quod tamen rarissime faciunt, & multo cum timore, vel rhabarbari, vel agarici, vel senæ, vel mirabol. dragmam offerunt. Multos ego ibi noui febricitantes in eodem morbo pluribus vicibus mannæ, aut cassiæ, vel libras sumpsisse, minime tamen sanatos, qui mox semel tantum prævalido purganti medicamento plurimum purgati statim sani euasere. Sed his omissis, tempus est, vt sigillatim de prędictis medicamentis, quibus ad purgandū eo modo illi vtūtur, sermonem habeamus, eaq; primum narremus, quia multa ab his super sunt disputanda de illorum purgandi usu. GVILAND. Rectè putas, atque à Casiæ Aegyptiæ narratione exordire. ALPIN. Casia fructus est omnibus notisimus, de quo copiosius in alio libro dicemus, ipsius duę obseruantur differentiæ, quarum altera ex loco, in quo nascitur, colligitur, quando casiæ alię Cayri, alię Damiatę, & alię Alexandrię proueniant, ex quibus locis uarijs aliquam etiam bonitatis differentiam prępeferunt. Quę Cayri proueniunt atque Alexandrię, omnium sunt optimę, dupliciq; differentia obseruantur, siquidem alię colore nigro rubescente, qualis in Abisinis visitur, atque alię nigrę cernūtur, illę his meliores existunt, abisinęque ex colore gentis, uocantur. Vtręque sunt in frequenti usu, corticeque constant tenuiore. Quę uero Pelusij, nunc Damiatę, colligūtur, omnium minime utiles creduntur, quia sunt corticis crasioris, modicumque pulpę habent, atq; etiam minus ad soluendum efficaces reperiuntur. Quare ex casijs Abisina cęteris omnibus meritò magnitudine, tenuiori cortice, multaque substantia, atque efficaciori soluendi ui prępertur, hac nigra Cayrina inferior est bonitate, & omnium minime Damiatina, quę parua, crasiori cortice, nigriorique colore cernitur. E siliquis extracta pulpa ibi omnes libentisime utuntur in omnibus morbis, ac symptomatis à flaua, atque exusta bile obortis. Etenim ipsam per os sumptam sanguinem, calidosque, ac exustos humores educendo atque obtundendo, refrigerare, purioremq; sanguinem facere opinantur; stomachum etiam a quibusuis excrementis ipsa exonerari multiplici experientia apud eos compertum est. In calidis distillationibus ad pulmones, uel thoracem prolabentibus summa cum utilitate eam frequētant, interim solam, interim mannę, ac saccharo candido, uel oleo amygdalarum dulcium mistam,

quam

quam ſic paratam, atque ſimplicem renes, & veſicam ſummopere iuuare experiuntur. Mannæ vero, qua illi vtuntur, quatuor ibi obſeruantur differentiæ, quarum prima eſt ſimilis grano maſtiches, quam noſtri maſtichinam appellant: Secunda eſt adulterata ex amido, ſaccharo, & modico mannæ maſtichinæ, eaq́, exiſtit, quam noſtri vocant bombacinam. Has duas mannæ ſpecies Aegyptij, atque Arabes Siracoſt nũcupant. Tertia, (tereniabim ab ijs dicta) eſt rubra, granelloſa ex Armenia aſportata. Quarta eſt quidam liquor, vt mel, qui interdum condenſatur, colligiturq́ue ſupra arbores montis Synai in Arabia deſerta à Reuerendis monachis Caloieribus, eum montem habitantibus eamq; conſulibus, Cayri degentibus illi offerunt, quid magnum ipſis donare opinantes. Hanc vocant terengibil. Vſus cuiuſuis dictarum ſpecierum non differt à noſtrorum medicorum vſu. Apud illos maximè commendatur maſtichina, quę ad purgandos omnes humores in vſu frequentiori habetur, præſertimq; in affectibus pectoris à calida cauſa concitatis, & in ſiticuloſis. Namq; ipſam inflammationes mitigare, febriumq; calorem, atque ſitim extinguere, atq; aluum mediocriter ſubducere, teſtantur: Eius uero quantitatem idoneam ſic metiuntur, vt pro ſingulo anno dragmam exhibeant aſcendunt vero in totum vſque ad binas, vel ad plus ad tres vncias in adultis. Tamarindi non minus apud ipſos in vſu exiſtunt, quàm ſit caſſia, & manna. Quorum duplex genus ibi obſeruatur, alterum, quod ex regione Sahit defertur, atque alterum ex India, hoc altero bonitate præfertur. Indosq; tamarindos bazzi appellant. His Aegyptij vtuntur frequẽtiſſime in morbis calidis, ſiccisq; à flaua bile ortum ducentibus. Siquidem hunc humorem commodè ac iucunde vacuant, ſitimq; omnium maximè extinguunt. Ipſis vero vtuntur infuſis, infundunt enim ipſos in aqua ſimplici fluminis Nili, vel ſtillaticia cichorei, vel endiuiæ, uel ſonci, vel alterius huiuſmodi qualitatis per ſeptem horarum ſpaciũ, aquamq; percolatam cum ſaccharo, febricitantibus ſiticuloſis propinant. Non deſunt, qui ſubitò infuſis tamarindis exemptis, aquam cum ſaccharo epotant. Pauciſſimi ſunt, qui eos bulliunt, uerum non niſi binis, uel tribus ebullitionibus. ibi quoque tamarindi non ſecus quam nuces muſchatæ, aliaque aromata, condiuntur, ſaccharo conditos aſſumere conſueuerunt, qui ſunt etiã guſtui iucundiſſimi, commodeq; bilioſos humores purgant. Sic conditos plures ſecum in longis itineribus

ribus deferre solent, præsertimq; per desertæ Arabiæ loca iter facturi, quando iter facientium corpora ex longo itinere, solis calore inflammata, vsu tamarindorum iuuentur, quoniam ipsis nō modo susceptum calorem contemperant, uerum etiam, quod non sic facile est iter facientes per ea loca arenosa, ac à Sole inflāmata homines a sitim non cruciari, sitim extinguunt. Sæpe etiam tamarindis fructus berberis addunt, ubi præsertim roborare, ac adstringere volunt, quæ duo seiunctim in aqua infundunt, moxq; vtriusque simul mistum infusum propinant ei sæpe addentes mannam masstichinam, uel terengibil, in petiam ligatum, hæcq; potio iucunde aluum subducit, a biliosisq; humoribus exonerat. Frequentant non minus syrupum solutiuum ex granatis dulcibus paratum, quorum succum ibi habent dulcissimum. Parant uero syrupum istum, capientes eius succi dulcissimi libram unam ac mediam, quem bulliunt ad consumptionem tertiæ partis, cui alij mannam, alij amidum, alij penidia, alijque iulep addentes, syrupum conficiunt. Vt plurimum uero parant accipientes succi illiusce ebulliti libram, mannæ mastichinæ libram semissem, iulep uiolati, unc. 4. Quæ miscentes syrupum conficiunt. Hunc dicunt aluum lenire, biliosos humores uacuare, atque sanguinem refrigerare. Vtuntur etiam syrupo soluente ex manna parato, quem parant ex mannæ dragmis centum, aquę dragmis quinquaginta, mellis despumati dragmis decem, parumq; simul bullientes, syrupum conficiunt. Prædictorum syruporum exhibent adultis usque ad tres uncias. Hęc igitur sunt medicamenta, quę ad purganda nobilium corpora in usu frequentisѕimo apud eos, qui se primates medici profitentur, atque uera purgandi methodo uti opinantur, existunt. Dicunt enim ijs se corpora blandisѕime purgare, adprimeq; hunc purgandi modum ijs corporibus conducere, nihilque noxæ inferre. Vbi uolunt insignem aliquam moliri purgationem, uncię mannę addunt binos scrupulos, uel ad plus dragmam rhabarbari, uel agarici, uel senę, uel mirabolanorum. Interim uero prędictorum purgantium medicamentorum dragmam cum saccharo rosaceo mistam exhibent. Hos medicos ijs blandioribus medicamentis corpora nobilium purgantes, ueram medendi artem callere ciues omnes, ac nobiles existimant, hosque prędicant, atque usque ad sydera ipsorum pręstantiam tollunt. GVILAND. In memoria habeo ieiuno, ut ita loquar, purgandi modo, priscos illos, doctissimosque

ſimoſque medicos cæpiſſe vti,non vt illũ ex arte optimum crederent,ſed vt multas contumelias uitarent,quibus rectè medentes ſæpe, vt vſus requirebat, illorũ corpora purgantes validioribus medicamentis,ab illa barbara gente afficiebãtur. Nã inſignes purgationes illi damnabant, quæ ſi aliquando quibuſdam torminibus ijs medicamentis operantur,veh miſeris illis medicis,quorum aliqui vel verbera etiam in mercedem accipiebant. Hincq; blandis illis vti medicamentis ipſi cæperunt. Hocq; non ex te tantum ſed ex pluribus alijs,dum Cayri olim moram facerem,audieram. ALPIN. Hic ieiunus purgandi corpora vſus, apud primates medicos, vt iam dictum etiam eſt, qui nobilibus tantum medentur, in vſu eſt frequentiſſimo, quem ij omnes libenter ſequuntur. Alij vero,& non pauci in vrbe Cayri exiſtunt, qui oppoſito modo corpora purgant,hi etenim corpora non niſi præualidiſſimis purgantibus vacuant,qualia ſunt ſcamonium,colocynthis, multaq; ſemina validiſſime purgantia,quæ apud eos in maximo ſunt vſu. Quæ medicamenta in magna etiam doſi audaciſſime plebeis, ruſticiſq; concedunt. In vſu apud aliquos ſimiles empiricos,& audaces medicos quædam ſemina exiſtunt, quæ immodice per vomitum, & per ſeceſſum purgant,ſuntq; his omnibus vſitatiora, quædam minutiſſima caulium ſeminibus proxima, ex his enim vnciã, quę eſt commun is adultorũ doſis,craſſo modo contũdunt,ex quibus cum aqua miſtis maſſam conficiunt,quam ęgrotis deuorandã offerunt, hoc enim inopum remedium eſt, quod non ſecus quàm antimonium valide purgat. Cuidam mulieri Turcę publice per eam vrbem pro mulieribus hyſtericis medicinam facienti, hęc ſunt familiariſsima, quibus dicitur multas diuitias ſibi ipſam parauiſſe, apud omneſq; creditur doctiſſima. Fateturq; ſe morbos mulierum omnes rectè ſanare poſſe,viroſq; minus illorum morborum cognitionem habere poſſe,quod non liceat ipſos oculatim pudẽdorum partes omnes mulierum ſedulo obſeruare, ex quo ignorant ſępiſſime multorum vterinorum affectuum cauſas. Hanc mulierem, medicam ipſe noui, mihiq; fuit ualde familiaris, pulchraq; atque perliberalis uiſa eſt, noſtriſq; ſatis perbenigna ac faceta. Aliqui ſemine utuntur abdelmeluth vocato,quod pręſtantius quàm catapυtia purgat,& aliqui ſeminibus abdeleherua appellatis, quę ſunt ricini Arabici ſemina, alij ſcammonium exhibent uſque ad dragmam,alij vtroque elleboro pręſertimq; nigro,coloquinthide, turbith,

bith, & alijs huiusmodi generis, quę ualidissime purgant. Sed iam hoc empiricorum vsu, pręualide purgantium, sermonem claudamus. Ex quo animus cupidus effectus est, dignoscendi ex te, an in curandis morbis longis, contumacibusq; laudabilior sit usus leniter ac benigne purgantium, quàm eorum, quę pręualide purgãt. Quando sapientiores medici leniter purgantium, quę medicamenta benedicta appellant, usum libentius sequãtur, quàm ualide purgantium, dicantq; corpora nunc non sic, ut olim esse robasta, quę ualida medicamenta ferre queant: atque è contra antiquiores ac eruditiores, ut Hippoc. Gal. Auicenna, atque alij ualidorum medicamentorum usum semper secutos fuisse ipsorum monumentis planè constet, non minusque hoc tempore sępe ignara muliercula, quem nunquam plures doctissimi medici medicamentis benedictis sanare nequiuerunt, unica nuperdictorum pręualidorum medicamentorum medicamento, curarit. Qua in re ualde ancipiti tuę opinioni aquiescere uolo, quam nunc audire, & cognoscere ex te summopere expecto.

Vter nobilium, vel plebeorum Aegyptiorum purgandi vsus sit laudatior, siue an purgando medicamenta leniter vacuantia prævalidioribus præstent. Cap. VI.

GVILANDINVS.

TRVMQVE purgandi vsum Aegyptiorum inutilem iudicandum censeo, quando neque lenientibus, benedictisque appellatis illis medicamentis corpora omnia rectè purgari possint, neq; minus imbecillium, mollium, pinguium, rariq; habitus corpora ualide purgantibus tuto uacuentur, facile siquidem ipsa ab his nimium resoluuntur. Exindeq; neuter illorum purgandi vsus mihi laudandus planè uidetur. ALPIN. Hinc nobis data occasione, libenter ex te intelligerem, cum tu apud antiquos celeberrimos medicos medicamenta in usu fuisse ad morbos curandos ualidisime purgãtia, cognoris, qualis fuit uterque elleborus, scamonium, colocynthis, peplium, atque alia huiusmodi, nunc

di, nunc uero non modo in Aegypto, sed in toto terrarum orbe plerique medici vsum leniter purgantium libenter frequentant, vtrum valide purgantium medicamentorum vsus, leniter purgantium vsui in morborum curatione prestet. GVILAND. Mirabar ni mihi tam arduam inter medicos litem resoluendam nunc indicasses, quasi meos humeros, quid uis ponderis gestare posse arbitreris. Nolo tamen hunc laborem subterfugere, quo te tantopere meo iudicio delectari nunc sciam. Itaque mea hac de re hæc erit sententia, quam non audies, nisi prius aliqua clarioris cognitionis gratia tibi prædixero. ALPIN. Rectè sanè, nam sine aliqua distinctione non posse resolui quæsitum puto. GVILAN. Id ipsum arbitror prænoscendum, etenim iam nouimus prevalidà medicamenta robustis corporibus conuenire, minimeq; imbecillioribus, quanquam eos ipsa morbi quoq; magnitudo postularit, eodem itidem modo leniter purgantia robusta corpora parum iuuare affirmādum erit. vidi enim multos ab assumptis leniter purgantibus, nihil aut parum purgatos fuisse, & aliquos etiam ex purganti pharmaco non inualido parum deiecisse. Quamobrem non omnibus corporibus eadem purgantia conuenient, sed varijs vtique varia, vt Gal. in 4. de rat. vict. in morb. acut. testatum reliquit, quandoquidem corporum habitus, temperamentum, sexus, ętas, victus, cęlum, anni tempus, varia purgantia admittunt. Cui etenim dubium, corpora habitu pingui, ac carnoso, difficilius purgari, quam gracilia: & frigidi temperamenti existentia, quam calidi, & densi habitus, quàm rari, & duri quàm mollis, & rarioris molliorisque qualia sunt puerorum, valde à medicamentis resolui, & quæ frigido constant temperamento, quàm calido facilius ferre ea medicamenta, proinde ualidiora pharmaca requirere, & calida corpora pręter quam, quod citius resoluūtur, magis etiam ab his resoluuntur. Zarotus Zarotus medicus doctissimus, mihi olim affirmauit, cum in Transyluaniæ locis aliquot annis diuersaretur, quamplurimos non nisi à prevalidissimis medicamentis vacuatos obseruauisse, ex quo ipse non nisi prevalida purgantia ibi in omnibus eorum locorum accolis medendo exercuisse dixit. Eodem quoque modo mulieres molles, ac rari habitus, plusquam viri a purgantibus medicamentis labefactantur. Atque ex ętatibus pueritia, & senectus difficilius purgationes ferunt. Itidemque crapulis indulgentes, difficulter purgantur. In cœlo itidem calidiori omnibus cor-

poribus purgationes difficillimę existunt. Hippocratesque hinc dixit, sub cane, & ante canem molestas esse purgationes. His itaq; præauditis, rem propositam facilius resoluemus. Omnibus igitur corporibus, ex quacunq; causa facile resolubilibus, præsertim in calido cœlo degentibus, medicamenta leniter, & non valide purgantia conducent, ex quo, illos Aegyptios, qui purgando nuperdictorum seminum, & aliorum validorum purgantium vsum frequentant, errare cognoscimus. ALPIN. Igitur vsus purgandi olim priscis medicis familiaris, vtebantur enim ij ad purgandum scammonio, colocynthide, elleboro, peplio, atque alijs validissimis purgantibus, illo, quem nostri nunc medicamentis benedictis appellatis exercent, minus vtilis censendus erit? GVILAND. Apud Hippocratem elleborum album fuisse purgans familiarissimum cuilibet nostrum notum est, quod in 2. lib. de fracturis, & quarto

tex. 27. aph. 13. 14 15. 16. aphorism. manifestissime legitur. In lib. etiam 2. de rat. vict. in morb. acut. in pleuritide, vbi dolor aliquando ad hypochondria

tex. 2. cō. 3. tex. 29. descenderit, vsum nigri ellebori, ac peplij commendauit, & Gal. in quartana febre album elleborum in lib. primo, ad Glau. vtilem esse docuit, etsi ipse in 6. lib. epidem. affirmauerit, ipsum esse violentissimum purgans. Familiaria Galeno medicamenta purgantia, vt potè quæ apud ipsum in vsu fuerant, sunt catapocia ex aloe, colocynthide, scammonio, ab ipso olim parata, quæ deuoranda dedit

cap. 8. homini habenti linguam prætumidam, vt in lib. 14. meth. meden. legitur: atque etiam confecta ex aloe, colocynthide, scammonio, agarico, bdellio, & gummi Arabico. Quorum vsum in tussientibus à salsuginosi humoris distillatione ex capite ad pulmones, lib. 5. meth. summopere commendauit. Quæ quidem Cata-

cap. 14. pocia, in libro de remedijs facile parabilibus, ad psydracia, atque alopeciam laudauit. hæcque composuit, vt in 3. lib. de remed. facile parabil. colligitur, ex aloes vntijs sex, mastiches, vntijs duabus, totidemq; absinthij succi; colocynthidis vntijs quatuor, hocq; medicamentum appellat catapocia ex aloe, & paratum ex aloe, colocynthide, scammonio, agarico, atque alijs; vocat hyeram διὰ κολοκυνθίδος. Hæc enim medicamenta validissime purgantia in vsu fuerant apud Hippocratem, & Galenum medicorum omnium facile principe. Hinc à nobis sciri potest, apud ipsos non medicamenta leniter purgantia, sed valide purgantia ad vacuanda corpora in vsu fuisse. ALPIN. Vera loqueris, sed ij benedictis

appel-

appellatis medicamentis a nobis cognitis carentes, cogebantur illis vti, quæ validissime purgant. GVILAND. Hoc uerum nunc concedatur, nihilominus in temperatis corporibus, quæ non ex multa copia, neque admodum ex tenacibus ac crassis humoribus ægrotant, validissime purgantia, simul cum humoribus carnem liquantia, bonæ humiditatis non parum educent, veluti in Cachochymis, malorumvè succorum, ubi multi impacti, infarctiq; sint, tenaces ac crassi succi in viscerum meatibus, leniter purgantia nunquam poterunt radicitus vniuersam purgare humorum copiam, Frustraque volentes multos in visceribus infarctos succos tenaces ac crassos educere, tentant illos leniter purgantibus vacuare, vel alijs à nostris medicis usitatis, quibus raro, uel nunquam morbum à multis, & tenacibus illis succis ortum, perfecte sanant: Quod uidere possumus in multis diuturnis febribus, quotidianis, tertianis, & quartanis. In istis sæpius obseruaui humores noxios ab assumpto leniter purganti, potius moueri, quam uacuari, pluresque sic ægrotantes his leniter purgantibus sæpe in eodem morbo deuoratis, potius fastiditos, quàm curatos uidi, quos sæpe quępiam indocta muliercula unico pharmaco ualidissimo, non sine doctissimorum medicorum dedecore, perfectè sanauit. ALPIN. Non omittam hoc loco historiam plane tua dicta confirmantem. Cayri erat Helena Christiana Cophta, annos nata triginta, cui à suppressis menstruis purgationibus caput sęuissimis doloribus lędebatur, eoq; ipsa molestissime cruciabatur, uigilijsq; assiduis cum assidua tussi, atque orthopnęa misera etiam detenta, quę uix recta ceruice respirare poterat, perdoctaq; ab amica muliercula, ac planè suasa, antimonij pręparati grana quinque deuorauit, à quo medicamento in primis uomitu multa cruda pituitosa, crassa, ac uiscida excrementa reiecit, & mox biliosa, uiridia, & tandem ęruginosa, atque atra multa, eadē per aluum deiecit, ex qua uacuatione statim sic bene se habuit, ut nocte tota insecuta dormierit, atque quieuerit, a tussi, orthopnęa, capitisq; dolore plane sanata. Pluresq; alios uidi ibi huiusmodi ualentibus purgationibus à morbis fere incurabilibus fuisse sanatos. GVILAND. Atque his malis nos non sic ex arte medemur, ut antiqui faciebant, utentes pręualidissimis purgantibus, uolentes potius noxiorum humorum copiam uacuare, etsi non sine ęgrotorum molestia insignes hę uacuationes operarentur, quàm ab ea naturam deuinci, & non tentata ualida pur-

 gatione,

gatione, sinere exitium sequi. Multi ex medicis reperiuntur, qui ęgrota corpora pręmanibus habentes, à crassis, tenacibusque multis succis in uiscerum meatus, cauitatesve infarctis, curanda, dubitantes posse omnes illos humores uacuari, naturamq; ęgrotãtium, uel uires non rectè pręualidum purgans perferre, prius sinunt naturam copia humorum uinci, quàm purgationem tentare, uel experiri uelint, quod tamen postea sępe uiribus morbo imparibus factis, non sine maximo ęgrotãtium detrimento facere coguntur. ALPIN. Fortasse hinc non semper abhorrendas pręualidas purgationes, colligitur, quinimo magis illas quandoq; ęgrotis multum conferre; Quod Hippoc. in primo lib. aphorism. docuisse uisus est, cum dixerit: Deiectiones non multitudine sunt existimanda, sed si talia deijciuntur, qualia conueniunt, & ęgri facile tollerant, atq; ubi usque ad animi defectionem expedit ducere, faciendum, si ęger possit tollerare, & multo magis cum eiusdem omnino sententiæ Gal. in Commento fuerit cum dixerit, in maximis etiam inflammationibus, & uehementissimis doloribus nullum maius noui remedium, quàm usq; ad animi defectionem euacuare, adhibita distinctione an mittere sanguinem, an purgare oporteat usque ad animi defectionem. GVILAND. Multos iuuasse insignes, ac etiam immoderatas ualidissimis purgantibus pręstitas uacuationes, non raro multis obseruatum est. Plures inueniuntur, qui uel stibium præparatum, uel ęris infusum sumpsere, ut ab antiquis hepatis, lienisque obstructionibus sanarentur, quibus per uomitum, & aluum copiosiori facta uacuatione, pristina sanitas restituta fuit, qui nunquam potuere alijs vsi medicamentis leuiter purgantibus sanari. Ex quo forsitan suspicandum est, apud Hippocratem, aliosque eius temporis medicos doctissimos, ueratrum album fuisse in usu familiarissimo, quod morbos breui tempore, ac perfectè humorum noxiorum multitudinem, uisceribus, atque alijs internis partibus tenaciter adhęrentium, pręualida ui abstergendo, euellendo, atque purgando sanaret. At tu Hippocratis Galeniq; pręceptum in primo lib. aphorism. memorię proditum in medium quoque attulisti, qui ambo docuerunt, corpora aliqua interdum etiam ad animi vsque defectionem purgari posse. Quorum sentẽtia sic omnes fere nostros medicos distorsit, ac turbauit, ut plerique ipsorum nunc contendant, illiusce aphorismi pręceptum Hippocrate dignum non esse, quoniam in ea non sunt sen-

tentia

Marginal notes: aphor. 23. (beside "tum conferre"); aphor. 23. (beside "Galeniq; pręceptum")

tentia,ut innoxię posśint corpora unquam ad animi defectionem purgari, neque id ex arte medicos facere vllo pacto debere affirmant, neque si fiat,tutum esse: Qui tamen, vt tantorum medicorum sententiam seruarent, plurima commenti sunt, alij siquidem dicētes,communi quadam ratione, & non proprie ab his dictum fuisse,vacuationem aliquando ad animi vsque defectionem moliri posse,& alij verborum seriem peruertentes,negant hæc verba,ad animi defectionem,in antiquis Codicibus reperiri, atque alij Hippocratis aphorismum corruptum fuisse affirmant. Quem sic quoque Galenum interpretatum fuisse, cuius mos est, sic vt iacent, Hippoc.textus ac verba commentari. Nonnulli etiam opinantur licere aliquando corpora purgari ad animi defectionem,at per defectionem,non exquisitam syncopim, quæ resolutis spiritibus fit, sed leuem quidem animi defectionem, quæ sæpissime assumptorum purgantium qualitate, vel ab humore acri, ore stomachi læso, vel etiam in intestinis, dum mucosi acresque humores ab ipsis euelluntur, atque transeunt, torminibus quibusdam concitatis,vel etiam à quapiam leui resolutione vacuatiouem insignem secuta,excitatur, qualem quisque nostrum in praxi in multis purgationibus aliquantulum maioribus,quàm par foret,vel à medicamenti,vel ab humorum qualitate infesta, in stomacho, vel intestinis angorem,vel tormina concitante,sæpissime obseruauit. Plures siquidem ab his causis etiam à non præualido purgante in syncopim sæpe labuntur. Hincq; fit,quod omne præualidum purgans aliquam defectionem pariat, aliqua spirituum resolutione facta, aut ab eius infesta qualitate;vti in elleboro,scammonio,stibio præparato,alijsque similibus medicamentis obseruatur. Vsum præualidi purgantis, vbi aiunt,ad animi vsque defectionem purgandum esse,Hippocratem atq; Galenum intellexisse, quale veratrum erat Hippocratis tempore, quo omnes semper cum vacuarentur, lipothymia aliqua corripiebantur. Om nesque medici stibium, æris infusum, sambucum, camelęam, scammonium, aut aliquod eiusmodi validissimum purgans exhibentes, præmonent ægrotos purgandos,fore à medicamenti vi præualida,atque ab eius infesta qualitate stomachi angoribus,torminibus, atque aliquando animi defectionibus medicamento cooperante,tentandos. Itaque per purgationem ad animi defectionem faciendam insignem, ac copiosam,quæ fit pręualidisśimo purganti,Hippoc.Galenumque

intellexisse multis hinc persuasum est. Quæ dum fit multi leui lipothimia corripiuntur. Neque alienum à ratione, & experientia esse puto, quosdam copiosis ac insignioribus his purgationibus iuuari posse, præsertim robustos, eas tolerãtes, maximeq; à vehementissimis inflammationibus, vel doloribus ex copia humorum exortis cruciatos, quippè copia molestantis humoris prorsus vacuata, dolores tolluntur, atque inflammationes sanantur. Et quanquam non æquè facile, perinde ac sanguinis missio, purgatio sisti firmarivè possit, nihilominus, non est ex his, quę fieri nequeũt, etsi quandoq; valde difficile, fluentem aluum firmare, ac sistere. Quapropter, vt tandem quæsitum dubium resoluam, in omnibus antiquis morbis, qui à tenacibus multis succis, obstructionibusq; viscerum pertinacibus, oriuntur, in tumoribus, suspiriosis, asthmaticis, in antiquis doloribus, præsertimq; articulorum, in chronicisque febribus, atque in alijs similibus morbis contumacibus, dummodo robur corporum admittat, præualidorum purgantium vsus, leniter purgantium vsui præferendus videtur. In debilioribus verò corporibus præualidas vacuationes ferre nequeuntibus res ex opposito creditur, siquidem his leniter purgantia magis cõferent, etiam si morbi causæ validum purgans exposcerent, non secus quàm in mittendo sanguine nos sæpe obseruamus, in ijs, quibus morbi ratione plurimum sanguinis esset vacuandum, viribus, vel ætate, uel alio renuente, sanguinem mittimus in pauciori tamen quantitate, qui tantum commodi illis affert, quantum nuper dictis debilibus corporibus leniter purgantia, si enim maximam ferre potuissent vacuationem, maius quoque eis commodum accederet, proinde iuuant, quæ non inopportuna quantitate fiunt vacuationes, quantum iuuare possunt. ALPIN. Verum dicis, namque, vt aliàs tu quoque narrasti, ego etiam multos vidi à diuturnis ex capite in pulmones distillationibus languidos, ac penè tabidos effectos, ac redditos, vt vix eorum salus amplius sperari potuerit, nihil per lõgum tempus à benedictis illis vocatis purgantibus iuuatos, semel à deuorato scammonio, vel stibio, vel colocynthide largissime purgatos continuò sanos euasisse. Cæterum hæc medicamenta requirunt medicum non minus doctum, quam prudẽtem, vt quid opus sit, scite, ac prudenter videat. sed nunc satis de his locuti sumus, tempusque est, vt ad alia transeamus, sed quid de aquæ potu post deuoratum purgans, a quibusdam recepto, iudicabis? GVILAND.

De

De eo nunc etiam quæpiam à nobis dicenda erunt, ſed clarius antea hunc mihi vſum manifeſtes, ut rem apertius tractemus.

Apud nonnullos Aegyptios in vſu eſſe ab aſſumpto purganti medicamento, frigidam multam propinari. Cap. VII.

ALPINVS.

IDICVLVS ſanè his vſus ac valde barbarus tibi videbitur, quippè medicos illos non paucos ab aſſumpto ſtatim purganti medicamento, ægrotis multam frigidam aquam bibendam propinare. Ego vnum hoc ex ea ſæpius obſeruaui, leniſſimo medicamento, inſignem per aluum vacuationem fieri. Multi illorum conſueſcunt ex omnibus medicamentis purgantibus, caſſiam, mannam, terengibil, ſyrupum de granatis ſolutiuum, atque ex manna paratum cum aqua exhibere, in primis quidem caſſiam, vel mannam, vel aliud nuperdictorum medicamentorum ægrotis offerunt, paulo poſt aquam propinantes frigidam, alij eius binas, vel tres libras, atque alij quantum ægroti bibere queunt, concedentes, ex qua ſæpe ego, etſi ab ea aluus turbata multa deiecerit, tamen multos penè mortuos, toto corpore ea cauſa immodicè tumefacto, vehementiſſimiſq; doloribus lacerato, conſpexi. Multis quoque rurſus poſt aſſumptam mannam aqua ad binas libras perhauſta, aluum abſque multa moleſtia ſubductam deieciſſe, atque contuliſſe vidi. Quod fortaſſe accidebat, quia aqua Nili ſubdulcis, & tenuiſſima, perinde ac ſerum lactis, alui deiectionem adiuuabat. GVILAND. Barbarus, ac ſumme periculoſus vſus mihi videtur, à nulloq; imitandus, quinimo ab omnibus abhorrendus, neque etſi aliquos commode, ac vtiliter eo purgatos fuiſſe dixeris, aliquid boni habere putauerim, quòd caſu eos ſic purgatos fuiſſe certus ſim, aqua ſiquidem omnis quanquam optima ſit, omniq; culpa vacet, vt Gal. in 3. de vict. rat. in morb. acut. docebat, tarde meat, difficile concoquitur atq; ęgrè deſcendit: quonam itaque modo aqua poterit vim purgantem medicamenti fouere, atque augere? atque ſi ex ipſa aliquando commo-

de quospiam purgatos compertum sit, in causa fuisse, vel ab ea cruditas concitata, vel natura ex multitudine aquæ excitata intempestiue ad expellendum. ALPIN. Nihilominus ego sum huius sententiæ, quod ipsa, quæ est omnium aquarum, vt aliàs demonstratum est, & tenuissima, & maxime concocta, modice sumpta possit commodam alui deiectionem adiuuare, multoq; magis, quod omnes aquæ Aegypti aliquid nitri sapiant, tota etenim Aegypti terra nitrosa, ac salsuginosa est, proinde aqua quoque illiusce fluminis supra terram nitrosam transiens, aliquantulum in se nitri naturæ retinere potuit, quamobrem aqua illa subducendi, vel abstergendi quapiam facultate prædita sit, cuius rei fortasse non spernendum hoc erit argumentum, quod omnes aduenæ, cum primum Cayrum accesserint, eaque aqua in potu vsi sint, per multos dies diarrhæam copiosam patiuntur; hincq; etiam ipsam fortasse, præterquam quod probè in tā longo itinere à Solis calore concocta est, etiam aliquantulum nitri habens, ventriculi calorem non sic labefactet, neque sit ita ipsi stomacho molesta, vt alibi, percipitur.
„ Auerrhoes etiam in lib. 7. collig. dixit: Et quantitas quam dare
„ debes ex rheubarbaro, est à duabus drachmis vsq; ad tres, miscen-
„ do ei syrupum iuleb, & squinzibim an. vncia vna, cum quinque partibus aquæ frigidæ. Atque hoc fortasse idem inuenietur apud Auicennam, Haly, atque Rhasim, & alios, qui interim aquam post purgans medicamentum frigidam dare præcipiunt. GVILAN. Posset quidem aquæ Nili fluminis inesse talis vis, sed tu hac non contētus, vsum aquæ etiam ab assumptis pharmacis ex Auerrhois aliorumq; Arabum præclarissimorum medicorum testimonio probare videris, quod si ita est, animaduertas uelim, Auerrhoem, atq; alios Arabes medicos, aquam frigidam dandam illis tantum consueuisse, quibus præ caliditate stomachi periculum est, ne vel vomant medicamentum, vel in syncopim ferantur, vt manifestissime cuique sedulo prædictorum scripta animaduertenti, & ipsorū mentem percipienti, notum erit, sed de hoc vsu hæc dixisse nobis sufficiant, atque ad varia composita medicamenta, quibus ea gens vtitur, accedamus.

De theriaca, atque alijs compositis, medicamentis, quæ in vsu sunt apud Aegyptios. Cap. VIII.

GVILANDINVS.

ONNE etiam Aegyptij medici compositis aliquibus medicamentis vtuntur? quæso, si quæ sunt, ea mihi narres. ALPIN. Paucissima composita illos in medendo exercere obseruaui, nullaq; ad purgandum, neque catapotia, neque electuaria scitu digna. GVILAND. Ea tamen qualia sint narrare quoque non tepigeat. ALPIN. Quę ex medicamentis compositis apud eos in vsu fuisse tunc temporis ab ijs didiceram, hæc planè existunt, quippè theriaca, bernaui, bers phenoniè, philosepha, atque Diamesch. Hęc enim scitu digna eos in medendo frequentare animaduerti, sed omnium maxime theriacam Andromachi Senioris, quam iussu Turcarum Regis ipsi summa cum diligentia componunt; in alijs vero, quæ dixi, medicamentis non eandem adhibent illi diligētiam, cum pro arbitrio omnes domi componere possint, ea quisque enim medicinę etiam planè ignarus, vt lubet, ea pro vsu sibi parat, ac componit. De theriaca vero res aliter se habet, siquidem non licet alicui ipsam priuatim componere, sed publice corā omnibus medicis, in publico loco, quòd pro ipsorum rege componatur, cuius iussu omnis cura ac diligentia ab illis adhibetur, vt perfectissima ac absolutissima perficiatur. Atque hinc Aegyptij, apud quos nunc optima medicina obsoleuit, theriacam cæteris alijs medicamentis accuratius componunt, eiusque compositioni maxime incumbunt, qui sciant hac tione se suo regi obsequi, cui tale medicamentum gratissimum esse intelligant. Accedit etiam, quod id medicamentum apud omnes Aegyptios in frequentissimo est vsu, quando ferè ad omnes morbos ea gens theriaca vtatur. Locus, in quo eam componunt est templum, vrbis Cayri præclarissimum, Morestan vocatum. In eo omnes medici iussu pręfecti, cum archiatro medicorum, siue principe, quem Achim Bassi appellant, simul conueniunt,

niunt, mense Maio ferè semper, vt de hac præclarissima compositione paranda consilium apud ipsos habeatur: ibi tum is qui compositioni faciendæ designatur, qui est pharmacopola exercitatissimus in ea compositione, solamque theriacam componit; coram omnibus pastillos omnes conficit, cum quibus postea totam compositionem accuratissime absoluit. Is, autem qui eo tempore, quo Cayri ego medicinam faciebam, compositionem hanc moliebatur, fuit Mahemet ebne Haly, vir quidem quamuis Mahemetis assecla, morum tamen integritate non spernendus, quique aduenas plurimi facere præ se fert, fingit tamen ingenti spe lucri, ex multa theriaca, quam aduenis continue vendit. Nunquam tamen ego, & si mihi admodum domesticus, ac familiaris esset, theriacæ compositionem, quam illi seruant, ex eo discere potui, nunquam voluit me ipso etiam præsente legere; Timent enim, si nos ipsorum compositionem, quam cæteris absolutiorem ac præstantiorem esse opinantur, ab ipsis didiceremus, multi lucri, quod cum aduenis plurimis Italis Germanis, Polonis, Anglis, Gallis, Flandris, aliarumq; multarum nationum hominibus sæpissime in Aegyptum nauigantibus continuè faciunt, se non paruam iacturam ac damnum passuros. Vel etiam quia illis lege interdictum est Christianos homines eam compositionem posse docere. Hincque nemo aduena potest vllo pretio ab illis eam compositionem intelligere. GVILAND. Hoc iamdiu scitueram, sed tu qua nam arte vsus fuisti, vt eam ab illis intelligeres, auro fortasse pharmacopolæ illius, timorem, atque legis interdictum te expugnasse puto. ALPIN. Nullo meo consilio id accidit, sed casu atque ab alio Mahemete mihi valde familiari, rei herbariæ longe omnium Aegyptiorum doctissimo, cui quotidie ex Arabiæ, atque Aethiopiæ, Indiæq; locis aliqua noua medicamenta ab amicis mittebantur, theriacæ, quam Aegyptij componunt, integram ac veram habui descriptionem: paucis enim diebus antequam ab Aegypto discederem, Deo volente, mihi contigit, ne citra sic desideratam illorum theriacę compositionis cognitionem, exinde malo animo abirem, idque nec aurum, nec aliud munus, nisi multa eius viri erga me humanitas confecit. Apud ipsum enim cum discederem, vidi librum permagnum, & mirabilem, qui a doctissimo Aegyptio, olim Sultani cuiuspiam Aegypto Imperantis mandato, qui omnes Aegypti, Arabiæ, Aethiopiæq; locorum plantas diligentissime obseruauerat, de

omnium

omnium illorum locorum plantis conſcriptus fuerat. Quem ſi rectè latinitati donatum noſtri haberent, de multis medicamentis peregrinis lites omnes abſoluerentur. Fortè fortuna igitur, vt ad rem nunc redeam, diebus pauculis, antequam illinc diſcederem, cum quorundam ſimplicium medicamẽtorum occaſione, dictum Mahemetem herbariæ profeſſorem conueniſſem in eius apotheca ſe ligentem, parantemq; ſimplicia pro theriaca Aegyptiorum, ab omnibus medicis illo tempore indicta, vt illa in Moreſtan mitteret Mahemeti theriacæ compoſitori. Nam Mahemet ille, qui iam multos annos theriacam componebat, ſolitus erat omnia medicamenta, quibus theriaca paratur, ab eo accipere. is rogatus à me, quid tunc negotij haberet, cum reſpondiſſet herbas, ſuccos, gummata, radices, ſemina, atque alia medicamenta ſimplicia pro componenda theriaca ſe ligere, quæ in Moreſtan ad Mahemetem compoſitorem miſſurus erat, ſchedulam, in qua theriacæ compoſitio Archiatri medici Aegyptij litteris deſcripta legebatur, eiuſdem medici, quoque ſigillo ſubmunitam, rogatus, mihi ſe præſente legendam paululum conceſſit, atque poſtea etiam permiſit, vt totam eam diem illam commodius perlegere poſſem, ac contemplari. Cuius ſcripturæ principium cum Aegyptio medico Hebręo Italicam ęquè ac Arabicam linguam callente, cum legiſſem, theriacæ eſſe compoſitionem, quam per eum annum medici Aegyptij componere pro Turcarum Rege conſtituerant, quamprimum agnoui. In qua, vt iam dictum eſt, aderat Achim baſsì ſubſcriptio. Illam continuò domi cum dicto Hebręo medico, pręſente etiam Octauio Roucreto Tridentino medico excellenti, qui cum Franc. Delphino, ibi pro Sereniſ. Dominio Veneto Conſule Clariſſimo, in Aegyptum, medicinam exercendi cauſa venerat, ex Arabico idiomate in latinam linguam verti, quam quidem ne amplius tuum deſiderium remorer, hoc modo ſcriptis traditam nunc ex me audies. Verum nomina medicamentorum ſcribere primo Arabice, & mox latinè clarioris cognitionis gratia volui.

The-

Theriacæ compositio, quam singulis annis Aegyptij pro Turcarum Rege componunt, quam Tharachsaruc appellant. Cap. IX.

ALPINVS.

T Theriacam igitur componant, accipiunt.
Acras hausel, idest pastillorum Scyllinorum, dra. 864.
Acras Affà, idest pastillorum ex serpentum Tahir vocatorum carnibus paratorum, dra. 432.
Acras Alindaracoron. i. pastil. Hedicroũ, dra. 432.
Darfelfel idest piperis longi, dra. 432.
Affium Rumi, idest opij Thebaici, dra. 432.
Zarauerd. Idest florum rosarum, dra. 216.
Hasselesussan, idest radicis iridis, dra. 216
Scordium, idest scordij, dra. 216.
Garicum, idest agarici, dra. 216.
Dehenbalassan, idest opobalsami, dra. 116.
Darsini, idest, cinnamomi, dra. 216.
Rohobsus, idest succi Glycirizę, dra. 216.
Bezer Saglian idest seminum bunij, dra. 216.
Mur amàr, idest Myrrhę coloratę, dra. 108.
Zaffaran, idest croci, dra. 108.
Chest mur, idest costi amari, dra. 108.
Atcher, idest floris squinanthi, dra. 108.
Selica seuda, idest cassię nigrę, dra. 108.
Sombul endi, idest nardi Indici, dra. 108.
Condor Abiat, idest Thuris albi, dra. 108.
Felfel abiat, idest piperis albi, dra. 108.
Felfel assuet, idest piperis nigri, dra. 108.
Zenzibil idest, zimziberis, dra. 108.
Stecadùs idest sticados, dra. 108.
Elchelimbat, idest therebenti, dra. 108.
Faudeneg, idest calamenti montani, dra. 108.
Rhauend senì, idest rhabarbari, dra. 108.

Mascha-

Maſchatramaſſie,ideſt Dictami, dra. 108.
Fraſſium ideſt praſſij,dra. 108.
Pentaphilum,ideſt pentaphyli,dra. 108.
Petroſelium,ideſt petroſelini,dra. 108.
Chameſitos,ideſt chamepytheos,dra. 72.
Giahade,ideſt polij,dra. 72,
Phu,ideſt Valerianæ,dra. 72.
Amama,ideſt amomi,dra. 72.
Tinmactum,ideſt terræ ſigillatæ, dra. 72.
Sombul Rumi,ideſt ſpicę Gręcę,dra. 72.
Colochtar,ideſt vitrioli,dra, 72.
Mea ſeile,ideſt ſtyracis liquidę,dra. 72.
Abbalaſſan,ideſt carpobalſami,dra. 72.
Hehud,ideſt acori,dra. 72.
Raſianeg ſamar,ideſt ſeminum fęniculorum, dra. 72.
Gentiana,ideſt gentiana,dra. 72.
Sang Arabì,ideſt gummi Arabici,dra. 72.
Gardemani,ideſt cardamomi,dra. 72.
Rohob Chachia,ideſt ſucci Acatię,dra. 72.
Nanachue Endi,ideſt ameos Indi,dra. 72.
Bezer caraſs,ideſt ſeminum apij,dra. 72.
Aniſum helb,ideſt aniſorum dulcium,dra. 72.
Chemadrios,ideſt chamedrios,dra. 72.
Seſelios,ideſt ſeſelios, dra. 72.
Mu,ideſt mei,dra. 72.
Horf,ideſt naſturtij,dra. 72.
Haſart leget,teteis,ideſt ſucci hypociſtidis,dra. 72.
Secbines,ideſt ſerapini,dra. 72.
Hyufaricum,ideſt Hyperici,dra. 72.
Gindubaleſtar,ideſt caſtorei,dra. 72.
Zarauend tauil,ideſt Ariſtolochię longę,dra. 72.
Daucum,ideſt Dauci,dra. 72.

Vini granatorum, aut vini antiqui quantum ſufficit. Mellis optimi partes tres. GVILANDINVS. Theriacę huic deſcriptioni addenda quoque à te eſt paſtillorum in primis, qui ex ſcylla conficiuntur, mox etiam aliorum, compoſitio. ALPINVS. Paſtillos Scyllinos parantes, accipiunt ſcillam albam mediocris magnitudinis, quam triticea paſta contectam, ac con-

conclusam in ignem ponunt, vriq; sinunt, quousque pasta circa Scillam posita, perfectè assata videatur, ac crustam contostam contraxerit, quam continuò eximunt, atque extrahunt, quodq; intus cæpæ scillæ est molle accipientes, ei farina orobi permista, in ea portione, vt respondeat duabus scillæ partibus vna farinę, & plus etiam farinæ admiscent, si scilla multam habuerit acredinem. sicq; in miscenda farina scillæ se gerunt, vt ex multo, vel pauco scillæ acri sapore farinæ quantitatem expendant. scillis acriori sapore præditis farinæ plus, & minus his, qui obscuriorem habēt acrimoniam permiscentes. Vtrumq; quippè percoctam scillam, atque orobi farinam manibus conterunt, atq; postea simul mista in mortario contundentes, massam efficiunt, ex qua orbiculos paruos faciunt, digitis prius oleo rosaceo inunctis. hosq; permittunt per multos dies sub vmbra siccari. Viperinos vero eodem certè modo, vt Gal. in lib. primo, de antidotis docet, ipsi parant, vno hoc excepto, quod ex viperarum carne, ex quibus nostri suos faciunt pastillos, eos non parant, sed ex quibusdam serpentibus, viperis tamen omnino corporis colore, magnitudine, figura, atque habitu proximis, capite excepto, quod in viperis nostris depressius est, cornibusq; caret, siquidem serpentum illorum capita, vna, vel duobus cornibus prędita sunt, duo fęminæ, vnum mares habent, quæ cornua sunt veluti acutissimi acus, quibus mulieres ad suendum vtuntur, atque in hoc nostræ viperæ ab Aegyptijs differre cernuntur. Sed de his posterius copiosius loquemur. Pastillos vero alindaracorum, quos nostri hedicroos vocant, parant, accipientes.

Darsisahan, idest corticis rad. aspalati, dra. 108.
Cassabelderira, idest calami aromatici, dra. 108.
Idam balassan, idest, xilobalsami, dra. 108.
Chest mur, idest costi amari, dra. 108.
Assarum, idest asari, dra. 108.
Mu, vel Meù, idest mei, dra. 108.
Achaouan, idest mari, dra. 108.
Mastichè, idest mastiches, dra. 108.
Fecahatcher, idest floris squinanthi, dra. 360.
Rauends, idest rhabarbari, dra. 360.
Selicà, idest cassię, dra. 360.
Darsini, idest Cinamomi, dra. 360.
Sambul endi, idest spicæ Indæ, dra. 288.

Sadeg

Sadeg endi, idest folij Indi, dra. 288.
Mur, idest myrrhæ, dra. 432.
Zaffaran, idest croci, dra. 216
Omnia hæc terunt tenuissime, atq; cum vino granatorum miscentes, digitis opobalsamo inunctis ex ea massa orbes faciunt, quos in vmbra siccant.

In quo Aegyptiorum theriacæ descriptio differat ab ea, quæ ab Andromacho Seniore olim memoriæ fuit prodita. Cap. X.

GVILANDINVS.

HANC theriacæ descriptionem, quam Aegyptij sequuntur, longè ab ea, quam Andromachus Senior docuit, differre patet: Primum quidem numero ingredientium medicamentorum ab ea differens est, quando in hac ingredientia medicamenta sint nouem, & quinquaginta, in Andromachi vero vnum, & sexaginta: Deest Aegyptiæ asphaltus, siue bitumen Iudaicum, Centaurea, galbana, malabatrum, opoponax, neque in ea perfectus ingredientium simplicium numerus obseruatur. Andromachi etenim theriacam simplicia omnia ingredientia sex numeris comprehenduntur, quorum primus est quadragintaocto, secundus vigintiquatuor, tertius duodecim, quartus sex, quintus, quatuor, atque vltimus duorum. Aegyptiorum theriacæ descriptioni deest sextus numerus, quæ tamen cæteris alijs numeris similis est, suosque habet Andromachi descriptionis numeris planè respondentes, quanquam in maiori quantitate illi ipsam vna vice componant. Primum enim ingredientium ordinem faciunt octingentorum cum sexagintaquatuor, qui sanè magnus numerus ingredientium, descriptionis Andromachi primum numerum decies, & octo plus comprehendit, cum Aegyptij decies, & octo plus theriacæ vna vice componant, quàm sit Andromachi descriptio. Primus igitur ordo ingredientium simplicium, & secundus, & tertius, & quartus, primo, & secundo, & tertio, & quarto Andromachi ordinibus rectè conuenit. In quinto vero partim conuenit, & partim differt, conuenit, quod ex quatuor cum viginti simplicibus

medi-

medicamentis, omnia, exceptis duobus, habet, quando solum malabatrum, atque thlaspi ei deest. Differt etiam, quia alia habet, quæ in Andromachi descriptione non leguntur, qualia sunt, acorus, apium, & nasturtius, habetque reliqua, quibus ab Andromacho sextus ordo datur, qualia sunt, castoreum, aristolochia longa, atque daucus. Alia desunt, non enim Aegyptij in sua compositione ponunt, asphaltum, opopanacem, & centaureum: ex his itaque nobis persuasum est, illorum descriptionem scatere multis erroribus. Sed cupio, vt de omnibus rursum ingredientibus commodius loquamur, eaque altius speculemur, à pastillorum preparatione facto principio. ALPIN. An non omnium pastillorum in theriacam ingredientium compositionem ex dictis didicimus? GVILAN. Quępiam de ingredientibus in pastillorum compositionem, fore à nobis clarius cognoscenda existimo; atque in primis, quia tu dixisti, pastillos ex viperarum carnibus parandos, ibi ex serpentibus thayr vocatis parari, velim, vt serpentem illum, ex quorum carnibus pastillos, vel trochiscos illos conficiunt, mihi sedulo describeres, vt clarius ipsum cognoscere possim. ALPIN. Tahyr serpens est longitudine duorum ad summum cubitorũ, corporis magnitudine, colore, figura, vt nuper etiam dictum est, viperis à nostris uocatis, proximis, hoc excepto, quod caput habent magis latum ac depressum, atq; in eo cornua alba gestant, mas vnum, & fœmina duo, in sincipite, non secus quam acus acutissimos, ex quibus aliqui iudicarunt, illum serpentem veram esse cerastem, quod si Arabum cerastis descriptioni acquiescendum esset, sine dubio cerastis ille serpens non erit putandus, quando in hac fera siue serpente, non reperiantur cartilagines spinarum loco, sed eadem spina, quibus viperarum corpora prędita sunt, neque, vt aiunt, plura quàm duo cornua gestant, quę recta, minimeq; obliqua cernuntur; Neque dignoscitur in his feris, quod Aetius in lib. 13. scriptum reliquit, his profectò verbis dicens: Cerastes magnitudine cubi-
,, talis est, longissimus cubitorum est duorum, corpore vero areno-
,, sus est, & iuxta caudam desquammatus: eminentias habet in capi-
,, te duas, cornuum similitudine. Audiui in commorsis ab his serpentibus thayr vocatis eadem planè symptomata obseruari, quę à viperarum nostrarum morsibus prodeunt, hocq; vnum certo scio, non esse illorum morsum vsqueadeo exitiosum, vt de cerastis morsu à multis proditum est. Testis erit Antonius Palmerius presbiter

ter admodum reuerendus, qui multos annos Cayri, multis Venetis Consulibus sacra ministrauit, fuitque Cancellarius, is mecum vna vidit, Mahemetum theriacæ compositorem, duos thayr vocatos serpentes, dum vt nobis aliquando ostendere vellet, manibus contrectaret, ab altero ipsorum commorsum, sola theriaca foris intusq; adhibita sanatum fuisse, in quo cum omnia symptomata viperarum apparuerint, sine dubio affirmare poterimus, thayr viperam cornutam esse, cum solis cornibus à vipera nostrorum differat. Ex horum carnibus pastillos illi, vt iam etiam dictum est, non dissimili, quo nostri parant modo. Hedicroos verò, quos alii daracorum appellant diuersissime ab ijs, qui tum à magno, quos Gal. in lib. de theriaca ad Piso. docuit, tum ex Andromacho ab eodem Galeno, in lib. primo, de antid. litteris proditi fuere, componunt. Quod tibi ex ipsorum narrata descriptione manifestissimum esse puto. GVILAND. Admodum certè dissimilis est hedicroorum hæc pastillorum descriptio, ab ea, qua in illis componendis, vsus fuit Galenus ex Andromachi mente, attamen illos veris, ac legitimis plerisque ingredientibus vti existimo, quòd in his locis non sit difficile multa medicamenta simplicia haberi, cum Aegypto Arabia, Aethiopia, India, Græcia, sint contermina, in quibus præclara multa simplicia, quæ à nobis desiderantur, sponte nascantur, atque facillime illuc conuehantur. ALPIN. De his omnibus, dicam libere, quid ab his didicerim, atque quid sentiam. Et vt à Darsisahan, qui est aspalathus Dioscoridis, principium faciamus dico, illos in hanc hedicroorum compositionem veram radicem aspalathi conijcere, quam ex Creta, vel Rhodo ipsi se habere aiũt, quæ est valde crassa longa, dura, coloreque flauo rubescente, admodum odorata. Eam Dominicus à Rege, qui pharmacopolam Cayri agebat pro Georgio Hemo Consulatum tunc gerente, in Cretę loco propè portum Fraschia dictum meo iussu plures radices excerpsit, & Cayrum pro vsu secum tulit. Arbustus est aspalathus ramulis densis, spinis albis, durisque horridus, folijs rutæ proximis, atque floribus aureis, raris, sparthij florum æmulis, summe odoratis, ego eam plantam iucunditate eximia odoris, ex eius floribus, vbi Cretæ loca aliquando diuersarer, ad nares elata cognoui. Alij sunt, qui eo carentes, quandam herbam substituunt, quam falsò aliqui darsisahan vocant, hanc ego hyperici speciem ex eius figura, & seminibus nigris subrubescentibus, in paruis folliculis,

S

liculis, qui picis redolent odorem, iudico. De Cassab, elderira rectius, quàm nostri, cum vero ac legitimo mea sententia vtantur calamo aromatico, & non acori radicibus, quæ nunc apud multos herbarum materiæ ignaros medicos, pro calamo aromatico in vsu familiarissimo existunt, qui quam bene hoc intelligant, tu melius in herbarum materia exercitatior explicabis. GVILAND. Quid? non omnibus manifestissimum est, calamum aromaticum esse non radicem, sed cannam, vel calamum? quod ex Dioscoridis verbis
,, plane verum esse constat, dixit enim: Calamus odoratus in India
,, nascitur, melior est fuluus dense geniculatus, & qui assulose fran-
,, gitur, plena araneorum fistula, albicans, lentus in mandendo, &
,, adstringens, ac cum aliquanta acrimonia amarus. Et Plinius quoque cannam esse calamum aromaticum affirmare videtur, cum di-
,, xit: Inest fistulæ araneum, quod vocant florem. Ac Serapio, &
,, Canna eius est plena cuiusdam rei similis texturæ araneæ cuius, color est albus, & est viscosa. Ex quo aperte cognoscitur, falsã esse eorum sententiam, qui acori radices verum calamum aromaticum esse affirmant, quando neque calamus acori radices existant, neq; concauitatem habeant plenam eius medullari substantia, quam florem ipsi appellant, neque assulose frangantur. Atque tu illum sæpe mihi ostendisti verum, ac legitimum, quem ex Aegypto tecum asportasti, qui quidem certissimus calamus aromaticus antiquorum est, calamus enim in primis est, coloreq; subfuluo spectatur, est fistulosus, concauus, odoratus, amarus cum aliqua acrimonia, assuloseque frangitur, idest in frustula multa inæqualia, inque fistularem meatum araneum florem vocatum habet. Hoc si Aegyptij in componenda non modo theriaca, sed in omnibus alijs medicamentis, vtantur, rectius certè quam nostri agunt. Cassab elderira Arabum verus proculdubio est calamus aromaticus. Hinc rogatos vellem omnes tum medicos, tum pharmacopeas, vt illum aspernari nolint tanta cum componendorum medicamentorum, iactura. Cuius copia, modo ipsum in usu recipere voluerunt, ex Aegypto, atque Syria eis non deerit. ALPIN. Gratulor te hanc veritatem cognouisse. Sed nunc age de xilobalsamo; de quo non minus etiam multi ex nostris hæsitant, quanquam nonnullos ramulos, tenues, rectos, subrubescentes, odorem ac saporem nõ obscure veri opobalsami redolentes, in suis officinis habeãt, quos eo nomine etiam appellant, qui certissime veri ramuli plantæ balsami

mi

mi existunt, id quod ego sensibus verum esse cognoui: nã non modo Cayri asportatas ex Arabia recentes virgas vidi, verum etiam Venetijs in Arbusculo veri balsami, quem domi meæ viuẽtem plures viderunt, atque quod magis mirum multis videbitur, etiam ex illius paruuli balsami arbusti stipite, vbi ala quæpiam foliorum ab eo abscindebatur, verum opobalsamum stillasse multi spectarunt, quod ex gustu, atque odoratu omnes qui aliàs asportatum ex Aegypto verum opobalsamum viderũt, verum esse fassi sunt. Hoc vidit Iacobus Contarenus, Senator Clarissimus, plantarumq; materiæ doctissimus, atque studiosissimus, Nobilissimusque Ioannes Vuthus Anglus, simul cum nobilissimo Fererio Gallo, quamplurésque alij tum Angli tum Germani, atque Marcus Phenarius Venetus pharmacopola præclarus simpliciumque medicamentorum cognitionis non ignarus, ac alij multi, quos, ne te virum doctissimum maiori tędio, quam liceat afficiam, omitto. Hanc vero balsami, carpobalsami, & xilobalsami veritatem in dialogo de balsamo olim Cayri conscripto fusius manifestaui, de qua etiam inferius non pauca erunt suis locis rursum memoriæ mandanda. Multas recentes virgas balsami ex Arabia Cayrum valde citò conuectas inspexi, quæ eximium odorem opobalsami spirabant, qui tamen adeo cito exoluebatur, vt paucos post dies obscurissime sentiretur. GVILAND. Atque hinc est, quod hæ virgæ, huc asportatæ, in tam longo itinere odore multum resoluto, obscurissimum tum saporem, tum odorem referunt. Quamobrem laudarem ego, vt pro illis interim carpobalsamum odoratum substituerent. Sed per Achaouam, quid intelligũt? ALPIN. Per Achaouam herbam aliqui accipiunt camomello valde similem, quam achaoen, vel vchouen, vel alachuan etiam appellant. Crescit hæc herba copiosissima in Aegypto, præsertimq; Cayri, in loco Sbechie vocato, altitudine paulo minore ipsius camomelli, floribusque ei maxime proxima, ac folijs matricariæ siue parthenio, similis; ipsamque ego sæpissime virentem decerpsi, quæ obscurissimũ tum saporem, tum odorẽ, atque etiam ingratum edebat. Aliqui vero sequentes fortasse Auicẽnam, dicentem achaouam esse acuti saporis, atque odoris, aliam herbam albam odoratam, atque cum acri sapore origani ferè æmulam intelligunt, ex quo non adeo errasse Auicẽnam constat, qui dixit, achaouam habere flores odore atque sapore maro proximos, iam dictam herbã acuti odoris, saporisq; intelligens,

an vero ipsa verum marum sit, adhuc ignoro. Per darsini optimam cannellam intelligunt, siue cinnamomum, quod nulla in re à cānella differt, quam gracilitate, odorisque, ac saporis præstantia; Fasces multos conspexi veri, vt arbitror, cinnamomi, qui cortices erant cannellæ colore, contorti, vel obuoluti, cannellis multo tenuiores, graciliores, & breuiores, crassitiem veri calami odorati, habentes. quo etiam tenuiores existunt, qui vetustate omni ferè, tum sapore, tum odore carebant. Etsi aliquibus odor aliquis, vel sapor aderat, satis obscurus, atque non nisi cannellæ proximus sentiebatur. Quam speciem cannellæ tenuem, breuem, obtortam, darsini Arabes appellant. Quæ maxima cum difficultate in Aegypto inuenitur. Quam nostri cannellam communiter dicunt, Arabes chersè nuncupant, & casiam ligneam selica. In qua multi etiam Cayri decipiuntur, non tamen in theriacę compositione ipsam ponūt, quando veram casiam illi semper in ipsa adposuerint, opinantes selica non esse casiam ligneam, sed corticem ex Barbariæ locis asportatum, crassum, ac subrubrum, qui cortex, me iudice, est verus ac legitimus macer Dioscoridis. hunc corticē selica seuda vocant. Ibi vero multæ selicæ circumferuntur, quarum in vna aureus est cortex, amarus, cum quadam adstrictione, cuius decoctum, & infusum in aqua simplici frequentant instar fomenti, ad oculorum lippitudines, quibus mirifice prodest, quem corticem vocant selica umrà. Alter est cortex subflauus, vel subruber, vel subniger, sapore subdulci, stipticoq;, ac omnis odoris expers, quem aliqui veræ casiæ ignari, casiam esse opinantur, hincque aliqui ipsum appellant, quod cassia nigra sit, selica seuda, quod idem est, ac si dixerint, corticem nigrum. Hunc corticem verum esse Dioscoridis macerem ego sine dubio ex notis à Dioscoride proditis, affirmarim. Est & tertius cortex, quem selica per eccellentiam appellant, quasi dixeris, cortex, omnium præstantissimus, qui sanè cassia est vera, quā nostri ad differentiam fistulæ solutiuæ, quam etiam cassiam vocāt, ligneam casiam dicunt. Per rhauend seuì, rhabarbarū accipiunt, & per sadeg endì cinnamomi folia, lauri folijs proxima, sed multo maiora, quibus nostri pro vero folio vtuntur. Per chest, vtuntur quadam radice alba odorata, sapore modice amaro, cum multa acrimonia linguam feriente, quam ex Syria conuehunt, quæ radix si acutissimum odorem, quo caput feriretur, haberet, sine dubio verus costus Arabicus esset. Neque opinor multum falli illos, qui

pro

pro vero Arabico costo ea vtuntur. GVILAN. Id ego quoque verum esse costum Arabicum, puto, recteq; idcirco facere Aegyptios medicos eo vtentes. Neque obstat, quòd caput odore acutiori non feriat, cum Dioscorides dixerit, Syriacum tantum caput odore ferire, non tamen Arabicum, quem potius suauioris, ac iucundi esse odoris scriptum reliquit, vnum est in eo præcipuum, scilicet sapor valde mordens, cum pauco amarore. Sed quæso quid per amomum ipsi intelligunt, de quo inter nostros hactenus maxima lis fuit? quoque pro eo in medicinæ vsu illi vtantur, audire cupio, atque num semina, an lignum ab ijs credatur. ALPIN. Ipsi non seminibus, sed ligno quodam odorato pro amomo vtuntur, quod amama appellant. Est itaque ipsorum amama ramulus breuis gracilis, multis obliquitatibus, atq; paruis densis obtortis ramis præditus, vereq; racemo vuarum figura similis. Est tamen lignosus, durus, frangibilis, colore corticis quidē nigro, subrubescente, ligni vero vel albo, vel flauo, præditus, valde iucundum atque aromaticum odorem respirans: nullius tamen est saporis: hocq; ligno pro amomo meritò vtuntur, cum mea quidem sententia Dioscorides, qui verius de eo scripsit, potius de ligno intellexerit, quàm de seminibus, non abreque dixeris amomum racemosum, quasi lignum vuarum racemis figura similem. GVILAN. Multi aiunt lignum hoc, quo pro amomo Aegyptij vtuntur, esse plantæ rosæ Hierici vocatæ, quod tamen falsum esse comprehenditur, ex hoc præsertim, quod huius stirpis caules, vel ramuli lignosi non existunt, neque frangibiles, neque odorati, quales sunt, quibus pro amomo ij vtuntur, qui duram lignosam substantiam habent, facillimeque digitis franguntur, odoremque suauissimum respirant, & quia flores paruos albos violarum floribus proximos habent, fortasse non immeritò eos pro vero amomo habent: Nam
„ & ipse Dioscorides dixit: Amomum est arbustum, quod è ligno
„ racemi modo in seipsum conuoluitur, florem habens paruum, al-
„ bum, violis proximum, atque folia brioniæ. Melius ex Armenia
„ portatur, aureo colore, cuius lignum subrubrum, atque odoratum existit. Ex quibus Aegyptios magis, quàm nostros probarem, qui ligno vtantur pro amomo, & non seminibus, vt nostri faciunt, prorsus sapore atque odore carentibus. Res tamen est perdifficilis, quippè vt hæc veritas antiquorum monumentis demonstretur eum apud varios scriptores, amomi historia planè varia inueniatur,

tur, ex qua nihil, vel parum certi elici potest. Sed de myrrha etiam loquamur, quam illi vocant Mur. ALPIN. Per mur myrrham omnes intelligunt, sed tamen optima Trogloditica carent, cuius loco illa vtuntur, quam Dioscorides ergasimam appellat, quà & Venetos pharmacopæos vti quoque scio. Hæc enim colore, atque aspectu gummi est proxima, odore graui, gustu modice amaro. Alia simplicia medicamenta, quibus vtuntur ad dictorum pastillorum compositionem, eadem existunt, quæ apud nostros quoque in vsu existunt. Hæcque de huiusce compositionis ratione à nobis dicta sint. Nunc peropportunum erit, vt ex medicamentis in theriacæ compositionem ingredientibus, quæ cum apud nostros vsitatis conueniant, & quæ differant, loquamur. GVILAND. Vt lubet; sed non de omnibus, sed tantum de necessarijs breuitatis causa sermo habeatur, ac tantum de his, quorum vsus nō omnibus adeo patet, & in quibus multi dubitare videntur.

De aliquibus simplicibus medicamentis in theriacæ compositionem ingredientibus, consideratio. Cap. XI.

GVILANDINVS.

VID itaque intelligunt per denbelassam, velim in primis mihi nares: atque mox de singulis alijs, quorū vsus nostris haud omnino clarus est, erit dicendum. ALPIN. Per denbalassam succum balsami arboris, per idanbalassam, lignum, & abbolassan fructus, illi intelligunt, quæ omnia vera habent, atque recentissima, quibus ad componēdam theriacam atque alia medicamenta, vtuntur. Nostri hæc ex Græcis appellauere, opobalsamum, xilobalsamum, atque carpobalsamum. Omnia hęc apud me vera ex Aegypto comportata vidisti, fassusq; tunc fuisti sine dubio legitima ac vera esse. Quoniam autem de his posterius, vbi de balsami planta loquemur, copiosius agemus, propterea alia de his in præsentia dicenda non sunt. De cinnamomoq; & cassia nihil aliud, quam quod de ipsis iam dictum est nos dicere oportet. GVILAN. Quoniam autem vbi de cinnamomo, & cassia sermonem habuisti, non rectè percepi, ideo rursum exploratius

ratius à te eadem audierim, tu enim dixisti, Aegyptios pro cinnamomo, & cassia, ijs tribus nominibus vti, quippè darsini, cherse, & selica, quibus sanè nominibus intelligũt cinnamomum, cãnellam, atque cassiam, scilicet per darsini corticem cãnellæ similem, sed eo tenuiorem, longè breuiorem ac graciliorem, in seipsum inuersum, conuolutum. Per cherse nostram vsitatum canellam, & per Selica, Cassiam, quam ligneam nostri appellant. ALPIN. Cayri vidi nonnullos fasces veri cinnamomi, præ antiquitate toto ferè odore ac sapore resoluto, idque apud Ioannem de Leonardis, Venetum, mercatorem integerrimũ. Erat enim illud cinnamomum, cortices tenuissimi in seipsos cãnellæ modo inuoluti, crassitie tamen communium arcuum cordas nõ excedebant, vel calamis aromaticis proximi, longeq; erant cãnellę breuiores, quæ palmi longitudinem non excedebant. Ipsorumq; odor, ac sapor, quanquam obscurissime ex vetustate sentiretur, nihil differebat, ab eo, quem communis cannella spirat, atque sapit. Cannella igitur, quam, vt iam dictum est, cherse appellant, neque odore, neque sapore, neq; colore à vero cinnamomo differens est, & solum corticis crassitie, & longitudine interstinguitur. Verum cinnamomum, vt ex multis audiui, cannellæ sapore atque odore præfertur, quia cinnamomi odor suauior, atque validior, saporq; dulcior, atque mordacior sentitur. Hincq; puto Theophrastum scripsisse, cortices tenuiores è surculis, vel sarmentis tenuioribus eximi, cinnamomumq;, quod ex tenuibus fit præstantius, atque casiam ex crassioribus, minus efficacem, ex quo dicendum est, cinnamomum nihil aliud esse, quàm surculorum, vel ramulorum tenuissimorum cortices, & cannella, maiorum, atque crassiorum, atque adhuc crassiorum iuxta Theophrastum, casia. Qui an verum attigerit, valde dubius sum, quem tu, qui istęc omnia accuratius cognoris, facile illustrare poteris, atque huius veritatem mihi aperire. GVILAN. Quid? casiam à cinnamomo, & cannella differt crassitie, ac odoris, saporisq; præstantia? hoc planè falsum esse scio, siquidem has obseruari differentias in varijs cannellis, atq; cinnamomis puto, ex quo differunt cinnamoma atque cannellæ inter se corticũ magnitudine, ac odoris saporisq; præstantia. Namque cinnamomorum alia sunt tenuioris corticis, odorisq; ac saporis validioris, & alia crassioris, & odoris, saporisq; obscurioris, veluti etiam ex cannellis aliquæ sunt crassiores, maiores præstantioresq;, quoad odoris saporemq; atq;

aliæ minores, atque odoris saporisq́, humilioris. Ex his colligo cinnamomum, quòd darsini Arabes vocant, nihil aliud esse, quam corticem tenuissimorum surculorum, qui sunt odoratiores, ac validioris saporis, & cannellam, quam cherfè appellāt, esse corticem crassiorem, omniumq; crassissimum, qui à crassioris ramis ac truncis aufertur, eamque cannellam quoque esse, minimeq; casiam, vt voluit Theophrastus, cum eundem odorem spiret, atque eundem planè seruet saporem, qui in cannellis obseruatur, etsi longe obscuriorem. Casiam vero, quam selica Aegyptij dicunt, alterius esse arboris corticem censeo, cum diuersissima tum odore, tum sapore à cannella clarissime cognoscatur. odores siquidem saporesque cannellæ, ab odore, saporeq; casiæ specie sanè differunt, sapor cannellæ est subdulcis, cum multa mordacitate, at casiæ aliquātulum amarus. Igitur cum casia differentissimum à cinnamomo, cannellaq;, qui sunt vnius eiusdemq; arboris cortices, odorem saporemq; edat, quid diuersum à cinnamomo, & cānella necessario erit iudicandum, ex casiæ etenim corticis gracilitatis, tenuitatisq;, & crassitiei differentia, variæ eiusdem profectò casiæ præstantioris, & minus præstantis differentiæ exurgunt. Cayri plurimos cortices casiæ crassissimos vidi, vsui prorsus ferè inutiles, cum vix aliquid odoris, atque saporis haberent. Non immeritò igitur Aegyptios ego laudauerim, qui illis tribus nominibus cinnamomum cannellam, atque casiam comprehendunt. Quod autem cinnamomum nunc reperiatur, apud plures medicos eruditos dubium non est, nihilq; à cannella differre, nisi, quod ipsa præstantius sit, si enim cannellę cortices tenuissimi, & gracillimi, ex surculis extracti recentes haberentur, veluti paulo crasiores, quos cannellas, & cinnamoma confusim nostri appellant, habentur, sine dubio essent ad vsum præstantiores, veraq; cinnamoma dicerentur. Verum quia odor, saporq; corticum tenuissimorum surculorum in humido facile resolubili fundantur, facile priusquam in Aegyptum, vel Syriam conuehantur, in tam longo itinere odor, saporq; euanescit, ac minuitur, ea ratione fit, vt mercatores, quod sic citò cinnamoma sua præstantia deficiant, atque inutiliora reddantur, non conuehant ea, tum quia difficilius à surculis eximi possunt, tum quia odore saporeq; in tam longo itinere destituta, viliori pretio, & difficilius à mercatoribus venduntur. Cannellā vero, quod certe crasior est, non sic facile à quacūque causa patitur, odore saporeq; namq;

non deficiat: ob id ex Arabia mercatores conuehunt, quia diutius odorem, atque saporem conseruat, facileq; ab omnibus coemitur. Sed hæc de his dicta sufficiant. Per Elchenlimbat, vt nuper etiam dictum est, in vsum habent resinam terebinthinam, siccam, duram, lucidam, foris albam, & intus flauam, odoratam, qua linguam aspero subdulci sapore ferit, dentibusque cõmansa in ore, ac cera mollescit, sicque in ore substantia mollitie, saporeque cerę videtur proxima. Per tinmactum vero bolum orientalem ex terra, in Chia insula certa quadam die mãdato Turcæ maris præfecti singulo anno effossa, paratum. Iussu enim huiusce pręfecti Battà vocati, cui Turcarum Rex eam terram dono dedit, singulo anno certa ac statuta die ista terra effossa Bizantiũ sub sigillo mittitur, ibique rectè purgata in varios orbes formatur, quę his coloribus spectatur, quippè cineritio, vel subrubro, vel subflauo, saporeque subdulci, adstringenti, lenta, viscosave, atque pingui substantia obseruatur. Hanc terram pro compositione theriacę habent pręstantissimam, è Byzantio sub sigillo Cayrum conductam. Per sang Arabì gummam in compositione recipiũt, quam nostri Arabicam appellant, ex arboribus acatiæ in Arabia petrea nascẽtibus collectam. Magnam quidem huius gummi copiam eas arbores in Aegypto gignere te scire certò scio. ex quo illos planè errare cognoscitur, qui communem gummam ex Aegypto aduectam verã esse Arabicam negant, sed illam tantum Arabicam fatentur, falsò a Dioscoride perdocti, quę vermicularis cernitur atq; alba; Quod sanè falsissimum est, quando omnia gummata, non tantum alba lucida, vermicularia, sed etiam gummis nostratibus colore, & figura proxima, exinde asportata, verè Arabica sint, atque ex spinę Aegyptię, vel acatię arboribus colligantur. Nulli siquidem in Aegypto, vel Arabia deserta arbores, excepta acacia inueniuntur, uel ibi uiuunt, qui gummata gignant, omnia quęcunque illinc asportantur in arboribus pręedictis, & non in alijs colliguntur, ea enim loca omnia, cerasis, prunis, pomis, pyris, atque alijs arboribus gummatum feracibus carẽt, sola acatia ibi est, quę gummata gignat, sed de his etiam, ubi de Acatia arbore loquemur. Per Rholo chachię, succum ab immaturis siliquis illiusce arboris expressum intelligunt, eoq; in hac compositione vtuntur. Miror quidem aliquos excellentissimos medicos, lachrymam ex Acatia arbore collectam, & nõ eius succum fore ad componendam theriacam in vsum recipiendum,
quan-

quando in Aegypto nemo viderit ab hac arbore stillantem lachrymam, colligi, vel illiusce aliquem vnquam fuisse vsum, cum nulla ab ea stillet lachryma. Neque mirari nos debemus Galenum, atque post ipsum Aetium dixisse, liquidum succum, qui talis semper est, vbi non multum coquitur, ex quo etiam perassatur, nam remanet liquidus modo ab his; (vt nunc omnes nescio qua negligentia faciunt,) à nimio calore nõ perassetur, atq; siccetur. Ibi enim liquidus, mollis, acatiæ succus, reperitur, atque siccus, & durus, sicci verò maior est vsus apud Coriarios, pro tingendis corijs, siccus optimus est recens, nigro colore subrubescente, atque sapore subdulci atque adstringenti obseruatus. Ameo, quem Nanachue endì vocant, vtuntur optimo, ac syncerissimo ex India delato. Pro Gardemani vtuntur ijsdem seminibus aromaticis, à nostris pro cardamomo receptis. Daucum ex Creta perquirunt optimum, quo vtuntur. pro Hehud, idest acoro vero vtuntur, scilicet illis radicibus, quibus nostri pro calamo aromatico vtuntur, quæ verè radices acori existunt. In vsu aliorum ingredientium à nostris Aegyptij non differunt, ijsdem ac nostri simplicibus medicamentis recipientes in vsum ad componendam theriacam. GVILAND. Video etiam Aegyptios multos errores committere in componẽda theriaca, proinde meritò suspicandum à nobis videtur, tot laudes ei à multis datas fortasse non conuenire, vel neque ijs morbis, atq; venenis, quibus sic præstantissimè succurrere dictum est, ita præsentaneum, atque tutum esse auxilium; eos ego tibi errores distinctius explicabo, tu vero quid sentias expectabo.

Errores, quos Aegyptij committunt in componenda theriaca, atque de ipsorum theriacæ præstantia. Cap. XII.

GVILANDINVS.

VLLI dubium, quin Aegyptij in componenda theriaca multos errores committant, in primis ipsorum compositio ab ea, quam Andromachus docuit, multum differt numero ingredientium: cum ex Andromachi Senioris descriptione constet, ingredientia theriacam esse numero vnum ac sexaginta,

ta, &

ta, & Aegyptiorum descriptio sit tantum quinquaginta nouem, eiq; etiam deerit asphaltum, siue bitumen, centaurea, Galbana, malabatrum, opopanax, & tlaspsi, quæ omnia habet Andromachi descriptio. Aegyptia vero quædam habet, quibus illa caret, acorum, apium, atque nasturtium. Præterea Andromachi descriptio ingredientia medicamenta sex numerorum ordines complexa est, quorum primus constat, quadragintaocto, secundus, vigintiquatuor, tertius duodecim, quartus sex, quintus, quatuor, sextusq; & vltimus duobus. In Aegyptiorum vero descriptione, quinque tantum ingredientium numerorum ordines leguntur. Mellisque etiam in compositione triplam addunt proportionem, cuius Andromachus nullam præscripsit quantitatem, præterea trochischorum, vel pastillorum alindara descriptio apud ipsos diuersa plane est ab ea, quam Gal. laudauit. Pastillos quoque ex carnibus cornutorum serpentium parant, quos omnes nostri medici damnant, multo magis, quòd in arenosis locis illi capiuntur, quos Gal. summopere in lib. de theriaca, ad Pison. damnauit. Quid itaque dicemus de præstantia theriacæ Aegyptiæ tot summis laudibus à multis celebratæ? ALPIN. Diuersam sanè esse compositionem ab ea, quam Andromachus scriptam reliquit, eaque causa etiam non nihil à sua antiqua præstantia ipsam defecisse, credendum profectò est. Quod peccatum commune etiam est nostris theriacis, quę à nostris pharmacopolis ita parantur, vt multa desiderentur ingredi entia, multaque male substituantur, non sine artis dedecore, veluti est acorus verus, calamus aromaticus, amomum, terra lemnia, opobalsamum, xilobalsamum, & carpobalsamum, atque alia, quibus nostra theriaca caret, quanquam illa simplicia leuissimo negotio haberi possent, si modo illi ipsa agnoscere vellent. Aegyptiorum vero theriaca hæc omnia cum habeat, etsi alijs erroribus in compositione commissis, theriaca Andromachi Senioris nō sit dicenda, est tamen affirmandum, antidotum esse insignem, multis viribus pręditam. Aliquos ab aspidibus, cornutisq; Aegyptijs viperis, atq; à scorpionibus, qui ibi sunt perniciosissimi, quales Dioscorides descripsit, demorsos, vel sauciatos, illiusce tantum theriacę vsu probè, ac fere continuò sanatos vidi. omnes affirmant theriacam illam vim efficacissimam habere aduersus omnia uenena, atque ferarum uirus, plurimos uero morbos hāc antidotum iuuare posse, non est longa oratione persuadendum, cum ex ingredien-

tium

tium ſimplicium uiribus facile pateat, ego mulierem uiduam, multis annis ab vteri grauioribus doloribus vexatam, nec non ab aſſidua cruditate, ventriculum languidius adeptam, eam crudorum humorum gignere copiam, vt quotidie ingentem aquoſæ pituitæ molem vomere cogeretur, hęc inquam mulier vſu theriacæ Aegyptiæ probè ſanata fuit, ſileo breuitatis cauſa, alia commoda in paraliticis vertiginoſis, ſuſpirioſis, ac conſumptis, atque in alijs ferè innumeris malis ex theriacæ vſu obſeruata. Neque id iniuria, cum ea valde perficiatur vero calamo, acoro, amomo, opobalſamo, carpobalſamo, xilobalſamo, & multis alijs præclariſſimis medicamentis, quę humani generis ſaluti magnopere conducunt, quæ quidem in noſtra theriaca deſiderantur. Sunt qui affirment, illius theriacę præſtantiam, ex cornutorum ſerpentium carne augeri, ſi quidem aiunt, carnes tyrorum, quas aliqui ceraſtes dixere, eſſe noſtrarum viperarum carnibus calidiores, uenenoſioreſque. Quod non parum efficacię ipſorum theriacę addere colligunt; quando antidotum promptius ad cor deducatur ex ſerpentis facultate, cuius uenenoſam qualitatem cum homine inimicitię cauſa, ſubitò ad cor pręcipuum hominis propugnaculum ſuaptè natura duci ac inuadere omnes ſciant. Ex quo, vt dicunt, caro illorum ſerpentum longè multò noſtrarum uiperarum carne eſt uenenoſior. Igitur antidotum reddet promptius, ut cor ſubeat, illique opem ferat. Pręterea, ob animalis ſpeciem, & ob calidum ſub quo naſcitur, & alitur cęlum, & quòd in locis aſperis arenoſis uiuat, ratio ſuadet, ex ipſorum carne confectos paſtillos eſſe calidioris facultatis, idque antidoti motum ac operationem ſine dubio iuuare.

Quamobrem hęc non indignas laudes de Aegyptiorum theriaca pręsicere uidentur. GVILAND. Hoc antidotum, etſi Andromachi theriaca non dici queat, cum adeo diuerſo modo componatur, tamen quod ex multis nobiliſſimis uenenis atque medicamentis ſit compoſitum, quę multis alijs morbis ualide occurrere poſſunt, nō indignum ac inutile antidotum dicetur, affirmoq; & ego, ipſum poſſe multis malis pręſentaneum eſſe auxilium; uerum illius ſumma facultas, ab illius forma reſultans, & tum experiētia ab Andromacho, ut puto inuenta, tum ab ingrediētium medicamentorum natura, & ab ipſorum ſic ordinato pondere probata, uitiato poſtea ingredientium pondere, atque multis deſideratis ingredientibus, alijſque peſſime admiſſis, interijt. Sed ne plus temporis

in

in hoc antidoto conteramus, cum aliqua præterea fuerint à te de illius vsu dicta, finem faciemus. ALPIN. Vsus theriacæ apud Aegyptios est frequentissimus, præsertim in venenatis, atque ab omnibus serpentibus demorsis, à scorpionibusque ictis, qui ibi, vt dixi, exitiosissimi, quales Dioscorides prodidit, habentur, nostris etenim scorpionibus longe maiores existunt, colore viridi, claro, nulliq; nigri ibi existunt. Multi igitur theriacam diu frequentant ita, vt aliqui per totum annum, & aliqui per plures ea vtantur, putantes illum naturalem calorem fouere atq; augere, iuuentutemq; diu conseruare, & vitam longiorem reddere. Eius vero vtilitatem in ijs, qui stomachi languores patiuntur, & à diminuto calore con quoquere nequeūt, nemo est, qui ibi ignoret, ita familiaris est pro stomachi calore augendo, vel conseruando, neque immeritò, cum plerique debilem stomachum, ac languidum obtineant, quod om nes vescantur cibis refrigerantibus, aquamq; ebibant, & dulcibus balneis immoderatè ac inordinate, vtantur: veneriq; maxime indulgeant. Quisque etenim ibi vxores multas ducere potest, atq; non minus mācipia, quot alere suis sumptibus potest, pro veneris delectatione, nec tamen his ipsorum turpissima libido vincitur, ex his itaque causis multi ventriculi debilitate laborantes, vsum theriacæ fęlicissime frequentant. Multos uidi fere tabe consumptos non concoquente ventriculo, vsu illiusce antidoti vitam redemisse. In antiquis ophtalmijs, surditatibus, vertiginosis, resolutis, epilepticis, conuulsis, atque alijs omnibus tum morbis tum symptomatis à frigiditate nascentibus, omnes theriaca vtuntur, non minusque in omnibus pestiferis febribus, & in peste nihil habent, in quo magis confidant, quàm theriaca. In puerulis etiam eius vsum exercentes, quid uerbis longius rem produco, ipsi fere ad omnes morbos, ac symptomata theriaca vtuntur, atque hæc de ipsa dicta sufficiant. GVILAND. Composita alia, quibus illos vti nuper narrasti, te quoque subiungere æquum est, proinde expecto ea quoque ex te audire.

De

De quibusdam alijs compositis medicamentis, quibus etiam Aegyptij vtuntur. Cap. XIII.

ALPINVS.

ABENT illi aliam theriacam ad scorpionum ictus, qua frequentissime vtantur, quam tarach elacrap appellant, quam componunt accipientes, piperis nigri, dra.x. piperis longi, dra.v. cyperi, dra.ij. aristolochiæ longæ, radicum, pastinacæ, quam cariotæ nostri appellãt, ex quibus pulverizatis, & melli dulcium siliquarum cõmistis electuarium parant. Huius semunciam exhibent ictis à scorpionibus, quibus ualidissime etiam aduersari censent, pulueris aristolochiæ rotundæ, & corticum radicum capparorum semidragmam cũ uino aromatico datam. Aliud antidotum, quod el philosepha appellant, in usu apud ipsos est etiam frequentissimo, ad firmãdum catarrhum, quod spiritus corporis roborat, appetentium concitat, concoctionem iuuat, memoriam, bonosq; mores augere quoque aiunt, à frigore defendit, stillicidio urinæ confert, & doloribus uesicæ ex flatu cõcitatis, semen genitale auget, dolorem itidem à dorso leuat, membraq; principalia roborat, dentes in gingiuis firmat, hæq; dotes atque aliæ leguntur in libro ebnag el ducan uocato, in quo omnia composita, quibus illi utuntur, scripta sunt. Parant uero hoc electuarium, accipientes, piperis nigri, piperis longi, zinziberis, cinnamomi, mirabolanorum emblicorum, fumi terrę, aristolochię rotundę, florum calaminthæ, granorũ pinearũ, nucis Indæ, curcumæ, & alij etiam addunt, nasturtij, testium lupi, an. unciam, passularum à seminibus mundatarum, idest pulpę dragmas triginta, mellis partes tres: omniaque simul miscent, pulverizatisque pulverizandis electuarium faciunt. Alij hoc sic componunt, sumentes piperis nigri, piperis longi, zinziberis recentissimi, cinnamomi, mirabol. emblicorum, bellericorum, fumi terrę, aristoloch. rotũdæ, curcumæ, florum calaminthę, granorũ pinearum magnarum, nucis Indę partẽ unã, mellis despumati partes tres, singula separatim pulverizant, per cribrumq; densum deducunt, miscent, & faciunt electuarium secundum artem. Aliud etiam parant, estq; philonium persicum Auicennæ

cennæ quo vtūtur, cōponunt verò ipsum accipientes piperis albi, seminum hyosciami albi, an. dra. xx. opij, terræ sigillatæ, an. dra. x. croci, dra. v. euphorbij, spicæ nardi, piretri, an. dra. ij. castorij, camphoræ, an. scr. xv. contundantur omnia, quoad puluerizentur, per sedaceumq; traijciantur, quę simul misce, & rursum fac, vt per sedaceum exeant, ex quibus cum mellis despumati idonea quantitate mistis, fiat electuarium, quod per mensem in clauso vitreato vase ad vsum seruetur. Cuius apud illos vsus est familiarissimus ad immoderatum sanguinis, vel alterius humoris fluxum, pręsertimq; ad menstrua profluuia firmanda, atque ad gonorrhęā. Aliud etiam quod bers nominãt, penes omnes est vsitatissimum, ipsumq; parant ex piperis albi, seminum hyosciami albi, an, dra. xx. opij, dra. x. croci, dra. v. (Alij crocum ad quinque tantum chirat in hac compositione ponunt,) spicæ Indę, euphorbij, piretri, an. dra. j. Omniaq; in tenuissimum puluerem redigunt, ex quo cum melle despumato electuarium conficiunt. Videturq; hæc compositio parum dissimilis, uel differens à Philonio Romano, ex Auicenna litteris prodito, ijsdem enim viribus esse Aegyptij experiuntur. Demum ij non minus Diamusch, electuarium, quod Diamesch vocant, in vsu habēt frequentissimo, ad hilaritatē animi conciliandā, & ad augendam venerem: cuiusque gratia dicta sunt medicamentorum, phenoniè, bers, atque diamusch vsum maxime exercent. Hæcq; illa existunt medicamenta, quæ penes illas gentes tum componi, tum frequentari obseruaui. Superest modo, vt nonnullos clysteres etiam narremus, quibus ad varios morbos atque symptomata ij quoque familiarissime vtuntur. GVILAND. Neque id nobis inutile erit. Quo auxilij genere eos populos maxime delectari olim intellexi. Itaq; ne te hos quoque mihi narrare pigeat.

De nonnullis clysteribus apud Aegyptios vsitatis. Cap. V.

ALPINVS.

IN febribus, in inflammationibusq; internis, & in alijs omnibus morbis à calida causa concitatis, clysteres ij frequentare solent paratos ex decocto seminum endiuię, lactucę, maluę, altheę, bammię, melochię, fenci, oxylapati, Abdellaui, melonis,

lonis, chatè cucumeris, cucurbitæ, ac oleo ſeſamino (dehenſiris apud ipſos appellato) melleq; carnub, ex ſiliquis quippè dulcibus expreſſo, quo ij familiariſsime in clyſteribus ad ſubducendam aluum, vtuntur. Sunt aliqui, qui ad ſupradictum conficiendum decoctum pro clyſtere parando, addunt etiam pruna damaſcena, ſebeſtena, atque fructus paliuri, quos nabca nuncupant, caſſiam ſolutiuam, vel tamarindos. In ijs vero, quibus ex calore febrili atq; ſiccitate, vel à calidis, mordentibuſque halitibus vigiliæ, deliriaq; contingunt, clyſteres conficiunt, decocto ex ſeminibus pſyllij, papaueris albi, interdum etiam nigri, hyoſciami albi, aliquãdo etiam rubri, nenupharis, portulacæ, maluarum betæ, parato; atque oleo nenupharino, in quibus vbi etiam ab ijſdem cauſis ſitim concitatam lenire volunt, addunt ſubſtantiam tamarindorum, & acidarum ceraſarum, nec non berberis fructus, quando etiam adſtrictione aliqua aluus opus habet. Et in ſiccitatibus ventris, cum ipſum laxare ſolummodo ſtudent, clyſtere vtuntur, ex ſeminibus maluarum, melochiæ, bammiæ, betæ, pſyllij, hordei, fænugreci, meliloti, lini, altheæ, cytoniorum papauerum alborum, paſſulis à ſeminibus mundatis, prunis damaſcenis, ſebeſtenis, dactilis maturis, ficubus ſycomori, muſarum fructibus, atque iuiubis parato, cum melleq; carnub, vel caſſia ſolutiua, & oleo ſeſamino, quibus vbi etiam purgare aluum deſiderant, addunt aliquando ſcammonium vſque ad binos ſcriptulos, vel agarici binas drachmas, vel tantundem pulpę colocynthidis, vel ſeminum minimorum, validiſſime purgantium, contuſorum, (quæ dacioi el maratu vocant) drachmam, aut alterius medicamenti purgantis, ac nitri, vel ſalis modicum. Sic paratis his clyſteribus illi utuntur ad dolores dorſi, renum, vteri, coxarum, inteſtinorum, atque capitis, ad vertiginem, apoplexiam, paralyſim, ſurditatem à frigida cauſa concitatam. Prædicta vero decocta, quibus hos clyſteres parari diximus, parant etiam cum ſeminibus fęniculorum, aniſorum, ammeos, viſnagę, fęnu gręci, meliloti, dauci, ac alijs, facultate calfaciendi, ac flatus reſoluendi pręditis. Ad firmandos uentris immodicę deijcientes, pręcipuè à cauſa calida, hunc clyſterem parare ſolent, accipientes, ſeminum coriandri, ſumach, berberis, an. dra. v. ſucci acatię, lycij, hypociſtidos, an. dra. iij. aquę calibeatę libras tres; bulliunt omnia ad conſumptionem tertię partis, ex quo decocto cum oleo myrtino clyſterem conficiunt. Plerique ad diarrhęam, ac dyſenteriam corpore prius probè

purgato

purgato clysteres adhibent, ex decocto siliquarum immaturarum foliorum atque florum acatię, in quo aliqui quoque duos uel tres, ouorum assatorum vitellos dissoluunt, vel eosdem in oleo rosaceo, vel myrthino dissolutos, cum decocto prædicto miscent. Verum quomodocunque clyster ex acatiæ siliquis recentibus immaturis, vel folijs, vel floribus paretur, semper quascunque sanguinis, vel aliorum humorum non naturales fluxiones citò ac valenter sistit. In vteri profluuijs firmandis nihil ibi mulieres habent præstantius, quo vtantur. Ioannes Mancinus nobilis Florentinus Cayri olim mercaturam fęliciter exercens, à febre continua, putrida, biliosa, assidua, contabescere inceperat, ex qua cum clystere ex acatiæ decocto parato bis tantum vsus esset, sanatus est. Cum quidem alui deiectio longo tempore copiosa, ac crebra perseuerasset, eumque ferè ad exitium duxisset, febre minime (quanquã satis mitis esset) neglecta probè illius corpore purgato, haud leuata alui diarrhæa, multis frustra tentatis remedijs, consului, vt clysterem ex decocto immaturarum acatiæ siliquarum, foliorum, ac florum recentium paratum, vteretur, ex quo bis adhibito, sic illius aluus cohibita, atque adstricta fuit, vt ne dum flatus posthac per anum exire potuerint. Qui quidem nocte sequenti intus retenti, in dextroq; hypochondrio collecti, septum transuersum valide comprimentes, hominem fere suffocarunt. Quo symptomate nonnullis admotis cum igne cucurbitulis, statim leuatus est. Quamplures etiam clysteres habent hystericæ mulieres, ex decocto seminum fęniculorũ, anisorum, coriandrorum, ammeos, Cymini, lauri, balsamique, & nucis myricæ fructuum, absinthij, camomelli, anethi, rutæ, atque aliorum multorum vim resolutoriam ac excalfactoriam habẽtium, cum modico, vel agarici, vel turbit, vel colocynthidis, atque oleis calidis paratos, quibus familiarissime ad eos affectus vti solent: In quibus medicamentis purgantis loco libenter melle vtuntur ex dulcibus siliquis expresso, carnub appellato; vel Cassiã Aegyptiam, aut hyeræ ex melle paratum electuarium, quod & ipsi etiam componunt. Ad easdem vteri frigidas affectiones clysteriorum quoq; auxilio vtũtur, ex ammoniaco, serapino, opopanaco, in vrina pueri dissolutis, decoctoq, ex seminibus apij, fęniculi, anisi, ac aliorum dictorum medicamentorũ, vim calfactoriam, ac resolutoriam habentium. Sed de his nunc satis. GVILAND. Verum dicis, sed olim ex multis audiui, quam plura apud eas gentes selecta, vel se-

creta auxilia frequentari. Ea igitur si quæ habes, tuis sermonibus digna, ad ea quæ hic consequi dicta sunt, addas velim. ALPIN. Quibus illi ad curandas febres frequentius vtantur, tibi iam potero explanare, quando pleraque alia, quæ plurima existunt, mihi ex memoria maxime exciderint, vixque ea iam recordari amplius possem.

De secretis auxilijs, quibus Aegyptij ad febrium curationem vti solent. Cap. XV.

ALPINVS.

LIQVI pro secreto habent, synochas, & ardentes febres, multam aquam anguriæ el naui vocatæ ægrotis propinantes, sanare, si modo febricitantes ea multis diebus in cibo, ac potu sola vtantur. Alij aquam stillatitiam ex anguria, chateq; cucumere, atque melone abdellaui, tempore vehementioris æstus largius, frigidamque potandam concedunt, qua epota ęgros multis pannis contegentes sudorem procurant, quo non paucos audio ibi sanatos fuisse. Alij pro secreto habent, multam itidem aquam ægrotis potandam offerre, in qua tamarindi, berberis pruniq; Damasceni fructus per diem cum paucis seminibus fęniculi infusi manserint. Quam tunc rectè percolatam cum mannæ mastichinæ vncijs duabus exhibent. Multi etiam curant has febres, singulis diebus, vel saltem alternis diebus vnciam solutiuæ cassiæ cum saccharo candido, vel cum aqua stillatitia melonis abdellaui, vel anguriæ el naui dissolutam exhibentes, & alij libentius manna, vel syrupo de granatis solutiuo in ijs vtuntur. Quæ soluentia medicamenta nonnullis tantum diebus decretorijs ægrotis danda censent, quo circa singulis ijs diebus illi talium medicamentorum vsum exercent, quippe die tertio, quarto, quinto, septimo, nono, vndecimo, decimoquarto, & alijs singulis, morbo minime curato. In quibus febricitantibus epithematis ex aquis multis stillatitijs refrigerantibus cum aceto supra thoracem, atq; præcordia, plerique pro tutissimo auxilio vtuntur. Vigilijs vero correptis, ac ipsis admodum vexatis, succurrunt, emulsione albi papaueris, ac psyllij in multa aqua lactucæ dissoluta, vel hac haud planè

satis-

ſatisfaciente, cum ſyrupo de papauere febricitantibus ſæpe propinata, vel ſanguinis vacuatione in pueris, mulieribuſque à ſcarificatis cruribus pręſtita, aut appoſitis cum inciſione cucurbitulis in partibus poſt aures, prope nucam poſitis, aut in adultis ſecta vena frontis, vel temporum, arteriarum altera, vel quę poſt aures pulſat. Vtuntur etiam nō adhas modo, ſed ad quaſcunque ex calidorum humorum putredine ortas, clyſteribus paratis, vt nuper etiam dictum à nobis fuit, ex decoctis ſeminum maluarum, altheę, hordei, lactucę, endiuię, ſonci, cucumeris, melonis, ac aliorum huiuſcemodi refrigerandi, & humectandi facultate pręditorum, cum oleis refrigerantibus, qualia ſunt quę ex floribus nenupharis, violiſq́; parantur, atque melle carnub. mirum in modum interna viſcera hos clyſteres refrigerare putant, tenueſque, ac calidos humores euacuare. Plures curant febres intermittentes à blioſis, ac pituitoſis permiſtis ſuccis concitatas, in potu dantes ſingulis diebus ſuccum betę calidum cum ſaccharo candido, ad vncias octo in aurora, atque nonnulli drachmam agarici, cum calido decocto chamedrios, & alij abſinthij decoctum, alijq́; chamedrios in tenuiſſimum puluerem redacti drachmā in potu per horā ante acceſſionem cum aqua calaf. multis verò magis probatur infuſio tamarindorum pulpę cum ſaccharo, in aqua bugloſsæ; vel binas vncias terēgibil in aqua multa endiuię, ſcilicet in duabus ac etiam tribus libris diſſoluti aliqui exhibendas laudant. In pueriſque (quorum terengibil proprium ſoluens medicamentum eſſe ij omne exiſtimant,) vni tantū librę aquę diſſolutum propinant. Et quibuſdam magis probatur his febricitantibus drachmam rhabarbari ſingulis diebus ante acceſſionem exhiberi. Alij ante acceſsionem per horam prębent deuorandum bolum infraſcripti electuarij, quod parant, accipientes roſarum cōmunium, dra. v. radicis glyzirhizę, cinnamomi, ſpicę Indę, rhabarbari, maſtiches chię, ſandalorum alborum, flauorum, fructuum berberis, croci, an. ſcr. xv. ſacchari candidi, dra. x. ſingula conterunt, ex quibus cum ſyrupo uiolato permiſtis electuarium formant. Pro ſingulari ualde ſecreto apud quoſdam celebratur potio quędam ante acceſsionem per binas horas ęgrotis oblata. Quam parant, ex mannę terengibil uocatę, pulpę caſsię ſolutiuę, tamarindorum, an. dra. iiij. quę in endiuię ſtillatitię, uel communis aquę libra uſque ad conſumptionem duarum partium ebulliunt, colaturęq́; miſcent olei ſeſamini binas vncias, nōnulli eodem tem-

pore dant illis potionem ex aquæ betonicæ, & endiuiæ, dra. ij. ſacchari candidi ſemuntia paratam, & aliqui tribus diebus exhibent in aurora decoctum pentaphylli, agrimonij, ac alteæ, cum ſyrupo violato, aut ſex vncias decocti pulegij cum ſaccharo per horam ante acceſſionem. Non pauci etiam eodem modo potionem ſequuntur, quam parant decoquentes in tribus libris aquæ, ſeminum melochiæ, ſonci, apij, endiuiæ, melonis abdellaui, cucumeris chatè, fœnu græci, meliloti, an. dra. iij. ad conſumptionem duarum partium. In cuius decocti vntijs quatuor, veri opobalſami drachmam diſſoluunt. Cuius opobalſami vſus eſt apud multos ad has febres frequentiſſimus, ſumunt enim drachmam, & plus etiam veri opobalſami in decocto chinæ radicis, & ſpicæ Indæ, vel in iure pulli, cum radice petroſelini vulgaris ebullito. quo aſſumpto ſtatim pannis multis cooperti plurimum exudare conantur. terq; hoc remedio ij vti ſolent. Multi curant has febres epithematis lineis pannis exceptis, hypochondrijs, atq; vniuerſo thoraci admotis, ſiquidem aiunt noxios humores febres fouentes vi epithematis reſolui. Non minus vero quàm alia epithemata hoc ipſi exercent, quod parant ſumentes, roſarum communium, florum camomillę, calaf, el hanne ſiue liguſtri Aegyptij, caſſiæ ſolutiuæ, violarum, boraginis, an. m. i. ſeminum ſunci, endiuiæ, maluarum, melochię, bammiæ, meliloti, fęniculorum, fenugręci, ſeſami, altheæ, hordei, pſyllij, papaueris albi, abdellaui, chatè, an. dra. iiij. Quæ omnia modice contuſa bulliunt in tribus libris aquæ ad conſumptionem medietatis, atque colaturæ addunt ligni aloes, roſarum communium, ſandal. rub. puluerizatorum, an. dra. j. croci, gr. v. aceti albi, vnc. i. s. ſimulq; miſcent. Vtuntur hoc epithemate tepefacto, à cuius vſu ſe cauent priuſquam vniuerſum corpus aliquo medicamento, vel ſanguine multo per venā ſectam, aut per crurum ſcarificationem, vacuatum ſit. Aliqui hæc epithemata ſolummodo ex aqua hordei, calaf, endiuiæ, aceto, & croco parant. Quamplures more antiquorum pro ſecreto vtuntur ad omnes corporis partes, quibuſdam linitionibus cum leuibus perfrictionibus adminiſtratis: quas aliqui præſtant cum oleo rutæ, aut amygdal. amararum, aut camomelino, aut iuniperino, & nitro rubeo. Qua frictione cum linitione hac in multis ad ſudorem aptis largum ſudorem concitant, atque ſic morbum finiunt. Hoc auxilium in peſtilentibus febris, in quibus exhanthemata apparere incipiunt, vel exituras ſperant,

plurima

plurima cum vtilitate exercent semel ad minus in die probè calidam moliẽtes linitionem, à qua statim febricitantes multis pannis cooperientes sudorem promouere, venenosumque humorem à visceribus ad cutim trahere student. In pueris vero, atque infantibus variolis suspectis, vel malignis ex hanthematibus, nullum præstantius, neque ipsis familiarius habent auxilium. Sunt qui inungunt per horam ante occessionem totam spinam dorsi à nuca ad lumbos vsque oleo antiquo, sampsuco, ruta, artemisia, absinthio, spica Inda, masticha, ac thure ebullito, ipsoque calido inungentes, præmissa parua ac leui frictione. Nonnullis ex multis linitionibus hęc magis probatur, qua ad eandem spinam libentius vtuntur. quam parant ex olei antiqui, succi rutę, vini aromatici albi, an. dr. vj. theriacæ Androm. Senioris, dra. iiij. bullientes in phiala vitrea ad consumpt. medietatis. Sunt etiam alij multi, qui ad has febres tertianas varia medicamenta pulsibus brachiorum, ac crurum admota frequentant, ex quibus vnum pręstant, multis ex araneis, vna cum suis telis contusis ad modum linimenti cum oleo rosaceo mistis, vel araneas ipsas in oleo pręadicto incoquũt, quo calido carpũ ambarum manuum inungunt. Alij vrticam cum sale, vel nitro tritam eodem modo admouent per horam ante accessionem. Hęc atque plura alia in curatione febrium tertianarum curatu difficilium illi prosequuntur. Ad eas vero, quę ad pituitosarum magis naturam accedunt, quas nostri spurias ac notas tertianas nuncupant, longeq; magis ad quotidianas, vel amphimerinas, multi pro secreto habent ante accessionem, chamedrios puluerizati drachmã in iure pulli exhibere, vel ex ea herba paratum decoctum cum saccharo multis diebus. Alij ad easdem calidum decoctum eodem modo propinant, quod parant in aqua bulliẽtes florum violarum buglossi, boraginis cassię calaf, rosarum communium, an. dra. ij. seminum maluę, fęnu gręci, fęniculi, mei, endiuię, abdellaui, chatè, an. drach. iiij. liquiritię rasę, passullarum, pulpę tamarindorum, an. dra. j. zinziberis, spicę, carpobalsami, cannellę, chamedrios, turbit, mirabol. chebul. an. dra. ij. foliorum senę, dra. xv. agarici optimi, dra. iij. rhabarbari electi, dra. ij. hęc omnia minutim incisa infundunt in aquę endiuię libra, quam postea parum bulliunt, valideq; exprimunt, & expressioni addunt oxymellis simp. dra. iij. diuidunt verò hanc potionem in tres partes, quam tribus diebus in aurora summè calidam exhibent. Sunt aliqui, qui pręadicta omnia infun-

dunt in tres aquę libras, & postea percoquunt ad duarum partium consumptionem; cuius singulo mane exhibent vncias quatuor cum saccharo. Quibus vero per hoc medicamentum febris non tollitur, ij exhibent etiam singula die ante accessionem semidrachmam theriacę Androm. Sen. cum modico sacchari rosati. GVILAN. Videntur hæc ex te narrata medicamenta ex eorum esse numero, quæ rationi non omnino aduersantur, propterea ipsorum vsum minime spernendum à nostris medicis, existimo. Sed perge, quod superest ipsorum narrationi, dicere. ALPIN. Ex secretis experimentis, quæ ad quartanas febres Aegyptijs familiaria existunt, hæc quoque in memoriam seruo, quam plures enim ad id morbi genus pro selectissimo remedio habent, ægrotis decoctum ex menta paratum ad semilibram calidum, cum spolij serpentis puluerizati binis drachmis, ante accesionem per horam propinare: Alijque maiorem efficatiam tribuunt, vomitioni à decocto asari per os sumpto tempore accesionis concitatę. Nonnullis etiam probatur drachma catapociorum ante accesionem, exhibita; quę parāt ex agarici, gentianæ, castorei, myrrhæ, rutę, an. dra. ij. piperis longi, calami aromatici croci, an. scr. iiij. theriacæ antiquæ, dra. iij. cum syrupo de granatis dulcibus, & aliqui aliud genus catapociorum parant, quo eodem quoque modo vtuntur, ex diagridij, salis gemmę, an. dra. s. aloes epatici, dra. iij. cum melle: Alijs vsitatius est, quartana correptis exhibere drachmā agarici, cum myrrhæ scrupulo dissolutam in decocto pulegij. Non paucos etiam sanatos audiui clystere ex decocto amaraci, oleo laurino, cum duobus ouorum vitellis parato, sæpius adhibito. Nonnulli ad hāc febrem extollunt puluerem quendam ex mastiches, dra. iiij. spicę nardi, dra. i. s. euphorbij, dra. ij. paratum; cuius drachmam in iure calido per horam ante accessionem assumunt. Sed quę febribus pestilentibus pręsentanea esse auxilia ij putant, nunc etiam subiungam, priusquam è memoria mihi excidant. Qui tuto magis has curare opinantur, pręmisso clystere leniente eadem die, modo ęgroti ieiuni sint, sanguinem surarum scarificatione copiose vacuant. secunda die alij tamarindorum accidam pulpam, alij syrupi de succo granatorum dulcium solutiui, ac alij terengibil vncias tres in aqua calaf, vel sonci dissolutum in aurora concedunt. Hos ægrotos à principio ad finem vsque perpetuo hunc potum sequi pręcipiētes, qui paratur exempli gratia, ex aquę endiuię, rosarum, buglossi, calaf, ex acido

citri,

citri, vel limonis stillatę, an. libra media, in qua per noctem, vel diē infundunt fructus Paliuri Athenei, nabea vocatos, berberorum, pulpę tamarindorū, an. dra. ij. sem. citri ʒ. i. factaq́; diligēti expressione addunt vini granatorum acidorum, succi citri, vel limonum, lactis seminū abdellaui aqua rosacea extracti, an. dra. ij. lactis sem. citri, dra. j. miscentq́; omnia simul pro potu. Pauperes, qui multum sumptum ferre nequeunt, tamarindorū pulpam atque berberorum fructus, cum seminibus fęniculorum, vel citri in plurima aqua communi eodem modo infundunt, quam ęgrotis pro potu toto morbi tempore concedunt. plurimumq́; in huius potus vsu sperant, neque immeritò, cum tum tamarindos, tum berberos illarum febrium putredini maximè obsistere penes illos pluries expertum, ac cognitum sit. Primis harum febrium ita peractis diebus ad inuntionem totius corporis accedunt, cutè quippè leniter perfricata, atque postea calida inunctione inuncta, naturę ad cutim expulsionem eo auxilio maximè adiuuantes, innunctionem vero ex oleo amygdalarum amararum cum nitro rubro, quod natron appellant, parant. In pueris, vt etiam nuper dictum est, variolis, vel puncticulis infectis hac linitione nullum remedium securius, vel pręstantius habent. Aliqui huius loco sudorem prouocare student, calidis medicamentis in potu sumptis. Quorum hoc ipsis familiarius obseruatur, quod parant ex theriacę Androm. Senioris, scr. ij. pulueri sque infra dicendę drachma in aqua calaf, vel citri. Puluerem uero conficiunt ex scordij, chamedrios, seminum citri, an. dra. j. aristolochię longę Zedoarię, dictami cretensis, cornu cerui vsti, boli armeni, terrę sigillatę, rosarum, calaf, spicę, margaritarum pręparatarum, an. scr. ij. camphore, scr. j. s. corallorum amborum, scr. j. sacchari candidi, dra. ij. omniaq́; tenuissimum in puluerem redigunt. Quam potionem mane ante cibum, & à cibo spacio ad minus sex horarum calidam bibunt, à qua statim ęgroti in lectulo pannis multis cooperiuntur, vt sudent, & postea toto corpore lineis calfactis pannis molliter fricantur, & à frictione rursum continuo pannis conteguntur, atque sudorem omni conatu procurant, repetuntq́; hoc ter ad minus in die. Alijs ad idem magis probatur potus ex aquę rosatę, calaf, florum citri, succi limonum, an. dra. j. theriacę supradictę, scr. ij. croci, scr. s. paratus. Nonnulli vsque adeo audaces existunt, vt quatuor cantaridarū capita, & alas in puluerem reddactas cum tribus

vncijs

vncijs aquę endiuię ęgrotis propinare audeant, quo medicamento, vel per ſudorem copioſiſſimum, vel per vrinam peſtiferum venenum vacuari, affirmant. Multi ſingulo mane libram decocti calidi aſſumunt, ex chinę radice, ſeminibus citri, vel limonis, abdellaui in aqua boraginis, vel calaf, vel etiam roſacea, atque modico ſucci citri, parati. alij hũc potum parant: chinam tantum radicem, atque modicum pulpæ tamarindorum in aquam, ex limonibus diſtillatam bullientes ad conſumptionem medietatis, cuius decocti calidi libram bibunt, & ſtatim ſudare plurimum ſtudent. Alij alium puluerem eodem hoc modo vtendum cum aqua roſacea, vel calaf, pro ſecreto ad has febres habent, quem parant accipientes dictami Cretenſis, albi, rutæ, mari Cretenſis, an. dra. ij. bacarum iuniperi, lauri, ſeminum peoniæ, an. dra. j. s. calami aromatici, carpobalſami, cinnamomi, ariſtolochiæ rotundæ, zedoariæ, gentianæ, an. ſcr. j. florum calaf, roſarum rub. citri, an. ſcr. j. gariophyllorum, camphoræ, boli armeni, terrę ſigillatę, lapidis bezaar, margaritarum, an. ſcr. s. In peſte quoque habent in vſu nonulla electuaria frequentiſſimo ad pręcauenda corpora, ne inficiãtur. Quorum vnum, cui omnes maxime confidunt, componunt, ſumentes, terræ ſigillatæ, dra. ij. ſem. citri, acetoſę, an. dra. j. s. boli armeni, ariſtolochię rotundę, ſcordij, zedoarię, dictami albi Cretenſis, an. dra. j. theriacę antiquę, cornu cerui vſti, dra. j. s. margaritarum, ſmaragdi, Hiacinthi, camphorę croci, an. ſcr. ij. ſandalorum omnium, coralorum rubeorum, alborum, ſerici combuſti, an. ſcr. i. s. Quæ omnia in puluerem redacta, cum ſyrupo de acido citri miſcent. Cuius doſis eſt à ſemuncia ad unciam. Ad idem hoc aliud ſic componunt, ſumentes zedoarię, galangę, ſcordij, chamedrios, calaf, florum, corticum atque ſeminum citri, acetoſę, terrę ſigillatę, boli armeni, calami aromatici, cinnamomi, carpobalſami, xilobalſami, coralorum rub. an. dra. j. dictami Cretẽſis, ſandal. rub. an. ſcr. j. cornu cerui vſti, cãphorę, an. ſcr. ij. croci, piperis nigri, ligni aloes, moſchi, fragmentorum ſmaragdi, an. ſcr. i. s. margaritarum, dra. i. s. aloes ſuccotrini, myrrhę, an. dra. iiij. theriacę antiquę, dra. ij. miſce pulverizata cum ſyrupo de acido citri, & fiat electuarium, doſis eſt ſemuncia. Aliud ad idem, quod parant ex ſeminum citri, abdellaui, chatè, acetoſę ocymi Aegyptij, quem rihan appellant, carpobalſami, an. dra. iij. dictami, bedeguar, ſcordij, zedoarię, an. dra. ij. cornu cerui vſti terrę ſigillatę coriandrorũ pręparatorum, lapidis bezaar, an. dra. j. Margaritarum

garitarum,hyacinthi,ſmaragdi,topacij,an.dra.i.s.ſandalorum omnium,camphoræ,an. ſcr. ij. boli armeni, dra.j. ſacchari roſati antiqui,dra.viij.theriacæ antiquæ,dra.iiij.mitradatij, dra. ij. cum ſucco de acido citri pulueriżatis pulueriżandis miſcent, & faciunt electuarium:cuius doſis eſt à drachma vna ad duas. Apud omnes Turcas atque alios nobiles Aegyptios, opobalſami vſus eſt frequentiſſimus, neque immeritò, cum ille ſuccus tantopere aduerſus omnem humorum putredinem præſtet,eo enim inuncta cadauerorum corpora diu imputria ſeruari multorum teſtimonio conſtat. Temperamento hominis naturalem calorem valde fouet, & auget, plurimumque nobilia membra roborat, atque citiſſime corporis partes permeat. Multos illius vſu à pluribus peſtilentijs ſuperſtitiſſe incolæ teſtantur. Omnes ferè, vt ſeipſos à peſtis contagio deffendant, huius liquoris vſui plus fidunt, quàm cæteris alijs auxilijs, id in aqua ex acido citri, ſtillaticia, vel ex florum citri, vel in vino albo, aut iure pulli liquatum bibunt, aut (quod ſanè valde celebre ſecretum ad peſtem habetur) cum binis ipſius ſucci vncijs,miſcentes myrrhæ,carpobalſami,ligni aloes,terrę ſigillatę,boli armeni,margaritarum,lapidis bezaar,croci,an.ſcr. j.ſumuntq; huius compoſiti ſingulo mane drachmam. Aliqui peſte infeſtis ſic medentur,continuo cruribus,brachijs,& inguinibus ea medicamenta,quæ noſtri veſicantia vocant, applicant, ex quibus vlcera multa in ijs partibus,per quæ humores ſummę putridì à natura extra mittantur, expurgentur. Cruribuſque non vnum, vel duo,at decem,& plura etiam vlcera infligunt,atque non minus brachijs:atq; hoc auxilium penes omnes Arabes,qui cum per deſerta loca continue equitantes,ſecum multa medicamenta habere nequeant, quibus utantur, hoc remedio vtuntur,raroq; eius opera fruſtrantur. Repeto aliud,cuius quidem ſuperius quoque meminimus,ad curandos ſanè peſte infeſtos non minus apud Arabes celebre,& uſitatum,quàm nuper dictum ſit. Quod illi moliuntur, tres ſcarificationes longas, & profundas, quę non ſcarificationes, ſed permagna vulnera apparent, vtrique cruris ſurę per longum infligentes,quę non ſanant,priuſquam ęgroti perfectè à peſte ſani euaſerint. GVILAN. Hoc genus auxilij, quamuis barbarũ prę multo dolore uideatur, tamen adprime vtile peſte infectis iudicandum puto,quòd corpora non ſolum euacuentur, ſed noxij humores non minus à nobilibus partibus ad ignobiles reuellentur,continuaq;

tinuaq; putridorum humorum in toto morbi tempore per illa vlcera fiat euacuatio, ex qua ægrotos maxime iuuari non est hæsitandum. Hinc ego hac perdoctus experientia in omnibus pestiferis febribus in remotis partibus corporis, vlcera omnia, profunda, & lata, vel à natura protrudēte venenosos humores, vel igne, vel exulcerante quopiam medicamento facta, planè laudanda censeo, præcipueq; læso iecore in inguine, corde in brachijs, atque cerebro in occipite, vel in collo. His quidem vlceribus illa viscera facile vtuntur ad extra mittendos siue vacuandos veneficos succos à quibus ipsa in pestilentibus ijs febribus, læduntur. Sed iam iam cesso adloqui, ne amplius tuum cæptum sermonem aliquo modo inter turbem: sequere itaque reliqua; ALPIN. Quid amplius dicam? nulla videntur mihi superfuisse dicenda, nisi de hecticarum febrium curatione hæc quoque pauca tibi subiungam. Curant enim ij hecticas febres, nullis putridis coniunctas, quæ exquisitæ hecticæ vocantur, victu præcipuè frigido atque humido ex cucumere, cucurbita, hordeo, lactuca, endiuia, beta, ac aliis huiuscemodi in iure coctis, aliis magis probatur in victu vsus anguriæ el naui, nam maxime refrigerat, & humectat. Aliisq; iuscula cum iisdem alterata. Omnibus vero sorbitiones maglub atque mastahaleb vocatæ sunt familiarissimæ, quę ex variorum seminum vim refrigeratoriam, & humectatoriam habentium, parātur, quale à plerisque sic paratur, ex seminum lactucæ, endiuiæ, sonci, maluarum, psyllii, papaueris albi, melonis abdellaui, chatè, cucurbitæ, anguriæ, hordei, pistachiorum, amygdalarum dulcium ex gaza aduectarum, (quas minus aliis calfacere ij putant) singulorum æqualibus partibus, quibus aliqui miscent semina fęniculorum, aut citri correctionis causa, quę omnia in marmoreo vase contundunt, ac postea lac cum aqua endiuię, vel hordei exprimunt atque colligunt, cui addentes modicum aquę rosaceę, & sacchari candidi violati, sorbitionem parant, quam hecticis aliorum ciborum loco offerunt. Sunt qui hoc tantum victu pluribus diebus vso à febre illa euaserant. Alii hecticos curant lacte camelino, vel asinino, vel humano, maximeque consumptos. Vtuntur etiam balneis ex lacte tepido paratis, corpora etiam illorum pręter quod lacte irrorant, oleis quoq; nenupharino, violaceo frigidis, vel tepidis inungunt. Non minusq; illis in vsu familiarissimo dulcia balnea tepida, atque frigida existunt. Multi enim post balneum calidum frigidam in aquam, quę

tamen

tamen non multum sit frigida; se immergunt pleriq; libentius tepida, quàm frigida ad hecticos curandos vtuntur. Diuites, vt iam dixi familiaria habent balnea, ex lacte camelino, vel asinino, vel caprino parata. Hęcq; obiter memini, me, partim apud Aegyptios medicos ad vsum febrium curandarum, praxim cum ipsis exercendo obseruauisse, partimq; à quodam medico Aegyptio doctissimo accepisse, quę qualiacunque sint, tibi libentissime nunc communicare volui. GVILAN. Perphulchra sane videntur, minimeque inutilia, quę dixit, modo, pro quib. non paruas gratias tibi habeo. Sed tempus nunc nobis suadet, vt paululum quietis nunc capiamus, reliqua in altera die dicenda remittentes, quando parum diei nunc supererit, nam video, Solem penè ad occasum iam accessisse, ex quo etiam in hac die illa absolui à nobis non potuissent.

FINIS LIBRI QVARTI.

INDEX EORVM OMNIVM, QVAE IN OPERE CONTINENTVR.

A

V Aegy-

B

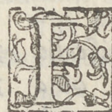
C

Chinæ

Corpora

D

F

Febri-

I

L

Lacti-

M

Manna

Mel

P

Pueri-

Q

R

S

San-

Scari-

Succus

T

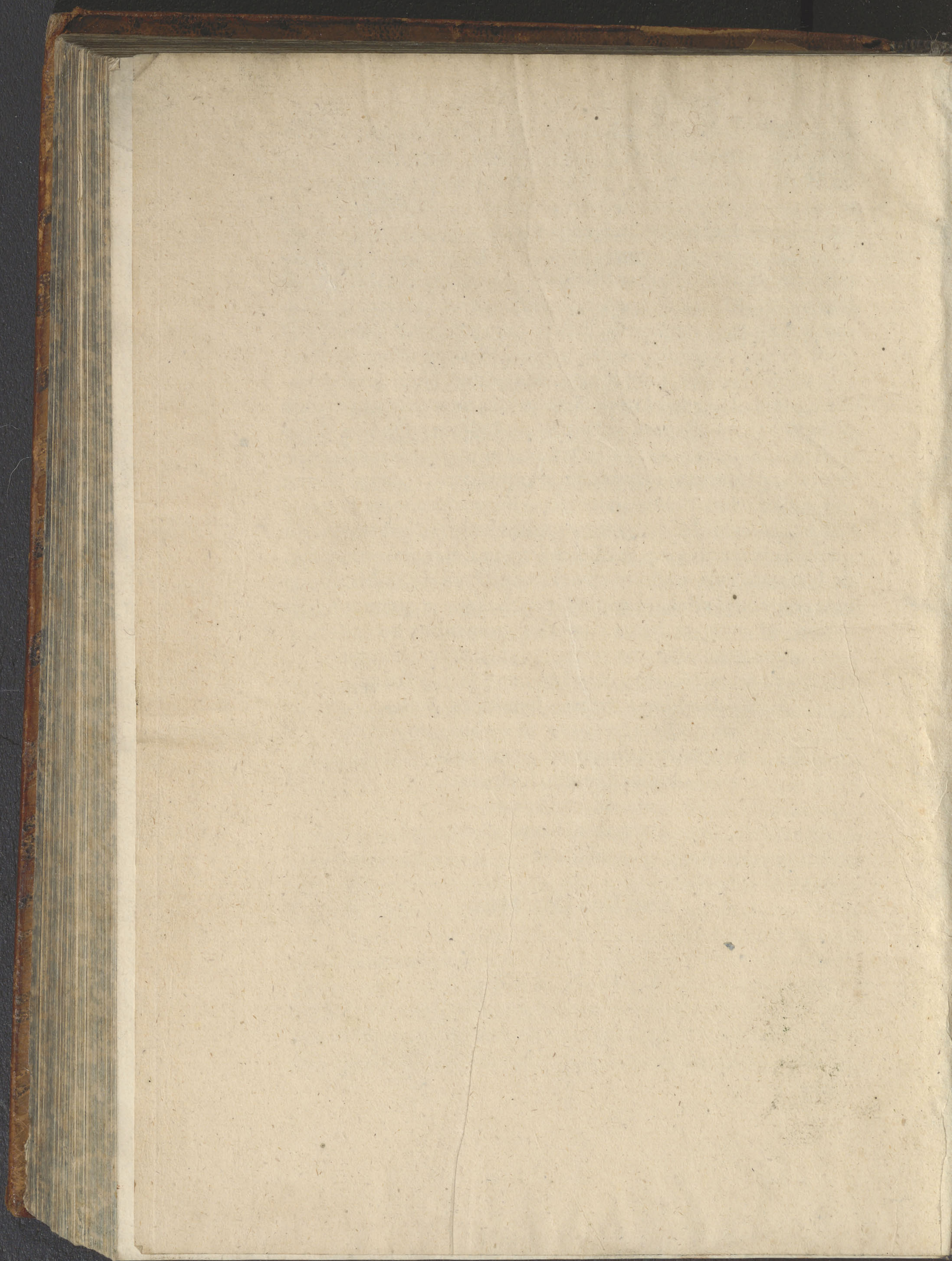
V

Victus

FINIS TABVLAE.

CVM PRIVILEGIIS.

2.

75

